

Ny paketreselag

Delbetänkande av Paketreseutredningen

Stockholm 2016

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2016:56

SOU och Ds kan köpas från Wolters Kluwers kundservice.
Beställningsadress: Wolters Kluwers kundservice, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@wolterskluwer.se
Webbplats: wolterskluwer.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Wolters Kluwer Sverige AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).

En kort handledning för dem som ska svara på remiss.

Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet
Omslag: Elanders Sverige AB
Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2016

ISBN 978-91-38-24485-2

ISSN 0375-250X

Till statsrådet Per Bolund

Regeringen beslutade den 25 juni 2015 att utse en särskild utredare som gavs i uppdrag att föreslå hur det nya direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang (EU 2015/2302) skulle genomföras i svensk rätt. Utredaren gavs vidare i uppdrag att analysera dagens system för att ställa resegarantier och överväga vilka ändringar som kunde behövas med anledning av de problem som påtalats och som i övrigt framkom vid analysen (dir. 2015:69).

Som särskild utredare förordnades samma dag Rikskronofogden, numera generaldirektören för Arbetsgivarverket, Eva Liedström Adler.

Som sakkunniga att biträda utredningen förordnades från och med den 15 oktober 2015 kanslirådet Erland Koch, Justitiedepartementet, kanslirådet Thomas Carlson, Finansdepartementet och departementssekreteraren Henrik Tegehed, Näringsdepartementet.

Som experter att biträda utredningen förordnades samma dag advokatfiskalen Ingela Allenbert, Resegarantinämnden, juristen Elin Envall, Kammarkollegiet, verksjuristen Maja Lindstrand, Konsumentverket samt advokaterna Jonas Thyberg, SRF och Jan Widlund, RiS.

Som sekreterare anställdes från och med den 1 september 2015 hovrättsassessorn Sara Lindman och från och med den 15 oktober 2015 ekonomen Tora Philp.

Utredningen har antagit namnet Paketreseutredningen (Fi 2015:08).

Genom beslut den 22 juni 2016 förlängdes utredningstiden avseende den del av uppdraget som avsåg en översyn av resegaranti-systemet, till och med den 30 november 2016 (dir. 2016:55).

Utredningen överlämnar härmed sitt delbetänkande *Ny paketreselag* (SOU 2016:56). Experterna och de sakkunniga har ställt sig bakom utredningens överväganden och förslag.

Stockholm i september 2016

Eva Liedström Adler

*/Sara Lindman
Tora Philp*

Innehåll

Sammanfattning	11
1 Författningsförslag.....	21
1.1 Förslag till paketreselag	21
1.2 Förslag till lag om ändring i resegarantilagen (1972:204)	42
1.3 Förslag till lag om ändring i sjölagen (1994:1009).....	51
1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler	52
1.5 Förslag till lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486)	54
1.6 Förslag till förordning om administrativt samarbete m.m. i ärenden om resegaranti	56
1.7 Förslag till förordning om standardinformationsformulär vid paketreseavtal och kopplade researrangemang	58
1.8 Förslag till förordning om tillsyn enligt paketreselagen (0000:0000)	59
1.9 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:824) med instruktion för Kammarkollegiet	60
2 Utredningens uppdrag och arbete	61
2.1 Bakgrund	61
2.2 Utredningens uppdrag.....	61
2.3 Utredningens hittillsvarande arbete.....	63
2.4 Betänkandets disposition.....	64

3	Bakgrund och gällande rätt	65
3.1	Lagen om paketresor	65
3.1.1	Bakgrunden till lagen om paketresor	65
3.1.2	Det materiella tillämpningsområdet	66
3.1.3	Paketreselagens informationsbestämmelser	71
3.1.4	Ansvarsfördelningen rörande ansvaret för paketresans fullgörande	73
3.1.5	Paketreselagens regler om ändringar i avtalet före paketresans början	74
3.1.6	Paketreselagens regler om ändringar efter avresan	77
3.1.7	Paketreselagens förhållande till EU-förordningar och internationella konventioner	79
3.1.8	Paketreselagens regler rörande reklamation	80
3.1.9	Tillsyn	81
3.1.10	Det geografiska tillämpningsområdet för de civilrättsliga bestämmelserna i paketreselagen	83
3.2	Resegarantilagen	88
3.2.1	Bakgrund till resegarantilagen	88
3.2.2	Arrangörer och återförsäljare omfattas av skyldigheten att ställa säkerhet	93
3.2.3	Krav på säkerhet vid försäljning av andra resor än paketresor	94
3.2.4	Säkerheten får tas i anspråk vid andra situationer än obestånd	95
3.2.5	Kammarkollegiets beslut och bedömningar enligt resegarantilagen	96
3.2.6	De rättsliga ramarna för Resegarantinämndens arbete	98
4	Direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang	99
4.1	Direktivets syfte och innehåll	99
4.1.1	Bakgrunden till direktivet	99
4.1.2	Direktivets disposition och innehåll	100
4.1.3	Bilagorna	106

5	Genomförandet av direktivet	109
5.1	Ny paketreselag och ändringar i resegarantilagen.....	109
5.2	Valmöjligheter gällande innehållet i de nya lagarna	111
6	Ny paketreselag.....	115
6.1	Tillämpningsområdet för paketreselagen	115
6.1.1	Definitionerna i den nya lagen.....	115
6.1.2	Undantagen i den nya lagen.....	131
6.2	Informationsplikt för den som säljer paketresor	135
6.3	Informationsansvaret för näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang	145
6.4	Ändringar i avtalet före paketresans början	147
6.4.1	Resenärens rätt att överlåta paketresan.....	147
6.4.2	Ändringar i avtalsvillkoren före paketresans början	149
6.4.3	Resenärens rätt att säga upp avtalet.....	153
6.4.4	Arrangörens rätt att säga upp paketreseavtalet....	157
6.5	Ansvaret för fullgörandet av paketreseavtalet.....	158
6.5.1	Arrangören ska vara ansvarig för fullgörandet	158
6.5.2	Fel i paketresan	160
6.5.3	Regler om prisavdrag och skadestånd	166
6.5.4	Begränsningar i skadeståndsskyldigheten	172
6.5.5	Avräkning vid ersättning från flera håll.....	175
6.5.6	Regressrätt	177
6.5.7	Reklamation och preskription m.m.....	181
6.5.8	Skyldighet att tillhandahålla assistans	184
6.5.9	Återförsäljares ansvar när arrangören är etablerad utanför EES-området	185
6.6	Ansvaret för fullgörande vid kopplade researrangemang...	186
6.7	Ansvaret för bokningsfel.....	188
6.8	Tillsyn, sanktioner och administrativt samarbete	194

7	Ändringar i resegarantilagen m.m.	199
7.1	Ändringar till följd av det nya direktivet.....	199
7.2	För vilka aktörer och vilka resor ska skyldigheten att ställa säkerhet gälla?	200
7.3	Vad ska säkerheten täcka och när ska den få tas i anspråk?.....	208
7.4	Krav på ömsesidigt erkännande	216
7.5	Avräkning och återbetalning.....	218
7.6	Tillsyn och sanktioner.....	222
7.7	Administrativt samarbete.....	229
8	Övriga ändringar och följdändringar	231
8.1	Sjölagen	231
8.2	Lagen om distansavtal och avtal utanför affärslokaler	231
8.3	Marknadsföringslagen	233
8.4	Ny förordning om administrativt samarbete m.m. i ärenden om resegaranti	233
8.5	Ny förordning om informationsformulär vid paketreseavtal och kopplade researrangemang	234
8.6	Förordning om Konsumentverkets tillsyn	235
8.7	Konsumentverkets föreskriftsrätt	235
9	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	237
9.1	Förslaget till ny paketreselag	237
9.2	Förslaget till ändringar i resegarantilagen	238
9.3	Förslagen till ändring i sjölagen, distansavtalslagen respektive marknadsföringslagen	240

10	Konsekvenserna av utredningens förslag	243
10.1	Konsekvensutredningens innehåll	243
10.2	Syftet med förslagen	244
10.3	Regleringsalternativ	245
10.4	Vilka berörs av förslagen?.....	246
10.5	Ekonomiska konsekvenser	248
10.6	Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet	253
11	Författningskommentar	255
11.1	Förslaget till paketreselag.....	255
11.2	Förslaget till lag om ändring i resegarantilagen (1972:204)	309
11.3	Förslaget till lag om ändring i sjölagen (1994:1009).....	320
11.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler	320
11.5	Förslaget till lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486)	321
Bilagor		
Bilaga 1	Kommittédirektiv 2015:69	323
Bilaga 2	Kommittédirektiv 2016:55	333
Bilaga 3	Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG	335
Bilaga 4	Jämförelsetabell.....	369

Sammanfattning

Bakgrund

Det tidigare paketresedirektivet, som låg till grund för den nu gällande lagen (1992:1672) om paketresor och som delvis genomförts även genom ändringar i resegarantilagen (1972:204), har ersatts med ett nytt direktiv om paketresor och sammanlänkade researrangemang. Det nya direktivet, som är ett fullharmoniseringsdirektiv, har ansetts vara motiverat främst av de skillnader i lagstiftning inom de olika medlemsstaterna som det tidigare minimidirektivet givit upphov till, i förening med de förändrade sätt att köpa resor på som noterats. Resenärer köper i allt högre utsträckning resor via internet och kombinerar dem själva. Det har lett till osäkerhet om vilka regler som gäller för resorna och vilket skydd resenärerna har om resorna ställs in som en konsekvens av att den som ansvarar för dem är på obestånd.

Utredningens uppdrag

Utredningens uppdrag har bestått av två delar, dels att analysera direktivet och föreslå hur det ska genomföras i svensk rätt, dels att analysera dagens system för att ställa resegaranti och ge förslag på hur detta kan förbättras. Den första delen av uppdraget redovisas i detta delbetänkande. Utredningens analys och förslag rörande resegarantisystemet kommer att redovisas i utredningens slutbetänkande.

Direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang

Det nya direktivet syftar till att bidra till en väl fungerande marknad och till att uppnå ett så högt konsumentskydd som möjligt på området. Direktivet innehåller bestämmelser om bl.a.

- information som ska lämnas till resenären innan avtal ingås
- vad paketreseavtal ska innehålla och hur de ska vara utformade
- vem som bär ansvaret för att avtal fullgörs
- resenärens rättigheter när avtal inte fullgörs
- skyldighet att tillhandahålla säkerhet för återbetalning och hemtransport när avtalet inte kan fullgöras på grund av insolvens.

Utredningens förslag

Utredningen föreslår en ny paketreselag som till sin utformning och sitt innehåll ligger nära direktivet. Lagen kommer, liksom den nuvarande lagen om paketresor, att innehålla civilrättsliga bestämmelser. I jämförelse med den nuvarande lagen kommer den nya lagen att vara mer detaljerad. Vilka resor som kan utgöra paketresor kommer också att ändras. En nyhet är att uthyrning av vissa fordon, t.ex. bilar, i kombination med andra turisttjänster, t.ex. en guidad kanottur kan utgöra en paketresa. Uthyrning av vissa fordon kan alltså ersätta transport och inkvartering som nödvändigt inslag i en paketresa. Den nya lagen innebär vissa ändringar i reglerna om förhandsinformation. Ändringarna innebär bl.a. att de nuvarande reglerna om broschyrer tas bort och att det införs ett krav på att information ska lämnas genom ett särskilt standardinformationsformulär.

Ansvaret för fullgörandet av paketresor kommer att vila på arrangören, dvs. den som kombinerar och till försäljning erbjuder en paketresa. Återförsäljare kommer endast att vara ansvariga i de fall de till försäljning erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör som är etablerad utanför EES-området, som inte fullgör sina skyldigheter enligt avtalet. En regressrätt införs också. Arrangörer, återförsäljare och andra näringsidkare som har infriat en i lagen

föreskriven skyldighet att kompensera resenären för fel i resan, ges rätt att kräva ersättning från den som bidragit till att felet uppkommit. I lagen regleras också s.k. kopplade researrangemang, vilket avser de researrangemang som i direktivet kallas för sammanlänkade researrangemang. Dessa kopplade researrangemang är inte paketresor. De uppstår när en näringsidkare som träffat avtal om ytterligare en eller flera resetjänster med resenären om en resetjänst på visst sätt underlättar för resenären att träffa avtal med en eller flera andra resetjänstleverantörer för samma resa. De näringsidkare som ska leverera de resetjänster som ingår i det kopplade researrangemanget ansvarar som utgångspunkt själva för sin del. Den näringsidkare som underlättar det kopplade researrangemanget åläggs dock att lämna information till resenären om dennes rättigheter och att ställa säkerhet till skydd vid obestånd. Skyldigheten att ställa säkerhet, såväl för dessa näringsidkare som för arrangörer, regleras i resegarantilagen. Utredningen föreslår även ändringar i denna lag, i den omfattning som bedöms vara nödvändig för att uppfylla direktivets krav. Resegarantilagen ändras så att säkerhet får tas i anspråk endast när och i den utsträckning de resetjänster som säkerheten ställts för inte fullgörs till följd av insolvens. I fråga om paketresor ska säkerheten täcka alla betalningar som har gjorts för resan och kostnaden för hemtransport, om det ingår persontransport i paketresan. När det gäller kopplade researrangemang ska säkerheten täcka alla betalningar som den som underlättat researrangemanget har mottagit från resenären och kostnaden för hemtransport, om näringsidkaren är den som ansvarar för en persontransport som ingår i arrangemanget. En regel om presumtion för insolvens införs också. Kravet på säkerhet begränsas till den personkrets och de resor eller researrangemang som omfattas av direktivet. Vidare ska säkerhet som ställts i en annan medlemsstat anses som säkerhet som ställts enligt resegarantilagen. En regel om avräkning och återbetalning införs i resegarantilagen.

Den nuvarande straffrättsliga sanktionen för underlåtenhet att ställa säkerhet enligt resegarantilagen samt för underlåtenhet att fullgöra uppgiftsskyldighet som ålagts näringsidkaren enligt samma lag föreslås ersättas med en administrativ sanktion. Sanktionsavgiften ska prövas av Kammarkollegiet genom avgiftsföreläggande. Avgiftsföreläggandet ska godkännas inom viss tid och gäller då som lagakraftvunnet avgörande om att avgift ska tas ut. God-

känns föreläggandet inte inom den tid som angetts i föreläggandet får Kammarkollegiet hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets avgiftsföreläggandet har utfärdats ansöka om att avgiften ska tas ut. Sanktionsavgiften ska bestämmas till lägst femtusen kronor och högst tio miljoner kronor. Avgiften ska dock inte kunna överstiga tio procent av näringsidkarens omsättning närmast föregående räkenskapsår. När avgiften bestäms ska hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är. Sanktionsavgiften ska få efterges helt eller delvis, om det finns särskilda skäl.

Det tidigare straffstadgandet för lämnande av oriktiga uppgifter ersätts med en regel om att näringsidkaren ska lämna efterfrågade uppgifter om sin verksamhet på heder och samvete. På så vis kan i stället brottsbalkens bestämmelser om straffansvar för osann eller vårdslös försäkran tillämpas.

Konsumentverket föreslås alltjämt ansvara för tillsynen över att paketreselagens regler följs. Utredningen föreslår dock att myndigheten inte pekas ut i lagen utan att dess tillsynsansvar i stället framgår av en ny förordning om tillsyn över paketreselagen. Marknadsrättsliga och vissa civilrättsliga sanktioner föreslås.

Följändringar i sjölagen, lagen om distansavtal och avtal utanför affärslokaler och marknadsföringslagen föreslås.

En ny förordning om administrativt samarbete m.m. i ärenden om resegaranti föreslås. Förordningen föreslås också innehålla den bestämmelse om ömsesidigt godkännande av certifikat, intyg m.m. som finns i förordningen (2009:1076) om godkännande av dokument i ärenden om säkerhet för resegaranti. Den förordningen föreslås samtidigt bli upphävd.

Vidare föreslås en ny förordning om standardinformationsformulär vid paketreseavtal och kopplade researrangemang. Av förordningen ska framgå att de formulär som det hänvisas till i den nya paketreselagen har den utformning som framgår av bilagorna till direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang. Utredningen föreslår också att bilagorna tas in som bilagor till förordningen. Dessutom föreslås att Konsumentverket ska åläggas att tillhandahålla information om formulären och möjliggöra nedladdning av dem från verkets webbplats.

Utredningens överväganden

Direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang är ett fullharmoniseringsdirektiv och medlemsstaterna får därför inte införa eller behålla regler som skulle ge en annan skyddsnivå än vad direktivet föreskriver, på det område som omfattas av direktivet. Det innebär att utredningens överväganden i huvudsak har rört frågor om hur direktivet ska tolkas och hur bestämmelserna rent lagstiftningsmässigt bör genomföras i svensk rätt. I vissa avseenden föreskriver direktivet valmöjligheter vid genomförandet. Utredningen har i dessa avseenden övervägt olika möjligheter. Utredningen har gjort bedömningen att det inte bör införas någon ångerrätt vid köp av paketresor eller kopplade researrangemang. Utredningen har vidare kommit fram till att återförsäljaren inte bör åläggas något solidariskt ansvar för fullgörandet av paketresan, inte heller när denne är part i avtalet. Det framstår som överflödigt att föreskriva ett sådant ansvar eftersom det alltid kommer att finnas en ansvarig arrangör som resenären kan vända sig till. Dessutom skulle ett ansvar som enbart gällde i de fall då återförsäljaren var part i avtalet leda till beaktansvärda tillämpningssvårigheter eftersom återförsäljarens ställning i regel kan konstateras först i efterhand. Därmed skulle det vara svårt för återförsäljare att uppfylla direktivets krav på att ställa säkerhet innan resan erbjuds till försäljning. Återförsäljarens ansvar har därför begränsats till vad som föreskrivs i direktivet, nämligen till de fall då återförsäljaren till försäljning erbjuder paketresor som har kombinerats av en arrangör som är etablerad utanför EES-området utan att kunna visa att arrangören uppfyller sina skyldigheter enligt lagen.

Den nuvarande regeln om att resenären förlorar sin rätt att åberopa fel i paketresan om denne inte reklamerar inom skälig tid har förts över till den nya lagen. Utredningen har vidare gjort bedömningen att det inte bör införas någon särskild preskriptionstid i lagen.

Utredningen har bedömt att det bör införas en särskild bestämmelse i den nya lagen som tillförsäkrar den arrangör, näringsidkare som enligt den nya lagen ansvarar på samma sätt som en arrangör, och återförsäljare som har kompenserat resenären för fel i paketresan en rätt att regressvis återkräva beloppet från den som har bidragit till att felet uppkommit. Genom att föreskriva att arrangören, närings-

idkaren eller återförsäljaren i en sådan situation övertar resenärens rätt till ersättning undviks också att resenären överkompenseras när denne har möjlighet att också kräva ersättning direkt ifrån en rese-tjänstleverantör.

Utredningen har också gjort bedömningen att direktivets krav på ansvar för bokningsfel inte fullt ut tillgodoses genom nuvarande regler om skadeståndsansvar vid fel i tjänsten. Resenären har enligt gällande rätt i regel inte heller möjlighet att frånträda avtalet med hänvisning till bokningsfel. Utredningen har därför ansett att det i den nya lagen bör införas särskilda regler om skadeståndsansvar vid bokningsfel.

Utredningen har gjort bedömningen att de regler om tillsyn och sanktioner i den nu gällande lagen om paketresor, sammantagna med reglerna om tillsyn i marknadsföringslagen, är tillräckliga för att säkra efterlevnaden av de regler som genomförs genom den nya paketreselagen. Utredningen har därför föreslagit att den nuvarande ordningen ska bestå och att paketreselagens regler om tillsyn och sanktioner, efter anpassning till övriga bestämmelser, förs in i den nya lagen. Utredningen har dock gjort bedömningen att Konsumentverket inte bör pekas ut som tillsynsmyndighet direkt i lagen utan att dess tillsynsansvar i stället ska framgå av den nya förordning om tillsyn enligt paketreselagen som utredningen också föreslår. Det ansvar för det administrativa samarbetet som bör ankomma på Konsumentverket med anledning av direktivet framgår redan av förordningen om instruktion för Konsumentverket och kräver därför inga ytterligare lagstiftningsåtgärder.

Direktivets krav på skydd vid obestånd föreslås bli genomförda genom ändringar i den befintliga resegarantilagen. Utredningen har övervägt om ett krav på resegaranti bör föreskrivas för andra aktörer än dem som omfattas av direktivet men har stannat för att i detta sammanhang inte föreslå någon utvidgning av personkretsen. Återförsäljares skyldighet att ställa säkerhet begränsas därmed till de fall då återförsäljaren till försäljning erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör som är etablerad utanför EES-området och som inte har ställt säkerhet i enlighet med resegarantilagen. Utredningen har också gjort bedömningen att kraven på säkerhet endast bör gälla för de resor som omfattas av direktivet. Säkerheten ska inte heller kunna tas i anspråk i andra situationer än då fullgörandet av paketresan eller det kopplade researrangemanget påverkas av insolvens

hos arrangören eller den näringsidkare som underlättat det koppade researrangemanget.

Direktivets krav på ömsesidigt erkännande har utredningen ansett kunna genomföras genom att det i resegarantilagen införs en bestämmelse om att skydd vid obestånd som näringsidkaren har ställt i enlighet med motsvarande nationella bestämmelser i den medlemsstat där denne är etablerad ska anses utgöra säkerhet som ställts i enlighet med resegarantilagen, vid Kammarkollegiets prövning av vilket belopp säkerheten ska gälla och om kravet på säkerhet bör efterges.

Utredningen har också gjort bedömningen att en bestämmelse om avräkning bör införas i resegarantilagen. Av bestämmelsen ska framgå att ersättning som resenären har fått genom försäkring eller på annat sätt för att en resetjänst inte fullgjorts ska dras av från motsvarande ersättning som betalas ut enligt lagen. Den nuvarande bestämmelsen om återbetalning föreslås utökas till att avse även fall då resenären genom att lämna oriktiga uppgifter om ersättningen har fått högre ersättning än vad som annars skulle ha betalats ut.

Tillsynsansvaret enligt resegarantilagen bör enligt utredningens mening åvila Kammarkollegiet. Medlemsstaterna har getts viss valfrihet när det gäller utformningen av sanktionerna, så länge sanktionerna är effektiva, proportionella och avskräckande. För att efterkomma direktivets krav på effektivitet bör, enligt utredningens bedömning, den nuvarande straffrättsliga sanktionen i resegarantilagen bytas ut mot en administrativ sanktion som prövas av Kammarkollegiet genom avgiftsföreläggande.

De ändringar i konsumenträttighetsdirektivet (2011/83/EU) som också har gjorts genom direktivet medför att ändringar behöver göras i distansavtalslagen. Till följd av att en ny lag föreslås behöver ändringar göras även i sjölagen och i marknadsföringslagen.

Utredningen föreslår att direktivets bestämmelser om administrativt samarbete i fråga om skydd vid obestånd regleras genom en ny förordning om administrativt samarbete m.m. i ärenden om resegaranti. Utredningen har bedömt att den förordningen med fördel också kan innehålla den bestämmelse om ömsesidigt godkännande av certifikat, intyg m.m. som finns i förordningen om godkännande av dokument i ärenden om säkerhet för resegaranti.

Direktivets krav på att arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar koppade researrangemang ska använda sär-

skilda standardinformationsformulär bör regleras genom att det i lagen anges att och när formulären ska användas. Utformningen och innehållet i formulären bör däremot regleras i en särskild förordning om standardinformationsformulär vid paketreseavtal och kopplade researrangemang. Till förordningen kan formulären fogas som bilagor. Utredningen anser också att det vore en fördel om Konsumentverket ålades att tillhandahålla information om formulären och möjliggöra nedladdning av dem från verkets webbplats.

Utredningen bedömer att utrymmet för Konsumentverket att utfärda verkställighetsföreskrifter kommer att vara i det närmaste obefintligt. Verket bör därför upphäva de nu gällande föreskrifterna. Därefter bör också förordningen med bemyndigande för verket att utfärda verkställighetsföreskrifter upphävas.

Ikraftträdande

Bestämmelser som genomför direktivets krav måste enligt direktivet tillämpas från och med den 1 juli 2018. Utredningen föreslår därför detta datum för ikraftträdande av de föreslagna författningarna.

Övergångsbestämmelser

Utredningen föreslår att bestämmelserna i den nya paketreselagen ska tillämpas på avtal som ingås efter ikraftträdandet. De skyldigheter och rättigheter som föreskrivs i lagen ska alltså gälla för de avtal som träffas efter ikraftträdandet. För avtal som träffats före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser alltjämt gälla. Utredningen föreslår en övergångsbestämmelse som reglerar detta.

Ändringarna i resegarantilagen föreslås gälla från och med ikraftträdandet. Det innebär bl.a. att bedömningen av om skyldighet att ställa säkerhet föreligger och vilket belopp säkerheten ska gälla ska göras utifrån de regler som gäller då bedömningen görs. Det innebär också att säkerhet som ställts enligt äldre bestämmelser som utgångspunkt ska bestå även efter det att de nya reglerna har trätt i kraft. En bedömning av om säkerheten alltjämt behövs får göras utifrån samma omständigheter som gäller för säkerhet som ställts efter ikraftträdandet. Enligt utredningens bedömning behövs inga särskilda övergångsbestämmelser som reglerar detta.

Bestämmelserna om sanktionsavgifter i resegarantilagen ska tillämpas på överträdelser som sker efter ikraftträdandet. För överträdelser som sker före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser gälla. Det ska framgå av en övergångsbestämmelse.

Utredningens bedömning är att det inte behövs några särskilda övergångsbestämmelser rörande ändringarna i sjölagen, distansavtalslagen och marknadsföringslagen.

Förslagets konsekvenser

De föreslagna reglerna berör alla näringsidkare som säljer paketresor eller som underlättar kopplade researrangemang. Det rör sig om såväl små som stora och medelstora företag. De nya reglerna medför förändringar framför allt för de företag som bedriver sin försäljning i digitala kanaler och som arbetar med merförsäljning från andra företag eller som underleverantörer till andra distributörer. Dessa företags tjänster kommer att omfattas av de nya reglerna och företagen kommer att få utökat ansvar, ökade kostnader för information och för att ställa säkerhet vid insolvens. För de företag som redan i dag omfattas av reglerna kan ändringarna innebära en lättnad när det gäller skyldigheten att ställa säkerhet. Dels kommer inte längre alla återförsäljare att behöva ställa säkerhet, dels kommer säkerheten inte att behöva omfatta andra situationer än insolvens. En väsentlig skillnad är också att det inte längre kommer att vara nödvändigt att ställa säkerhet vid s.k. stolsförsäljning, resor som uppvisar en väsentlig likhet med paketresor eller vid utbytesresor. Möjligheterna att ställa säkerhet i en annan medlemsstat kommer också att öka, vilket bedöms få betydelse främst för de större multinationella företagen.

För resenäerna kommer de ändrade reglerna innebära en ökad rättssäkerhet, eftersom de i flera avseenden innebär förtydliganden av deras rättigheter och av motpartens ansvar. De kommer också att vara skyddade vid köp av delvis andra resetjänstkombinationer än de som i dag omfattas av konsumentskyddsreglerna.

För det allmänna är det främst sanktionsväxlingen i resegarantilagen som kan ha någon betydelse. Denna innebär att kostnader för att utreda och beivra brott flyttas från de brottsbekämpande myndigheterna till Kammarkollegiet, som får ansvar för påförandet av sank-

tionsavgiften. Det bör leda till en mer effektiv resursanvändning. Sanktionsväxlingen bör också ha en marginell påverkan på brottsligheten, eftersom vissa förfaranden avkriminaliseras.

Direktivet syftar till att åstadkomma en mer effektiv marknad genom att reglerna blir desamma inom hela EU. De nya reglerna bör följaktligen ha en positiv samhällsekonomisk effekt.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till paketreselag

Härigenom föreskrivs¹ följande

Inledande bestämmelse

1 § Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG syftar till att bidra till en väl fungerande inre marknad och till att uppnå en så hög och enhetlig konsument-skyddsnivå som möjligt genom att tillnärma vissa aspekter av medlemsstaternas lagar, regler och administrativa bestämmelser vad gäller avtal mellan resenärer och näringsidkare med avseende på paketresor och sammanlänkade researrangemang.

I denna lag finns bestämmelser varigenom delar av direktivet genomförs i svensk rätt.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG (EUT L 326, 11.12.2015, s. 1–33, Celex 32015L2302).

Lagens tillämpningsområde

2 § Lagen tillämpas

1. då näringsidkare erbjuder paketresor till försäljning till rese-
närer och

2. då näringsidkare för resenärers räkning underlättar kopplade
researrangemang.

Lagen ska inte tillämpas på paketresor och kopplade researrange-
mang som

1. omfattar en tidsperiod på mindre än 24 timmar och som inte
innefattar inkvartering över natten,

2. erbjuds eller underlättas tillfälligt på ideell basis och endast
för en avgränsad grupp resenärer eller som

3. en fysisk eller juridisk person köper inom ramen för sin
yrkes- eller näringsverksamhet och på grundval av ett ramavtal för
affärsresor.

Definitioner

3 § Med *paketresa* avses i lagen en kombination av minst två olika
typer av resetjänster avsedda för samma resa eller semester om

1. dessa tjänster kombinerats av en enda näringsidkare, även när
tjänsterna kombineras på begäran av resenären eller i enlighet med
resenärens urval, innan ett enda avtal om alla tjänster ingåtts, eller om

2. dessa tjänster, oberoende av om separata avtal ingås med en-
skilda resetjänstleverantörer

a) köps från ett enda försäljningsställe och dessa tjänster har
valts ut innan resenären samtycker till att betala,

b) erbjuds, säljs eller debiteras till ett allomfattande eller totalt pris,

c) marknadsförs eller säljs med beteckningen paketresa eller en
liknande beteckning,

d) kombineras efter ingåendet av ett avtal som ger resenären rätt
att välja bland ett urval av olika typer av resetjänster, eller

e) köps från separata näringsidkare genom länkade boknings-
processer via internet där resenärens namn, betalningsuppgifter och
e-postadress överförs från den näringsidkare med vilken det första
avtalet har ingåtts till en annan näringsidkare eller andra närings-
idkare och ett avtal ingås med den eller de sistnämnda närings-
idkarna senast 24 timmar efter det att bokningen av den första rese-
tjänsten har bekräftats.

För att en kombination av resetjänster där endast en typ av sådan resetjänst som avses i 5 § 14 a–c kombineras med en eller flera sådana turisttjänster som avses i 5 § 14 d ska anses utgöra en paketresa krävs att de sistnämnda tjänsterna står för en betydande del av värdet av kombinationen eller att de marknadsförs som eller på annat sätt utgör ett väsentligt inslag i kombinationen, och att de väljs och köps innan fullgörandet av den förstnämnda resetjänsten har inletts.

4 § Med *kopplat researrangemang* avses i lagen minst två olika typer av resetjänster köpta för samma resa eller semester, vilka inte utgör en paketresa, som leder till ingåendet av separata avtal med de enskilda resetjänstleverantörerna, om en näringsidkare

1. underlättar resenärens separata urval och separata betalningar för var och en av resetjänsterna, vid tidpunkten för ett enda besök hos eller en enda kontakt med dess försäljningsställe eller

2. på ett riktat sätt underlättar anskaffandet av minst en ytterligare resetjänst från en annan näringsidkare när ett avtal med en sådan näringsidkare ingås senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten har bekräftats.

Om endast en typ av sådan resetjänst som avses i 5 § 14 a–c och en eller flera sådana turisttjänster som avses i 5 § 14 d köps utgör de inte ett kopplat researrangemang om de sistnämnda tjänsterna inte står för en betydande del av tjänsternas sammanlagda värde och inte marknadsförs som, eller på annat sätt utgör, ett väsentligt inslag i resan eller semestern.

5 § I denna lag avses med

1. *arrangör*: en näringsidkare som kombinerar och till försäljning erbjuder paketresor, antingen direkt eller genom en annan näringsidkare eller tillsammans med en annan näringsidkare, eller den näringsidkare som överför resenärens uppgifter till en annan näringsidkare i enlighet med 3 § 2 e,

2. *betalningsvillkor*: betalningssätt, inklusive belopp eller procentandelar av priset som ska betalas som delbetalning samt de tidpunkter då den resterande delen av priset ska betalas eller andra ekonomiska garantier ska betalas eller tillhandahållas av resenären,

3. *etablering*: etablering enligt 4 § lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden,

4. *försäljningsställe*: fasta eller rörliga detaljhandelslokaler, försäljningswebbplatser eller liknande försäljningsplatser via internet, telefontjänster eller kombinationer av försäljningswebbplatser, liknande försäljningsplatser via internet och telefontjänster, som presenteras för resenärer som en enda försäljningsplats,

5. *hemtransport*: resenärens återresa till avreseplatsen eller till någon annan plats som de avtalslutande parterna har enats om,

6. *kontaktuppgifter*: adress, telefonnummer och, i förekommande fall, e-postadress och faxnummer,

7. *minderårig*: en person under 18 år,

8. *näringsidkare*: en fysisk eller juridisk person, antingen offentlig-ägd eller privatägd, som i samband med avtal som omfattas av denna lag agerar för ändamål som faller inom ramen för den egna närings- eller yrkesverksamheten samt varje person som agerar i näringsidkarens namn eller för näringsidkarens räkning, oavsett om denne agerar i egenskap av arrangör, återförsäljare, näringsidkare som underlättar ett kopplat researrangemang eller resetjänstleverantör,

9. *oundvikliga och extraordinära omständigheter*: en situation utom kontroll för den part som åberopar en sådan situation, och vars konsekvenser inte hade kunnat undvikas även om alla rimliga åtgärder hade vidtagits,

10. *paketreseavtal*: ett avtal om en paketresa som helhet eller, om paketresan tillhandahålls enligt separata avtal, alla avtal som omfattar resetjänster som ingår i paketresan,

11. *paketresans början*: början av fullgörandet av någon av de resetjänster som ingår i paketresan,

12. *person med nedsatt rörlighet*: en person vars rörlighet är nedsatt vid användning av transporter på grund av någon form av fysiskt funktionshinder, sensoriskt eller motoriskt, bestående eller tillfälligt, psykiskt funktionshinder eller psykisk funktionsnedsättning eller på grund av annat funktionshinder eller ålder och vars situation kräver lämplig uppmärksamhet och anpassning till hans eller hennes särskilda behov av de tjänster som är tillgängliga för alla passagerare,

13. *resenär*: en person som avser att ingå ett paketreseavtal eller ett avtal som utgör en del av ett kopplat researrangemang eller som har rätt att resa på grundval av ett sådant avtal,

14. *resetjänst*:

- a) passagerartransport,
- b) inkvartering som inte utgör en integrerad del av passagerartransport och som inte är för bostadsändamål,
- c) uthyrning av bilar, andra motorfordon i den mening som avses i artikel 3.11 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/46/EG av den 5 september 2007 om fastställande av en ram för godkännande av motorfordon och släpvagnar till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon, eller motorcyklar som kräver körkort för kategori A i enlighet med artikel 4.3 c i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG av den 20 december 2006 om körkort,
- d) andra turisttjänster som inte utgör en integrerad del av en sådan resetjänst som avses i a–c,

15. *resetjänstens huvudsakliga egenskaper*:

- a) resmål, resplan och vistelseperiod, med datum och, om inkvartering ingår, antalet nätter som ingår,
- b) transportmedel, typ av transport och transportkategori, datum, tid och plats för avresa och hemkomst, eller om den exakta tidpunkten ännu inte har fastställts, den ungefärliga tidpunkten för avresa och hemkomst, resans längd, platser för uppehåll under resan och anslutande transporter,
- c) inkvarteringsens belägenhet, utmärkande kännetecken och, i förekommande fall, kategori enligt destinationslandets regler,
- d) måltider som ingår,
- e) besök, utflykter eller andra tjänster som ingår i det avtalade totalpriset för paketresan,
- f) huruvida någon av resetjänsterna kommer att tillhandahållas resenären som en del av en grupp och i så fall, om möjligt, gruppens ungefärliga storlek,
- g) om resenärens tillgång till andra turisttjänster är beroende av effektiv muntlig kommunikation, det språk som dessa tjänster kommer att utföras på,
- h) allmänna uppgifter om resans eller semesterns lämplighet för personer med nedsatt rörlighet och, vid förfrågan, exakta uppgifter om resans lämplighet för den aktuella resenären,

16. *återförsäljare*: en annan näringsidkare än arrangören som säljer eller erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör.

6 § Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för resenären är utan verkan mot honom eller henne, om inte annat anges i lagen.

Information innan ett avtal om paketresa ingås

7 § Innan resenären blir bunden av ett paketreseavtal ska han eller hon på ett klart och tydligt sätt informeras om

1. arrangörens firma och kontaktuppgifter och, i förekommande fall, motsvarande uppgifter beträffande återförsäljaren eller den näringsidkare till vilken arrangören har överfört uppgifter om resenären i enlighet med 3 § 2 e,

2. resetjänstens huvudsakliga egenskaper, i den utsträckning som är relevant för de resetjänster som omfattas av erbjudandet,

3. paketresans totalpris inklusive skatter och eventuella tilläggsavgifter och övriga kostnader eller, om kostnaderna inte rimligen kan beräknas innan avtalet ingås, vilka typer av tilläggskostnader som kan tillkomma,

4. de betalningsvillkor som gäller för paketresan,

5. det minsta antal resenärer som krävs för att paketresan ska genomföras om ett sådant krav finns, och den tidsgräns som gäller för uppsägning av avtalet om minimiantalet resenärer inte uppnås,

6. allmän information om pass- och viseringskrav, inbegripet ungefärlig tid för att få visering om sådan krävs, samt information om hälsobestämmelser, i destinationslandet,

7. information om att resenären kan säga upp avtalet när som helst före paketresans början mot en skälig uppsägningsavgift eller, i tillämpliga fall, de standardiserade uppsägningsavgifter som arrangören får begära i enlighet med 24 §,

8. information om frivillig eller obligatorisk försäkring som täcker kostnaden för resenärens uppsägning av avtalet eller kostnaden för assistans, inklusive hemtransport, i händelse av olycka, sjukdom eller dödsfall.

Resenären ska utöver vad som anges i första stycket 1–8 ges information om de centrala rättigheter och det insolvensskydd som gäller för paketreseavtalet genom det standardinformationsformulär för paketreseavtal som är relevant för avtalet ifråga.

8 § Arrangören ansvarar för att information lämnas enligt 7 §. Säljs resan genom en återförsäljare ansvarar också återförsäljaren för att informationen lämnas.

Den näringsidkare som överför uppgifter om resenären i enlighet med 3 § 2 e och den näringsidkare till vilken uppgifterna överförs ska innan de ingår avtal med resenären lämna förhandsinformation enligt 7 § första stycket i den utsträckning det är relevant för de resetjänster som de erbjuder.

Den näringsidkare som överför uppgifterna om resenären ska dessutom ge resenären information om de centrala rättigheter och det insolvensskydd som gäller för paketreseavtalet genom det standardinformationsformulär för paketresor som är relevant för avtalet.

9 § Information som lämnats enligt 7 § 2–5 och 7 utgör en del av paketreseavtalets innehåll och får inte ändras, såvida parterna inte uttryckligen kommer överens om annat.

Paketreseavtalets form och innehåll

10 § Paketreseavtal och bekräftelser på sådana avtal ska vara klart och tydligt utformade. Paketreseavtalet eller bekräftelsen ska innehålla alla avtalsvillkor, vilket innefattar all förhandsinformation enligt 7 § första stycket och eventuella ändringar i förhandsinformationen som parterna har kommit överens om samt de särskilda krav från resenären som arrangören har accepterat.

I paketreseavtalet eller bekräftelsen ska också finnas information om:

1. arrangörens ansvar enligt 28–36 §§ för att alla resetjänster som ingår i paketresan fullgörs,
2. arrangörens skyldigheter att tillhandahålla assistans i enlighet med 45 §,
3. namnet på och kontaktuppgifter till det organ som ansvarar för skydd i händelse av arrangörens insolvens,
4. namnet på och kontaktuppgifter till arrangörens lokala representant, till en kontaktpunkt eller till en annan tjänst som gör att resenären snabbt kan kontakta arrangören och effektivt kommunicera med arrangören för att begära assistans eller framföra en reklamation,

5. information om resenärens skyldighet att reklamera i enlighet med 30 och 43 §§.

6. kontaktuppgifter som möjliggör direkt kontakt med resenären om han eller hon är minderårig och reser utan föräldrar eller annan ansvarig person på en resa som inbegriper inkvartering, alternativt kontaktuppgifter till den som ansvarar för den minderårige på den plats där den minderårige vistas,

7. information om näringsidkarens interna förfaranden för att hantera klagomål och resenärens möjligheter att begära prövning av krav hos den nämnd för alternativ tvistlösning som näringsidkaren omfattas av och som är en sådan nämnd som avses i lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden och om plattformen för tvistlösning online enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 524/2013² och

8. information om resenärens rätt att överlåta avtalet till en annan resenär enligt 17 §.

11 § Arrangören eller återförsäljaren ska i samband med att paketreseavtalet ingås eller utan oskäligt dröjsmål därefter till resenären överlämna ett exemplar av avtalet eller en bekräftelse på avtalet i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Är avtalet ett avtal utanför affärslokaler i den mening som avses i 1 kap. 2 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler ska exemplaret av avtalet eller bekräftelsen ges i en handling eller, om resenären samtycker till det, i en annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Ingås avtalet i parternas samtidiga fysiska närvaro ska arrangören eller återförsäljaren ge resenären ett exemplar av avtalet eller bekräftelsen i en handling, om resenären begär det.

Uppkommer paketreseavtalet till följd av att resenären ingår avtal med en näringsidkare till vilken uppgifter om resenären har överförts ska arrangören så snart denne fått besked om att en paketresa har skapats tillhandahålla resenären motsvarande information som i 10 § sägs i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 524/2013 av den 21 maj 2013 om tvistlösning online vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG (förordningen om tvistlösning online vid konsumenttvister (EUT L 165, 18.6.2013, s. 1)).

Näringsidkarens skyldighet att informera arrangören om att paketresa skapats

12 § Den näringsidkare till vilken uppgifter om resenären överförs och som träffar avtal om ytterligare en resetjänst med resenären, i enlighet med vad som anges i 3 § 2 e, ska utan dröjsmål och på ett klart och tydligt sätt informera arrangören om att en paketresa har skapats. Näringsidkaren ska tillhandahålla arrangören den information som krävs för att denne ska kunna uppfylla sina skyldigheter som arrangör.

Information och handlingar som ska överlämnas innan paketresans början

13 § Arrangören ska i god tid före paketresans början tillhandahålla resenären nödvändiga kvitton, intyg och biljetter och, i förekommande fall, information om de planerade tiderna för avresa och tidsfristen för incheckning samt de planerade tiderna för uppehåll under resan, anslutande transporter och ankomst.

Påföljder vid utebliven information

14 § Om sådan information som avses i 7, 10–11 och 13 §§ inte lämnas ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas, med undantag för bestämmelserna i 29–36 §§ om marknadsstörningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen.

15 § Om resenären inte har fått information om tilläggsavgifter och övriga kostnader i enlighet med 7 § 3, eller om uppsägningsavgift i enlighet med 7 § 7, är resenären inte skyldig att betala sådana kostnader eller avgifter.

16 § Det åligger den näringsidkare som enligt 7, 8, 10 eller 13 § har en skyldighet att lämna information till resenären eller till någon annan näringsidkare att visa att informationsskyldigheten har fullgjorts.

Överlåtelse av paketreseavtalet

17 § Resenären får överlåta paketresan till någon som uppfyller alla villkor i avtalet för att få delta i resan, om resenären i skälig tid före paketresans början underrättar arrangören om sin avsikt genom ett meddelande i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för arrangören. Underrättelse som görs senast sju dagar före paketresans början ska alltid anses ha gjorts i skälig tid.

Arrangören får ta ut en skälig avgift för överlåtelsen. Avgiften får högst motsvara de faktiska kostnader som arrangören drabbats av till följd av överlåtelsen. Arrangören ska informera överlåtaren om de faktiska kostnaderna för överlåtelsen och tillhandahålla underlag för dessa.

Överlåtaren och förvärvaren är solidariskt ansvariga gentemot arrangören för vad som återstår att betala för paketresan samt för överlåtelseavgiften.

Ändringar före paketresans början

18 § Arrangören får höja priset på paketresan med ett belopp motsvarande högst åtta procent av paketresans totalpris, förutsatt att det framgår av avtalsvillkoren att en sådan prisändring får göras och arrangören senast 20 dagar före paketresans början på ett klart och tydligt sätt meddelar resenären prishöjningen. Meddelandet ska innehålla en motivering till prishöjningen och en beräkning av denna. Det ska lämnas i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

19 § Priset får inte höjas av andra skäl eller i högre utsträckning än vad som föranleds av ändringar som inträffat sedan avtalet ingicks och som beror på

1. att kostnaden för passagerartransporter som ingår i paketresan har ökat till följd av högre kostnader för bränsle eller andra energikällor,

2. att nivån på skatter eller avgifter som tas ut av tredje parter som inte direkt medverkar vid genomförandet av paketresan har höjts för de resetjänster som ingår i avtalet eller

3. att valutakurser av relevans för paketresan har ändrats.

Avtalsvillkor om prisändring ska ange av vilka skäl priset kan höjas, hur prisändringar ska beräknas och ge resenären rätt till motsvarande prissänkning om de kostnader som kan utgöra skäl för prishöjning i stället minskar under tiden från det att avtalet ingicks fram till paketresans början.

20 § Vid en prissänkning får arrangören göra avdrag för faktiska administrativa kostnader. Arrangören ska på resenärens begäran visa hur dessa kostnader har beräknats.

21 § Är arrangören före paketresans början tvungen att göra ändringar i paketreseavtalet genom att väsentligen ändra någon av resetjänsternas huvudsakliga egenskaper, eller kan arrangören inte uppfylla de särskilda krav från resenären som arrangören har accepterat, eller höjer arrangören priset av de skäl som sägs i 19 § men med ett belopp som överstiger åtta procent av paketresans totalpris, ska arrangören utan onödigt dröjsmål på ett klart och tydligt sätt meddela resenären detta.

Meddelandet ska ges i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären. Av meddelandet ska framgå vilka ändringar arrangören vill göra och, om ändringarna innebär en försämring av kvaliteten på eller värdet av paketresan, vilket prisavdrag resenären erbjuds samt att resenären anses ha accepterat ändringarna om resenären inte inom en viss angiven tid meddelar arrangören att avtalet sägs upp. Den angivna tiden ska vara skälig.

Resenären har rätt att säga upp avtalet utan att betala uppsägningsavgift, förutsatt att resenären inom den angivna tiden ger arrangören besked att avtalet sägs upp. Lämnar resenären inget sådant besked ska han eller hon anses ha accepterat ändringarna. Resenären har dock alltid rätt till skälig ersättning för prisskillnaden om ändringarna innebär en försämring av kvaliteten på eller värdet av paketresan.

22 § Säger resenären upp avtalet enligt 21 § utan att godta någon alternativ paketresa ska arrangören utan dröjsmål och senast 14 dagar efter det att avtalet sagts upp betala tillbaka allt vad resenären eller någon för hans eller hennes räkning har betalat för resan. Resenären har i dessa fall också rätt till skadestånd i enlighet med 38–41 §§.

23 § Arrangören får före paketresans början göra andra ändringar i avtalsvillkoren än de som sägs i 18–21 §§, förutsatt att arrangören har förbehållit sig den rätten i avtalet och resenären får besked om ändringarna på ett klart och tydligt sätt i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Uppsägning av paketreseavtalet före paketresans början

24 § Resenären får säga upp paketreseavtalet när som helst före paketresans början. Resenären ska betala en uppsägningsavgift om arrangören begär det och om arrangören i avtalet har förbehållit sig rätten att ta ut en sådan avgift.

Uppsägningsavgiften ska vara skälig och får högst motsvara paketresans pris med avdrag för kostnadsbesparingar och intäkter från det alternativa utnyttjandet av resetjänsterna. Arrangören ska på resenärens begäran ange hur uppsägningsavgiften har beräknats.

Har arrangören i paketreseavtalet förbehållit sig rätten att ta ut en standardiserad uppsägningsavgift ska denna vara skälig och beräknad utifrån tidpunkten för uppsägningen av avtalet och förväntade kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna.

25 § Resenären får före paketresans början säga upp paketreseavtalet utan att betala någon uppsägningsavgift om fullgörandet av paketresan eller transporten av passagerare till resmålet väsentligen påverkas av oundvikliga och extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet. Resenären har i dessa fall inte rätt till skadestånd från arrangören.

26 § Arrangören får säga upp paketreseavtalet utan att betala skadestånd till resenären om färre personer än det lägsta antal resenärer som anges i avtalet har köpt paketresan och arrangören inom den tid som anges i avtalet meddelar resenären att paketreseavtalet sägs upp. Meddelande om att paketreseavtalet sägs upp på denna grund får dock inte lämnas senare än

1. 20 dagar före paketresans början om den varar längre än sex dagar,

2. sju dagar före paketresans början om den varar mellan två och sex dagar,

3. 48 timmar före paketresans början om den varar längst två dagar.

Arrangören får också säga upp avtalet utan att betala skadestånd om arrangören förhindras att fullgöra avtalet på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter och arrangören meddelar resenärens uppsägningen utan onödigt dröjsmål före paketresans början.

27 § Säger resenären eller arrangören upp paketreseavtalet enligt 24–26 §§ ska arrangören utan onödigt dröjsmål och senast inom 14 dagar från det att paketreseavtalet sagts upp betala tillbaka allt vad resenären eller någon för hans eller hennes räkning har betalat för resan, i förekommande fall med avdrag för uppsägningsavgiften.

Ansvar för paketresans fullgörande

28 § Arrangören ansvarar gentemot resenären för att paketreseavtalet fullgörs. Ansvaret gäller även för vad som enligt paketreseavtalet ska fullgöras av någon annan än arrangören.

29 § Om en resetjänst inte fullgörs i enlighet med avtalet ska arrangören avhjälpa felet.

Arrangören är dock inte skyldig att avhjälpa felet om det föreligger ett hinder som arrangören inte kan övervinna eller om avhjälpan skulle medföra oproportionerliga kostnader med hänsyn till omfattningen av felet och värdet av de påverkade resetjänsterna.

Om arrangören till följd av sådana omständigheter som i andra stycket sägs inte avhjälper felet har resenären rätt till prisavdrag och skadestånd i den utsträckning som gäller enligt 37–41 §§.

30 § Resenären ska utan onödigt dröjsmål och med beaktande av omständigheterna informera arrangören om fel i paketresan. Krävs inte omedelbart avhjälpan ska resenären ange en skälig tid för arrangören att avhjälpa felet.

31 § Resenären har rätt till försvarliga kostnader för att själv avhjälpa felet om omedelbart avhjälpande krävs eller arrangören inte avhjälpes inom den skäligen tid som resenären har angett. Det samma gäller om arrangören förklarar att felet inte kommer att avhjälpas.

32 § Fel som består i att en betydande del av de avtalade resetjänsterna inte kan tillhandahållas ska arrangören avhjälpa genom att utan extra kostnad för resenären erbjuda lämpliga alternativa arrangemang av samma eller högre kvalitet för den resterande delen av paketresan. Det gäller även när hemtransporten inte kan tillhandahållas enligt avtalet. Kan lämpliga likvärdiga alternativ inte erbjudas får arrangören erbjuda alternativa arrangemang av lägre kvalitet i förening med ett skäligt prisavdrag.

Resenären får avvisa alternativa arrangemang endast om de inte är likvärdiga med dem som skulle ha tillhandahållits enligt avtalet eller det prisavdrag som erbjuds inte är skäligt.

33 § Kan arrangören inte erbjuda lämpliga likvärdiga arrangemang, eller avvisar resenären föreslagna arrangemang i enlighet med 32 § andra stycket, har resenären, om det är skäligt, rätt till prisavdrag och skadestånd i den utsträckning som gäller enligt 37–41 §§, oavsett om resenären säger upp paketreseavtalet enligt 34 § eller inte. Innefattar paketresan transport av passagerare har resenären också rätt till likvärdig hemtransport utan onödigt dröjsmål och utan extra kostnad.

34 § Är felet av väsentlig betydelse för fullgörandet av paketresan och avhjälpes arrangören inte felet inom den skäligen tid som resenärens har angett får resenären säga upp avtalet utan att betala uppsägningsavgift.

Säger resenären upp avtalet på denna grund har resenären rätt till prisavdrag och skadestånd i den utsträckning som gäller enligt 37–41 §§. Innefattar paketresan transport av passagerare har resenärens också rätt till likvärdig hemtransport utan onödigt dröjsmål och utan extra kostnad.

35 § Om det på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter är omöjligt att säkerställa resenärens hemtransport ska arrangören stå för kostnaden för nödvändig inkvartering under högst tre nätter eller de längre perioder som fastställs i den unionslagstiftning om passagerarrättigheter som är tillämplig för det aktuella transportmedlet.

Arrangören får inte åberopa oundvikliga och extraordinära omständigheter för att begränsa sitt ansvar enligt första stycket om den relevanta transportören inte kan åberopa dessa omständigheter enligt gällande unionslagstiftning.

36 § Kostnadsbegränsningen i 35 § gäller inte när resenären senast 48 timmar före paketresans början har meddelat arrangören sina särskilda behov och resenären är

1. en person med nedsatt rörlighet eller medföljande till en person med nedsatt rörlighet,
2. gravid,
3. ensamresande minderårig eller
4. en person i behov av särskild medicinsk hjälp.

Prisavdrag och skadestånd vid fel i paketresan

37 § Resenären har rätt till skäligt prisavdrag för de perioder under vilka det förelegat fel i paketresan, såvida inte arrangören visar att felet beror på resenären.

38 § Resenären har rätt till skälig ersättning från arrangören för den skada resenären drabbas av till följd av fel i paketresan. Ersättning ska lämnas utan onödigt dröjsmål.

Resenären har inte rätt till skadestånd om arrangören visar

1. att felet beror på resenären,
2. att felet beror på en tredje part som saknar anknytning till tillhandahållandet av de resetjänster som omfattas av paketreseavtalet och inte skäligen hade kunnat förutses eller undvikas eller
3. att felet har uppkommit på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

39 § I den mån bestämmelser i vissa andra lagar, förordningar och internationella konventioner begränsar förutsättningarna för, eller omfattningen av, den ersättning för skada som resenären kan utkräva av en resetjänstleverantör som ska utföra en resetjänst som ingår i paketresan ska samma begränsningar gälla i fråga om resenärens rätt till ersättning för skadan från arrangören. Det gäller de begränsningar som finns i

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 392/2009 av den 23 april 2009 om transportörens skadeståndsansvar i samband med olyckor vid passagerarbefordran till sjöss,

2. 2002 års Atenkonvention om befordran till sjöss av passagerare och deras resgods,

3. sjölagen (1994:1009),

4. rådets förordning (EG) nr 2027/97 av den 9 oktober 1997 om lufttrafikföretags skadeståndsansvar avseende lufttransport av passagerare och deras bagage,

5. lagen (2010:510) om lufttransporter,

6. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1371/2007 av den 23 oktober 2007 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer,

7. järnvägstrafiklagen (1985:192) och

8. lagen (2015:338) om internationell järnvägstrafik.

40 § I andra fall än de som avses i 39 § får resenärens rätt till skadestånd genom paketreseavtalet begränsas till ett belopp som motsvarar tre gånger paketresans totala pris. Begränsningen får dock inte avse personskador eller skada som orsakats uppsåtligt eller genom vårdslöshet.

41 § Resenärens rätt till prisavdrag eller skadestånd enligt denna lag påverkar inte resenärens rätt till ersättning enligt internationella konventioner eller enligt

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 261/2004 av den 11 februari 2004 om fastställande av gemensamma regler om kompensation och assistans till passagerare vid nekad ombordstigning och inställda eller kraftigt försenade flygningar och om upphävande av förordning (EEG) nr 295/91,

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1371/2007 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer,

3. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 392/2009 om transportörens skadeståndsansvar i samband med olyckor vid passagerarbefordran till sjöss,

4. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1177/2010 av den 24 november 2010 om passagerares rättigheter vid resor till sjöss och på inre vattenvägar och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004,

5. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 181/2011 av den 16 februari 2011 om passagerares rättigheter vid busstransport och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004.

Ersättning som resenären har beviljats enligt dessa bestämmelser ska dras av från motsvarande ersättning som beviljas enligt denna lag.

42 § Har arrangören, återförsäljaren eller den näringsidkare som enligt lagen ansvarar på samma sätt som en arrangör, betalat ersättning, medgett prisavdrag eller på annat sätt kompenserat resenären för fel i paketresan i enlighet med denna lag övertar arrangören, återförsäljaren eller näringsidkaren resenärens rätt till motsvarande ersättning från den som bidragit till att felet uppkommit.

Reklamation m.m.

43 § Resenären får inte åberopa fel i paketresan om resenären inte inom skälig tid efter det att han eller hon har märkt felet underrettar arrangören om felet.

Har arrangören eller återförsäljaren handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder får resenären åberopa fel även efter den tid som sägs i första stycket.

44 § Meddelanden, krav eller klagomål rörande fullgörandet av de resetjänster som ingår i en paketresa som har mottagits av den återförsäljare som sålt resan ska anses ha mottagits av arrangören.

Återförsäljaren ska utan oskäligt dröjsmål vidarebefordra sådana meddelanden, krav eller klagomål till arrangören.

Skyldighet att tillhandahålla assistans

45 § Arrangören ska utan onödigt dröjsmål tillhandahålla resenären lämplig assistans när han eller hon befinner sig i svårigheter, även när dessa svårigheter beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Sådan assistans kan bestå i att ge resenären information om hälso- och sjukvårdstjänster, om lokala myndigheter och om konsulärt bistånd eller att hjälpa resenären att upprätta distanskommunikation och att hitta alternativa researrangemang.

Har resenärens behov av assistans orsakats uppsåtligen eller av oaktsamhet från resenärens sida ska resenären betala arrangören en skälig avgift för assistansen, om arrangören begär det. Avgiften får högst uppgå till arrangörens faktiska kostnader för assistansen.

Återförsäljarens särskilda skyldigheter i de fall arrangören är etablerad utanför EES-området

46 § De skyldigheter som fastställs för arrangörer i 28–45 §§ ska gälla för återförsäljare som till försäljning erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör som är etablerad i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), såvida inte återförsäljaren visar att arrangören uppfyller de skyldigheter som fastställs i dessa bestämmelser.

Kopplade researrangemang

47 § Den näringsidkare som underlättar ett kopplat researrangemang ska på ett klart och tydligt sätt, innan resenären blir bunden av ett avtal som leder till tillkomsten av ett kopplat researrangemang, informera resenären om

1. att resenären, om han eller hon efter att ha bokat och betalat för den aktuella resetjänsten bokar ytterligare en resetjänst för samma resa eller semester, inte kommer att omfattas av de rättigheter som gäller för paketresor,

2. att varje enskild näringsidkare ensam ansvarar för fullgörandet av de resetjänster som de enligt avtalen ska utföra,

3. att resetjänsterna sammantagna kommer att utgöra ett kopplat researrangemang om resenären antingen bokar och betalar för dem vid tidpunkten för ett enda besök hos eller en enda kontakt med näringsidkarens försäljningsställe eller inom 24 timmar köper dem med hjälp av länk, e-postmeddelande eller liknande som näringsidkaren har försett resenären med,

4. i vilken utsträckning de betalningar som gjorts av resenären för resetjänster som sammantagna utgör ett kopplat researrangemang kommer att vara skyddade i händelse av näringsidkarens insolvens samt

5. vart resenären ska vända sig för att begära ersättning ur det insolvensskydd som näringsidkaren tillhandahåller.

Den information som avses i 1–5 ska ges genom det standardinformationsformulär för kopplade researrangemang som är relevant för arrangemanget i fråga. Finns inget relevant standardinformationsformulär för researrangemanget ska näringsidkaren lämna information motsvarande innehållet i 1–5 på annat sätt.

48 § Underlåter näringsidkaren att lämna information i enlighet med 47 § eller att ställa säkerhet i enlighet med 1, 3 och 4 §§ resegarantilagen (1972:204) ska de rättigheter och skyldigheter som gäller för paketreseavtal enligt 17 § och 24–45 §§ gälla för de resetjänster som ingår i det kopplade researrangemanget. Vad som sägs om arrangören i dessa bestämmelser ska gälla för den näringsidkare som har underlättat det kopplade researrangemanget.

49 § Om sådan information om insolvensskydd inte lämnas i enlighet med 47 § ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas, med undantag för bestämmelserna i 29–36 §§ om marknadsstörningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen.

50 § Den näringsidkare som medverkar till uppkomsten av ett kopplat researrangemang genom att ingå avtal om resetjänst med en resenär sedan en annan näringsidkare underlättat resenärens urval eller anskaffande av resetjänsten, ska utan dröjsmål underrätta den näringsidkare som underlättat det kopplade researrangemanget om att avtal träffats.

Skadestånd vid bokningsfel

51 § Uppkommer skada för resenären på grund av bokningsfel som beror på tekniska brister i ett bokningssystem för bokning av paketresor eller resetjänster som ingår i ett kopplat researrangemang har resenären rätt till ersättning från den näringsidkare som de tekniska bristerna kan hänföras till. Ersättningsansvaret gäller dock inte om felet har orsakats av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

52 § En näringsidkare som har åtagit sig att sköta bokningen av en paketresa eller resetjänster som ingår i ett kopplat researrangemang ska ersätta resenären den skada som resenären drabbas av på grund av fel som görs vid bokningen. Ersättningsansvaret omfattar inte bokningsfel som beror på resenären eller som har orsakats av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Tillsyn

53 § Den myndighet som regeringen bestämmer utövar tillsyn över att denna lag följs. Tillsynen ska utövas så att den inte vållar större kostnad eller olägenhet än som är nödvändigt.

54 § För tillsynen har tillsynsmyndigheten eller den som myndigheten utser rätt att göra inspektioner hos arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang och att ta del av alla handlingar som behövs för tillsynen. Arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang ska tillhandhålla de handlingar och lämna de upplysningar om verksamheten som begärs för tillsynen.

Tillsynsmyndigheten får förelägga en arrangör, en återförsäljare eller en näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang och som inte tillhandahåller handlingar eller lämnar upplysningar enligt första stycket att vid vite fullgöra sin skyldighet.

55 § Om tillsynsmyndigheten har förelagt en arrangör, en återförsäljare eller en näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang att tillhandahålla en handling, får beslutet överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut av tillsynsmyndigheten enligt 54 § får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Administrativt samarbete

56 § Tillsynsmyndigheten, eller den myndighet som regeringen bestämmer, ska vara central kontaktpunkt för att underlätta det administrativa samarbetet och tillsynen över arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang i de olika medlemsstaterna, med avseende på de skyldigheter som föreskrivs i denna lag.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018, då lagen (1992:1672) om paketresor upphör att gälla.

2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

1.2 Förslag till lag om ändring i resegarantilagen (1972:204)

Härigenom föreskrivs³ i fråga om resegarantilagen (1972:204)
dels att 1 a, 1 b och 7 §§ ska upphöra att gälla,
dels att 1, 4, 5, 6, 8 och 14 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas elva nya paragrafer, 5 a, 6 a, 6 b, 6 c, 6 d,
 6 e, 8 a, 14 a, 14 b, 14 c och 14 d §§, med följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som är arrangör eller återförsäljare av paketresor enligt lagen (1992:1672) om paketresor skall, innan han marknadsför en paketresa eller transport som sker tillsammans med en paketresa, ställa säkerhet hos Kammarkollegiet.

Skyldigheten att ställa säkerhet gäller även den som annat än tillfälligtvis säljer eller marknadsför

1. resor som består av separata transport- och inkvarteringstjänster som sammantagna uppvisar väsentlig likhet med en paketresa,

2. resor som består av transporter och utbildningsvistelser med inkvartering i form av boende i en värdfamilj, även om inkvarteringen är kostnadsfri.

Föreslagen lydelse

1 §⁴

Den näringsidkare som är arrangör av paketresor enligt paketreselagen (0000:0000), eller som underlättar kopplade researrangemang enligt samma lag, ska ställa säkerhet hos Kammarkollegiet innan denne erbjuder en paketresa till försäljning eller underlättar ett kopplat researrangemang.

Skyldigheten att ställa säkerhet gäller även den återförsäljare som till försäljning erbjuder paketresor som har kombinerats av en arrangör som är etablerad i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), såvida återförsäljaren inte visar att arrangören har ställt säkerhet enligt denna lag.

³ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG (EUT L 326, 11.12.2015, s. 1–33, Celex 32015L2302).

⁴ Senaste lydelse 2002:601.

4 §⁵

Säkerhet *skall* gälla det belopp, som Kammarkollegiet med hänsyn till reseverksamhetens art och omfattning bestämmer. Om det finns särskilda skäl får kollegiet efterge kravet på säkerhet.

Säkerhet *ska* gälla det belopp, som Kammarkollegiet med hänsyn till reseverksamhetens art och omfattning bestämmer. Om det finns särskilda skäl får kollegiet efterge kravet på säkerhet.

Vid bedömningen enligt första stycket ska säkerhet som näringsidkaren har ställt i enlighet med motsvarande bestämmelser i den medlemsstat där näringsidkaren är etablerad anses som säkerhet som ställts i enlighet med denna lag.

5 §⁶

Kammarkollegiet får, om det finns skälig anledning att anta att skyldighet att ställa säkerhet föreligger, ålägga den som marknadsför en resa att lämna de uppgifter om sin verksamhet som är nödvändiga för att frågan om säkerhet skall kunna prövas. Om den uppgiftsskyldige inte lämnar de begärda uppgifterna, får kollegiet förelägga honom vid vite att fullgöra sin skyldighet.

Om det finns skälig anledning att anta att en näringsidkare omfattas av skyldighet att ställa säkerhet får Kammarkollegiet ålägga näringsidkaren att lämna de uppgifter om sin verksamhet som är nödvändiga för att frågan om säkerhet ska kunna prövas. *Uppgifterna ska lämnas på heder och samvete.* Om den uppgiftsskyldige inte lämnar de begärda uppgifterna, får kollegiet förelägga denne vid vite att fullgöra sin skyldighet.

⁵ Senaste lydelse 2002:601.

⁶ Senaste lydelse 1996:354.

5 a §

Kammarkollegiet ska vara central kontaktpunkt för att underlätta det administrativa samarbetet och tillsynen över arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang i de olika medlemsstaterna, med avseende på de skyldigheter som föreskrivs i denna lag.

6 §⁷

Säkerhet får tas i anspråk för att betala tillbaka pengar som betalats för en resa som omfattas av garanti enligt denna lag och som blir inställd eller av annan anledning inte blir av. Om det finns synnerliga skäl skall detta gälla även om resenären har avbeställt en sådan resa kort tid innan den skulle ha påbörjats. I fråga om resor som har påbörjats men inte slutförts får säkerheten tas i anspråk för resenärers uppehälle under resan, deras återresa och skälig ersättning till dem för värdet av de förmåner de gått miste om genom att resan avkortats.

Ersättning får betalas ut till den som tillhandahåller uppehälle eller återresa åt en resenär.

Om den som har ställt säkerhet har försatts i konkurs eller måste antas vara på obestånd, får säkerheten tas i anspråk även för att betala nödvändiga kostnader

Säkerhet som ställts av en arrangör eller en återförsäljare får tas i anspråk för att betala tillbaka pengar som betalats för en paketresa som omfattas av säkerhet enligt denna lag i den utsträckning de resetjänster som ingår i paketresan inte fullgörs som en följd av arrangörens insolvens.

Om en transport av passagerare ingår i paketresan får säkerheten tas i anspråk även för att betala resenärens hemtransport och inkvartering i avvaktan på hemtransporten.

⁷ Senaste lydelse 2002:601.

för dels biträde åt deltagare i resor som avbrutits, dels utredning i ärenden om ianspråktagande av säkerheten.

Pengar som betalats ut får återkrävas från resenären endast om denne genom otillbörligt handlande orsakat en kostnad som medlen tagits i anspråk för.

6 a §

Säkerhet som ställts av en näringsidkare som underlättat ett kopplat researrangemang får tas i anspråk för återbetalning av alla betalningar som näringsidkaren har mottagit från resenären för en resetjänst som ingår i det kopplade researrangemanget, i den utsträckning resetjänsten inte fullgörs som en följd av näringsidkarens insolvens.

Om näringsidkaren ansvarar för en transport av passagerare som ingår i det kopplade researrangemanget får säkerheten tas i anspråk även för att betala resenärens hemtransport och inkvartering i avvaktan på hemtransporten.

6 b §

Om inte annat visas eller framgår av omständigheterna ska utbliven fullgörelse av en resetjänst anses bero på insolvens hos arrangören eller den näringsidkare som underlättat det kopplade researrangemanget.

6 c §

Ersättning får betalas ut till den som tillhandahåller uppehälle eller hemtransport åt resenären.

6 d §

Ersättning som resenären har fått genom försäkring eller på annat sätt för en resetjänst som inte fullgjorts ska dras av från motsvarande ersättning som betalas ut enligt denna lag.

6 e §

Ersättning som betalats ut enligt denna lag får återkrävas från resenären endast om resenären genom otillbörligt handlande har orsakat en kostnad som medlen tagits i anspråk för eller resenären genom att lämna oriktiga uppgifter om sådan ersättning som avses i 6 d § har fått högre ersättning än vad som annars skulle ha betalats ut.

8 §⁸

Framställning om att säkerhet skall få tas i anspråk skall göras inom tre månader efter det att den resa, som avses med framställningen, inställts, förklarats ej komma till stånd eller avbrutits eller, i fall som avses i 6 § tredje stycket, efter det att kostnaden uppkommit. Försummas det, upphör rätten till ersättning ur säkerheten.

Begäran om att säkerhet ska få tas i anspråk ska göras inom tre månader efter det att den resetjänst som avses med begäran skulle ha fullgjorts. Försummas det, upphör rätten till ersättning ur säkerheten.

⁸ Senaste lydelse 1996:354.

8 a §

Ärende om ianspråktagande av säkerhet får inte avgöras utan att den som har ställt säkerheten har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan och har fått tillfälle att yttra sig över den.

Ärendet får dock avgöras utan att så har skett om näringsidkaren har försatts i konkurs eller det är känt att denne inte kan anträffas. Har näringsidkaren försatts i konkurs ska konkursförvaltaren underrättas om att ansökan om ianspråktagande av säkerheten har gjorts.

Resegarantinämnden bestämmer med hänsyn till omständigheterna i ärendet om underrättelsen ska ske muntligt, genom vanligt brev, genom delgivning eller på något annat sätt.

14 §⁹

Till böter eller fängelse i högst ett år skall den dömas som uppsåtligen säljer eller marknadsför en resa utan att ha ställt säkerhet som krävs enligt denna lag.

Till böter skall den dömas som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. lämnar oriktig uppgift vid fullgörande av uppgiftsskyldighet som ålagts honom med stöd av 5 § eller

2. underlåter att fullgöra sådan uppgiftsskyldighet.

Har en näringsidkare erbjudit en paketresa till försäljning eller underlättat ett kopplat researrangemang utan att ha ställt säkerhet i enlighet med denna lag ska näringsidkaren åläggas att betala en sanktionsavgift.

Sanktionsavgift ska också åläggas den näringsidkare som har underlåtit att fullgöra sådan uppgiftsskyldighet som har ålagts näringsidkaren med stöd av 5 §.

Sanktionsavgift ska åläggas även

⁹ Senaste lydelse 2002:601.

För en gärning som avses i första stycket skall inte någon dömas till ansvar i den utsträckning gärningen omfattas av ett vitesföreläggande enligt 4 a §. För en gärning som avses i andra stycket 1 skall inte någon dömas till ansvar, om gärningen är belagd med straff i brottsbalken. Inte heller skall någon dömas till ansvar för en gärning som avses i andra stycket 2 i den utsträckning gärningen omfattas av ett vitesföreläggande enligt 5 §.

Allmänt åtal för brott mot denna lag får väckas endast efter medgivande av Kammarkollegiet.

för överträdelse som inte har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.

Sanktionsavgiften tillfaller staten.

14 a §

Sanktionsavgift får inte åläggas någon för en gärning som omfattas av ett vitesföreläggande enligt 4 a § eller 5 §.

14 b §

Kammarkollegiet prövar genom avgiftsföreläggande frågor om sanktionsavgifter.

Avgiftsföreläggande innebär att näringsidkaren föreläggs att godkänna avgiften inom viss tid.

När föreläggandet har godkänts gäller det som domstols lagakraftvunna avgörande om att avgift ska tas ut. Ett godkännande som görs efter det att den tid som angetts i föreläggandet har gått ut är dock utan verkan. Om avgiftsföreläggandet inte har godkänts inom utsatt tid får Kammarkollegiet

ansöka hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets avgiftsföreläggandet har utfärdats, om att avgift ska tas ut.

14 c §

Sanktionsavgiften ska bestämmas till lägst femtusen kronor och högst tio miljoner kronor.

Avgiften får inte överstiga tio procent av näringsidkarens omsättning närmast föregående år. Om överträdelsen har skett under näringsidkarens första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får omsättningen uppskattas.

När avgiftens storlek bestäms ska hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är. Avgiften får efterges helt eller delvis om det finns särskilda skäl.

14 d §

Sanktionsavgiften ska betalas till Kammarkollegiet inom trettio dagar från det att beslutet vunnit kraft eller inom den längre tid som anges i beslutet.

Om avgiften inte betalas inom den tid som anges i första stycket, ska Kammarkollegiet lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar.

Avgiften faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet vann laga kraft.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.
 2. I fråga om överträdelser som skett före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser tillämpas.

1.3 Förslag till lag om ändring i sjölagen (1994:1009)

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 8 § sjölagen (1994:1009) ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap. 8 §¹⁰

Om transportavtalet avser en bestämd person, får den personen inte överlåta sin rätt enligt avtalet till någon annan. Sedan resan har påbörjats får överlåtelse inte ske, även om avtalet inte avser en bestämd person.

Första stycket gäller inte när *lagen (1992:1672) om paketresor* Första stycket gäller inte när *paketreselagen (0000:000)* är tillämplig på avtalet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

¹⁰ Senaste lydelse 2015:256.

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

Detta kapitel gäller för avtal varigenom en näringsidkare överlåter eller upplåter lös egendom till eller utför en tjänst åt en konsument. Med tjänst avses i detta kapitel också uthyrning av fast egendom. För avtal om finansiella tjänster eller om överlåtelse eller emission av finansiella instrument gäller i stället 3 kap.

Detta kapitel gäller inte för avtal som

1. avser uthyrning för varaktigt boende,
2. avser uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten,
3. ingås med hjälp av en varuautomat eller annan liknande automat eller i en automatiserad affärslokal,
4. ingås med en operatör genom användning av en offentlig telefonautomat,
5. avser en tjänst som fullgörs genom användning av en telefon-, internet- eller faxuppkoppling, om tjänsten utförs vid ett enda tillfälle,
6. avser vadhållning, kasinospel eller andra lotteritjänster,
7. avser försäljning av livsmedel eller andra dagligvaror för hushållet som levereras till en konsuments bostad eller arbetsplats i ett distributionssystem med regelbunden utkörning, eller
8. omfattas av lagen (1992:1672) om paketresor eller lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt.

8. avser paketresor enligt paketreselagen (0000:000) eller som omfattas av lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt.

Kapitlet gäller inte för avtal utanför affärslokaler, om det pris som konsumenten sammanlagt ska betala understiger 400 kronor.

I fråga om avtal om transport av personer gäller endast 3 § tredje stycket och 9 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

1.5 Förslag till lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486)

Härigenom föreskrivs att 1 § marknadsföringslagen (2008:486) ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹¹

Denna lag har till syfte att främja konsumenternas och näringslivets intressen i samband med marknadsföring av produkter och att motverka marknadsföring som är otillbörlig mot konsumenter och näringsidkare.

Bestämmelser om marknadsföring finns bl.a. i

- *lagen (1992:1672) om paketresor, – paketreselagen (0000:0000),*
- tobakslagen (1993:581),
- sjölagen (1994:1009),
- lagen (1995:1571) om insättningsgaranti,
- lagen (1996:1006) om anmälningsskyldighet avseende viss finansiell verksamhet,
- lagen (1996:1118) om marknadsföring av kristallglas,
- lagen (1999:158) om investerarskydd,
- lagen (1999:268) om betalningsöverföringar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,
- lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informations-samhällets tjänster,
- lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet,
- prisinformationslagen (2004:347),
- lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler,
- försäkringsavtalslagen (2005:104),
- lagen (2005:405) om försäkringsförmedling,
- lagen (2006:484) om franchisegivares informationsskyldighet,
- lagen (2010:510) om lufttransporter,
- radio- och tv-lagen (2010:696),
- alkohollagen (2010:1622),

¹¹ Senaste lydelse 2015:955.

- konsumentkreditlagen (2010:1846),
- lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt,
- lagen (2013:1054) om marknadsföring av modersmjölk ersättning och tillskottsnäring,
- lagen (2014:1344) med kompletterande bestämmelser till EU:s tåg-, fartygs- och busspassagerarförordningar,
- lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden, och
- lagen (2015:953) om kollektivtrafikresenärers rättigheter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

1.6 Förslag till förordning om administrativt samarbete m.m. i ärenden om resegaranti

Härigenom föreskrivs¹² följande.

1 § Kammarkollegiet ska som central kontaktpunkt enligt direktiv (EU) 2015/2302 ge centrala kontaktpunkter i andra stater inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet tillgång till all nödvändig information om kraven på säkerhet enligt resegarantilagen (1972:204).

2 § Kammarkollegiet ska på förfrågan från sådana centrala kontaktpunkter som avses i 1 § lämna information om, och i vilken utsträckning, säkerhet enligt resegarantilagen (1972:204) har ställts av arrangörer och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang i den mening som avses i paketreselagen (0000:000).

3 § Förteckningar över arrangörer och näringsidkare som har ställt säkerhet enligt resegarantilagen (1972:204) ska göras tillgängliga för allmänheten och för de centrala kontaktpunkter som avses i 1 §, även via internet.

4 § Kammarkollegiet ska svara på förfrågningar från sådana centrala kontaktpunkter som avses i 1 § så snart det är möjligt, med beaktande av hur brådskande och hur komplext ärendet är. Ett första svar ska alltid lämnas inom 15 arbetsdagar från det att en begäran om information har mottagits.

5 § Om Kammarkollegiet i ett ärende om prövning av säkerhet enligt resegarantilagen (1972:204) begär att anmälaren ska ge in certifikat, intyg eller andra liknande dokument som visar att kravet på ställande av säkerhet har uppfyllts, ska myndigheten godta motsvarande dokument från en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Myndigheten får dock begära en icke-auktoriserad översättning av dokumentet till svenska.

¹² Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG (EUT L 326, 11.12.2015, s. 1–33, Celex 32015L2302).

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2018, då förordningen (2009:1076) om godkännande av dokument i ärenden om säkerhet för resegaranti upphör att gälla.

1.7 Förslag till förordning om standardinformationsformulär vid paketreseavtal och kopplade researrangemang

Härigenom föreskrivs¹³ följande.

1 § De formulär som det hänvisas till i 7, 8 och 47 §§ paketreselagen (0000:000) har den utformning som framgår av bilagorna 1 och 2 till Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302.

2 § Konsumentverket ska tillhandahålla information om standardinformationsformulären och möjliggöra nedladdning av formulären från verkets webbplats.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2018.

¹³ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG (EUT L 326, 11.12.2015, s. 1–33, Celex 32015L2302).

1.8 Förslag till förordning om tillsyn enligt paketreselagen (0000:0000)

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Konsumentverket utövar tillsyn över att arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang enligt paketreselagen (0000:0000) fullgör sina skyldigheter enligt lagen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2018.

1.9 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:824) med instruktion för Kammarkollegiet

Härigenom föreskrivs¹⁴ att det i förordningen (2007:824) med instruktion för Kammarkollegiet ska införas en ny paragraf, 8 c, med följande lydelse.

8 c § Kammarkollegiet ska vara central kontaktpunkt enligt direktiv 2015/2302 och fullgöra de uppgifter som framgår av förordningen (0000:0000) om administrativt samarbete m.m. i ärenden om resegaranti.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2018.

¹⁴ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG (EUT L 326, 11.12.2015, s. 1–33, Celex 32015L2302).

2 Utredningens uppdrag och arbete

2.1 Bakgrund

Europaparlamentet och rådet har antagit ett nytt direktiv om paketresor och sammanlänkade researrangemang (Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG). Genom direktivet upphävs således det tidigare direktivet om paketresor från 1990. Dessutom ändras förordningen om konsumentskyddssamarbete och direktivet om konsumenträttigheter från 2011. Medlemsstaterna ska senast den 1 januari 2018 anta och offentliggöra de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att genomföra direktivet. Dessa bestämmelser ska tillämpas från och med den 1 juli 2018. Direktivet finns som bilaga 3.

Under förhandlingsarbetet har synpunkter inhämtats från berörda organisationer och myndigheter. Synpunkterna finns tillgängliga i lagstiftningsärendet.

En jämförelsetabell med en sammanställning av bestämmelserna i direktivet och närmast motsvarande bestämmelser i svensk lag finns som bilaga 4.

2.2 Utredningens uppdrag

Regeringen beslutade den 25 juni 2015 att utse en särskild utredare som gavs i uppdrag att föreslå hur det nya direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang skulle genomföras i svensk rätt. Utredaren var oförhindrad att överväga andra närliggande frågor.

Utredaren gavs vidare i uppdrag att analysera dagens system för att ställa resegarantier och överväga vilka ändringar som kan behövas med anledning av de problem som påtalats och som i övrigt framkommer vid analysen. Utredningens direktiv finns i bilaga 1.

I uppdraget till utredaren ingår bl.a. att

- överväga vilka lagändringar och andra åtgärder som behövs för att genomföra direktivet
- analysera och ta ställning till hur de möjligheter som finns till att göra nationella val vid genomförandet bör utnyttjas
- bedöma om det är ändamålsenligt att utbetalningar av resegarantier prövas av en särskild nämnd och vid behov föreslå ändringar
- för det fall den nuvarande ordningen bedöms böra behållas, överväga om några ändringar kan behövas när det gäller Resegaranti-nämndens prövning av ärenden, med anledning av förslaget till nytt direktiv eller av någon annan anledning
- bedöma om det finns ett fortsatt behov av resegarantier för resor som består av transporter och utbildningsvistelser med inkvartering i värdfamilj och om så är fallet, överväga om någon ändring i lagstiftningen behövs
- analysera nuvarande sanktionsmöjligheter och bl.a. bedöma om straffrättsliga sanktioner för de aktuella gärningarna är effektiva och ändamålsenliga samt utifrån bedömningen lämna förslag på ändringar som anses lämpliga för en effektiv tillsyn
- särskilt redovisa vilka ekonomiska konsekvenser förslagen kan medföra för resenärer, företag inom resebranschen och det allmänna samt, om förslagen väntas leda till ökade kostnader för det allmänna, föreslå hur dessa ska finansieras.

Den 22 juni 2016 beslutades om ett tilläggsdirektiv varigenom utredningstiden förlängdes till den 30 november 2016. Utredningen gavs samtidigt i uppdrag att lämna ett delbetänkande med förslag på hur direktivet skulle genomföras. Tilläggsdirektivet finns i bilaga 2. Den delen av utredningens uppdrag som består i att analysera det nuvarande resegarantisystemet och lämna förslag på förbättringar av detta kommer att redovisas i utredningens slutbetänkande.

2.3 Utredningens hittillsvarande arbete

Utredningens arbete har bedrivits på sedvanligt sätt med regelbundna sammanträden med sakkunniga och experter. Utredningen har fram till tiden för delbetänkandets överlämnande haft sammanlagt sju sammanträden, varav ett tvådagars sammanträde i internatform. Utredningens arbete har också förts framåt med hjälp av underhandskontakter med sakkunniga och experter.

Genomförandearbetet i andra länder har följts genom att sekreterarna har deltagit vid två möten i Bryssel anordnade av EU-kommissionen, med möjlighet för samtliga länder inom EES-området att delta och diskutera direktivets genomförande. Utredningen har vidare haft underhandskontakter med deltagarna för de andra nordiska länderna samt med Tyskland.

Utredningen har också haft att hålla sig informerad om relevant lagstiftningsarbete som bedrivs, särskilt den fortsatta beredningen av de förslag som lämnats av Utredningen om konsumentskydd vid telefonförsäljning (SOU 2015:61). Förslagen är alltjämt under beredning.

Synpunkter från Konsumentverket, Kammarkollegiet och Resegarantinämnden har inhämtats framför allt genom att representanter från dessa myndigheter har deltagit i utredningens arbete som experter. Utredningen har också haft separata möten med företrädare för dessa myndigheter. Likaså har synpunkter från Svenska resebyråföreningen (SRF) och Researrangörsföreningen i Sverige (RiS) inhämtats löpande genom att representanter från föreningarna deltagit i utredningen som experter.

Utredningen har också haft att i lämplig omfattning inhämta synpunkter från andra myndigheter, företag och ideella organisationer. Utredningen har hittills sammanträffat med bl.a. Allmänna reklamationsnämnden, Pan-Nordic Card Association, Sveriges Bussföretag, Visita, Scouterna, AFS Interkulturell Utbildning och Youth For Understanding (YFU), Svensk Försäkring, Nordic Guarantee samt Konsumenternas Försäkringsbyrå.

2.4 Betänkandets disposition

Betänkandet inleds med en beskrivning av bakgrund och gällande rätt (kapitel 3). Därefter följer en sammanfattning av innehållet i direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang (kapitel 4). Utredningens översiktliga överväganden och förslag avseende genomförandet av direktivet finns i kapitel 5. I kapitel 6 redogörs närmare för utredningens förslag till ny paketreselag. Utredningens överväganden rörande ändringar i resegarantilagen återfinns i kapitel 7. Överväganden rörande behovet av övriga ändringar och följändringar finns i kapitel 8. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser behandlas i kapitel 9. Kapitel 10 innehåller utredningens konsekvensanalys. Slutligen följer en författningskommentar till de lämnade lagförslagen (kapitel 11). Utredningens direktiv finns i sin helhet i bilaga 1 och 2. I bilaga 3 finns direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang. Bilaga 4 innehåller en parallelluppställning över direktivets artiklar och de bestämmelser i gällande rätt eller i utredningens författningsförslag som genomför varje artikel.

3 Bakgrund och gällande rätt

3.1 Lagen om paketresor

3.1.1 Bakgrunden till lagen om paketresor

Före tillkomsten av den nu gällande lagen (1992:1672) om paketresor (nedan paketreselagen), som trädde i kraft den 1 januari 1993, fanns inte någon lag som specifikt reglerade paketresor. Utöver allmänna avtalsrättsliga regler bestämdes ramarna för avtalet mellan resenären och arrangören av de inom branschen tillämpade Allmänna Resevillkoren. De Allmänna Resevillkoren har med jämna mellanrum omförhandlats och tillämpas än i dag. Den senaste versionen (BÖ 2014:03, Överenskommelse om Allmänna villkor för paketresor) är överenskomna mellan Researrangörsföreningen i Sverige (RiS) och Konsumentverket och omfattar de största charterresearrangörerna. Utöver dessa finns också Svenska Resebyråföreningens (SRF) villkor för paketresor, som tillämpas av en stor del av resebyråerna och researrangörerna, med undantag för de största charterresearrangörerna.

År 1990 utfärdades det första EG-direktivet om paketresor (Rådets direktiv av den 13 juni 1990 om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang, 90/314/EEG, nedan paketresedirektivet). Sveriges åtaganden enligt EES-avtalet medförde en skyldighet att införliva paketresedirektivet i svensk rätt. I promemorian Lag om paketresor, Ds 1992:50 och den efterföljande propositionen 1992/93:95 lämnades förslag på hur direktivet skulle genomföras. Den lagstiftningsprodukt som blev resultatet, paketreselagen, trädde i kraft den 1 januari 1993. Paketresedirektivet var ett s.k. minimidirektiv och medlemsstaterna var följaktligen fria att anta eller upprätthålla strängare bestämmelser på det område som direktivet omfattade. I vissa avseenden ger paketreselagen därför ett högre skydd för konsumenter än vad paketresedirektivet krävde, t.ex. i fråga om

arrangörens ansvar för att paketreseavtalet fullgörs. I stort präglas lagen emellertid av återhållsamhet och en strävan efter att undvika detaljreglering. Flera av paketresedirektivets detaljerade bestämmelser, bl.a. rörande resenärens rätt till information, infördes inte i lagen utan skulle i stället genomföras genom verkställighetsföreskrifter. Konsumentverket gavs mot den bakgrunden rätt att meddela föreskrifter om verkställigheten av paketreselagen (förordning [1992:1675] med bemyndigande för Konsumentverket att meddela föreskrifter om verkställigheten av lagen [1992:1672] om paketresor). Konsumentverket har i anslutning till dessa föreskrifter utfärdat icke bindande allmänna råd (KOVFS 1993:3, ändrad genom KOVFS 2009:17).

Paketresedirektivet innebar också en skyldighet för medlemsstaterna att se till att arrangörer och de återförsäljare som var parter i paketreseavtalet, hade ett skydd vid obestånd som var tillräckligt omfattande för att säkra återbetalning av erlagda belopp och för hemtransport av konsumenter. Sverige hade redan vid tiden för genomförandet av paketresedirektivet en särskild resegarantilag (1972:204) som föreskrev ett skydd för vissa resor vid bl.a. obestånd. Genomförandet av paketresedirektivet krävde dock vissa lagändringar, bl.a. en utökning av lagens tillämpningsområde. Bakgrunden till resegarantilagen redogörs för närmare nedan.

Paketreselagen har efter dess tillkomst ändrats vid några tillfällen. Ändringarna har främst varit föranledda av att det tillkommit EU-förordningar på området för passagerartransporter och att det gjorts ändringar i lagar som hänvisat till paketreselagen, t.ex. marknadsföringslagen (2008:486) och lagen (2010:510) om lufttransporter. Som ett led i förhandlingarna om ett nytt paketresedirektiv har behovet av ändringar i direktivet från svensk synpunkt utretts inom Justitiedepartementet (se promemorian Paketresor, Ds 2006:8).

3.1.2 Det materiella tillämpningsområdet

Paketresa enligt paketreselagen – transport, inkvartering och andra turisttjänster

Den nu gällande paketreselagen gäller paketresor som arrangörer, själva eller genom återförsäljare, säljer eller marknadsför (1 §). För att en resa ska anses utgöra en paketresa krävs, enligt 2 § paketreselagen, att researrangemanget består av transport och inkvartering

(dvs. logi som inte är att anse som enbart ett led i en transporttjänst) eller någon av dessa tjänster i kombination med någon turisttjänst som utgör en inte oväsentlig del av arrangemanget och som inte är direkt knuten till transport eller inkvartering. I förarbetena nämndes som exempel på sådana turisttjänster teater-, film- eller museibesök, en naturutflykt med färdledare, hyra av en cykel, tillträde till en skidliftanläggning eller inträde till en idrotts tävling. Tjänster som enligt förarbetena däremot inte ansågs göra arrangemanget till en paketresa var t.ex. servering på ett flygplan och normal service på hotell. Beträffande kravet på att turisttjänsten skulle utgöra en inte oväsentlig del av arrangemanget angavs endast att turisttjänsten skulle vara beaktansvärd i sammanhanget samt att den inte fick sakna betydelse för båda parter (prop. 1992/93:95 s. 64). För att det ska vara fråga om en paketresa krävs också att arrangemanget varar mer än 24 timmar eller inbegriper övernattnings. Definitionen i 2 § paketreselagen knyter nära an till definitionen i paketresedirektivet.

Praxis rörande inkvartering och turisttjänst

EU-domstolen har haft anledning att bedöma om en språkresa kunde anses utgöra en paketresa i paketresedirektivets mening (AFS Intercultural Programs Finland ry, C-237/97, EU:C:1999:69). Målet aktualiserade en bedömning av såväl begreppet turisttjänst som begreppet inkvartering. Domstolen kom fram till att begreppet inkvartering inte förutsatte att vistelsen skedde på t.ex. ett hotell eller någon annan inrättning som tillhandahöll inkvartering mot vederlag. Inte heller förutsattes det att inkvarteringen varade under någon viss kortare period. Omständigheter som att boendet varade under en längre period och var kostnadsfritt kunde dock, tillsammans med andra omständigheter såsom att vistelsen ägde rum hemma hos en familj där utbytesstudenten behandlades som en familjemedlem, medföra att vistelsen inte kunde betecknas som en inkvartering i paketresedirektivets mening. EU-domstolen kom också fram till att arrangörens val av skola inte i sig kunde anses som en turisttjänst i den mening som avsågs i direktivet, eftersom tjänsten hade som särskilt mål att utbilda deltagarna. Eftersom varken rekvisitet inkvartering eller turisttjänst ansågs vara uppfyllt beträffande den aktuella språkresan ansågs den inte utgöra en paketresa i direktivets

mening. För Sveriges del föranledde EU-domstolens dom en ändring i resegarantilagen, vars tillämpning i samband med implementeringen av paketresedirektivet hade kopplats till definitionen av paketresa enligt paketreselagen. I 1 § resegarantilagen infördes bl.a. en andra punkt varigenom klargjordes att skyldigheten att ställa säkerhet skulle omfatta även resor som bestod av transporter och utbildningsvistelser med inkvartering i form av boende i en värdfamilj, även om inkvarteringen var kostnadsfri. Ändringen motsvarade vad som dittills hade ansetts gälla utan uttryckligt lagstöd (prop. 2001/02:138 s. 15 f.).

Frågan om vad som ska anses utgöra en turisttjänst har behandlats även i svensk praxis. I målet HFD 2015 ref. 2 hade Högsta Förvaltningsdomstolen anledning att ta ställning till om de seglarkurser som anordnades av Ungdomsförbundet Sveriges Flotta skulle anses utgöra turisttjänster i paketreselagens mening. Förvaltningsrätten i Stockholm hade tidigare kommit fram till att undervisningsmomenten i seglarkursen inte utgjorde ett led i en yrkesutbildning utan skulle ses som ett nöje, varför kursen var att anse som en turisttjänst. Kammarrätten i Stockholm hade kommit till samma slutsats, också därför att det utöver utbildningsmomenten ingick andra aktiviteter, såsom brännbollsspel, tipspromenader, korvgrillning m.m. Högsta Förvaltningsdomstolen konstaterade inledningsvis att paketreselagen var en skyddslagstiftning och att en restriktiv bedömning därför var påkallad vid prövningen av om ett visst arrangemang skulle undantas från lagens tillämpningsområde. Vidare ansåg domstolen att inte alla aktiviteter med inslag av undervisning kvalificerade sig som sådan utbildning som leder till att aktiviteterna faller utanför begreppet turisttjänst. En aktivitet med undervisningsinslag som någon deltar i under ferier eller annars på sin fritid för att allmänt sett förkovra sig inom ett visst område skulle, enligt domstolen, anses vara en turisttjänst. Domstolens slutsats blev densamma som underrätternas, nämligen att arrangemanget var att anse som en paketresa.

Kraven på tillkomsten av researrangemanget för att det ska betraktas som en paketresa

För att ett researrangemang med de tidigare nämnda komponenterna ska anses utgöra en paketresa krävs också att arrangemanget har utformats innan avtal träffas och att det säljs eller marknadsförs för ett gemensamt pris eller för skilda priser som är knutna till varandra. Det krävs dock inte att betalningen sker samlat. Lagen gäller även om olika tjänster i arrangemanget ska betalas var för sig (2 §). I förarbetena till paketreselagen sägs att utgångspunkten är att en paketresa är ett arrangemang som näringsidkaren har utformat i förväg, dvs. innan han får kontakt med kunden. Även arrangemang som innehåller alternativa kombinationsmöjligheter och där den slutliga utformningen bestäms i samråd med kunden omfattas emellertid av lagen. Samtidigt betonades att uttrycket arrangemang förutsatte viss planläggning och organisation från näringsidkarens sida. Att flera tjänster såldes till kunden i ett sammanhang kunde därför inte i sig vara ett kriterium på en paketresa (prop. 1992/93:95, s. 21 f.).

Definitionen av begreppet arrangör är avgörande för paketreselagens tillämplighet

Paketreselagen är endast tillämplig på paketresor som säljs eller marknadsförs av arrangörer. Definitionen av begreppet arrangör är därför av avgörande betydelse. I 3 § definieras arrangör som den som annat än tillfälligtvis organiserar paketresor och som säljer eller marknadsför dem direkt eller genom en återförsäljare. Något krav på att arrangören ska vara näringsidkare ställs inte upp. Där- emot ställs ett krav på att denne arrangerar paketresorna annat än tillfälligtvis. Uttrycket var enligt förarbetena avsett att motsvara begreppet *other than occasionally* i den engelska versionen av paketresedirektivet. Vid bedömningen av vad som skulle anses vara annat än tillfälligtvis torde man, enligt förarbetena, få beakta hur ofta den aktuella aktören organiserade paketresor men också hur regelbundet eller sporadiskt resorna återkom. Den som varje år organiserade resor till en viss återkommande kongress eller något annat evenemang torde exempelvis få anses vara arrangör i lagens mening. Där- emot ansågs den som organiserade två eller tre paketresor tätt efter varandra till ett visst evenemang inte omfattas av lagen, om han i övrigt inte alls organiserade resor. Detsamma sades gälla den som

oregelbundet och relativt sällan ordnade resor. Det krävs också att paketresorna säljs eller marknadsförs för att den som organiserar dem ska anses vara arrangör i lagens mening. I förarbetena har detta uttryckts så att det ska finnas en kundrelation mellan arrangören och resenären för att lagen ska vara tillämplig. Därigenom avsågs att utesluta paketresor som t.ex. idrottsföreningar, församlingar och skolor själva ordnade för sina medlemmar respektive elever (prop. 1992/93:95, s. 67).

Frågan om ideella föreningar ska anses utgöra arrangörer i paketreselagens mening har ställts på sin spets i ett par avgöranden som rört arrangörens skyldighet att ställa resegaranti. Högsta Förvaltningsdomstolen hade i det tidigare nämnda avgörandet HFD 2015 ref. 2 anledning att också ta ställning till om Ungdomsförbundet Sveriges Flotta, en ideell förening, skulle anses vara arrangör i paketreselagens mening för de seglarkurser som anordnades av förbundet. Föreningen vände sig till alla som ville bli medlemmar och omkring 75 procent av resedeltagarna var medlemmar sedan minst ett år tillbaka. Domstolen konstaterade att förbundet sedan flera år tillbaka anordnade, marknadsförde och sålde paketresor i form av seglarläger till hundratals personer. Förbundet ansågs därför utgöra arrangör för de aktuella resorna. Att det krävdes medlemskap för att få delta i lägren påverkade inte denna bedömning.

En dom från kammarrätten i Stockholm, som meddelats under utredningstiden, gällde frågan om Scouterna hade haft skyldighet att ställa säkerhet för en resa som anordnats för medlemmarna. Kammarrätten konstaterade inledningsvis att de aktuella resorna utgjorde paketresor och att de hade marknadsförts. Vidare fann kammarrätten att Scouterna med viss regelbundenhet, och alltså inte endast tillfälligtvis, anordnade resor för sina medlemmar. Detta talade enligt kammarrätten för att Scouterna skulle anses vara arrangör i paketreselagens mening. Trots detta kom kammarrätten fram till att Scouterna inte skulle anses utgöra arrangör för de aktuella resorna eftersom det inte förelåg någon kundrelation mellan Scouterna och resenärerna. Till denna slutsats kom kammarrätten efter en samlad bedömning vid vilken beaktades bl.a. att resorna riktade sig till aktiva scouter med erfarenhet av scoutlivet, att de förutsatte en aktiv insats av deltagarna och att resorna utgjorde en mycket liten del av föreningens och medlemmarnas grundverksamhet (Kammarrätten i Stockholm, dom den 24 november 2015 i mål nr 5047-15).

Tvingande till förmån för konsumenter

Paketreselagens bestämmelser är tvingande till resenärens förmån om denne är konsument. Det framgår av 4 § paketreselagen som stadgar att avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i lagen är till nackdel för resenären är utan verkan mot denne, om han förvärvar paketresan huvudsakligen för enskilt ändamål från en näringsidkare i dennes yrkesmässiga verksamhet.

3.1.3 Paketreselagens informationsbestämmelser

Information i kataloger och broschyrer

Paketreselagen ställer i 5 § upp ett krav på att kataloger och broschyrer som tillhandahålls resenärer ska innehålla tydlig och begriplig information om priset samt i förekommande fall om resmål, transporter, inkvartering, måltider, resplan, inresebestämmelser, betalningsvillkor och villkor om minsta antal resenärer för resan. Vidare anges att uppgifter i kataloger och broschyrer är bindande för arrangören men att ändringar får göras innan avtal träffas, om ett uttryckligt förbehåll om det har gjorts i katalogen eller broschyren och om resenären tydligt informeras om ändringarna. Ansvar för att kataloger och broschyrer innehåller den information som anges i 5 § första stycket åvilar arrangören (7 § första stycket paketreselagen).

Information om hälsobestämmelser, pass- och visumregler

Innan ett paketreseavtal sluts ska resenären, enligt 6 § paketreselagen, informeras om sådana hälsobestämmelser som blir tillämpliga under resan. Vidare ska resenären, i den mån det har betydelse för honom, få information om vad som gäller i fråga om pass och visum för medborgare i stater inom EES-området. Såväl arrangören som återförsäljaren ansvarar för att informationen lämnas (7 § andra stycket paketreselagen).

Underlåtenhet att informera är marknadsrättsligt sanktionerad

Om sådan information som avses i 5 och 6 §§ paketreselagen inte lämnas ska, enligt 7 § tredje stycket paketreselagen, marknadsföringslagens (2008:486) bestämmelser tillämpas, med undantag för bestämmelserna rörande marknadsstörningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen. Hänvisningen till marknadsföringslagens bestämmelser innebär bl.a. att arrangören eller återförsäljaren kan åläggas att vid vite lämna föreskriven information till resenären (24–28 §§ marknadsföringslagen).

Krav på skriftlig handling med alla avtalsvillkor

Paketreselagen föreskriver i 8 § att alla avtalsvillkor ska framgå av en skriftlig handling. Vidare anges i bestämmelsen att avtalet ska innehålla uttryckliga villkor om priset för resan och kostnader som kan tillkomma, betalningsvillkor och reklamationsfrister samt, beroende på vad som ingår i paketresan, uppgifter om resmål, resplan, transporter, inkvartering, andra turisttjänster, särskilda önskemål från resenärens sida som godtagits och om försäkringar. Dessutom ska arrangören se till att handlingen innehåller uppgifter som gör det möjligt att komma i kontakt med arrangören eller återförsäljaren under resan.

I 8 § andra stycket stadgas att resenären, innan avtalet träffas, på lämpligt sätt ska få del av avtalsvillkor och information enligt första stycket. Resenären ska också få ett eget exemplar av den skriftliga handlingen. Av bestämmelsens tredje stycke framgår emellertid att andra stycket inte gäller när avtal träffas kort före avresan. Enligt förarbetena innebär denna regel att resenären inte behöver få del av avtalsvillkor eller information före avtalet i de fall då avtal träffas ”omedelbart före avresan” och att han då inte heller behöver få någon egen kopia av den skriftliga handlingen (prop. 1992/93:95, s. 35).

Kravet på skriftlighet ska enligt förarbetena inte ses som ett formkrav i egentlig mening. Det finns inget krav på att parterna ska skriva under avtalet och det blir inte ogiltigt om formkravet inte har iakttagits. Huruvida formkravet är uppfyllt har heller ingen självständig betydelse för vad som ska anses vara avtalat mellan arrangören/åter-

försäljaren och resenären. Däremot kan det ha betydelse i bevishänseende. Underlåtenhet att uppfylla skriftlighetskravet medför inte heller att marknadsföringslagens bestämmelser ska tillämpas. En sådan ordning ansågs enligt förarbetena inte lämplig eftersom föreskriften om att avtalsvillkoren ska framgå av en skriftlig handling inte ansågs ha med marknadsföring att göra. Marknadsföringslagens regelsystem borde inte utsträckas för långt, resonerade departementschefen. Det erinrades vidare om att även 8 § paketreselagen omfattades av Konsumentverkets tillsyn och att underlåtenhet att följa bestämmelsen kunde resultera i kritik från verket (prop. 1992/93:95 s. 33 ff. och 75 f.).

3.1.4 Ansvarsfördelningen rörande ansvaret för paketresans fullgörande

Enligt 9 § paketreselagen ansvarar arrangören gentemot resenären för vad denne har rätt att fordra till följd av avtalet. Ansvaret, sägs det i paragrafen, gäller även för sådana prestationer som ska fullgöras av någon annan än arrangören. Av andra stycket i bestämmelsen framgår att återförsäljaren har ett med arrangören solidariskt ansvar gentemot resenären endast i de fall återförsäljaren är part i avtalet. I förarbetena anfördes att återförsäljaren normalt sett inte var part i avtalet. En sådan situation bedömdes emellertid kunna uppstå, t.ex. om återförsäljaren träffat ett avtal med resenären utan att klargöra för denne att han avsett att träffa avtalet för arrangörens räkning och detta inte heller framgått på annat sätt. Frågan om återförsäljaren var part i avtalet eller inte skulle enligt förarbetena få avgöras enligt allmänna avtalsrättsliga principer (prop. 1992/93:95, s. 27).

I 20 § paketreselagen stadgas en skyldighet för arrangören eller dennes lokala representant att genast vidta åtgärder för att finna en lämplig lösning om resenären framför klagomål som inte är obefogade.

3.1.5 Paketreselagens regler om ändringar i avtalet före paketresans början

Paketreselagen innehåller inga regler om resenärens rätt att avboka paketresan utan skäl

Paketreselagen reglerar inte resenärens rätt att avboka en paketresa utan att ha något skäl för det. I de av de större charterbolagen tillämpade allmänna resevillkoren för paketresor ges emellertid resenären en sådan rätt. De allmänna resevillkor som överenskommits mellan RiS och Konsumentverket utgör, tillsammans med arrangörens särskilda resevillkor, en del av paketreseavtalet. Under punkten 3 i villkoren anges att resenären har rätt att avbeställa resan mot en viss kostnad som är högre ju närmare tidpunkten för avresan avbeställningen görs. Vid avbeställning tidigare än 30 dagar före avresan ska resenären betala anmälningsavgiften som avbokningskostnad. Vid avbeställning därefter, men tidigare än 14 dagar före avresan, ska resenären betala 25 procent av resans pris, dock lägst anmälningsavgiften. Sker avbeställning därefter, men tidigare än åtta dagar före avresan, ska resenären betala halva resans pris, dock lägst anmälningsavgiften. Sker avbeställningen inom åtta dagar före avresan, ska resenären betala hela resans pris. Även SRF har i sina villkor för paketresor bestämmelser om rätt för resenären att avboka resan och få tillbaka pengarna, med avdrag för de kostnader som arrangören drabbas av till följd av avbeställningen. Standardiserade avbeställningsavgifter får tas in i arrangörens kompletterande villkor även enligt SRF:s allmänna villkor. Villkoren tillämpas, som tidigare nämnts, av de flesta resebyråer och en stor del av researrangörerna i Sverige.

Resenärens rätt att överlåta paketresan

Resenären har enligt 10 § paketreselagen rätt att överlåta paketresan till någon som uppfyller alla villkor för att få delta i resan. Den rätten förutsätter emellertid att resenären i skälig tid före avresan underrättar arrangören eller återförsäljaren om sin avsikt att överlåta resan. Resenären och den som övertar resan blir enligt 10 § andra stycket solidariskt ansvariga gentemot arrangören eller återförsäljaren för vad som återstår att betala för resan och för extra kostnader som kan uppkomma på grund av överlåtelsen. Paketrese-

lagen reglerar inte hur höga kostnader som får tas ut på grund av en överlåtelse. I de allmänna villkor för paketresor som tillämpas av charterbolagen har emellertid införts en beloppsbegränsning om 500 kronor, som ska gälla om inte arrangören kan visa att den faktiska kostnaden för överlåtelsen uppgår till ett högre belopp som i sådant fall får tas ut (BÖ 2014:03, punkt 5.2).

Ändringar i avtalsvillkoren

I 11 § paketreselagen stadgas under vilka förutsättningar avtalsvillkoren får ändras till resenärens nackdel. Sådana ändringar får för det första göras endast om det framgår av avtalet att ändringarna får göras. När det gäller prisändringar krävs dessutom att det av avtalet tydligt framgår hur det nya priset ska fastställas. Prisändringar får bara ske på grund av ändringar i transportkostnader, skatter, tullar eller avgifter avseende tjänster som ingår i resan eller ändringar i växelkurser som påverkar arrangörens kostnader för resan. Under de sista 20 dagarna före den avtalade avresedagen får priset inte höjas. Ett avtalsvillkor om att priset kan ändras får inte heller vara ensidigt till resenärens nackdel.

Om arrangören med stöd av 11 § ändrar villkoren får resenären frånträda avtalet om ändringen är väsentligt till dennes nackdel (12 § första stycket paketreselagen). Enligt förarbetena till bestämmelsen kunde det vara fallet t.ex. vid betydande prishöjningar, avsevärt försämrad inkvartering eller om ett evenemang som var en viktig del av paketet uteblev. Flera mindre förändringar kunde tillsammans innebära att villkoren ändrades väsentligt till resenärens nackdel. Enligt förarbetena var avsikten att bedömningen av vad som var till resenärens nackdel skulle utgå ifrån dennes preferenser. Även vid bedömningen av om väsentlighetsrekvisitet var uppfyllt skulle resenärens subjektiva uppfattning tillmätas viss betydelse (prop. 1992/93:95, s. 83 f.).

Om arrangören avser att bryta avtalet eller ändra avtalsvillkoren måste denne enligt 12 § andra stycket paketreselagen snarast underätta resenären och därvid lämna besked om resenärens rätt att frånträda avtalet. Resenären måste därefter inom skäligen tid meddela arrangören om han vill frånträda avtalet. Gör resenären inte det förlorar han sin rätt att frånträda avtalet (12 § andra stycket).

Har resenären frånträtt avtalet har denne rätt att välja mellan att godta en ersättningsresa av likvärdig eller högre kvalitet, förutsatt att arrangören eller återförsäljaren kan erbjuda det, eller att få pengarna tillbaka (13 § paketreselagen). Godtar resenären en ersättningsresa som är sämre än den avtalade resan har denne rätt till ersättning för prisskillnaden. Resenären kan dessutom ha rätt till skadestånd, vilket för dessa situationer regleras i 14 § första stycket paketreselagen. Rätt till skadestånd (men inte prisavdrag) förutsätter att det är skäligt. Bedömningen av i vilken utsträckning skadestånd bör utgå enligt denna regel har överlämnats till rätts-tillämpningen. I praxis från Allmänna reklamationsnämnden (ARN) har uttalats att det normalt är skäligt med ett skadestånd när resenären i dessa situationer har frånträtt avtalet (ARN beslut den 2015-01-07; nr 2014-05369). De förhållanden som enligt 14 § andra stycket medför att skadestånd inte ska utgå när arrangören ställt in resan ansågs kunna få betydelse också när resenären frånträtt avtalet (prop. 1992/93:95, s. 46 f. och 87). Sådana förhållanden kunde t.ex. föreligga då resmålet drabbats av en naturkatastrof eller liknande, se vidare nedan.

Till skillnad från vad som gäller för skadestånd enligt 15 och 16 §§ (se nedan) sägs inget i 14 § om för vilka skador skadestånd kan utgå enligt bestämmelsen. Utgångspunkten i förarbetena var emellertid att resenären skulle ha full ersättning för den skada denne faktiskt lidit, vilket kunde innefatta ersättning även för t.ex. förlorad rekreation (prop. 1992/93:95, s. 88).

Arrangörens rätt att ställa in resan

Av 12 och 14 §§ paketreselagen framgår att arrangören i två situationer har rätt att ställa in resan utan att behöva betala skadestånd till resenären. Det första undantaget förutsätter att arrangören i avtalet har föreskrivit ett lägsta antal resenärer för att genomföra resan och att färre än så har anmält sig till resan. Arrangören har då ingen skyldighet att betala skadestånd om han inom den i avtalet angivna tiden skriftligen har underrättat resenären om att resan ställts in. I den andra undantagssituationen har resan inte kunnat genomföras på grund av ett hinder utanför arrangörens kontroll som denne inte skäligen kunde förväntas ha räknat med när avtalet ingicks och vars följder denne inte skäligen kunde ha undvikit eller

övervunnit. Arrangören är i en sådan situation emellertid bara fri från ansvar om det hinder som lett till att resan måste ställas in ligger utanför kontrollen även för dem som arrangören har anlitat. Detsamma gäller om orsaken är hänförlig till någon annan i ett tidigare led. Arrangören har bevisbördan för att de omständigheter som kan befria arrangören från skadeståndsskyldighet föreligger (14 § andra stycket). Som exempel på sådana situationer angavs i förarbetena att resmålet drabbats av en naturkatastrof eller att det pågår våldsamma politiska omvälvningar i landet (prop. 1992/93:95, s. 88). Arrangören har emellertid i dessa situationer, på samma sätt som gäller i andra fall då denne ställer in resan innan avresan, en skyldighet att erbjuda resenären en ersättningsresa, om det är möjligt. Resenären kan välja mellan att godta en ersättningsresa eller få pengarna tillbaka. Resenären har i dessa fall samma rätt till prisavdrag om ersättningsresan är av sämre kvalitet som då denne själv frånträder avtalet. Ställer arrangören in resan i andra situationer än dessa har resenären dessutom rätt till skadestånd, förutsatt att det är skäligt och att det inte är resenären som har orsakat att resan ställs in.

3.1.6 Paketreselagens regler om ändringar efter avresan

Om efter avresan en väsentlig del av de avtalade tjänsterna inte kan tillhandahållas har resenären rätt till ersättningsarrangemang (15 § första stycket paketreselagen). Resenären får dock inte på samma sätt som vid anteciperat avtalsbrott fritt välja om han vill godta ersättningsarrangemanget eller säga upp avtalet och få pengarna tillbaka. Resenären har bara rätt att avvisa ersättningsarrangemanget om det sker på godtagbara grunder, t.ex. då resenären av någon särskild anledning har sett fram emot just de tjänster som uteblivit (prop. 1992/93:95, s. 90). Resenären kan förstås avstå från ersättningsarrangemanget utan att ha godtagbara skäl för det men han eller hon har då inte rätt till någon alternativ ersättning.

Avvisar resenären ersättningsarrangemanget på godtagbara grunder, eller kan något ersättningsarrangemang inte ordnas, är arrangören skyldig att, om det är skäligt, utan extra kostnad för resenären tillhandahålla likvärdig transport tillbaka till platsen för avresan eller till någon annan ort som resenären godkänner (15 § andra stycket paketreselagen). Innebär förändringen i paketresan en för-

sämring för resenären är han, om det är skäligt, berättigad till prisavdrag och skadestånd (15 § tredje stycket). Rätten till prisavdrag och skadestånd omfattar även försämringar i hem- eller ersättningstransporten. I 15 § stadgas inget kontrollansvar för arrangören. I stället förutsätter både rätten till prisavdrag och rätten till skadestånd att det är skäligt. I förarbetena har uttalats att det i de flesta fall får anses skäligt att resenären erhåller ett prisavdrag. Vad gäller skadeståndet har det ansetts ligga i uttrycket ”om det är skäligt” bl.a. att skadestånd inte ska utgå när bristen i arrangemangen inte alls kan tillskrivas arrangören eller någon som han svarar för. Även allmänna skälighetsöverväganden, där det bl.a. får beaktas om arrangören gjort vad han borde för att ordna ersättningsarrangemang har ansetts få göras. Vad gäller skälighetsbedömningen i övrigt har man i förarbetena ansett att de bedömningsgrunder som anges i 16 § får tillämpas (prop. 1992/93:95, s. 90 f.).

I 16 § paketreselagen regleras rätten till prisavdrag och skadestånd vid andra fel i de avtalade tjänsterna än sådana som anges i 15 §. De fel som avses i denna bestämmelse är enligt förarbetena exempelvis att en transport har blivit försenad, att inkvarteringen inte håller vad som utlovats, att ett studiebesök äger rum utan kvalificerad guidning eller att en strand ligger längre bort från hotellet än som sagts i avtalet. Det kan också vara fråga om t.ex. att resenären eller hans tillhörigheter skadas på grund av vårdslöshet av någon som arrangören har anlitat (prop. 1992/93:95, s. 91). Rätten till prisavdrag och skadestånd är enligt 16 § första stycket utesluten om felet beror på resenären. Rätten till skadestånd faller också bort om arrangören visar att felet beror på ett hinder utanför arrangörens kontroll som denne inte skäligen kunde förväntas ha räknat med när avtalet ingicks och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit (16 § andra stycket). Kontrollansvaret omfattar även tidigare led (16 § tredje stycket). Rätten till prisavdrag kvarstår dock även om skadestånd är uteslutet därför att felet faller utanför kontrollansvaret. I praktiken torde det alltså inte vara någon större skillnad på hur arrangörens skadeståndsansvar ska bedömas vid tillämpning av 15 och 16 §§.

I 17 § paketreselagen sägs att skadestånd enligt 15 och 16 §§ omfattar ersättning för ren förmögenhetsskada, personskada och sakskada.

3.1.7 Paketreselagens förhållande till EU-förordningar och internationella konventioner

I 18 § paketreselagen stadgas att vissa skador, som omfattas av andra bestämmelser, ersätts enligt de bestämmelserna i stället för enligt paketreselagen. De bestämmelser som åsyftas är de som finns dels i ett antal uppräknade lagar, dels i vissa EU-förordningar som genomför internationella konventioner. Närmare bestämt gäller undantaget skador som omfattas av bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 392/2009 av den 23 april 2009 om transportörens skadeståndsansvar i samband med olyckor vid passagerarbefordran till sjöss (Atenförordningen), 2002 års Atenkonvention om befordran till sjöss av passagerare och deras resgoods, sjölagen (1994:1009), rådets förordning (EG) nr 2027/97 av den 9 oktober 1997 om lufttrafikföretags skadeståndsansvar avseende lufttransport av passagerare och deras bagage, lagen (2010:510) om lufttransporter, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1371/2007 av den 23 oktober 2007 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer (Tågpassagerarförordningen), järnvägstrafiklagen (1985:192) och lagen (2015:338) om internationell järnvägstrafik.

Bestämmelsen innebär att de regler om skadestånd som finns i de uppräknade rättsakterna ska tillämpas i stället för motsvarande regler i paketreselagen, när skadorna omfattas av bestämmelserna i dessa rättsakter. De bakomliggande internationella konventionerna och förordningarna innehåller detaljerade regler om skadeståndsansvar för den som ansvarar för transporten. I de fall då de i 18 § paketreselagen hänvisade reglerna ska tillämpas i stället för paketreselagens bestämmelser blir effekten den att de transporträttsliga konventionerna, lagarna och förordningarna gäller i fråga om förutsättningarna för skadeståndsansvar och i fråga om beräkningen av skadeståndet. De beloppsbegränsningar som finns i de uppräknade rättsakterna gäller alltså. Arrangören är dock enligt 18 § paketreselagen alltid skyldig att ersätta resenären för vad denne har rätt att fordra enligt de nämnda bestämmelserna. Arrangören har alltså ett primärt skadeståndsansvar i förhållande till resenären. Huruvida paketresearrangören i sin tur kan vända sig till den aktuella transportör som bär ansvar för förseningen eller för att resan ställts in regleras inte i paketreselagen (prop. 1992/93:95, s. 94).

Vid tillkomsten av paketreselagen valdes denna lagtekniska lösning för att undanröja konflikter mellan paketresereglerna och skadeståndsregler rörande skador på passagerare och deras resgods i de lagar och konventioner som då var gällande för Sveriges del på transportområdet. Det ansågs olämpligt att för paketresorna göra ingrepp i de väletablerade ansvarsförhållanden som utformats med särskilt hänsynstagande till de speciella förhållanden som präglade transportmedlet och avtalssituationen (prop. 1992/93:95 s. 28). På senare tid har uppräknningen i 18 § kompletterats med lagen (2015:338) om internationell järnvägstrafik, Atenförordningen och 2002 års Atenkonvention (se SFS 2015:343, 2015:345 samt 2015:355).

I ARN:s praxis har 18 § paketreselagen tolkats så att de hänvisade bestämmelserna ska tillämpas i stället för paketreselagens bestämmelser även vid förseningar av flygtransport av passagerare (ARN 1996-01-16; 95-4501) och vid försenat bagage (ARN 2002-03-21; 2001-6029). Merkostnader som resenären åsamkats till följd av att en sjötransport ställts in har däremot ansetts inte utgöra sådan skada som omfattas av sjölagens bestämmelser, eftersom sjölagen inte innehåller regler rörande inställd utan endast försenad resa. I det aktuella fallet tillämpades i stället paketreselagens regler (ARN 1995-02-28; 94-3300).

3.1.8 Paketreselagens regler rörande reklamation

Som tidigare redogjorts för har resenären rätt att i vissa fall frånträda avtalet till följd av arrangörens avtalsbrott eller ändring av avtalsvillkoren, förutsatt att resenären inom skälig tid meddelar arrangören eller återförsäljaren sin avsikt att frånträda avtalet (12 § tredje stycket paketreselagen). En reklamationsplikt föreligger också i de fall resenären vill göra gällande fel som avses i 15 eller 16 § paketreselagen. Enligt 19 § paketreselagen får resenären inte åberopa fel som avses i dessa bestämmelser om resenären inte inom skälig tid efter det att denne märkt felet underrättar arrangören eller återförsäljaren om felet. Resenären behöver emellertid inte ange vad denne anser bör göras åt felet eller vilken kompensation denne anser sig berättigad till. Vad som krävs för att skälighetsrekvisitet ska anses vara uppfyllt skulle, enligt förarbetena, få avgöras från fall till fall. Av betydelse för bedömningen kunde vara

vilken typ av fel det rört sig om och hur svårt eller lätt det varit för resenären att komma i kontakt med arrangören eller återförsäljaren. Vidare ansågs det kunna få betydelse om resenären haft skäl att anta att den som skulle fullgöra prestationen på platsen skulle åtgärda felet. I övrigt ansågs ledning för tillämpningen kunna hämtas ur förarbetena till konsumenttjänstlagen (prop. 1992/93:95, s. 95 f.). I ARN:s praxis har reklamation som skett efter hemkomsten ansetts inte ha gjorts inom skälig tid, när arrangören bedömdes ha haft möjlighet att åtgärda felet om reklamation gjorts på plats (ARN ref. 1997-5636). Bedömningen av om resenären har reklamerat inom skälig tid torde rimligen också vara beroende av bl.a. om arrangören har uppfyllt sin skyldighet enligt 8 § paketreselagen att se till att avtalet innehåller uppgifter som gör det möjligt för resenären att komma i kontakt med arrangören eller återförsäljaren under resan. Har arrangören eller återförsäljaren handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder får resenären återropa fel även om denne inte reklamerat inom skälig tid (19 § andra stycket). Resenärens skyldighet att reklamera ska enligt 19 § tredje stycket paketreselagen framgå tydligt av avtalet.

3.1.9 Tillsyn

Konsumentverkets tillsyn på paketreseområdet

Konsumentverket har enligt 21 § paketreselagen (1992:1672) tillsyn över att lagen följs. Tillsynen ska utövas så att den inte vållar större kostnad eller olägenhet än som är nödvändigt. Ordalydelsen i 21 § paketreselagen ”tillsyn över att denna lag följs” medger en vid tillsyn. I förarbetena till reglerna anfördes att det fick ankomma på Konsumentverket att inom ramen för de befogenheter som lagen gav avgöra hur tillsynen lämpligast borde utformas. Det förutsattes att tillsynen skulle komma att omfatta bl.a. informationsreglerna, reglerna om hur avtal ska träffas samt utformningen och tillämpningen av avtalsvillkor (prop. 1992/93:95, s. 54).

Enligt uppgift från Konsumentverket öppnar verket tillsynsären den antingen på eget initiativ eller på grund av en anmälan som inkommit. Under perioden 2013–2015 mottog verket 96 anmälningar (38 st. under 2013, 18 st. under 2014 och 40 st. under 2015). Anmälningarna rörde främst marknadsföringsfrågor. Initiativären

den öppnas mot bakgrund av missförhållanden som verket uppmärksammat via t.ex. ARN, media eller sin omvärldsbevakning. Enligt verket kan en granskning av ett bolag också baseras på en anmälan som exempelvis handlat om marknadsföring men där verket även uppmärksammat att bolaget har oskäligen avtalsvillkor. Konsumentverket gör också regelbundet riktade insatser och kontrollerar t.ex. en viss typ av villkor eller marknadsföring hos ett stort antal arrangörer eller återförsäljare.

Konsumentverket, eller den som verket utser, har enligt 22 § paketreselagen rätt att göra inspektioner för tillsynen hos arrangörer och återförsäljare och att ta del av alla handlingar som behövs för tillsynen. Arrangörer och återförsäljare har enligt samma bestämmelse en skyldighet att lämna de upplysningar om verksamheten som begärs för tillsynen. Den arrangör eller återförsäljare som inte tillhandahåller handlingar eller lämnar upplysningar kan Konsumentverket enligt 22 § andra stycket paketreselagen förelägga att vid vite fullgöra skyldigheten. Om Konsumentverket med stöd av detta lagrum har förelagt en arrangör eller en återförsäljare att tillhandahålla en handling, får beslutet enligt 23 § paketreselagen överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Övriga beslut enligt 22 § paketreselagen får inte överklagas. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Konsumentverket/Konsumentombudsmannen (KO) har tillsyn även enligt bl.a. marknadsföringslagen, som har en tydlig koppling till paketreselagen. Verket kan med stöd av marknadsföringslagens bestämmelser ingripa mot marknadsföring av paketresor som en arrangör eller en återförsäljare gör utan att ha ställt föreskriven resegaranti (8 § andra stycket marknadsföringslagen, samt punkt 9 i den hänvisade bilagan). Marknadsföring av paketresor kan också anses strida mot god marknadsföringssed om arrangören eller återförsäljaren inte följer de föreskrifter och allmänna råd som Konsumentverket har utformat inom paketreseområdet. Enskilda avtalsvillkor i paketreseavtal som anses vara oskäligen mot konsumenter kan på ansökan av KO förbjudas av Marknadsdomstolen, se 3 och 4 §§ lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden.

Konsumentverkets påverkansarbete

Som ett led i Konsumentverkets uppgift att stärka konsumenternas ställning på marknaden arbetar verket, tillsammans med privata aktörer, fram branschöverenskommelser. Den tidigare nämnda överenskommelsen om allmänna resevillkor för paketresor som träffats mellan RiS och verket är ett exempel på en sådan branschöverenskommelse.

3.1.10 Det geografiska tillämpningsområdet för de civilrättsliga bestämmelserna i paketreselagen

Paketreselagen innehåller inga bestämmelser som begränsar lagens geografiska tillämpningsområde. Frågan om i vilken utsträckning bestämmelserna är tillämpliga vid gränsöverskridande avtal om paketresor avgörs därför av internationella regler om tillämplig lag vid denna typ av avtal. Denna fråga hänger nära samman med frågan om var en tvist rörande ett sådant avtal ska prövas. En analys av vad som gäller för Sveriges del i dessa avseenden bör därför ta sin utgångspunkt i frågan om i vilka fall det föreligger svensk domsrätt.

En resenär med hemvist i en EU-medlemsstat som via internet har köpt en paketresa av en arrangör som är etablerad utanför EU kan vid en tvist med anledning av avtalet vända sig till sin nationella domstol och göra gällande att nationella regler ska vara tillämpliga på avtalet. En första fråga som uppkommer är då om den nationella domstolen är behörig att ta upp tvisten till prövning. Denna fråga regleras, för EU-medlemsstaternas del, i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttsens område (2012 års Bryssel I-förordning). I förhållanden mellan EU, Danmark, Island, Norge och Schweiz tillämpas i stället konventionen den 30 november 2007 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttsens område (2007 års Luganokonvention), som har i stort sett samma regler som 2012 års Bryssel I-förordning (prop. 2013/14:219, s. 55).

Som huvudregel gäller för att behörighetsreglerna i 2012 års Bryssel I-förordning ska kunna tillämpas att svaranden, dvs. i detta fall arrangören, har hemvist i EU. Enligt huvudregeln är det också i den medlemsstat där svaranden har sitt hemvist som talan ska väckas

(artikel 4.1). Ett antal alternativa fora finns föreskrivna för vissa särskilda situationer. En del av dessa återkommer vi till nedan. Vidare gäller andra exklusiva fora för en del typer av tvister, t.ex. rörande fast egendom (artikel 5).

Om svarenden, dvs. arrangören, inte har hemvist i en medlemsstat bestäms, enligt artikel 6.1, domstolarnas behörighet i varje medlemsstat i enlighet med den medlemsstatens lag, om inte annat följer av bestämmelserna i artikel 18.1 (som rör vissa konsumenttvister), artikel 21.2 (som rör tvister om anställningsavtal), artikel 24 (som rör tvister där exklusiv behörighet gäller, t.ex. i fastighetsmål) eller artikel 25 (när prorogationsavtal har upprättats).

Är resenären i vårt exempel inte konsument är det nationella forumregler som avgör om domstolen är behörig att pröva resenärens talan mot arrangören. Eftersom Sverige inte för denna typ av avtal har några forumregler rörande internationella rättsförhållanden får en analog tillämpning av 10 kap. rättegångsbalken göras (Michael Bogdan, *Svensk internationell privat- och processrätt*, uppl. 8, 2014, s. 115). Vid tillämpning av huvudregeln i 10 kap. 1 § rättegångsbalken skulle svensk domsrätt föreligga om svarenden, dvs. arrangören, hade sitt hemvist här. I vårt exempel är det inte fallet. Inte heller kan bestämmelsen om kontraktsforum i 10 kap. 4 § rättegångsbalken leda till att svensk domstol är behörig att pröva tvisten. Det skulle förutsätta att det avtal som tvisten rör hade ingåtts i Sverige. I vårt exempel har avtalet emellertid ingåtts via internet. Långvarig praxis anger att ett avtal inte anses ingånget i Sverige om bara den ena avtalsparten vid avtalstillfället befann sig här (se bl.a. rättsfallen NJA 1940 s. 354 och NJA 2013 s. 22). I en sådan situation som i vårt exempel är det därför rimligt att utgå ifrån att resenären kommer att vara tvungen att vända sig till domstolen i arrangörens etableringsland för att få en tvist med anledning av paketreseavtalet prövat. Under sådana förhållanden har resenären inte något skydd enligt svenska nationella bestämmelser om paketresor, såvida inte den utländska domstolens nationella regler eller åtaganden enligt bilaterala eller multilaterala avtal föreskriver att svensk rätt ska tillämpas. Internationella konventioner om persontransporter kan emellertid vara tillämpliga, beroende på vilket transportslag som ingått i paketresan och om det aktuella landet har tillträtt konventionerna i fråga.

Är resenären en konsument finns särskilda forumregler i artiklarna 17 och 18 i 2012 års Bryssel I-förordning. Dessa regler gäller även om svaranden, dvs. arrangören, inte har hemvist i en medlemsstat (artikel 6.1). Avser talan avtal som har ingåtts mellan en konsument för ändamål som kan anses ligga utanför dennes affärs- eller yrkesverksamhet och en person som bedriver kommersiell verksamhet eller yrkesverksamhet i den medlemsstat där konsumenten har hemvist eller som på något sätt riktar sådan verksamhet till den medlemsstaten eller flera stater, däribland den medlemsstaten, och avtalet faller inom ramen för sådan verksamhet får konsumenten väcka talan mot den andra avtalsparten antingen vid domstol i den medlemsstat där den andra avtalsparten har hemvist eller, oberoende av var den andra parten har hemvist, vid domstolen för den ort där konsumenten har hemvist (artikel 17.1 c och artikel 18.1). Är det fråga om ett transportavtal gäller bestämmelserna emellertid bara ifråga om avtal om en kombination av resa och inkvartering för ett pris där allt är inkluderat (artikel 17.3). Till sin ordalydelse omfattar inte undantaget ”en kombination av resa och inkvartering för ett pris där allt är inkluderat” alla paketresor enligt definitionen i paketresedirektivet (90/314/EEG). I den föregående Bryssel I-förordningen (44/2001) fanns emellertid en artikel som motsvarar artikel 17.3 i 2012 års Bryssel I-förordning. Av EU-domstolens dom i de förenade målen Peter Pammer mot Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG, C-585/08, och Hotel Alpenhof GesmbH mot Oliver Heller, C-144/09, p. 39–43, följer att den artikeln skulle tolkas med hänsyn till motsvarande bestämmelse i Rom I-förordningen (593/2008) om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (vi återkommer till Rom I-förordningen nedan) och till den definition av paketresa som Rom I-förordningen hänvisade till. I Rom I-förordningen definierades (och definieras fortfarande) begreppet paketresa genom en hänvisning till paketresedirektivet (90/314/EEG). Mycket talar för att motsvarande tolkning ska göras av artikel 17.3 i 2012-års Bryssel I-förordning. Med andra ord, undantaget i artikel 17.3 avseende ”en kombination av resa och inkvartering för ett pris där allt är inkluderat” ska troligtvis anses omfatta paketresor i den mening som avsågs i paketresedirektivet och därmed också enligt paketreselagen.

Av det sagda följer att en konsument som har köpt en paketresa av en näringsidkare får väcka talan mot näringsidkaren vid dom-

stolen för den ort där konsumenten har hemvist, förutsatt att näringsidkaren bedriver kommersiell verksamhet eller yrkesverksamhet i den medlemsstaten, eller på något sätt riktar sin verksamhet till bl.a. denna medlemsstat. Även frågan om en näringsidkare på något sätt riktat sin verksamhet till konsumentens medlemsstat var aktuell i den ovan nämnda domen från EU-domstolen. Av avgörande betydelse var, enligt domstolen, om näringsidkaren hade visat en vilja att upprätta kommersiella förbindelser med konsumenterna i en eller flera andra medlemsstater, inklusive den där den aktuella konsumenten hade hemvist. Domstolen listade ett antal förhållanden som kunde tala för att en verksamhet var riktad till en eller flera medlemsstater. Sådana omständigheter kunde vara att verksamheten är internationell till sin art, att vägbeskrivningar lämnas från andra medlemsländer till den plats där näringsidkaren är etablerad, att ett annat språk eller en annan valuta används än det språk eller den valuta som vanligtvis används i den medlemsstat där näringsidkaren är etablerad, med möjlighet att genomföra och bekräfta bokningar på detta andra språk, att telefonnummer anges med landsnummer, att utgifter läggs på sökoptimeringstjänster på Internet för att göra det lättare för konsumenter med hemvist i andra medlemsstater att finna näringsidkarens eller förmedlarens webbplats, att en annan toppdomän används än den som avser den medlemsstat där näringsidkaren är etablerad och att det nämns att näringsidkaren har en internationell kundkrets bestående av kunder med hemvist i olika medlemsstater (EU-domstolens dom i de förenade målen C-585/08 och C-144/09, p. 75 och 92).

Möjligheterna att genom en prorogationsklausul på förhand bestämma var en tvist mellan en konsument och dennes avtalspart ska prövas är starkt begränsade i 2012-års Bryssel I-förordning (se artikel 19).

Att en domstol i en EU-medlemsstat är behörig innebär inte nödvändigtvis också att det är den nationella lagen i domstolens land som ska tillämpas. Den frågan måste avgöras för sig. Inom EU är Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I-förordningen) tillämplig (förordningen är dock inte bindande för Danmark). Enligt artikel 1 i förordningen ska den tillämpas på avtalsförpliktelser på privaträttens område i situationer som innebär

lagkonflikt. Vissa undantag från tillämpningsområdet finns men de saknar betydelse i detta sammanhang.

Huvudregeln enligt Rom I-förordningen är att parterna kan avtala om vilket lands lag som ska tillämpas på deras avtal (artikel 3). Har parterna inte gjort något sådant val bestäms tillämplig lag i stället enligt artikel 4.1–4. För vissa typer av avtal finns tvingande lagvalsregler. Det gäller t.ex. för transporter. Enligt artikel 5.2 andra stycket får parterna som tillämplig lag för ett avtal om persontransport enligt artikel 3 endast välja lagen i det land där a) passageraren har sin vanliga vistelseort, eller b) transportören har sin vanliga vistelseort, eller c) transportören har sitt huvudkontor, eller d) avgångsorten är belägen, eller e) bestämmelseorten är belägen.

I den utsträckning parterna inte har valt tillämplig lag ska den tillämpliga lagen vara lagen i det land där passageraren har sin vanliga vistelseort, förutsatt att avgångsorten eller bestämmelseorten också är belägen i det landet. Om dessa villkor inte är uppfyllda ska lagen i det land där transportören har sin vanliga vistelseort tillämpas (artikel 5.2 första stycket). Av artikel 5.3 följer att om parterna inte har valt någon lag och det framgår av alla omständigheter i fallet att avtalet uppenbart har en närmare anknytning till ett annat land än det som anges i a–e ovan ska i stället lagen i detta andra land tillämpas.

Tvingande regler finns emellertid också för konsumentavtal. Enligt artikel 6.1 a–b Rom I-förordningen ska sådana avtal vara underkastade lagen i det land där konsumenten har sin vanliga vistelseort, under förutsättning att näringsidkaren bedriver sin affärsverksamhet eller yrkesverksamhet eller på något sätt riktar sådan verksamhet till det landet eller till flera länder, inbegripet detta land, och avtalet faller inom ramen för sådan verksamhet. Även parter i konsumentavtal kan avtala om tillämplig lag för deras avtal, under förutsättning att de villkor som i artikel 3 ställs upp för ett sådant avtal är uppfyllda. Ett sådant avtal får dock inte medföra att konsumenten berövas det skydd som tillförsäkras konsumenten genom sådana bestämmelser som inte kan avtalas bort enligt den lag som, om inget avtal gjorts, skulle ha varit tillämplig enligt artikel 6.1. (artikel 6.2).

En tredje fråga, som endast kort ska nämnas här, är om en dom från en nationell domstol i resenärens land är verkställbar i det land där arrangören är etablerad. Inom EU regleras verkställbarheten av

2012 års Bryssel I-förordning. Inom EES-området gäller motsvarande regler i Luganokonventionen. Är arrangören etablerad i ett land utanför EU beror verkställbarheten av vilka konventioner eller överenskommelser – multilaterala eller bilaterala – som är tillämpliga på förhållandena mellan resenärens och arrangörens respektive länder.

3.2 Resegarantilagen

3.2.1 Bakgrund till resegarantilagen

Den nu gällande resegarantilagen(1972:204) infördes 1972, dvs. före paketresedirektivets tillkomst och bygger alltså inte på EU-rättslig grund. Resegarantilagen föregicks av en tillfällig lag (1967:203) om ställande av säkerhet vid sällskapsresa som infördes 1967. Bakgrunden till 1967 års lag om ställande av säkerhet vid sällskapsresa var de allvarliga missförhållanden i branschen som hade uppmärksamats i samband med att antalet sällskapsresor kraftigt expanderat på 1960-talet. Det förekom att resor plötsligt ställdes in utan varsel och att många företag inte kunde fullgöra sina åtaganden gentemot resenärerna. Det talades om skandalresor. Bakom skandalresorna stod ett fåtal små företag utan tillräckliga resurser för att bedriva sin verksamhet. Sedan 1967 års lag om ställande av säkerhet vid sällskapsresa införts, och i vart fall delvis tack vara denna, stabiliserades branschen så småningom och de s.k. skandalresorna försvann. Därefter inträffade dock ett antal resebyråkrascher, då reseföretag p.g.a. ekonomiska svårigheter ställde in sin verksamhet och trädde i likvidation eller försattes i konkurs och behovet av ett resegarantisystem bedömdes alltjämt finnas kvar.

Dagens resegarantisystem har varit relativt oförändrat sedan det infördes för snart 50 år sedan. Det har dock diskuterats och utretts ett flertal gånger genom åren och vissa smärre förändringar har gjorts. Ursprungligen gällde lagen sällskapsresor till utomnordiska länder. Med sällskapsresa avsågs ”varje resa som utformats för en under åtminstone någon del av resan sammanhållen grupp av resenärer” (1 § tredje stycket lagen [1967:203] om ställande av säkerhet vid sällskapsresa). Säkerheten skulle bestå av en av bank eller försäkringsbolag utfärdad betalningsutfästelse och storleken på säkerheten skulle bestämmas av Kommerskollegium. Redan i förarbe-

tena till resegarantilagen diskuterades alternativa utformningar för systemet eftersom det från branschhåll hade gjorts gällande att det skulle kunna vara värdefullt för företagens effektivitet och därmed även för konsumenterna, om säkerheterna i stället för att ligga bundna kunde få arbeta i företagen. De två alternativ som övervägdes då var antingen en gemensam fond för hela branschen eller en obligatorisk skyldighet att försäkra varje deltagare. Utredningen fann dock att nuvarande system fungerade i huvudsak utan anmärkningar och att det var osäkert om det skulle vara genomförbart att utforma lagstiftning för något av alternativen (prop. 1972:92, s. 9 f.).

År 1977 tillsattes Resegarantilagutredningen mot bakgrund av den kritik som riktats mot garantisystemet. Kritiken rörde bl.a. att de ställda säkerheterna inte stod i rimlig proportion till riskerna, att systemet var ekonomiskt betungande för reseföretagen, att det snedvred konkurrensen och att det var svåradministrerat. I betänkandet Ny resegarantilag (Ds H 1980:7) föreslog utredningen ett garantisystem där reseföretagens individuella säkerheter skulle kompletteras med en kollektiv del. Tanken var att minska de totala säkerheterna och därmed kostnaderna för systemet. Enligt förslaget skulle den individuella säkerheten uppgå till högst 40 procent av dittillsvarande säkerheter. Den skulle beräknas mer schablonmässigt än tidigare och bestå av dels ett fast belopp, dels ett rörligt som var relaterat till antalet resenärer per månad för respektive företag. För den kollektiva delen föreslogs att en statlig fond skulle inrättas och finansieras med avgifter från reseföretagen. Fonden skulle byggas upp under en tvåårsperiod och avgiften skulle bestämmas till en viss procentandel av den individuella säkerheten. Fonden skulle användas i de fall en individuell säkerhet inte räckte till. Om inte heller fondmedlen skulle visa sig tillräckliga skulle statliga medel användas. Dessa skulle återbetalas så snart det fanns tillgängliga medel i fonden (Ds H 1980:7, s. 24 f.).

Resegarantilagutredningens förslag kom inte att genomföras. Regeringen ansåg att det inte var lämpligt med en ordning där staten ytterst skulle kunna tvingas till ekonomiska insatser. Ett genomförande i övrigt bedömdes innebära ett försämrat skydd för resenärerna vilket inte ansågs godtagbart. Det ansågs heller inte lämpligt, från såväl principiella som praktiska utgångspunkter, att vid sidan av ett system med individuella säkerheter bygga ut administrationen med en ny statlig fond (prop. 1984/85:214, s. 10).

När paketresedirektivet (90/314/EEG) genomfördes i svensk rätt gjordes vissa ändringar i resegarantilagen. Bland annat byttes begreppet sällskapsresa ut mot begreppet paketresa och det gjordes inte längre någon skillnad på resor inom och utom Norden. I samband med förändringarna begärde flera av resebranschens organisationer att resegarantilagen skulle ses över. År 1993 tillsattes därför en arbetsgrupp med uppdrag att se över resegarantilagen. Gruppen hade i uppdrag att lägga fram ett förslag till garantisystem som var enkelt att administrera, som var konkurrensneutralt och som gav konsumenterna en hög skyddsnivå till låga kostnader. Arbetsgruppen diskuterade en kombination av individuell och gemensam säkerhet i form av en fond samt olika typer av försäkringar. Vidare diskuterades en uppmjukning av garantisystemet så att garantier skulle kunna ställas på flera olika sätt. Det utmynnade i ett förslag med en kombination av individuell och gemensam säkerhet i form av en fond. Förslaget innebar att varje arrangör av paketresor och återförsäljare av utländska arrangörers paketresor skulle ställa en individuell säkerhet om 100 000 kronor. Arrangörer och återförsäljare skulle vidare betala in ett belopp per resa till en gemensam fond, som skulle tas i anspråk om den individuella säkerheten inte räckte till (prop. 1995/96:182, s. 9).

Remissynpunkterna på förslaget var blandade. Till de fördelar med systemet som lyftes fram hörde att den föreslagna modellen skulle tillförsäkra konsumenterna full ersättning och att den skulle förenkla och snabba på administrationen. Samtidigt ansågs det finnas en risk för att fonden inte skulle vara stor nog. Några instanser varnade också för att det sänkta minimibeloppet skulle medföra lägre etableringshinder, till men för konsumenterna.

Efter omarbetning av förslaget föreslogs en annan justerad modell bestående av två delar. Den första delen skulle utgöras av en individuell säkerhet som reseföretagen skulle ställa. Säkerheten skulle motsvara den grundsäkerhet som bestämdes med hänsyn till reseverksamhetens art och omfattning. Den andra delen skulle bestå av en gemensam säkerhet, administrerad av Kammarkollegiet, som skulle byggas upp genom avgifter från arrangörer och återförsäljare. Avgifterna skulle beslutas av Regeringen eller den myndighet regeringen bestämde och skulle beräknas efter den tilläggsäkerhet som fanns i dåvarande system. Remissynpunkterna var återigen blandade. En del var positiva medan andra anförde att den föreslagna

gemensamma säkerheten inte stod i proportion till de fåtal fall då den enskilda resegarantin inte räckte till. Kritiken från branschen var inte längre lika stark och såväl små, medelstora som stora företag menade att gällande system stod sig väl i jämförelse både med alternativen i andra länder och med arbetsgruppens förslag. Regeringen vägde för- och nackdelar mot varandra och stannade vid att inte föreslå någon ändring men att följa utvecklingen och på nytt överväga garantisystemet om det behövdes (prop. 1995/96:182, s. 11 f.). Vissa ändringar i resegarantilagen beslutades dock. Bland annat utökades tillämpningsområdet för lagen till att omfatta även s.k. stolsförsäljning.

År 1994 tog Kammarkollegiet över ansvaret för resegarantierna från Kommerskollegium.

År 1998 tillsattes en ny utredning, Resegarantilagsutredningen. Utredningen övervägde fördelar och nackdelar med flera olika lösningar. En obligatorisk fondlösning bedömdes vara förknippad med flera problem, bl.a. att det fanns en risk för att den skulle leda till en kostnadsutjämning som gjorde att oseriösa företag med låg likviditet erhöll en konkurrenskraft som de annars saknade. Vidare bedömdes det finnas en risk för att fonden skulle kunna tömmas, dels under uppbyggnadsfasen, dels under extrema händelser. Utredningen övervägde även en försäkringskonstruktion. Ett resegarantisystem som byggde helt på en försäkringslösning ansågs dock leda till ökad risk för utslagning av små och nyetablerade aktörer. Utredningen stannade därför för att föreslå att den gällande säkerhetskonstruktionen även fortsättningsvis skulle vara huvudalternativet. Samtidigt betraktade utredningen ökad flexibilitet för ställande av resegaranti som en högt prioriterad målsättning vid utformningen av ett nytt resegarantisystem. Detta för att sänka företagens garantikostnader. Därför föreslogs att garanti, efter individuell prövning hos Kammarkollegiet, även skulle kunna ställas i andra former såsom olika typer av försäkringar eller kollektivt ställda garantier av branschorganisationer. Utredningen föreslog också ett antal andra förändringar i resegarantilagen, bl.a. att det skulle införas en registreringsskyldighet och ett nytt system för hanteringen av ärenden rörande ianspråktagande av garantin. Dessa ärenden föreslogs bli hanterade av konkursförvaltare i stället för av resegarantinämnden (SOU 1999:140, s. 12 ff.). Regeringen ansåg att det inte framkommit någon omständighet som utgjorde skäl för att föreslå en ändring av

själva garantisystemet (prop. 2001/02:138, s. 11). Ett antal andra ändringar i resegarantilagen genomfördes dock. Minimibeloppen för garantier togs bort, bland annat för att ge förutsättningar för ett mer flexibelt resegarantisystem. Tillämpningsområdet för lagen utvidgades till att även omfatta vissa resor som uppvisade en väsentlig likhet med paketresa. Utvidgningen gjordes för att lösa vissa problem som hänförde sig till gränsdragningen mellan separata resetjänster och paketresor. Svårigheterna hade visat sig framför allt i de fall då resebyråer och researrangörer sålde och marknadsförde separata transport- och inkvarteringstjänster. Det hade blivit allt vanligare, framför allt till följd av de ökade möjligheterna att köpa resor via internet, att konsumenterna komponerade sina egna resor genom att köpa separata resetjänster i stället för att köpa ett i förväg färdigställt resepaket. Vidare ansågs det till följd av praxisutvecklingen inom EU vara nödvändigt att särskilt föreskriva att lagen skulle vara tillämplig även på utbytesverksamhet för skolungdom (prop. 2001/02:138, s. 15 f.).

I samband med riksdagsbehandlingen av propositionen 2001/02:138 framfördes kritik mot utformningen av resegarantisystemet från flera organisationer för mindre företag inom resebranschen. Riksdagsutskottet konstaterade att synpunkterna låg utanför det då aktuella lagstiftningsärendet, varför dessa mer principiella frågor inte kunde bli föremål för närmare överväganden. Utskottet utgick dock från att regeringen i ett kommande uppföljnings- och utvärderingsarbete skulle ta hänsyn till den framförda kritiken, särskilt i frågan om att nuvarande resegarantisystem ansågs missgynna de mindre researrangörerna (bet. 2001/2002:LU24, s. 5).

I ett riksdagsbeslut år 2005 gjordes ett tillkännagivande till regeringen om att utreda en alternativ modell för resegarantier. Tillkännagivandet motiverades med att systemet ansågs binda mycket kapital trots att det utnyttjades i låg grad samt att det var betungande för små företag och därigenom snedvred konkurrensen (bet. 2004/05:LU8, rskr. 2004/05:154 och 2004/05:155). Frågan har därefter hanterats i regeringskansliet, som avvaktat det nya paketrese-direktivet.

3.2.2 Arrangörer och återförsäljare omfattas av skyldigheten att ställa säkerhet

Enligt den nu gällande resegarantilagen (1972:204) gäller skyldigheten att ställa säkerhet såväl arrangörer som återförsäljare (1 §). Säkerheten ska, enligt 4 § resegarantilagen, gälla det belopp som Kammarkollegiet med hänsyn till reseverksamhetens art och omfattning bestämmer. Bestämmelsen i 4 § ska svara mot det i paketresedirektivet ställda kravet på att den arrangör eller återförsäljare som är part i avtalet ska visa att han, i händelse av obestånd, har tillräcklig säkerhet för återbetalning av erlagda belopp och för hemtransport av konsumenten (dir. 90/314/EEG artikel 7). Paketresedirektivet ställer inte upp något krav i fråga om formen på säkerheten. Enligt 3 § resegarantilagen ska dock, om inte Kammarkollegiet medger annat, säkerheten bestå av en av bank, kreditmarknadsföretag eller försäkringsbolag utfärdad betalningsutfästelse, som fullgörs vid anfordran.

Säkerhet som ställts av återförsäljare får enligt 7 § resegarantilagen inte utnyttjas om arrangören har ställt sådan säkerhet som kan tas i anspråk enligt lagen. I förarbetena till bestämmelsen har anförts att avsikten med bestämmelsen var att den säkerhet som agenten (med vilken avsågs den som förmedlade resan, dvs. motsvarande återförsäljaren i dag) ställt inte skulle få tas i anspråk om anordnaren av resan (dvs. motsvarande arrangören i dag) som är bunden av reseavtalet ställt säkerhet. Det ansågs att detta skulle strida mot lagens principiella uppbyggnad. Inte ens i de fall då den av anordnaren ställda säkerheten inte förslog till att täcka de anspråk för vilka även agenten ställt säkerhet skulle agentens säkerhet få utnyttjas. Den av agenten ställda säkerheten bedömdes främst komma att utnyttjas i de fall då agenten sålt eller förmedlat utomlands anordnad resa, när agenten sålt eller förmedlat av annan företagare anordnad resa och agenten tagit emot betalning för resan utan att anordnaren blivit bunden av avtalet gentemot resenären samt när agenten sålt eller förmedlat en resa för en här i riket verksam anordnare, som inte själv ställt säkerhet. I dessa situationer ansågs resenären av olika skäl inte kunna vända sig direkt till arrangören (prop. 1972:92, s. 11 f. och s. 34).

3.2.3 Krav på säkerhet vid försäljning av andra resor än paketresor

Den nu gällande resegarantilagens bestämmelser om skyldighet att ställa resegaranti omfattar inte enbart sådana resor som utgör paketresor i den nu gällande paketreselagens mening. Även transporter som sker tillsammans med paketresor, s.k. stolsförsäljning omfattas. Vidare gäller, enligt 1 § andra stycket, skyldigheten att ställa säkerhet även den som annat än tillfälligtvis säljer eller marknadsför antingen resor som består av separata transport- och inkvarterings-tjänster som sammantagna uppvisar väsentlig likhet med en paketresa eller resor som består av transporter och utbildningsvistelser med inkvartering i form av boende i en värdfamilj, även om inkvarteringen är kostnadsfri. För dessa resor, som inte utgör paketresor, gäller skyldigheten att ställa säkerhet dock endast om resan är avsedd att förvärfvas huvudsakligen för enskilt ändamål (1 a §).

Det andra stycket i resegarantilagen infördes sedan det visat sig att definitionen av paketresa enligt paketreselagen var svårtolkad och så snäv att de resetjänstleverantörer som inte ville ställa resegaranti enkelt kunde utforma sina avtal så att lagen kringgicks. Ett annat skäl till utvidgningen var att det ansågs finnas ett behov av skydd även för de resor som konsumenterna själva komponerade genom att köpa separata resetjänster i stället för att köpa ett i förväg färdigställt resepaket. Detta bedömdes ha blivit allt vanligare, delvis beroende på de ökade möjligheterna att boka resor via internet (prop. 2001/02:138, s. 14 f.).

Skyldigheten att ställa säkerhet för de resetjänster som anges i 1 § andra stycket gäller inte näringsidkare som är etablerade i andra länder inom EES-området än Sverige. Denna begränsning infördes i samband med att tjänstedirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG om tjänster på den inre marknaden) genomfördes i svensk rätt. Vid genomförandet gjordes bedömningen att i den utsträckning kravet på säkerhet gick utöver medlemsstaternas åligganden enligt paketresedirektivet (90/314/EG) stod kravet i strid mot artikel 16 i tjänstedirektivet. Enligt artikel 16 måste tjänster över gränserna få tillhandahållas utan omotiverade begränsningar. Medlemsstaterna får inte tillämpa landets egna krav på inkommande tjänstleverantörer utom när detta kan motiveras med något av de fyra särskilda skälen allmän ordning, allmän säkerhet, folkhälsa eller

miljöskydd (artikel 16.1 och 16.3 i tjänstedirektivet). Det aktuella kravet på ställande av resegaranti ansågs inte vara motiverat utifrån något av de möjliga undantagen. Från skyldigheten att ställa säkerhet enligt 1 § andra stycket resegarantilagen undantogs därför näringsidkare som var etablerade i en annan stat än Sverige inom EES-området (prop. 2008/09:187, s. 123 f.).

3.2.4 Säkerheten får tas i anspråk vid andra situationer än obestånd

I 6 § resegarantilagen stadgas att säkerhet får tas i anspråk för att betala tillbaka pengar som betalats för en resa som omfattas av garanti enligt lagen och som blir inställd eller av annan anledning inte blir av. Vidare stadgas att garantin får tas i anspråk även om resenären har avbeställt resan kort tid innan den skulle ha påbörjats, förutsatt att det finns synnerliga skäl. Det framgår också av bestämmelsen att säkerheten får tas i anspråk för resenärens uppehålle, återresa och skälig ersättning för att resan avkortats, beträffande resor som har påbörjats men inte slutförts. Det ställs inte upp något krav på att bristerna i fullgörandet av resetjänsterna ska vara kopplade till arrangörens eller återförsäljarens obestånd för att säkerheten ska få tas i anspråk. För viss ersättning, nämligen sådan som avser kostnader för biträde åt resenären och för utredning i ärenden om ianspråktagande av säkerheten, får säkerheten emellertid bara tas i anspråk i de fall då den som har ställt säkerhet har försatts i konkurs eller måste antas vara på obestånd (6 § tredje stycket). Resegarantilagens krav på säkerhet är i det avseende som nu har redogjorts för mer omfattande än vad som krävdes enligt det tidigare paketresedirektivet, eftersom detta endast föreskrev ett skydd i händelse av obestånd (artikel 7).

3.2.5 Kammarkollegiets beslut och bedömningar enligt resegarantilagen

De rättsliga ramarna för Kammarkollegiets verksamhet

Kammarkollegiet har till uppgift att bl.a. pröva om det föreligger skyldighet att ställa säkerhet enligt resegarantilagen (2 §), att bestämma på vilket belopp säkerheten ska ställas (4 §), att pröva om annan säkerhet än av bank, kreditmarknadsföretag eller försäkringsbolag utfärdad betalningsutfästelse får användas (3 §) och att verkställa de utbetalningar som Resegarantinämnden beslutat (12 §). För sin handläggning har Kammarkollegiet getts befogenhet att ålägga den som marknadsför en resa att lämna de uppgifter om sin verksamhet som är nödvändiga för att frågan om säkerhet ska kunna prövas. Detta förutsätter dock att det finns skäl原因 anledning att anta att skyldighet att ställa säkerhet föreligger (5 §). Lämnar den uppgiftsskyldige inte de efterfrågade uppgifterna får ett nytt föreläggande med vite utfärdas. Kammarkollegiet kan också förelägga den som är skyldig att ställa säkerhet enligt lagen och som underlåter att göra detta att vid vite fullgöra sin skyldighet (4 a §). Säkerhet som inte längre fyller något ändamål ska Kammarkollegiet återlämna.

Kammarkollegiets arbete i praktiken

Kammarkollegiet beräknar som huvudregel säkerhetens storlek individuellt för varje researrangör eller återförsäljare, baserat på de uppgifter som researrangören eller återförsäljaren lämnar om sin verksamhet. Säkerheten ska täcka alla förskott som resenärerna har betalat, andra tjänster som ingår i avtalet och, om det är aktuellt, kostnader för hemtransport. Storleken på säkerheten beräknas månad för månad och kan variera beroende på antalet resenärer, kostnaden för resorna, det belopp som resenärerna betalar i anmälningsavgift och för avbeställningsskydd, hur långt i förväg slutbetalning ska ske och om det kan uppkomma kostnader för hemtransport. Kammarkollegiet beräknar beloppet genom att lägga ihop inbetalda slutbetalningar, anmälningsavgifter och kostnader för hemtransport under den aktuella månaden. Summan ökas med 10 procent och avrundas till ett jämnt belopp.

Researrangören eller återförsäljaren måste ha en grundsäkerhet som gäller tills vidare och som räcker till för att täcka minst sex månader av året. Om säkerheten inte räcker till för att täcka årets samtliga månader kompletteras den med en eller flera tilläggssäkerheter som gäller under tidsbegränsade perioder.

Om resenärerna alltid betalar i efterskott och det inte finns några transporter i arrangemangen, kan researrangören eller återförsäljaren få undantag från skyldigheten att ställa säkerhet. Om researrangemangen i fråga är av den karaktären att det enligt resegarantilagen föreligger en skyldighet för arrangören att ställa säkerhet för dem måste arrangören dock fortfarande anmäla sin verksamhet till Kammarkollegiet för att få prövat om ett undantag kan medges.

Det finns två gemensamma säkerheter hos Kammarkollegiet. Med gemensamma säkerheter avses att flera aktörer tillsammans har ställt säkerhet som kan tas i anspråk för att täcka vars och ens åtaganden gentemot resenärerna. De två säkerheterna är ställda av Visita, branschorganisation för den svenska besöksnäringen, respektive föreningen Bo på Lantgård och gäller för organisationernas medlemmar. Visitas säkerhet är ställd på ett belopp om 3 miljoner kronor och omfattar cirka 675 aktörer. Bo på Lantgårds säkerhet är ställd på ett belopp om 200 000 kronor och gäller cirka 10 aktörer. Kammarkollegiet har tecknat avtal med de två organisationerna. Enligt avtalet kan de gemensamma säkerheterna uppgå till ett lägre belopp än de sammanlagda åtagandena men ska minst uppgå till ett belopp som täcker åtagandena gentemot resenärerna i det största medlemsföretaget för Visita. För Bo på Lantgård gäller enligt avtalet att de sammanlagda åtagandena bestäms i förhållande till antalet aktörer som ingår i den gemensamma säkerheten. Kammarkollegiet har i de båda avtalen ställt upp vissa villkor för att en aktör ska medges att ställa säkerhet genom en gemensam säkerhet. För bägge avtalen gäller att resepaketen endast får bestå av boende och turisttjänst inom Sverige. Ingen transport får ingå i paketet (korta turer mellan boendet och turisttjänsten kan dock godtas).

I tidigare lagstiftning har det funnits minimibelopp för beslut om säkerhet. För resor som anordnades utom riket skulle arrangörer och återförsäljare ställa säkerhet om minst 200 000 kronor. Övriga återförsäljare skulle ställa säkerhet om minst 50 000 kronor. Kammarkollegiet använder i dag dessa belopp som schablonbelopp när storleken på säkerheten bestäms.

3.2.6 De rättsliga ramarna för Resegarantinämndens arbete

Resegarantinämnden har enligt 1 § förordning (2007:1039) med instruktion för Resegarantinämnden och 9 § resegarantilagen till uppgift att pröva om säkerhet ska tas i anspråk enligt resegarantilagen.

Nämnden består enligt 10 § resegarantilagen av ordförande och fyra andra ledamöter. Två av ledamöterna utses bland personer som kan anses företräda konsumentintressen och två utses bland personer som kan anses företräda företagartressen. För varje ledamot ska det finnas ett tillräckligt antal ersättare. Ordföranden och ersättare för ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare. Ordföranden, andra ledamöter och ersättare förordnas av regeringen. Förordnandena ges enligt 7 § i förordningen för en bestämd tid.

Nämnden är, enligt 11 § resegarantilagen, beslutför när ordföranden och två andra ledamöter är närvarande. I beslut ska lika antal företrädare för konsumentintressen och företagartressen delta. Om det framkommer skiljaktiga meningar vid en överläggning tillämpas föreskrifterna i 16 kap. rättegångsbalken om omröstning i tvistemål.

Ordföranden får ensam på nämndens vägnar vidta förberedande åtgärder och avgöra ärenden av mindre vikt. Ordföranden får överlåta sådana uppgifter till handläggare vid Kammarkollegiet som utför kansligöromål åt Resegarantinämnden.

Resegarantinämndens beslut får enligt 15 § tredje stycket resegarantilagen inte överklagas. Har en säkerhet tagits i anspråk för betalning som borde ha utgått ur en annan säkerhet, får Resegarantinämnden emellertid enligt 15 § fjärde stycket ta upp ärendet till ny prövning.

4 Direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang

4.1 Direktivets syfte och innehåll

4.1.1 Bakgrunden till direktivet

Det tidigare paketresedirektivet (90/314/EG) syftade till att åstadkomma ett högt rättsskydd inom hela EU för resenärer som köper paketresor. Sedan direktivet trädde i kraft har emellertid resemarknaden förändrats. I allt större utsträckning köps resor nu via internet och resetjänster kombineras på ett mer kundanpassat sätt än tidigare. Vissa av dessa resekombinationer täcktes inte alls av det tidigare paketresedirektivet medan det beträffande andra kombinationer var oklart om de omfattades av skyddsreglerna. För konsumenterna var det svårt att förstå huruvida de kombinerade researrangemang som de hade köpt med hjälp av en näringsidkare var skyddade eller inte. I många fall köpte konsumenterna oskyddade resor i tron att de var skyddade. Det kunde vara särskilt skadligt för konsumenter om en arrangör eller en tjänsteleverantör hamnade på obestånd. Andra föråldrade och otydliga bestämmelser i det tidigare direktivet genererade onödiga kostnader för företag och konsumenter, t.ex. informationskraven i kataloger och broschyrer. Ytterligare problem var kopplade till att det tidigare paketresedirektivet var ett minimidirektiv. Medlemsstaterna hade haft viss valfrihet vid genomförandet av direktivet och det hade resulterat i rättsliga skillnader mellan medlemsstaterna, såsom olika informationskrav, olika omfattning när det gäller reglerna för skydd, skillnader i program för skydd vid obestånd och olika nationella regler om ansvar för olika parter. Det fanns inte heller något krav på ömsesidigt erkän-

nande av de andra medlemsländernas program för skydd vid obestånd. Som en följd av dessa förhållanden hade företagen på den inre marknaden fått svårt att konkurrera på lika villkor och de hade stött på hinder när de velat expandera sin verksamhet över gränserna (SWD[2013] 264 final). Mot denna bakgrund antogs i november 2015 ett nytt direktiv om paketresor och sammanlänkade researrangemang. Direktivet syftar enligt dess artikel 1 till att bidra till en väl fungerande inre marknad och till att uppnå en så hög konsumentskyddsnivå som möjligt. Den rättsliga grunden för det nya direktivet är artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Direktivet är ett fullharmoniseringsdirektiv vilket innebär att medlemsstaterna inte, såvida inte annat föreskrivs i direktivet, får behålla eller införa bestämmelser som avviker från bestämmelserna i direktivet, inklusive strängare eller mindre stränga bestämmelser som skulle ge en annan skyddsnivå för resenärer. Nedan följer en översiktlig beskrivning av direktivets disposition och innehåll. Vissa nyheter framhålls särskilt.

4.1.2 Direktivets disposition och innehåll

Direktivet inleds med ett antal beaktandesatser och 54 skäl. Därefter är direktivet indelat i åtta kapitel. Direktivet har också tre bilagor.

Kapitel 1

Kapitel 1 innehåller artiklar om syfte, tillämpningsområde, definitioner och harmoniseringsnivå. Syftet med direktivet är enligt *artikel 1* att bidra till en väl fungerande inre marknad och till uppnåendet av en så hög enhetlig konsumentskyddsnivå som möjligt genom att tillnärma vissa aspekter av medlemsstaternas lagar, regler och administrativa bestämmelser vad gäller avtal mellan resenärer och näringsidkare med avseende på paketresor och sammanlänkade researrangemang.

I artikel 2 anges direktivets tillämpningsområde. Direktivet ska tillämpas på paketresor som erbjuds eller säljs av näringsidkare till resenärer och på sammanlänkade researrangemang som underlättas av näringsidkare för resenärers räkning. Vissa undantag från tillämp-

ningsområdet föreskrivs också. Direktivet är inte tillämpligt på resor som varar kortare tid än 24 timmar, såvida inte inkvartering över natten ingår. Vidare är resor som erbjuds eller underlättas tillfälligt, på ideell basis och endast för en begränsad grupp resenärer undantagna från direktivets tillämpningsområde. Slutligen undantas resor som köps på grundval av ett allmänt avtal för anordnande av affärsresa mellan en näringsidkare och en annan fysisk eller juridisk person som agerar för ändamål som avser den egna närings- eller yrkesverksamheten.

Artikel 3 innehåller definitioner av centrala begrepp i direktivet, såsom vem som anses utgöra resenär, näringsidkare, arrangör, respektive återförsäljare. I artikeln klargörs också vad som avses med en resetjänst, en paketresa och det nya begreppet sammanlänkat researrangemang, som vissa av direktivets bestämmelser också är tillämpliga på. Ett annat centralt begrepp som definieras är oundvikliga och extraordinära omständigheter, som har betydelse för bl.a. arrangörens skadeståndsskyldighet vid bristande överensstämmelse.

I *artikel 4* anges harmoniseringsnivån. Där klargörs att medlemsstaterna inte i sin nationella lagstiftning får behålla eller införa bestämmelser som avviker från bestämmelserna i direktivet. Det inkluderar strängare eller mindre stränga bestämmelser som skulle ge en annan skyddsnivå för resenärer.

Kapitel 2

Kapitel 2 reglerar informationsskyldigheter och innehåll i paketreseavtalet. I *artikel 5* stadgas en skyldighet för arrangören, och i förekommande fall återförsäljaren, att lämna viss specifikt angiven förhandsinformation om paketresan till resenären innan denne binds av ett paketreseavtal. I artikeln föreskrivs också att resenären ska få information genom särskilda informationsformulär som finns bifogade i bilaga 1 till direktivet. I *artikel 6* anges att medlemsstaterna ska se till att den förhandsinformation som lämnas blir bindande för arrangören, och i tillämpliga fall för återförsäljaren. I *artikel 7* regleras innehållet i paketreseavtalet och handlingar som arrangören eller återförsäljaren ska tillhandahålla resenären före paketresans början. Informationen ska bl.a. omfatta en redogörelse för arrangörens ansvar för att paketresan fullgörs och dennes skyldighet att

tillhandahålla assistans om resenären befinner sig i vissa svårigheter. Resenären ska också få kontaktinformation, bl.a. till det organ som ansvarar för obeståndsskydd och till någon på arrangörens sida som resenären snabbt kan kontakta för att begära hjälp eller påtala brister vid fullgörandet av avtalet. Resenären ska också upplysas bl.a. om sin skyldighet att reklamera utan onödigt dröjsmål och om sin rätt att på vissa villkor överföra paketreseavtalet på annan resenär. I *artikel 8* stadgas att näringsidkaren har bevisbördan för att informationskyldigheten har fullgjorts.

Kapitel 3

Kapitel 3 reglerar ändringar av paketreseavtalet före paketresans början. *Artikel 9* reglerar under vilka förutsättningar och på vilka villkor resenären har rätt att överlåta paketreseavtalet till en annan resenär. I vilken utsträckning arrangören har rätt till ersättning från resenären till följd av överlåtelsen regleras också. *Artikel 10* reglerar under vilka förutsättningar arrangören får höja priset på paketresan efter att paketreseavtalet har ingåtts. Det får t.ex. inte vara tillåtet för arrangören att i avtalet förbehålla sig rätten att höja priset på grund av att vissa kostnader ökat, om avtalet inte samtidigt ger resenären motsvarande rätt till prissänkning om kostnaderna i stället sänkts. Vidare föreskrivs att resenären vid en prishöjning på mer än åtta procent ska ha rätt att säga upp avtalet och antingen få en ersättningspaketresa eller få tillbaka allt vad som betalats för paketresan. *Artikel 11* reglerar förutsättningarna för arrangören att ändra andra villkor i paketreseavtalet än priset och resenärens rättigheter i dessa situationer. I *artikel 12* föreskrivs att resenären ska ha en rätt att säga upp paketreseavtalet när som helst före paketresans början. Vidare regleras under vilka förutsättningar och i vilken utsträckning arrangören ska ha rätt att ta ut en uppsägningsavgift när resenären säger upp avtalet före paketresans början. Arrangörens rätt att under vissa förutsättningar säga upp avtalet när för få personer har köpt resan eller när oundvikliga eller extraordinära omständigheter gör det omöjligt att fullgöra avtalet regleras också.

Kapitel 4

Kapitel 4 innehåller artiklar rörande paketresans fullgörande. I *artikel 13* stadgas att medlemsstaterna ska se till att arrangören är ansvarig för fullgörandet av de resetjänster som inbegrips i paketreseavtalet, oavsett om tjänsterna ska utföras av arrangören eller av andra resetjänstleverantörer. Medlemsstaterna ges en möjlighet att föreskriva ett motsvarande ansvar för återförsäljare. Resenären ska enligt artikeln åläggas en skyldighet att utan onödigt dröjsmål påtala bristande omständigheter. Arrangören ska åläggas att avhjälpa bristande överensstämmelse, såvida det inte är omöjligt eller skulle medföra oproportionella kostnader. I artikeln föreskrivs en skyldighet för arrangören att, utan extra kostnader för resenären, ordna lämpliga alternativa arrangemang om en betydande del av resetjänsterna inte kan tillhandahållas enligt överenskommelsen i paketreseavtalet. Är de alternativ som erbjuds resenären inte likvärdiga ska denne ha rätt till en skälig prissänkning. Under vilka förutsättningar resenären har rätt att avvisa föreslagna alternativa arrangemang och i vilka fall denne har rätt till prissänkning och/eller skadestånd till följd av bristande överensstämmelse som inte avhjälpas och inte heller ersätts med alternativa arrangemang regleras också i artikeln. Arrangören åläggs också en skyldighet att anordna hemtransport åt resenären. Arrangörens skyldigheter att stå för kostnaden för nödvändig inkvartering i de fall det på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter är omöjligt att säkerställa resenärens hemresa enligt överenskommelsen i paketreseavtalet begränsas till en period om högst tre nätter, såvida inte mer långtgående skyldigheter följer av unionslagstiftning om passagerarrättigheter för det aktuella transportmedlet. Mer långtgående skyldigheter kan under vissa förutsättningar föreligga i förhållande till resenärer med särskilda behov, t.ex. gravida eller personer med nedsatt rörlighet. *Artikel 14* reglerar förutsättningarna för prissänkning och skadestånd. Resenärens rätt till prissänkning vid bristande överensstämmelse ska endast vara utesluten i de fall då arrangören kan visa att den bristande överensstämmelsen beror på resenären. Undantag från arrangörens skadeståndsskyldighet för skador som resenären drabbas av till följd av bristande överensstämmelse ska förutsätta att arrangören visar att den bristande överensstämmelsen kan tillskrivas antingen resenären eller en tredje part som inte har någon anknytning till paketrese-

avtalet, eller har uppkommit på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter. I artikel 14.4 och 14.5 regleras också relationen mellan paketresedirektivets bestämmelser om prissänkning och ersättning och motsvarande bestämmelser i internationella konventioner och EU-förordningar om resenärers rättigheter. Vidare anges att medlemsstaterna inte får föreskriva en kortare preskriptionstid än två år för att framställa anspråk enligt artikeln. *Artikel 15* reglerar möjligheterna för resenären att reklamera via återförsäljaren. *Artikel 16* reglerar arrangörens skyldigheter att tillhandahålla assistans till resenärer som befinner sig i svårigheter, bl.a. vid oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Kapitel 5

Kapitel 5 omfattar regler om skydd vid obestånd. I *artikel 17* stadgas en skyldighet för medlemsstaterna att se till att arrangörer ställer säkerhet för återbetalning av alla betalningar som görs av resenärer i den mån som de relevanta tjänsterna inte fullgörs som en följd av arrangörens obestånd. Skyldigheten att ställa säkerhet ska omfatta arrangörer som är etablerade på medlemsstatens territorium eller som säljer eller erbjuder paketresor i en medlemsstat eller som på något sätt riktar sådan verksamhet till en medlemsstat. Skyddet ska också omfatta samtliga resenärer som arrangören har sålt paketresor till, oavsett var de är bosatta, var resan har sålts och oavsett i vilken medlemsstat det organ som svarar för skyddet vid obestånd är beläget. Genom *artikel 18* förpliktigas medlemsstaterna att garantera ett ömsesidigt erkännande av nationella system för skydd vid obestånd samt att upprätta en strukturerad samarbetsmekanism i form av centrala kontaktpunkter för ett effektivt utbyte av information.

Kapitel 6

Kapitel 6 innehåller bara en artikel och reglerar s.k. sammanlänkade researrangemang. Begreppet är nytt och omfattar vissa resetjänster som faller utanför begreppet paketresa men som kombinerats på ett sådant sätt att de ändå har viss likhet med sådana resor. I *artikel 19* stadgas bl.a. att medlemsstaterna ska införa ett krav för näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang att tillhandahålla skydd vid obestånd. Näringsidkaren ska också åläggas

att informera resenären om att denne inte omfattas av de rättigheter som gäller vid paketreseavtal men att denne kommer att erhålla visst skydd vid obestånd. Medlemsstaterna åläggs att införa vissa civilrättsliga sanktioner för det fall näringsidkaren inte uppfyller dessa skyldigheter.

Kapitel 7

Kapitel 7 innehåller allmänna bestämmelser. *Artikel 20* anger att medlemsstaterna ska se till att den återförsäljare som är etablerad i en medlemsstat och som erbjuder eller säljer resor för en arrangör som är etablerad utanför EES-området ska omfattas av de skyldigheter som fastställs för arrangörer i kapitlen 6 (som reglerar paketresans fullgörande) och 5 (som reglerar skydd för obestånd), såvida inte återförsäljaren lägger fram bevis för att arrangören uppfyller kraven i dessa kapitel. *Artikel 21* ålägger medlemsstaterna att reglera ansvarsfördelningen för fel under bokningsprocessen. *Artikel 22* föreskriver en rätt för den arrangör eller återförsäljare som har fullgjort sina skyldigheter gentemot resenären att kräva gottgörelse från en tredje part som bidragit till den händelse som utlöste dessa skyldigheter. *Artikel 23* anger att direktivet är tvingande till förmån för resenären och att det är direktivets definitioner av arrangör, paketresa, sammanlänkat researrangemang etc. som ska gälla, oavsett hur aktörerna själva väljer att beskriva sig eller de tjänster de tillhandahåller. *Artikel 24* ålägger medlemsstaterna att ordna effektiv tillsyn för att säkerställa efterlevnaden av direktivet. *Artikel 25* anger att överträdelser ska sanktioneras med effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner. *Artiklarna 26–27* rör kommissionens rapportering och översyn rörande tillämpningen av direktivet och vissa följdändringar i det s.k. konsumenträttighetsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU av den 25 oktober 2011 om konsumenträttigheter och om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/44/EG och om upphävande av rådets direktiv 85/577/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG) och i förordningen om konsumentskyddssamarbete (Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 av den 27 oktober 2004 om samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheter som ansvarar för konsumentskyddslagstiftningen, ”förordningen om konsumentskyddssamarbete”).

Kapitel 8

Kapitel 8 omfattar slutbestämmelser. I *artikel 28* anges medlemsstaternas tidsfrist för införlivandet av direktivet och vissa därmed sammanhängande frågor. I *artikel 29* anges att det tidigare paketresedirektivet (90/314/EG) ska upphöra att gälla med verkan från och med samma datum. Vidare anges att hänvisning till det tidigare direktivet ska anses som hänvisningar till det nya direktivet och ska läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga 3. *Artikel 30* anger när direktivet träder i kraft. *Artikel 31*, slutligen, anger att direktivet riktar sig till medlemsstaterna.

4.1.3 Bilagorna

Till direktivet har fogats tre bilagor.

Bilaga 1

Bilaga 1 utgörs av standardinformationsformulär som ska användas när resenären köper en paketresa. Tre varianter, del A–C, av dessa standardinformationsformulär finns. Standardinformationsformuläret i *del A* är avsett att användas vid köp av paketresa då det är möjligt att använda hyperlänkar. Standardinformationsformuläret i *del B* är avsett att användas när det inte är möjligt att använda hyperlänkar. Standardinformationsformuläret i *del C* är avsett att användas när en arrangör överför uppgifter till en annan näringsidkare i enlighet med artikel 3.2. b v, dvs. i de situationer då resenärens fortsatta köp av resetjänster från en annan resetjänstleverantör kan leda till att resetjänsterna sammantagna utgör en paketresa.

Bilaga 2

Bilaga 2 utgörs av standardinformationsformulär som ska användas när resenären köper ett sammanlänkat researrangemang. Av dessa standardinformationsformulär finns det fem varianter. Del A–C ska användas vid sammanlänkade researrangemang i den mening som avses i artikel 3.5 a, dvs. när näringsidkaren underlättar resenärens separata urval och separata betalningar för var och en av rese-

tjänsterna vid tidpunkten för ett enda besök hos eller en enda kontakt med dess försäljningsställe. Standardinformationsformuläret i *del A* ska användas när näringsidkaren är en transportör som säljer en tur-och-retur-biljett via internet. Standardinformationsformuläret i *del B* ska användas av näringsidkare som tillhandahåller sammanlänkade researrangemang via internet utan att vara en transportör som säljer en tur-och-retur-biljett. Standardinformationsformuläret i *del C* ska användas av näringsidkare som inte är transportörer som säljer en tur-och-retur-biljett när avtalen om resetjänsterna ingås i näringsidkarens och resenärens samtidiga fysiska närvaro.

Del D–E ska användas vid sammanlänkade researrangemang i den mening som avses i artikel 3.5 b, dvs. då näringsidkaren på ett riktat sätt underlättar anskaffande av minst en ytterligare resetjänst från en annan näringsidkare när ett avtal med en sådan näringsidkare ingås senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten har bekräftats. Standardinformationsformuläret i *del D* ska användas när näringsidkaren är en transportör som säljer en tur-och-retur-biljett via internet. Standardinformationsformuläret i *del E* ska användas av näringsidkare som tillhandahåller sammanlänkade researrangemang via internet utan att vara en transportör som säljer en tur-och-retur-biljett.

Bilaga 3

Bilaga 3 innehåller en jämförelsetabell mellan det tidigare paketresedirektivet (90/314/EEG) och det nya paketresedirektivet.

5 Genomförandet av direktivet

5.1 Ny paketreselag och ändringar i resegarantilagen

Utredningens bedömning och förslag: Genomförandet av direktivet kräver så omfattande ändringar att den nu gällande paketreselagen bör bytas ut mot en ny lag, som till sitt innehåll och sin struktur ligger nära direktivet. Den nya lagen bör heta paketreselag.

De offentlighetsreglerna i direktivet kräver ändringar i nu gällande resegarantilag.

Skälen för utredningens bedömning och förslag:

Ett EU-direktiv är bindande för medlemsstaterna med avseende på det resultat som ska uppnås men överläter åt de nationella myndigheterna att bestämma form och tillvägagångssätt för genomförandet (artikel 288 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt). Det innebär att en medlemsstat vid genomförande av direktivet inte behöver använda sig av samma terminologi och systematik som har använts i direktivet, så länge det avsedda resultatet uppnås.

Det nya direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang innehåller dels civilrättsliga regler rörande förhållandet mellan resenären och arrangören respektive återförsäljaren, dels offentlighetsregler om krav på ställande av säkerhet och om tillsyn och sanktioner. I svensk rätt finns, som framgått, dels en civilrättslig lag om paketresor, som tillkom mot bakgrund av det tidigare paketresedirektivet (90/314/EEG), dels en offentlighetsreglerad resegarantilag som också innehåller bestämmelser som genomför delar av paketresedirektivet. Dessa lagar är centrala för genomförandet av direktivet.

Jämfört med artiklarna i det nya direktivet är bestämmelserna i den nu gällande paketreselagen av mer övergripande karaktär. Vid genomförandet av det tidigare paketresedirektivet intogs den ståndpunkten att detaljföreskrifter inte borde tas in i lagen utan att de i stället skulle framgå av verkställighetsföreskrifter. Det gällde bl.a. bestämmelser om vilken information som resenären skulle ha rätt att få. Lagens uppbyggnad och struktur ansågs på det sättet passa bättre in i svensk lagstiftningstradition (prop. 1992/93:95, s. 1 och 30). Sedan genomförandet av det tidigare paketresedirektivet har emellertid genomförts ett stort antal EU-direktiv och många av de lagstiftningsprodukter som detta arbete har resulterat i har en struktur och uppbyggnad som ligger närmare de direktiv som de genomfört. Som exempel kan nämnas de bestämmelser om information som finns i distansavtalslagen (3 kap. 3 § lagen [2005:59] om distansavtal och avtal utanför affärslokaler). En viss skiftning gentemot ökad likhet med andra medlemsländers lagstiftning kan skönjas i den svenska lagstiftningen.

Det nya direktivet är strukturerat på ett delvis annat sätt än den nu gällande paketreselagen. Det gäller inte minst de bestämmelser som reglerar direktivets tillämpningsområde. Vid genomförandet av det nya direktivet bör man, enligt utredningens mening, sträva efter att åstadkomma en lagstiftningsprodukt som till innehåll och struktur ligger nära direktivet. Det kan också underlätta tillämpningen, inte minst i de sammanhang då en tolkning av lagen behöver göras i ljuset av direktivet. Att genomföra det nya direktivet genom ändringar i den nu gällande paketreselagen skulle kräva en omfattande omarbetning och omstrukturering. Ändringarna är så stora att det inte framstår som meningsfullt att behålla lagen. Den nu gällande paketreselagen bör därför i stället ersättas med en ny lag. Den nya lagen ska innehålla bestämmelser även för en i lagstiftnings-sammanhang ny typ av researrangemang, nämligen det som i direktivet benämns sammanlänkade researrangemang. De bestämmelser som rör dessa researrangemang, som utredningen har valt att benämna kopplade researrangemang, är emellertid av begränsad omfattning och lagens titel bör därför inte tyngas genom att även dessa anges i denna. Den nya lagen bör därför endast heta paketreselag.

De offentligrättsliga reglerna om insolvensskydd vid försäljning av paketresor och sammanlänkade researrangemang är inte mer omfattande än att de kan genomföras genom ändringar i den nu gällande resegarantilagen.

5.2 Valmöjligheter gällande innehållet i de nya lagarna

Utredningens bedömning: Direktivet ger medlemsstaterna möjlighet att ålägga återförsäljaren ett solidariskt ansvar för fullgörandet av paketresan.

Medlemsstaterna ges också möjlighet att införa ångerrätt och en preskriptionstid för framställande av anspråk.

Valmöjligheter finns också beträffande utformningen av sanktionerna och i viss utsträckning för vilka aktörer och för vilka situationer resegaranti kan föreskrivas.

Skälen för utredningens bedömning:

Valmöjligheter som anges i direktivet

Direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang är, som tidigare nämnts, ett s.k. fullharmoniseringsdirektiv. Det innebär att medlemsstaterna inte på det område som omfattas av direktivet får behålla eller införa bestämmelser som avviker från bestämmelserna i direktivet, såvida inte annat föreskrivs i detta. I vissa avseenden har medlemsstaterna getts sådan valfrihet vid genomförandet. En av dessa valmöjligheter rör omfattningen av återförsäljarens ansvar. I artikel 13.1 andra stycket anges att medlemsstaterna får behålla eller införa bestämmelser i sin nationella lagstiftning enligt vilka återförsäljaren också är ansvarig för fullgörandet av paketresan. Vidare klargörs att om ett sådant ansvar stadgas ska de bestämmelser i artikel 7 (innehåll i paketreseavtalet och handlingar som ska tillhandahållas före paketresans början) och kapitel 3 (ändringar av paketreseavtalet före paketresans början), kapitel 4 (paketresans fullgörande) och kapitel 5 (skydd vid obestånd) som gäller för arrangören också gälla i tillämpliga delar för återförsäljaren. I samman-

hanget ska nämnas att ett visst ansvar för återförsäljare redan har föreskrivits i direktivet, nämligen i de fall då återförsäljaren är etablerad i en medlemsstat medan den arrangör vars resor återförsäljaren säljer är etablerad i en stat som ligger utanför EES-området. Vad som ska gälla i en sådan situation regleras i artikel 20. Vi återkommer till det i avsnitten som rör resegaranti och ansvaret för paketresans fullgörande.

Vid genomförandet av det nya paketresedirektivet måste övervägas om, och i så fall under vilka förutsättningar, det finns skäl att vid sidan av arrangörens fulla ansvar för fullgörandet av paketresan ålägga återförsäljare ansvar för fullgörandet av paketreseavtalet och en skyldighet att ställa säkerhet för resans fullgörande. Utredningens överväganden i dessa delar behandlas vidare i avsnitt 6.5.1.

Medlemsstaterna har vidare getts en möjlighet att avseende avtal utanför fasta affärslokaler föreskriva en 14-dagars ångerrätt vid köp av paketresor, utan att resenären behöver ange något skäl. Utredningens överväganden i dessa frågor behandlas i avsnitt 6.4.3.

Medlemsstaterna har också viss valfrihet beträffande vilken preskriptionstid avseende anspråk på prissänkning och skadestånd som ska gälla i den nationella lagstiftningen. I artikel 14.4 anges dock att preskriptionstiden inte ska understiga två år. Utredningens överväganden i denna del behandlas vidare i avsnitt 6.5.7.

När det gäller utformningen av insolvensskyddet regleras bl.a. vad skyddet ska omfatta och när det ska kunna tas i anspråk. Vidare finns krav på ömsesidigt erkännande av andra medlemsländers insolvensskydd och krav på visst administrativt samarbete mellan medlemsländerna. När det gäller utformningen av insolvensskyddet har medlemsländerna getts en stor valfrihet. Detta beskrivs närmare i avsnitt 7. Utredningens överväganden i fråga om vilka förbättringar som kan och bör göras av det nuvarande systemet för insolvensskydd kommer emellertid att redovisas i utredningens slutbetänkande.

Direktivet föreskriver att medlemsstaterna ska fastställa regler om sanktioner för överträdelse av nationella bestämmelser som antas enligt direktivet och ska vidta alla åtgärder som krävs för att de ska tillämpas. Beträffande utformningen av sanktionerna sägs endast att de ska vara effektiva, proportionella och avskräckande. Även med avseende på sanktionerna finns alltså ett stort utrymme för val. Utredningens överväganden i fråga om sanktioner behandlas i avsnitt 6.8 (paketreselagen) och avsnitt 7.6. (resegarantilagen).

Begränsningar i valfriheten utanför direktivets tillämpningsområde

På områden som faller utanför direktivets tillämpningsområde har direktivet ingen påverkan på medlemsstaternas lagstiftningsbehörighet. Det följer av unionsrätten och en erinran härom har tagits in i skäl 21 i direktivet. Där förklaras att medlemsstaterna får behålla eller införa nationell lagstiftning som motsvarar bestämmelserna i direktivet, eller vissa av dessa bestämmelser, i förhållande till avtal som inte omfattas av direktivets tillämpningsområde. Direktivet lägger alltså inga hinder i vägen för medlemsstaterna om de vill behålla eller införa motsvarande bestämmelser t.ex. för vissa fristående avtal om resetjänster avseende en enskild resa (som t.ex. hyra av semesterbostäder eller flygresor) eller för paketresor och sammanlänkade researrangemang som erbjuds eller tillhandahålls tillfälligt på ideell basis och för en begränsad grupp resenärer, eller för paketresor och sammanlänkade researrangemang som omfattar en tidsperiod på mindre än 24 timmar och som inte inbegriper inkvartering. Medlemsstaternas behörighet att lagstifta på områden som faller utanför direktivets tillämpningsområde kan dock vara begränsad av annan EU-rättslig lagstiftning. Förutom EU:s fördrag och förordningar måste beaktas andra direktiv som kan innebära att delar av de rättsområden som det kan vara aktuellt att införa regler för kan vara harmoniserade. Som exempel på ett sådant direktiv kan nämnas det s.k. tjänstedirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden). Tjänstedirektivet är enligt dess artikel 2.2 d inte tillämpligt på tjänster på transportområdet, inbegripet hamntjänster, som omfattas av avdelning 5 i EG-fördraget. Avdelning V i EG-fördraget återfinns numera i avdelning 6 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF, se jämförelsetabeller i konsoliderade versionen av fördraget). Avdelning 6 i FEUF rör en gemensam transportpolitik och består av artiklarna 90–100. I artikel 100.1 FEUF anges att bestämmelserna i avdelningen ska gälla transporter på järnväg, landsväg och inre vattenvägar. Vidare anges i artikel 100.2 FEUF att Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet får fastställa lämpliga bestämmelser för sjöfart och luftfart. Artikel 2.2 d i tjänstedirektivet syftar på samtliga dessa transporter och de är alltså undantagna från tjänstedirektivets tillämpningsområde. Av skäl 21 i tjänstedirektivet framgår att även

lokaltrafik, taxi och ambulanser samt hamntjänster undantas från direktivets tillämpningsområde. Tjänstedirektivet hindrar således inte medlemsstaterna från att införa regler rörande enskilda transporttjänster som tillhandahålls av resetjänstleverantörer.

Andra tjänster, som tillhandahålls självständigt eller tillsammans med transporter, t.ex. uthyrning av semesterbostäder, motorcyklar och guide turer, men som faller utanför paketresedirektivets tillämpningsområde, t.ex. därför att de varar kortare tid än 24 timmar utan att övernattnings ingår eller därför att de tillhandahålls på ideell basis och endast för en begränsad grupp med resenärer, kan dock omfattas av tjänstedirektivet. När det gäller frågan om resegaranti kan föreskrivas för dessa tjänster är artiklarna 16.1 och 23 i tjänstedirektivet av intresse. Enligt artikel 16.1 är medlemsstaterna förbjudna att ställa upp krav för att tillåta tillträde till eller utövande av en tjänsteverksamhet på sitt territorium som inte är motiverade utifrån något av de fyra skälen allmän ordning, allmän säkerhet, folkhälsa eller miljöskydd. I artikel 23, som enligt uppgift från Kommissionen ska ses som *lex specialis* i förhållande till artikel 16, regleras emellertid yrkesansvarsförsäkringar och garantier särskilt. Av artikel 23.1 framgår att medlemsstaterna får kräva att de tjänstleverantörer vilkas tjänster utgör en direkt och särskild risk bl.a. för tjänstemottagarens ekonomiska trygghet, ska teckna en yrkesförsäkring eller erbjuda andra garantier. Med ekonomisk trygghet avses enligt artikel 23.5 förebyggande av väsentlig förlust av pengar eller egendomsvärde. Tjänstedirektivet torde alltså inte utgöra något hinder mot att ställa upp krav på resegaranti eller liknande, förutsatt att det är motiverat för att förebygga väsentlig förlust av pengar eller egendomsvärde hos dem som köper tjänsterna. Artikel 23.1 är, enligt uppgift från Kommissionen, tillämplig vid såväl gränsöverskridande utövande av tjänsteverksamhet som när en tjänstleverantör etablerar sig i en annan medlemsstat.

Utredningens överväganden i fråga om lämpligheten av att ställa upp krav på säkerhet för dessa aktörer återfinns i avsnitt 7.2.

6 Ny paketreselag

6.1 Tillämpningsområdet för paketreselagen

6.1.1 Definitionerna i den nya lagen

Utredningens bedömning och förslag: Direktivets definition av paketresa är vidare än motsvarande definition i den nu gällande paketreselagen. Begreppet sammanlänkade researrangemang finns över huvud taget inte i den nuvarande lagen. Definitioner som motsvarar dessa, och flera andra definitioner i direktivet, ska tas in i den nya lagen. Delar av andra bestämmelser i direktivet ska också införas som definitioner i den nya lagen. Direktivet innehåller också definitioner som i den nya lagen ska ersättas med andra begrepp, vilka skrivs ut direkt i de enskilda bestämmelserna.

Skälen för utredningens bedömning och förslag:

Direktivets tillämpningsområde

I artikel 2.1 anges att direktivet är tillämpligt på paketresor som erbjuds eller säljs av näringsidkare till resenärer och på sammanlänkade researrangemang som underlättas av näringsidkare för resenärers räkning. I artikel 2.2 anges vissa undantag från direktivets tillämpningsområde. Där framgår att direktivet inte är tillämpligt på paketresor och sammanlänkade researrangemang som omfattar en tidsperiod på mindre än 24 timmar, såvida inte inkvartering över natten ingår. Vidare framgår att direktivet inte är tillämpligt på paketresor som erbjuds och sammanlänkade researrangemang som underlättas tillfälligt på ideell basis och endast för en begränsad grupp med resenärer. Direktivet är inte heller tillämpligt på paket-

resor och sammanlänkade researrangemang som köps på grundval av ett allmänt avtal för anordnande av affärsresa mellan en näringsidkare och en annan fysisk eller juridisk person som agerar för ändamål som avser den egna näringsverksamheten.

I den nu gällande paketreselagen anges i stället att lagen gäller för paketresor som arrangören, själva eller genom återförsäljare, säljer eller marknadsför (1 §). Därefter följer i paragraferna 2 och 3 definitioner av bl.a. begreppen arrangör, återförsäljare och paketresa. Genom definitionerna avgränsas tillämpningsområdet bl.a. med avseende på kortvariga resor och ideella arrangemang. Utredningen har tidigare antagit ståndpunkten att direktivets struktur bör följas. Det innebär att paragraferna i den nya lagen inte bara kommer att få ett annat innehåll utan att de även i andra avseenden kommer att utformas annorlunda än paragraferna i den nu gällande paketreselagen. Artikel 2.1–2 i det nya direktivet föreslås i sin helhet föras in som paragraf 2 i den nya lagen. Definitionerna i artikel 3 föreslås däremot, för åskådlighetens skull, delas upp på tre paragrafer i den nya lagen. Nedan följer en redogörelse för de definitioner som tillämpas i direktivet och som enligt utredningens mening bör föras in i den nya lagen. Vilken skillnad de innebär för tillämpningsområdet jämfört med den nu gällande lagen om paketresor samt vilka ytterligare definitioner som utredningen anser bör föras in i den nya lagen beskrivs också.

Definitionen av paketresa

För att ett researrangemang ska anses utgöra en paketresa enligt det nya direktivet (artikel 3.2) förutsätts till att börja med att det är fråga om en kombination av minst två olika typer av resetjänster avsedda för samma resa eller semester. Resetjänster kan bestå i passagerartransport, inkvartering som inte utgör en integrerad del av passagerartransport och som inte är för bostadsändamål, uthyrning av bilar, andra motorfordon i den mening som avses i artikel 3.11 i direktiv 2007/46/EG (Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/46/EG av den 5 september 2007 om fastställande av en ram för godkännande av motorfordon och släpvagnar till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon), eller motorcyklar som kräver körkort

för kategori A i enlighet med artikel 4.3 c i direktiv 2006/126/EG (Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG av den 20 december 2006 om körkort) och alla andra turisttjänster som inte utgör en integrerad del av en sådan resetjänst som tidigare räknats upp (artiklarna 3.1 a–d).

Med passagerartransport avses helt enkelt transport av passagerare. Undantaget för inkvartering för bostadsändamål avser enligt skälen till direktivet att utesluta inkvartering vid t.ex. långvariga språkkurser (skäl 17). Bestämmelsen utgör en kodifiering av gällande praxis från EU-domstolen. Undantaget för inkvartering som utgör en integrerad del av en resetjänst avser, liksom undantaget för turisttjänster som utgör en integrerad del av en annan resetjänst, att undanta sådana resetjänster som egentligen utgör en del av en annan resetjänst och som därför inte bör betraktas som resetjänster i egen rätt (skäl 17). Som exempel nämns i skälen transport av bagage, mindre transporttjänster, t.ex. transport av passagerare som en del av en guidad tur eller transport till och från ett hotell, en flygplats eller en järnvägsstation, måltider, drycker och städning som ingår i inkvarteringen eller tillgång till utrymmen inom anläggningen såsom simbassäng, bastu, spa eller gym för hotellgäster. Inkvartering över natten som ingår som ett led i en transport med flyg, tåg eller båt anses inte som en resetjänst. Däremot anses en kryssning innefatta flera resetjänster.

En transport, inkvartering eller turisttjänst som anses utgöra ett led i eller en integrerad del av en annan tjänst av dessa slag kan inte heller enligt nuvarande paketreselag medföra att kombinationen kvalificeras som en paketresa. I vilka fall t.ex. transfer till en guidad tur ska anses utgöra en integrerad del i den turisttjänsten eller transfer till flygplatsen ska anses utgöra ett led i den aktuella flygtransporten har emellertid inte alltid varit självklart i svensk praxis. Definitionerna i det nya direktivet, i förening med skälen, innebär ett förtydligande men också i viss mån en begränsning i förhållande till nuvarande praxis, av vilka tjänster som ska anses utgöra separata resetjänster som sammantagna kan anses utgöra en paketresa.

Uthyrning av bilar och vissa andra slag av motorfordon och motorcyklar utgör enligt direktivet också sådana resetjänster som tillsammans med en annan turisttjänst kan utgöra en paketresa eller ett sammanlänkat researrangemang. Det innebär en väsentlig skillnad mot vad som gäller enligt nuvarande paketreselag. Enligt nuvarande

paketreselag måste uthyrning av motorfordon kombineras med transport eller inkvartering och utgöra en inte oväsentlig del av arrangemanget för att kombinationen ska anses utgöra en paketresa (2 § 1 paketreselagen).

Enligt de definitioner som direktivet hänvisar till avses med motorfordon färdigbyggda, etappvis färdigbyggda eller icke färdigbyggda motordrivna fordon som framdrivs av egen kraft och som har minst fyra hjul och en maximal konstruktionshastighet som överstiger 25 km/h (direktiv 2007/46/EG artikel 3.11). De motorcyklar som avses är tvåhjuliga fordon med eller utan sidovagn som har en motor som, om den bygger på inre förbränning, har en slagvolym på över 50 cm³ och/eller är konstruerade för en högsta hastighet som överstiger 45 km/h (direktiv 2006/126/EG artikel 4.3 c och direktiv 2002/126/EG artikel 1.2 b). Definitionerna i de hänvisade direktiven ligger nära definitionerna av motorfordonstyperna bilar och motorcyklar samt motorredskap klass I i lagen (2001:559) om vägtrafikdefinitioner men överensstämmer inte helt med dessa. I definitionen i den nya lagen måste därför en hänvisning göras till relevanta EU-direktiv, på samma sätt som gjorts i direktivet.

Med begreppet andra turisttjänster, som alltså också anses utgöra resetjänster i direktivets mening, avses bl.a. inträden till konserter, idrottsevenemang, utfärder eller evenemangsparkar, guide turer, spabehandlingar, skidpass eller uthyrning av sportutrustning såsom skidutrustning. Enligt skälen till direktivet bör en sådan typ av resetjänst, om den kombineras med endast en annan typ av resetjänst, stå för minst 25 procent av kombinationens värde för att den ska anses stå för en betydande del av värdet av kombinationen i den mening som sägs i artikel 3.2 andra stycket a, vilket är en förutsättning för att den tillsammans med en annan resetjänst ska anses utgöra en paketresa. Turisttjänsten kan dock, trots ett lägre värde än så, utgöra en av två resetjänster i en paketresa, om den marknadsförs som eller på annat sätt utgör ett väsentligt inslag i kombinationen (skäl 18 i direktivet).

För att ett researrangemang som består av någon av de föreskrivna kombinationerna av resetjänster ska anses utgöra en paketresa krävs dessutom att arrangemanget har tillkommit på visst sätt. I det nya direktivet beskrivs två olika kategorier av paketresor utifrån hur överenskommelsen om researrangemanget har träffats.

Till den första kategorin av paketresor hör de fall då resetjänsterna kombineras av en enda näringsidkare, inbegripet på begäran av resenären eller i enlighet med resenärens urval, innan ett enda avtal om alla tjänster har ingåtts (artikel 3.2 a). Det kan vara fråga om s.k. *pre-arranged packages*, dvs. förbestämda paketresor men även s.k. *customized packages*, dvs. kundanpassade researrangemang vars innehåll bestäms av arrangören och kunden tillsammans.

En andra kategori av paketresor utgörs av arrangemang där separata avtal om resetjänster har ingåtts med flera resetjänstleverantörer (det förutsätts alltså att kombinationen av resetjänster är avsedd för samma resa eller semester). För att arrangemanget ska anses utgöra en paketresa i dessa fall krävs enligt artikel 3.2. b att någon av följande fem särskilt angivna situationer är för handen.

Den första situationen avser den då resetjänsterna köps från ett enda försäljningsställe och väljs ut innan resenären samtycker till att betala. Det spelar ingen roll om urvalet görs på ett kontor hos en resebyrå eller på en hemsida där ett företag erbjuder kunden att välja olika transportsätt och olika hotell innan betalning sker (skäl 8).

Den andra situationen avser den då resetjänsterna erbjuds, säljs eller debiteras till ett allomfattande eller totalt pris.

I den tredje situationen marknadsförs eller säljs resetjänsterna med beteckningen paketresa eller en liknande beteckning.

Den fjärde situationen är den då resetjänsterna kombineras efter ingåendet av ett avtal enligt vilket en näringsidkare ger resenären rätt att välja bland ett urval av olika typer av resetjänster. Som exempel härpå nämns i skäl 11 paketresor i presentkortform. Är det fråga om en kombination av endast en resetjänst i form av transport, inkvartering eller uthyrning av motorfordon och en eller flera andra turisttjänster är det inte fråga om en paketresa i de fall då turisttjänsten eller turisttjänsterna inte väljs och köps förrän efter fullgörandet av den andra resetjänsten har inletts. I skälen anges att det bör klargöras att det inte ska utgöra en paketresa när andra turisttjänster tillkommer, exempelvis till hotellinkvartering, som bokas som en fristående tjänst efter resenärens ankomst till hotellet. Vidare anges att detta inte får leda till att bestämmelserna i direktivet kringgås genom att arrangörerna eller återförsäljarna erbjuder resenären ett urval av ytterligare resetjänster i förväg och därefter erbjuder sig att ingå avtal om dessa tjänster först när fullgörandet av den första tjänsten har inletts (skäl 18).

Den femte situationen är den då resetjänsterna köps från separata näringsidkare genom sammanlänkade bokningsprocesser online, s.k. *click through* där resenärens namn, betalningsuppgifter och e-postadress överförs från den näringsidkare med vilken det första avtalet har ingåtts till en annan näringsidkare eller andra näringsidkare och det andra avtalet ingås senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten har bekräftats.

Utanför direktivets definition av paketresa faller alltså arrangemang där resenären först efter att ett avtal om en resetjänst har ingåtts kompletterar resan med ytterligare en resetjänst, och tillvalet varken har förutsatts i det ursprungliga avtalet eller har tillkommit efter att den näringsidkare med vilken det första avtalet ingåtts har överfört angivna uppgifter om resenären till den näringsidkare med vilken avtal om kompletterande resetjänster ingås. Det gäller oavsett om det nya avtalet träffas med samma eller med en annan resetjänstleverantör. I en del fall kan sådana arrangemang dock utgöra sammanlänkade researrangemang, vilket vi återkommer till nedan. Utanför definitionen av paketresa faller också separata bokningar som görs efter att föreskrivna uppgifter har överförts men först efter att mer än 24 timmar förflutit från det att bokningen av den första resetjänsten bekräftats. Dessa bokningar utgör inte heller sammanlänkade researrangemang.

Det nya direktivets definition av paketresa är i vissa avseenden vidare än motsvarande definition i den nuvarande paketreselagen. Till skillnad från den nuvarande paketreselagen anses såväl avtal som träffas genom sammanlänkade bokningsprocesser, s.k. *click through*, och paketresor med delvis öppet innehåll, t.ex. presentkort utgöra paketresor. Dessutom kan vissa arrangemang anses utgöra en paketresa trots att de varken innefattar en inkvartering eller passagerartransport. I den nya lagen behöver definitionerna av begreppen resetjänst och paketresa utformas så att de motsvarar direktivets definitioner. Benämningen paketresa behålls alltså, trots att den inte behöver omfatta någon resa.

Definitionen av begreppet kopplade researrangemang

Det nya direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang är enligt sin ordalydelse tillämpligt på såväl paketresor som sammanlänkade researrangemang. Begreppet sammanlänkade researrangemang är nytt. De krav som direktivet ställer på medlemsstaternas skyddslagstiftning avseende sammanlänkade researrangemang är dock mindre omfattande än motsvarande krav i fråga om paketresor. Medlemsstaterna ska se till att näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang åläggs att ställa säkerhet för återbetalning av alla betalningar de mottar från resenärer i den mån en resetjänst som utgör en del av ett sammanlänkat researrangemang inte fullgörs till följd av deras obestånd (artikel 19.1). Direktivet ställer också upp krav på att näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang ska åläggas en skyldighet att informera resenären innan denne blir bunden av avtalet, bl.a. om att avtalet ifråga inte utgör ett paketreseavtal. Underlåtenhet att lämna föreskriven information ska vara civilrättsligt reglerad på så sätt att resenären i dessa fall ska tillerkännas en del av de centrala rättigheter som gäller för paketreseavtal. Vi återkommer till detta i avsnitt 6.6.

Direktivet ställer samma krav på innehållet för att ett researrangemang ska betraktas som ett sammanlänkat researrangemang som gäller för paketresor. Det krävs alltså att kombinationen av resetjänster består av minst två olika typer av resetjänster köpta för samma resa eller semester. Består kombinationen av endast två typer av resetjänster, varav den ena är en turisttjänst, måste turisttjänsten stå för en betydande del av tjänsternas sammanlagda värde, eller marknadsföras som eller på annat sätt utgöra ett väsentligt inslag i resan eller semestern för att kombinationen ska anses utgöra ett sammanlänkat researrangemang (artikel 3.5). Beträffande hur arrangementet ska ha tillkommit krävs för det första att resenären har ingått separata avtal med de olika resetjänstleverantörerna. För det andra ska näringsidkaren ha underlättat för resenären att träffa dessa avtal på något av de två sätt som beskrivs i direktivet. I det första alternativet har näringsidkaren underlättat resenärens separata urval och separata betalningar för var och en av resetjänsterna vid tidpunkten för ett enda besök hos eller en enda kontakt med dess försäljningsställe (artikel 3.4 a). I det andra alternativet har näringsidkaren på ett riktat sätt underlättat anskaffandet av minst en ytterligare rese-

tjänst från en annan näringsidkare och ett avtal med en sådan näringsidkare har ingåtts senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten bekräftats (artikel 3.5 b).

Ett avgörande kriterium för ett sammanlänkat researrangemang är alltså att en näringsidkare ska ha underlättat anskaffandet av ytterligare en resetjänst som köps av en annan näringsidkare. Beträffande den första typsituationen kan underlättandet göras t.ex. genom att resenären i samband med en bokning på internet hos en resetjänstleverantör via ett s.k. *pop-up* fönster erbjuds att boka ytterligare resetjänster hos någon annan näringsidkare. Besöker resenären i stället en fysisk resebyrå kan underlättandet bestå av att resetjänstleverantören efter det att resenären har köpt en resa erbjuder denne att t.ex. hyra en bil, varvid resenären ingår ett nytt avtal med en annan näringsidkare och genomför en ny betalningstransaktion. Har resetjänsterna valts ut innan resenären samtycker till att betala blir det emellertid i stället fråga om en paketresa (artikel 3.2 b, jämförd med artikel 3.5 a). När det gäller onlinebokningar har den situationen beskrivits som att tjänsterna har valts ut ”inom ramen för samma bokningsprocess” (skäl 10). Det blir också en paketresa om resenären betalar ett totalt pris för kombinationen eller redan det första avtalet ger honom eller henne rätt att välja vilka ytterligare resetjänster som ska ingå i arrangemanget. Ett researrangemang som uppfyller kriterierna för en paketresa kan inte samtidigt vara ett sammanlänkat researrangemang (artikel 3.5). Avgörande för om det arrangemang som resenären har fått när denne kommer ut från försäljningsstället eller lägger på telefonluren eller lämnar hemsidan är att betrakta som en paketresa eller ett sammanlänkat researrangemang är alltså om resenären har gått med på att betala för den första resetjänsten innan resenären får hjälp med ytterligare avtal om resetjänster.

Den andra typsituationen varigenom ett sammanlänkat researrangemang kan uppstå förutsätter dels att näringsidkaren på ett riktat sätt har underlättat anskaffandet av minst en ytterligare resetjänst från en annan näringsidkare, dels att resenären har ingått avtal med den andre näringsidkaren inom 24 timmar. I skälen nämns den situationen att en resenär tillsammans med bokningsbekräftelsen för t.ex. ett flyg eller en tågresor får ett erbjudande om att boka ytterligare en resetjänst som finns tillgänglig på det valda resmålet, t.ex. en hotellinkvartering, med en länk till en annan tjänstleveran-

törs eller förmedlares webbplats där bokningen kan göras (skäl 13). Sammanlänkade webbplatser, som inte syftar till att sluta avtal med resenären, leder inte automatiskt till sammanlänkade researrangemang. Länkar som ger resenären information om ytterligare resetjänster på ett allmänt sätt, t.ex. då ett hotell eller en arrangör av evenemang på sin hemsida visar en förteckning över alla operatörer som erbjuder transporttjänster till anläggningen, innebär inte heller att resenären har ingått ett sammanlänkat researrangemang om denne köper en resa av någon av dessa operatörer. Det gäller enligt skäl 12 även när cookies eller metadata används för att placera reklam på webbplatser.

Vid köp av resor via internet kan svåra gränsdragningar uppstå, dels mellan vad som ska anses utgöra en paketresa respektive ett sammanlänkat researrangemang, dels mellan vad som ska utgöra ett sammanlänkat researrangemang och vad som faller helt utanför tillämpningsområdet för direktivet. Har den näringsidkare som resenären träffat ett avtal om en resetjänst med därefter överfört uppgifter om resenären till en annan näringsidkare som resenären inom 24 timmar ingår avtal med om ytterligare en resetjänst av annat slag (avsedd för samma semester) kommer det avgörande för frågan om resenären har ingått ett paketreseavtal eller ett sammanlänkat researrangemang vara vilka uppgifter som överförts. Har t.ex. uppgifter om resenärens namn och e-postadress överförts men inte dennes betalningsuppgifter blir det inte fråga om ett paketreseavtal men väl ett sammanlänkat researrangemang. Sluts det efterföljande avtalet efter 24 timmar faller researrangemanget i stället helt utanför direktivets tillämpningsområde.

En definition som motsvarar direktivets definition av begreppet sammanlänkat researrangemang bör införas i den nya lagen. Enligt utredningens mening är begreppet sammanlänkat researrangemang emellertid något olyckligt valt. Det för lätt tankarna till användningen av länkar vid onlinebokningar, trots att även andra sätt att underlätta för resenären att träffa avtal med olika resetjänstleverantörer omfattas av begreppet. Utredningen föreslår därför att begreppet kopplade researrangemang i stället används. I den fortsatta framställningen används begreppet sammanlänkat researrangemang vid hänvisning till vad som står i direktivet och begreppet kopplat researrangemang vid hänvisning till vad som föreslås gälla enligt den nya lagen.

Som ovan antytts bör av lagtekniska skäl definitionerna av paketresa respektive kopplade researrangemang införas i två fristående paragrafer.

Definitionerna av begreppen arrangör och återförsäljare

Det nya paketresedirektivet definierar en arrangör som en näringsidkare som kombinerar och säljer eller erbjuder paketresor, antingen direkt eller genom en annan näringsidkare eller tillsammans med en annan näringsidkare, eller den näringsidkare som överför resenärens uppgifter till en annan näringsidkare i enlighet med artikel 3 punkt 2 b v. Direktivet utesluter inte att det undantagsvis skulle kunna finnas två näringsidkare som uppfyller kriterierna för arrangör för samma resa. I avsaknad av reglering rörande ansvarsfördelningen i en sådan situation bör, enligt utredningens mening, utgångspunkten vara att båda dessa näringsidkare fullt ut ska omfattas av de skyldigheter som föreskrivs i direktivet och att de i förhållande till resenären ska bära ett solidariskt ansvar.

Återförsäljare definieras i direktivet som en annan näringsidkare än arrangören som säljer eller erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör. Den som säljer eller erbjuder en paketresa kan alltså inte vara återförsäljare om det inte finns någon annan som är att anse som arrangör för paketresan. I direktivets skäl anges att huruvida en näringsidkare verkar som arrangör för en viss paketresa bör bero på näringsidkarens medverkan i tillkomsten av paketresan och inte på hur näringsidkaren bedriver sin verksamhet. Vid bedömningen av huruvida en näringsidkare är arrangör eller återförsäljare ska det inte spela någon roll om näringsidkaren verkar på leveranssidan eller framställer sig som en agent som verkar för resenären (skäl 22).

I detta sammanhang finns anledning att något uppmärksamma att direktivets definition av begreppet återförsäljare omfattar även andra mellanmän än de som enligt svensk mellanmansrätt skulle vara att betrakta som återförsäljare. Detsamma gäller för definitionen i den nuvarande paketreselagen. En återförsäljare karaktäriseras av att denne köper varor av en säljare och säljer dem vidare i eget namn. Återförsäljaren har ett avtalsförhållande med köparen. Återförsäljaren står själv risken för att varorna inte blir sålda. Dessa

omständigheter är normalt sett inte för handen vid försäljning av paketresor. I förarbetena till den nuvarande paketreselagen anges också att återförsäljaren normalt sett inte blir part i avtalet (prop. 1992/93:95, s. 27). Definitionen av begreppet återförsäljare, såväl i det nya direktivet som i den nuvarande paketreselagen, är emellertid så vid att även andra mellanmän omfattas av denna. Det gäller t.ex. agenter, som antingen sluter avtal om köp av paketresa för huvudmannens, dvs. arrangörens, räkning eller förmedlar avtalet för huvudmannen att godkänna det. Denna form av mellanmän torde, tillsammans med förmedlare som endast sammanför resenären och arrangören, vara de som är vanligast förekommande vid försäljning av paketresor och många andra typer av resor. Undantagsvis skulle paketresor också kunna säljas i kommission, i vart fall den delen av resan som utgörs av en flygtransport. Även dessa mellanmän är återförsäljare enligt direktivets definition.

Det nya direktivet omfattar enbart researrangemang som erbjuds eller säljs av näringsidkare (artikel 2.1). Med näringsidkare (*trader*) avses enligt definitionen i artikel 3.7 en fysisk eller juridisk person, antingen offentligägd eller privatägd, som i samband med avtal som omfattas av direktivet agerar för ändamål som faller inom ramen för den egna närings- eller yrkesverksamheten samt varje person som agerar i dennes namn eller för dennes räkning, oavsett om denna agerar i egenskap av arrangör, återförsäljare, näringsidkare som underlättar ett sammanlänkat researrangemang eller resetjänstleverantör. Direktivets definition av näringsidkare överensstämmer med hur begreppet definierats i annan unionslagstiftning, t.ex. det s.k. konsumenträttighetsdirektivet (dir. 2011/83/EU artikel 2.2). Definitionen i konsumenträttighetsdirektivet ansågs inte kräva att begreppet näringsidkare ändrades i de svenska konsumentlagarna (prop. 2013/14:15 s. 35). Innebörden av begreppet näringsidkare har utvecklats i förarbetena till konsumentköplagen (1990:932). Där anfördes att fysiska eller juridiska personer som genomförde mer än något enstaka uppdrag eller försäljning normalt skulle anses som näringsidkare. Det ställdes inte upp något krav på att verksamheten skulle drivas i vinstsyfte. Däremot förutsattes för lagens tillämplighet att försäljningen låg inom ramen för den egna närings- eller yrkesverksamheten. Det kravet syftade till att undanta fall då en person, som i och för sig var att betrakta som näringsidkare, i det aktuella fallet agerade under sådana förhållanden att han måste anses

handla i sin egenskap av privatperson. Det kunde t.ex. handla om att en företagare sålde sina egna privata möbler (prop. 1989/90:89 s. 60 f.). Eftersom den definition av begreppet näringsidkare som tillämpas i svensk konsumenträttslig lagstiftning inte förutsätter att verksamheten drivs i vinstsyfte kan även ideella organisationer vara näringsidkare. För att de ska anses vara näringsidkare i det nya direktivets mening krävs dessutom att de i samband med avtal som omfattas av direktivet agerar för ändamål som faller inom ramen för den egna närings- eller yrkesverksamheten. Det är alltså möjligt att den som i vissa sammanhang är att betrakta som näringsidkare i vissa situationer kan anses agera för ett ändamål som faller utanför ramen för den egna närings- eller yrkesverksamheten i samband med avtal som omfattas av direktivet. I en sådan situation torde denne följaktligen inte vara att betrakta som näringsidkare i direktivets mening.

I den nu gällande paketreselagen finns inget explicit krav på att den som säljer eller marknadsför en paketresa ska vara en näringsidkare för att denne ska anses vara arrangör eller återförsäljare i lagens mening. Användningen av begreppet säljer eller marknadsför innebär emellertid, som tidigare redogjorts för, att det ställs krav på att det ska finnas en kundrelation mellan arrangören och resenären. Den eventuella skillnad som kan finnas mellan den nu gällande paketreselagens definitioner av återförsäljare och arrangör och direktivets definitioner av återförsäljare och arrangör bör därmed inte vara särskilt stor. Direktivets definitioner av begreppen arrangör och återförsäljare bör oförändrade införas i den nya lagen. Av de skäl som anförs nedan bör dock begreppet erbjuder eller säljer i direktivet bytas ut mot begreppet erbjuder till försäljning.

Begreppet erbjuder till försäljning

Direktivet är endast tillämpligt på researrangemang som erbjuds eller säljs till resenärer. I den engelska versionen används begreppet *offered for sale or sold*. I begreppet erbjuds i den svenska översättningen ska alltså läsas in ”erbjuds till försäljning”. Den som ordnar en resa för någon annan, t.ex. en arbetsgivare som ordnar en resa för sina arbetstagare och som också bekostar resan, är alltså inte att betrakta som arrangör i förhållande till de anställda. Detsamma

gäller när idrottsföreningar ordnar och bekostar resor för funktionärer i samband med matcher eller konferenser. Om den anställda däremot får betala sin arbetsgivare eller om funktionären får betala sin idrottsförening för resan kan saken komma i en annan dager. I en sådan situation kan ju näringsidkaren sägas sälja resan till den som ska resa. Frågan om resan faller inom direktivets tillämpningsområde är då i stället beroende av om researrangemanget omfattas av de undantag som föreskrivs för resor som arrangeras tillfälligt, på ideell basis och endast för en begränsad grupp med resenärer, se vidare härom nedan.

Tillämpningsområdet för den nu gällande lagen om paketresor är begränsat till resor som säljs eller marknadsförs. Med marknadsföring avses enligt definitionen i marknadsföringslagen reklam och andra åtgärder i näringsverksamhet som är ägnade att främja avsättningen av och tillgången till produkter inbegripet en näringsidkares handlande, underlåtenhet eller någon annan åtgärd eller beteende i övrigt före, under eller efter försäljning eller leverans av produkter till konsumenter eller näringsidkare (3 § marknadsföringslagen, 2008:486). Detta begrepp är uppenbarligen vidare än direktivets begrepp erbjuds till försäljning eller säljs. I den nya lagen bör därför direktivets definition användas. Det är dock, enligt utredningens mening, tillräckligt att använda begreppet erbjuder till försäljning, eftersom det inte är möjligt att sälja något utan att också erbjuda det till försäljning.

Definitionen av begreppet resenär

I det ursprungliga paketresedirektivet användes begreppet konsument (*consumer*) för att beteckna den avtalspart som köpte en paketresa. Av paketresedirektivets definition framgår emellertid att begreppet inte helt överensstämmer med begreppet konsument. I det nya direktivet används i stället begreppet resenär (*traveller*) för att undvika sammanblandning med begreppet konsument i annan unionslagstiftning. Med begreppet avses enligt artikel 3.6 en person som avser att ingå ett avtal eller har rätt att resa på grundval av ett avtal som har ingåtts inom direktivets tillämpningsområde. Direktivet är alltså som utgångspunkt tillämpligt på alla personer. I skäl 7 anförs att det visserligen oftast är konsumenter som köper paketresor och

sammanlänkade researrangemang men att det inte alltid är lätt att skilja mellan dessa och företrädare för småföretag eller yrkesverkssamma som bokar resor med anknytning till sitt företag eller sitt yrke genom samma bokningskanaler som konsumenter. Dessa personer anses vara i behov av en liknande skyddsnivå som konsumenter. Från direktivets tillämpningsområde har dock undantagits researrangemang som köps på grundval av ett allmänt avtal (*general agreement*) för anordnande av affärsresa mellan en näringsidkare och en annan fysisk eller juridisk person som agerar för ändamål som avser den egna närings- eller yrkesverksamheten (artikel 2.2 c). I dessa situationer har behovet av skydd ansetts ligga på en lägre nivå än vad som gäller för konsumenter (skäl 7).

I den nu gällande paketreselagen används redan i dag begreppet resenär. Definitionen av begreppet resenär i det nya direktivet är emellertid något vidare än motsvarande definition i den nuvarande paketreselagen. I direktivet anses även den som avser att ingå ett avtal vara resenär. Det är vidare tillräckligt att denne har rätt att resa på grundval av ett avtal som har ingåtts inom direktivets tillämpningsområde, dvs. resenären måste inte själv eller genom någon annan ha förvärvat resan. Direktivets definition bör införas i den nya lagen med endast redaktionella ändringar. För att efterkomma direktivets krav måste den nya lagen också göras tvingande till förmån för alla resenärer, dvs. även för andra resenärer än konsumenter (artikel 23). En särskild bestämmelse härom bör införas i den nya lagen.

Definitionen av begreppet oundvikliga och extraordinära omständigheter

Begreppet oundvikliga och extraordinära omständigheter definieras i direktivet som en situation utom kontroll för den part som åberopar en sådan situation och vars konsekvenser inte hade kunnat undvikas även om alla rimliga åtgärder hade vidtagits (artikel 3.12). Som exempel på sådana omständigheter anges i skäl 31 krig, andra allvarliga säkerhetsproblem som terrorism, större risker för människors hälsa som utbrott av en allvarlig sjukdom vid resmålet eller naturkatastrofer som översvämningar, jordbävningar eller väderförhållanden som gör det omöjligt att resa säkert till resmålet enligt överenskommelsen i paketreseavtalet. Definitionen ligger mycket

nära det kontrollansvar som föreskrivs i den nu gällande paketreselagen. I det nya direktivet förekommer begreppet oundvikliga och extraordinära omständigheter emellertid även i andra sammanhang än då det hade varit lämpligt att föreskriva ett kontrollansvar, t.ex. som grund för resenären att avboka resan utan att betala uppsägningsavgift. Eftersom begreppet på motsvarande sätt föreslås bli infört i flera bestämmelser i den nya lagen bör det enligt utredningens mening definieras särskilt. Definitionen bör motsvara den definition som finns i direktivet.

Övriga definitioner i direktivet

Direktivet innehåller även definitioner av andra begrepp än de som ovan har redogjorts för. En del av dessa bör enligt utredningens mening definieras särskilt i den nya lagen. Till dessa hör bl.a. begreppet *paketreseavtal* som avser ett avtal om en paketresa som helhet eller, om paketresan tillhandahålls enligt separata avtal, alla avtal som omfattar resetjänster som ingår i paketresan. Genom definitionen klargörs att även enskilda avtal som omfattar resetjänster som ingår i paketresan anses utgöra paketreseavtal. Ett annat begrepp som bör överföras är *försäljningsställe* som definieras som fasta eller rörliga detaljhandelslokaler, eller försäljningswebbplatser eller liknande försäljningsplatser online, inbegripet när försäljningswebbplatserna eller försäljningsplatserna online presenteras för resenärer som en enda försäljningsplats, inbegripet en telefontjänst. Av redaktionella skäl bör denna definition skrivas om. Begreppet *paketresans början*, som definieras som början av fullgörandet av resetjänster som ingår i paketresan, är också av central betydelse och bör med vissa redaktionella ändringar införas i den nya lagen. Även begreppet *hemtransport* bör införas för att tydliggöra att återresan kan bestämmas till en annan plats än avreseplatsen. Begreppet *minderårig* kan visserligen antas vara vedertaget i svensk rätt men bör för tydlighets skull ändå definieras särskilt.

Begreppet *varaktigt medium* definieras som ett medel som gör det möjligt för en resenär eller en näringsidkare att bevara information som riktats till resenären eller näringsidkaren personligen så att den är tillgänglig för framtida bruk under en tid som är lämplig med hänsyn till avsikten med informationen och att den bevarade

informationen kan återges oförändrad. Begreppet förekommer i ett flertal EU-direktiv och har i svenska konsumenträttsliga lagar ersatts med begreppet läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten. Enligt utredningens mening bör en motsvarande skrivning användas i den nya lagen. Det ger en tydligare och mer lättfattlig beskrivning av vad som avses och ligger i linje med strävan att åstadkomma enhetlighet i lagstiftningen. Begreppet varaktigt medium bör därför inte definieras särskilt i den nya lagen.

Begreppet *bristande överensstämmelse* definieras i direktivet som utebliven eller bristande fullgörelse av de resetjänster som ingår i en paketresa. I den nu gällande paketreselagen används begreppet fel, vilket innefattar även utebliven prestation. I vägledande avgöranden från ARN används omväxlande begreppen fel och brister när prestationerna uteblivit eller inte kan sägas överensstämma med vad som avtalats. Enligt utredningens mening bör begreppet fel användas i den nya lagen, utan att detta behöver definieras särskilt. Begreppet är väl inarbetat i nuvarande lagstiftning och motsvarar enligt utredningens mening direktivets begrepp *bristande överensstämmelse*.

Begreppet *etablering* ska enligt direktivet definieras på samma sätt som enligt tjänstedirektivet (2006/123/EG). Tjänstedirektivet har genomförts i svensk rätt, bl.a. genom lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden, där begreppet *etablering* också definieras. I definitionen av begreppet i den nya lagen bör därför hänvisas till lagen om tjänster på den inre marknaden.

Användning av definitioner utöver de som anges i direktivet

I vissa av direktivets artiklar finns långa uppräknningar som enligt utredningens mening skulle tynga ner framställningen om de infördes i enskilda bestämmelser i den nya lagen. Det gäller framför allt informationsbestämmelserna i direktivet. Utredningen föreslår därför att en del av dessa bestämmelser införs som definitioner. På så vis kan det kortare begreppet användas i de enskilda paragraferna. Utredningen föreslår att begreppen *resetjänstens huvudsakliga egenskaper*, *betalningsvillkor* och *kontaktuppgifter* införs som nya definitioner i lagen. Detta redogörs för närmare i avsnitt 6.2.

Utredningen föreslår också att definitionen av begreppet *personer med nedsatt rörlighet* tas in som en definition i den nya lagen.

Enligt det nya direktivet ska särskilda regler gälla för personer med nedsatt rörlighet enligt den definition som finns i artikel 2 a i Europaparlamentets och rådets förordning nr 1107/2006 av den 5 juli 2006 om rättigheter i samband med flygresor för personer med funktionshinder och personer med nedsatt rörlighet. Den definitionen bör enligt utredningens mening tas in i den nya lagen. En person med nedsatt rörlighet ska alltså i den nya lagen definieras som en person vars rörlighet är nedsatt vid användning av transporter på grund av någon form av fysiskt funktionshinder, sensoriskt eller motoriskt, bestående eller tillfälligt, psykiskt funktionshinder eller psykisk funktionsnedsättning eller på grund av annat funktionshinder eller ålder och vars situation kräver lämplig uppmärksamhet och anpassning till hans eller hennes särskilda behov av de tjänster som är tillgängliga för alla passagerare.

6.1.2 Undantagen i den nya lagen

Utredningens förslag: De undantag som anges i det nya direktivet, för kortare resor, resor som erbjuds eller underlättas tillfälligt på ideell basis och endast för en begränsad grupp samt för resor som köps på grundval av ett allmänt avtal för anordnande av affärsresa, ska införas som undantag i den nya lagen.

Skälen för utredningens förslag:

Kortvariga resor omfattas inte av direktivet

Researrangemang som varar i mindre än 24 timmar och inte innefattar inkvartering över natten är enligt artikel 2.2 a undantagna från direktivets tillämpningsområde. I 2 § 2 i den nu gällande paketreselagen finns motsvarande undantag från lagens tillämpningsområde. Undantaget bör oförändrat införas i bestämmelsen om den nya lagens tillämpningsområde.

Undantaget för researrangemang som anordnas tillfälligt, på ideell basis och endast för en avgränsad grupp med resenärer

Paketresor som erbjuds och sammanlänkade researrangemang som underlättas tillfälligt på ideell basis och endast för en begränsad grupp med resenärer har undantagits från direktivets tillämpningsområde (artikel 2.2 b). Som exempel på sådana researrangemang anges i skäl 19 resor som anordnas högst några gånger per år av välgörenhetsorganisationer, idrottsklubbar eller skolor för deras medlemmar, och som inte erbjuds allmänheten.

Ideella föreningar kan, som tidigare nämnts, anses vara näringsidkare. Om en sådan förening erbjuder sina medlemmar att köpa ett researrangemang som uppfyller kriterierna för en paketresa kan föreningen anses vara arrangör i direktivets mening, förutsatt att föreningen kan sägas agera inom ramen för sin verksamhet. Är det fråga om ett researrangemang som anordnas tillfälligt, på ideell basis och endast för en begränsad grupp med resenärer är researrangemanget emellertid undantaget från direktivets tillämpningsområde. Ett arrangemang som visserligen är återkommande men som anordnas endast ett par gånger per år kan enligt skälen i direktivet betraktas som tillfälligt. Enligt utredningens mening framstår det som rimligt att undantaget tar sikte även på arrangemang som återkommer. Skulle endast enstaka arrangemang vara undantagna kan det ifrågasättas om rekvisitet tillfälligt ens hade varit nödvändigt. I en sådan situation är det möjligt att föreningen i fråga skulle anses ha agerat för ändamål som faller utanför dess verksamhet och föreningen skulle under sådana förhållanden inte betraktas som näringsidkare i direktivets mening.

Vid bedömningen av om anordnad av resan skett på ideell basis (*on a not-for-profit basis*) måste enligt utredningens mening beaktas bl.a. skillnaden mellan resans värde och vad medlemmarna har fått betala för resan. En förening som t.ex. köper en tågbiljett och bokar ett antal hotellrum och som erbjuder föreningens medlemmar att åka på resan mot ersättning motsvarande endast priset på tågbiljetten och kostnaden för hotellrummet måste enligt utredningens mening anses ha anordnat resan på ideell basis. Den typen av resor torde inte heller erbjudas till andra än en begränsad grupp resenärer eftersom det knappast finns något incitament för en förening att lägga ner arbete för att organisera en sådan resa för vem

som helst. I många fall kan det förstås vara svårt att beräkna värdet av en paketresa som en förening erbjuder sina medlemmar. Det kan också vara så att erbjudandet om att få åka med på resor till självkostnadspris kan vara ett skäl till att bli medlem i den förening som erbjuder dessa resor. I dessa situationer kan föreningen sägas ta betalt för resorna genom medlemsavgiften. Möjligheten att på detta sätt sälja paketresor utan att behöva ta arrangörsansvar begränsas dock av att undantaget endast gäller för researrangemang som anordnas tillfälligt. Av det sagda följer att frågan om ett researrangemang ska vara undantaget från lagens tillämpningsområde får bedömas från fall till fall. Kriterier som enligt utredningens mening kan vara till ledning för bedömningen är bl.a. förhållandet mellan resans värde och det pris som resenären har fått betala för resan, storleken på medlemsavgiften och på vilka andra sätt föreningens eller organisationens verksamhet finansieras, de enskilda medlemmarnas skäl till att vara medlemmar, på vilka sätt medlemmarna deltar i föreningens verksamhet, hur ofta resorna organiseras och hur stor del av föreningens eller organisationens verksamhet som består i att anordna resor.

Kriteriet begränsad grupp, eller avgränsad grupp som utredningen föreslår ska användas, ska inte tolkas som att det riktar sig endast till ett visst antal resenärer. Begränsningen ligger i stället i att erbjudandet inte riktar sig till allmänheten.

Undantaget för vissa affärsresor

Researrangemang som köps på grundval av ett allmänt avtal (*general agreement*) för anordnande av affärsresa mellan en näringsidkare och en annan fysisk eller juridisk person som agerar för ändamål som avser den egna närings- eller yrkesverksamheten är också undantagna från direktivets tillämpningsområde (artikel 2.2 c). Ett motsvarande undantag bör införas i den nya lagen.

För att undantaget ska vara tillämpligt krävs alltså att det föreligger ett allmänt avtal för anordnande av affärsresa mellan resenären och den andre näringsidkaren och att researrangemanget köps på grundval av detta avtal. Sådana avtal, sägs det i skälen till direktivet, träffas ofta med resebyråer och avser flera resor under en angiven period (skäl 7). Typiskt sett torde denna typ av avtal syfta till att

göra det billigare och enklare för det resande företaget att köpa affärsresor samtidigt som resebyrån får löfte om att sälja ett visst antal resor, alternativt får ensamrätt på försäljning av affärsresor, till företaget under avtalsperioden. Det rör sig alltså om någon form av ramavtal. Utredningen föreslår därför att begreppet ramavtal används, i stället för det för svensk rätts vidkommande främmande begreppet allmänt avtal.

Den nuvarande paketreselagen har inget motsvarande undantag för affärsresor. Lagen är dock inte tvingande till förmån för andra än konsumenter. I sammanhanget kan nämnas att det enligt nuvarande resegarantilag (1972:204) föreligger en skyldighet att ställa säkerhet för alla resor som utgör paketresor enligt paketreselagens definition, dvs. även för de resor där resenären är en näringsidkare.

Möjligt att låta lagens tillämpningsområde vara vidare än direktivet föreskriver

Trots begränsningen i direktivets tillämpningsområde får medlemsstaterna behålla eller införa motsvarande bestämmelser som anges i direktivet även för researrangemang som erbjuds eller tillhandahålls tillfälligt på ideell basis och för en begränsad grupp resenärer (skäl 21). Enligt direktivet är det alltså möjligt att inte införa det nu beskrivna undantaget utan att i stället låta lagens bestämmelser omfatta även dessa researrangemang. Detsamma torde gälla det i direktivet angivna undantaget för vissa affärsreseavtal. Däremot är det inte möjligt att göra mer omfattande undantag från bestämmelsernas tillämpningsområde än vad som anges i direktivet. Utredningen ser ingen anledning att föreslå att de civilrättsliga bestämmelserna i direktivet ska tillämpas på annat än vad som anges i direktivet.

6.2 Informationsplikt för den som säljer paketresor

Utredningens förslag: I den nya lagen ska införas bestämmelser om informationsplikt för den som erbjuder en paketresa till försäljning. Bestämmelserna ska reglera information som ska lämnas innan avtalet ingås, information som ska ingå i paketreseavtalet och handlingar som ska tillhandahållas före paketresans början.

Vid underlåtenhet att följa informationsbestämmelserna ska marknadsföringslagens bestämmelser tillämpas, med undantag för bestämmelserna om marknadsstörningsavgift. En bestämmelse om att resenären inte har någon skyldighet att betala tillkommande avgifter eller uppsägningsavgift om denne inte har fått information om dessa innan avtalet ingås ska också tas in i lagen.

De nuvarande bestämmelserna rörande innehållet i kataloger och broschyrer tas bort.

Skälen för utredningens förslag:

Allmänt om informationsskyldigheten enligt direktivet

Det nya paketresedirektivet föreskriver en informationsskyldighet för arrangörer, återförsäljare och andra näringsidkare som säljer resetjänster som kommer att utgöra en del av en paketresa. Bestämmelserna härom finns i kapitel 2, artiklarna 5–8. Kraven på innehållet i informationen motsvarar i stor utsträckning vad som gällde enligt det tidigare paketresedirektivet. Några skillnader finns emellertid. En del krav har tillkommit, t.ex. kravet på information huruvida någon av resetjänsterna kommer att tillhandahållas resenären som en del av en grupp, vilket språk som kommer att behövas för att kunna ta del av tillkommande turisttjänster, huruvida resan eller semestern allmänt sett är lämplig för personer med nedsatt rörlighet samt viss information som typiskt sett kan sägas syfta till att göra det enklare för resenären att ta tillvara sina rättigheter enligt paketreseavtalet. En nyhet är också de standardinformationsformulär som tagits fram och som syftar till att ge resenären information om vilka rättigheter som är knutna till den aktuella typen av paketrese-

avtal. Det finns olika formulär för olika sätt att ingå paketreseavtal. Formulären återfinns i bilaga 1 till direktivet. En annan skillnad mot det tidigare direktivet är att det nya direktivet inte ställer några specifika krav på innehållet i de broschyrer och kataloger som eventuellt tillhandahålls resenären. I skälen till det nya direktivet har anförts att det till följd av den nya informationstekniken inte längre finns något behov av sådana specifika regler (skäl 26).

Det nya direktivet innehåller regler om vad informationen ska innehålla men också om när informationen ska ges. En del information ska ges som förhandsinformation, dvs. innan resenären blir bunden av något avtal eller motsvarande erbjudande. Denna information ska därefter återges i avtalet. Det finns också vissa andra regler kring innehållet i avtalet och hur resenären ska få del av avtalet. Viss information ska också lämnas inför avresan.

Enligt den nuvarande paketreselagen gäller att om resenären tillhandahålls kataloger och broschyrer ska dessa innehålla föreskriven information, som också är bindande för arrangören (5 § paketreselagen). Att tillhandahålla resenären kataloger eller broschyrer är dock inte obligatoriskt. Det är däremot obligatoriskt för arrangören och återförsäljaren att före avtalsslutet informera resenären om hälsobestämmelser och bestämmelser om pass och visum (6 § första stycket och 7 § andra stycket paketreselagen). Dessutom ska resenären på ett lämpligt sätt få del av avtalsvillkoren och viss information om resan (8 § första och andra stycket paketreselagen). Den information som avses motsvarar i stora delar den förhandsinformation som ska lämnas enligt det nya direktivet. I de fall avtalet träffas kort före avresan har emellertid arrangören enligt den nu gällande lagen om paketresor inte någon skyldighet att lämna denna information (8 § tredje stycket). I det nya direktivet finns inget motsvarande undantag från informationsskyldigheten för sista minutenresor.

Direktivets krav på information som ska lämnas innan avtalet ingås

Enligt artikel 5 i det nya direktivet ska resenären, innan denne binds av ett paketreseavtal eller motsvarande erbjudande, få viss specifik information om det aktuella paketreseerbjudandet. Informationen ska omfatta bl.a. uppgifter om resetjänsternas huvudsakliga egenskaper, resans pris, betalningsvillkor, lägsta antal deltagare som

krävs för att resan ska genomföras, allmänna pass- och viseringskrav och hälsobestämmelser för resmålet. Resenären ska också få standardinformation genom det särskilda standardinformationsformulär som är relevant för den paketresa som erbjuds, se vidare om dessa i avsnitt 4.1.3 ovan.

Bortsett från kraven på att arrangören och återförsäljaren ska använda de särskilda informationsformulären föreskriver direktivet inte i vilken form informationen ska ges. Däremot regleras att informationen ska tillhandahållas på ett klart, begripligt och tydligt sätt (*clear, comprehensible and prominent manner*) och att den, om den ges i skriftlig form, ska vara läsbar (artikel 5.3). Informationen kan således även fortsättningsvis ges i form av uppgifter i kataloger och broschyrer men även t.ex. genom information på arrangörens eller återförsäljarens webbplats eller genom andra digitala kanaler.

I den nya lagen bör införas en bestämmelse om informationsplikt för de uppgifter som anges i artikel 5 i direktivet. När det gäller hur informationen ska ges har utredningen övervägt om ordet framträdande bör användas i stället för ordet tydligt, eftersom det är en mer direkt översättning av begreppet *prominent* som används i den engelska versionen av direktivet. I kravet på att informationen ska lämnas på ett tydligt sätt får emellertid anses ingå att informationen ska vara framträdande. Lämnas informationen på ett undangömt ställe i handlingarna, t.ex. på baksidan av avtalet eller i finstilt text, kan kravet på tydlighet inte anses uppfyllt. Kravet på tydlighet kan inte heller anses uppfyllt om informationen inte har lämnats på ett begripligt sätt, varför det framstår som onödigt att även införa detta krav i lagen. Av samma skäl förefaller det onödigt att föreskriva att informationen ska vara läsbar om den är skriftlig. Utredningen har därför stannat för att föreslå att det i den nya lagen anges att resenären ska informeras om uppgifterna på ett klart och tydligt sätt.

Direktivets krav på att särskilda standardinformationsformulär ska användas ger upphov till lagtekniska överväganden. Det rör sig om ett antal olika formulär som ska användas i olika situationer. Att i den nya lagen införa bestämmelser som reglerar innehållet i formulären och i vilka olika situationer de ska användas framstår inte som lämpligt. Syftet med att ta fram särskilda formulär torde ha varit att användningen av formulären skulle göra det enklare för resetjänstleverantörerna att lämna central och likalydande information till resenärerna. Om arrangörer och återförsäljare skulle vara

tvungna att själva utforma informationsformulär utifrån lagens krav skulle meningen med formulären till stor del gå förlorad. Det framstår inte heller som lämpligt att ange att formulären ska gälla som lag och att i lagen hänvisa till de bilagor i direktivet där formulären återges. Rent allmänt förefaller det tveksamt att hänvisa till EU-direktiv i lagen, eftersom det kan vara svårt för den enskilde att få tillgång till direktivet i fråga (jfr lagrådets yttrande ang. förslaget till marknadsföringslag, prop. 2007/08:115, s. 305). Formulären innehåller inte heller några rättsregler utan endast upplysningar om vissa rättigheter och regler som finns i direktivet.

Ett annat alternativ som kan övervägas är att i lagen införa en delegationsbestämmelse varigenom det överlämnats till regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att fastställa de formulär som ska användas. Den tekniken har använts bl.a. i lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt. Såvitt framgår av förarbetena till den lagen hade lagrådet inget att invända mot den lagstiftningstekniken (se Lagrådets yttrande, prop. 2010/11:85, bilaga 7). I förevarande fall finns emellertid inget utrymme för den myndighet som föreskriftsrätten delegeras till att bestämma hur formulären ska vara utformade. Det framgår klart av direktivet att formulären ska användas i den lydelse de har i bilagorna. Någon delegationsbestämmelse bör därför inte införas i lagen.

I vissa tidigare lagstiftningsprodukter har motsvarande genomförandeproblematik lösts genom att det i lagen införts en bestämmelse som anger att informationen ska ges i ett visst formulär som därefter preciseras i en förordning om informationsformulär. Förordningen utgör en verkställighetsföreskrift som får meddelas med stöd av 8 kap. 7 § 1 regeringsformen. I förordningen har därefter hänvisats till direktivbilagan i fråga (se Konsumentkreditlagen [2010:1846] och förordning [2010:1856] om formulär för förhandsinformation vid konsumentkrediter). Det kan visserligen invändas att även en sådan reglering riskerar att göra det svårt för de som ska tillämpa formulären att få tillgång till direktivet och dess bilagor. Det problemet borde emellertid, enligt utredningens mening, kunna lösas genom att bilagorna tas in som bilagor till förordningen och att det i förordningen också föreskrivs att en myndighet, förslagsvis Konsumentverket, ska tillhandahålla information om formulären och möjliggöra nedladdning av dem från myndighetens webbplats.

Förhandinformationens bindande karaktär

Direktivet föreskriver att den förhandsinformation som lämnats ska utgöra en integrerad del i paketreseavtalet (artikel 6). Det gäller dock inte information om sådant som parterna inte kan avtala om, t.ex. passkrav och hälsobestämmelser. Förhandsinformationen ska, enligt direktivet, inte få ändras såvida inte avtalsparterna uttryckligen enas om något annat. För ändringar i förhandsinformationen ställs ett krav på att resenären ska meddelas dem på ett klart, begripligt och tydligt sätt innan paketreseavtalet ingås (artikel 6). I svensk rätt medför allmänna avtalsrättsliga principer rörande avtalstolkning att information som resenären på detta sätt fått innan avtalet ingåtts anses vara en del av avtalet, såvida inte avtalet i sig talar därt emot. Någon uttrycklig bestämmelse om förhandsinformationens bindande verkan är därför strängt taget inte nödvändig. Enligt utredningens mening finns det ändå ett värde i att detta fastställs i lagen. Därigenom blir det tydligare för parterna vilken avtalsrättslig betydelse förhandsinformationen har. En bestämmelse om att information som lämnats i enlighet med bestämmelserna om förhandsinformation utgör en del av avtalsinnehållet och inte får ändras, såvida parterna inte uttryckligen kommer överens om annat, bör därför införas.

Krav på innehållet i paketreseavtalet och på hur information om avtalet ska ges

Förhandsinformationen ska enligt direktivet återges i det avtal som parterna träffar eller i bekräftelsen på det avtalet (artikel 7.2). I artikel 7.2 a–h finns även annan särskilt uppräknad information som ska finnas med i avtalet eller i bekräftelsen på avtalet. När det gäller avtalsvillkoren tillkommer eventuella särskilda krav från resenären som arrangören har accepterat. Eventuella ändringar i paketresans innehåll som gjorts sedan förhandsinformationen lämnades ska också finnas med. Det följer av artiklarna 6 och 7.2. För vissa avtal där en minderårig reser utan föräldrar eller annan ansvarig person finns också ett krav på information som möjliggör kontakt med den minderåriga eller den som är ansvarig för den minderåriga på den plats där den minderåriga vistas. Övrig information som ska finnas med i avtalet kan sammanfattningsvis beskrivas som uppgifter om

centrala rättigheter som enligt direktivet ska gälla för paketreseavtal och kontaktuppgifter och andra uppgifter som gör det möjligt för resenären att tillvarata dessa rättigheter.

För alla paketreseavtal gäller enligt direktivet att de ska vara klart och begripligt utformade (*in plain and intelligible language*) samt läsbara om de är skriftliga. Arrangören eller återförsäljaren ska enligt direktivet överlämna en kopia av avtalet eller en bekräftelse på avtalet i samband med att avtalet ingås eller utan oskäligt dröjsmål därefter. Vad gäller formen finns inget generellt krav på att paketreseavtalet ska vara skriftligt eller att alla avtalsvillkor ska framgå av en skriftlig handling, såsom krävs enligt den nuvarande paketreselagen. Enligt huvudregeln i direktivet ska resenären få bekräftelsen eller kopian av avtalet på ett varaktigt medium (artikel 7.1). I vissa fall ska resenären dock få en papperskopia av avtalet. Det gäller enligt direktivet vid avtal utanför fasta affärslokaler (*off premises contracts*) enligt definitionen i artikel 2.8 i direktiv 2011/83/EU (konsumenträttighetsdirektivet), såvida inte resenären samtycker till att få avtalet på ett annat varaktigt medium (artikel 7.1 andra stycket). Har resenären ingått avtalet i arrangörens eller återförsäljarens närvaro har resenären också rätt att begära en kopia i pappersform (artikel 7.1).

När det gäller paketresor som uppkommer till följd av att resenärens uppgifter överförs från arrangören till en annan näringsidkare som resenären ingår avtal med ska arrangören så snart denne fått besked av den andra näringsidkaren att ett paketreseavtal har skapats, tillhandahålla resenären den information som enligt artikel 7.2 a–h ska ingå i paketreseavtalet på ett varaktigt medium (artikel 7.3 andra stycket). Direktivet föreskriver också en skyldighet för den andre näringsidkaren att informera arrangören om att en paketresa har skapats och att ge arrangören den information som denne behöver för att kunna uppfylla sina skyldigheter som arrangör.

Ur lagstiftningssynpunkt framstår informationskraven som oproblematiska, även om de är detaljerade. Bestämmelserna bör, med vissa smärre förändringar, föras in i den nya lagen. Begreppet avtal utanför fasta affärslokaler enligt konsumenträttighetsdirektivet (2011/83/EU) motsvaras av begreppet avtal utanför affärslokaler, som har tagits in i 1 kap. 2 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler. I sammanhanget bör uppmärksammas att begreppet fasta affärslokaler som användes i den svenska versionen

av konsumenträttighetsdirektivet är något missvisande. Begreppet omfattar nämligen även rörliga detaljhandelslokaler där näringsidkaren vanligtvis bedriver sin verksamhet (artikel 2.9 b). I den nya lagen bör en hänvisning göras till 1 kap. 2 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler. Det engelska uttrycket *copy* motsvaras, enligt utredningens mening, bättre av begreppet exemplar än av begreppet kopia som används i den svenska versionen av direktivet. Utredningen föreslår därför att begreppet exemplar används i de aktuella bestämmelserna.

Begreppet varaktigt medium återfinns i ett flertal EU-direktiv och motsvaras i flera andra konsumenträttsliga lagar av begreppet läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten. Samma skrivning bör användas i den nya lagen. Av samma skäl bör i lagen ordet handling användas i stället för ordet papperskopia.

Regler om att kontaktuppgifter ska finnas med i avtalet eller bekräftelsen finns på flera ställen i direktivet och utredningen anser att det ur lagstiftningssynpunkt vore en fördel om dessa kunde samlas under en definition. Kontaktuppgifterna definieras dock på något olika sätt i de olika artiklarna. Inget sägs t.ex. om att faxnumret ska ingå i kontaktuppgifterna till arrangören och återförsäljaren. Ett sådant krav finns däremot när det gäller deras lokala representant eller den kontaktpunkt som resenären ska få information om i avtalet eller i bekräftelsen, förutsatt att ett faxnummer finns. Det är inte i något fall obligatoriskt för aktörerna att ha vare sig en e-postadress eller ett faxnummer. Vidare har adressen till den lokala representanten eller kontaktpunkten angetts som *address* medan det beträffande övrigas kontaktuppgifter har angetts *geographical address*, dvs. gatuadress. Vid de genomförandemöten som anordnats av kommissionen och som utredningen har deltagit vid har emellertid anförts att det inte har varit avsikten att kraven på adressuppgifter skulle tillämpas olika för de olika aktörerna. En samlad definition av begreppet kontaktuppgifter där begreppet adress används och uppgifter om faxnummer och e-postadress endast omfattas om en sådan finns, torde enligt utredningens mening därför kunna användas.

Information och handlingar som ska lämnas före paketresans början

I artikel 7.5 ställs krav på att arrangören i god tid före paketresans början ska tillhandahålla resenären nödvändiga kvitton, intyg och biljetter och, i förekommande fall, information om de planerade tiderna för avresa och tidsfristen för att checka in samt de planerade tiderna för uppehåll under resan, anslutande transporter och ankomst. Informationsplikten i direktivet är mer omfattande än vad som gäller enligt den nuvarande paketreselagen. En bestämmelse motsvarande direktivets bör införas i den nya lagen.

Ansvar för att informationen lämnas

Ansvar för att förhandsinformation lämnas enligt artikel 5 ska åvila arrangören och, om resan säljs genom en återförsäljare, återförsäljaren (artikel 5.1). Är det fråga om en paketresa som har uppkommit genom att arrangören har överfört uppgifter till en annan näringsidkare som resenären har ingått avtal om ytterligare resetjänster med ska även denne ansvara för att informationen lämnas, i den mån informationen är av relevans för de resetjänster som denne ska tillhandahålla (artikel 5.2).

Ansvar för att ett exemplar av paketreseavtalet eller en bekräftelse på detta överlämnas till resenären ska åvila arrangören eller återförsäljaren (artikel 7.1). Enligt utredningens mening måste artikel 7.1 tolkas så att det är tillräckligt att en av dem fullgör informationsskyldigheten – typiskt sett den som resenären är i kontakt med vid avtalsslutet – men att de båda bär ansvar för att informationsskyldigheten fullgörs. Är det fråga om en paketresa som har uppkommit genom att arrangören har överfört uppgifter till en annan näringsidkare som resenären har ingått avtal om ytterligare resetjänster med ska arrangören ansvara för att resenären får den information som ska framgå av paketreseavtalet eller av bekräftelsen på detta i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären (artikel 7.3 andra stycket). Skyldigheten ska emellertid inträda först sedan arrangören har fått besked om att en paketresa har skapats. Den näringsidkare till vilken uppgifterna har överförts ska också åläggas en skyldighet att informera arrangören om att ett paketreseavtal har träffats.

Ansvar för att information och handlingar i form av kvitton m.m. lämnas enligt artikel 7.5 ska åvila arrangören.

Bevisbördan för att informationsskyldigheten har fullgjorts ska enligt artikel 8 åvila näringsidkaren (*the trader*).

Bestämmelser motsvarande direktivets bör införas i den nya lagen.

Påföljder vid utebliven information

Det tidigare paketresedirektivet ställde inte något krav på sanktioner vid överträdelse av informationsbestämmelserna. I den nu gällande lagen om paketresor finns emellertid, som tidigare redogjorts för, en bestämmelse om att marknadsföringslagen (2008:486) ska tillämpas om föreskriven information inte lämnas. Bestämmelsen gäller dock endast förhandsinformation, inbegripet information i kataloger och broschyrer. För överträdelse av bestämmelserna rörande form och innehåll i själva paketreseavtalet finns ingen sanktion. I förarbetena förutsattes dock att även sådana brister skulle komma att ge upphov till kritik om de upptäcktes vid Konsumentverkets tillsyn (prop. 1992/93:95, s. 36).

I det nya direktivet ställs ett generellt krav på att medlemsstaterna ska fastställa regler om effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner för överträdelser av nationella bestämmelser som antas enligt direktivet (artikel 25). Enligt utredningens mening talar övervägande skäl för att behålla den nuvarande ordningen att marknadsföringslagen ska tillämpas när informationsbestämmelserna inte följs. Marknadsföringslagens bestämmelser bör dessutom tillämpas vid underlåtenhet att följa reglerna rörande form och innehåll i avtalet. Vad som anförts i förarbetena till den nuvarande paketreselagen om att regeln om att avtalsvillkoren ska framgå av en skriftlig handling inte har med marknadsföring att göra äger enligt utredningens mening inte längre giltighet. Sedan den nuvarande paketreselagens tillkomst har marknadsföringsbegreppet i marknadsföringslagen utvidgats och omfattar numera även efterköpsituationen. Marknadsföringslagens bestämmelser om marknadsstörningsavgift ska dock inte tillämpas. Den sanktionen är avsedd att tillämpas vid otillbörlig marknadsföring av mera allvarligt slag (prop. 1994/95:123, s. 105). På samma sätt som gjorts i annan speciallagstiftning som reglerar informationsskyldighet i konsumentförhållanden, t.ex. lagen (2005:59) om

distansavtal och avtal utanför affärslokaler, lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster och lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt, ska i den nya lagen anges att underlåtenhet att informera på föreskrivet sätt inte kan sanktioneras med marknadsstörningsavgift (jfr lagrådets yttrande i bilaga 6 till prop. 2007/08:115, s. 307).

Marknadsföringslagens bestämmelser bör dock inte tillämpas för att sanktionera en näringsidkares underlåtenhet att informera arrangören om att en paketresa har skapats. Informationsutbytet mellan arrangören och den andre näringsidkaren kan inte anses utgöra marknadsföring. I de fall det blir aktuellt att överföra uppgifter om resenären på detta sätt torde det i regel finnas en upparbetad affärsrelation mellan de båda näringsidkarna och ett gemensamt intresse dem emellan att ge varandra besked om de avtal som ingås. Efterlevnaden av den bestämmelse som reglerar detta kan därför förväntas vara hög även utan någon särskild sanktion. Att arrangören i förekommande fall inte får besked om att en paketresa har skapats ändrar inte heller den rättsliga karaktären av de avtal som resenären har ingått. Arrangören har samma skyldigheter, även om bristen på information självklart kan innebära praktiska svårigheter för denne att fullgöra dem. Den resenär som har ingått avtalen ska också ha fått information om sina rättigheter, både från arrangören innan denne överförde uppgifter om resenären och från den andre näringsidkaren innan avtalet med denne ingicks. I den informationsbilaga som arrangören har en skyldighet att överlämna framgår bl.a. att resenären anses ha köpt en paketresa om det andra avtalet ingås inom 24 timmar. Underlåtenhet att lämna information till resenären ska, som ovan framgått, vara marknadsrättsligt sanktionerad. En bestämmelse som ålägger den som har en informationsskyldighet att visa att informationsskyldigheten har uppfyllts bör också införas. Därigenom regleras vad som ska gälla för det fall det i en tvist mellan näringsidkarna skulle råda osäkerhet huruvida information har lämnats.

Direktivet föreskriver också en civilrättslig sanktion för det fall resenären inte har fått förhandsinformation om tilläggsavgifter eller övriga kostnader. I dessa fall ska resenären inte stå för dessa kostnader. En bestämmelse härom bör tas in i den nya lagen.

Brister i förhandsinformationen eller diskrepans mellan förhandsinformation och innehållet i avtalet kan också få betydelse för vad som ska anses avtalat mellan parterna. I det enskilda fallet kan också näringsidkarens underlåtenhet att informera leda till fel vid fullgörandet av paketreseavtalet, t.ex. om resenären inte får nödvändiga kvitton och därför inte får ta del av en turisttjänst på plats. Vad som ska gälla i dessa fall behöver emellertid inte regleras särskilt utan följer av bestämmelserna om ansvar för paketresans fullgörande, se vidare härom i avsnitt 6.5.

6.3 Informationsansvaret för näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang

Utredningens förslag: I den nya lagen införs bestämmelser motsvarande direktivets krav på skyldighet för den näringsidkare som underlättar ett kopplat researrangemang att informera resenären om att denne inte ingår ett paketreseavtal men att denne får ett visst insolvensskydd. Underlåtenhet att informera resenären ska regleras civilrättsligt, bl.a. genom att näringsidkaren i dessa fall får ansvar för fullgörandet av alla tjänster som ingår i det kopplade researrangemanget.

Skälen för utredningens förslag:

Skyldighet att informera om att avtalet inte är ett paketreseavtal

Den näringsidkare som underlättar ett sammanlänkat researrangemang ska, enligt direktivet, ha en skyldighet att informera resenären om vilka rättigheter han eller hon kommer att få genom avtalet (artikel 19.2). Resenären ska informeras om att han eller hon inte får några av de rättigheter som gäller uteslutande för paketresor och att varje tjänsteleverantör ensam ansvarar för det korrekta avtalsenliga fullgörandet av dess tjänster. Resenären ska också informeras om vilket skydd vid obestånd som han eller hon får. Informationen ska ges innan resenären blir bunden av det avtal som leder till tillkomsten av det sammanlänkade researrangemanget. Omfattas det sammanlänkade researrangemanget av något av standardformulären i bilaga 2 till direktivet ska informationen ges genom ett sådant formulär. I annat fall ska den information som framgår av formulä-

ren ges på annat sätt (artikel 19.2). I sammanhanget kan nämnas att ett sammanlänkat researrangemang där det första avtalet ingås vid ett fysiskt sammanträffande mellan en näringsidkare som är transportör och en resenär inte omfattas av något standardinformationsformulär. Vidare ska informationen ges på ett klart, begripligt och tydligt sätt.

Bestämmelser som motsvarar direktivets krav på informationskyldighet bör införas i den nya lagen. Av samma skäl som tidigare har anförts är det dock tillräckligt att föreskriva att informationen ska ges på ett klart och tydligt sätt. Eftersom den nya lagen i huvudsak kommer att reglera paketresor bör de regler som rör kopplade researrangemang regleras under en särskild rubrik. De informationsbestämmelser som rör kopplade researrangemang föreslås därför bli införda i detta särskilda avsnitt, i stället för bland övriga informationsbestämmelser. På motsvarande sätt som utredningen har föreslagit beträffande paketresor kan innehållet i standardinformationsformulären regleras i en förordning till vilken direktivets bilagor kan fogas som bilagor.

Skyldighet att informera om att avtal träffats

Den näringsidkare som underlättar ett sammanlänkat researrangemang ska, enligt direktivet, få besked från den näringsidkare som resenären ingår det andra avtalet med om att avtal har träffats. Det följer av artikel 19.4. En motsvarande bestämmelse bör införas i den nya lagen.

Civilrättslig sanktion vid underlåtenhet att informera

Direktivet föreskriver en sanktion för den näringsidkare som underlättar ett sammanlänkat researrangemang utan att uppfylla kraven på att ställa säkerhet och att informera resenären. I dessa situationer ska de rättigheter och skyldigheter som fastställs i artiklarna 9 (överlåtelse av avtalet till en annan resenär) och 12 (uppsägning av paketreseavtalet före paketresans början) och i kapitel 4 (paketresans fullgörande) tillämpas när det gäller de resetjänster som ingår i det sammanlänkade researrangemanget (artikel 19.3). För den resenär som står i begrepp att ingå ett avtal som kommer att leda till ett kopplat researrangemang kan information om researrange-

mangets rättsliga karaktär vara av avgörande betydelse för beslutet att ingå avtalet. Det förefaller därför vara logiskt att sanktionera näringsidkarens underlåtenhet att informera med att denne i praktiken får inta rollen som arrangör för det kopplade researrangemanget. Däremot är det enligt utredningens mening något märkligt att man valt samma sanktion för de fall då näringsidkaren underlåter att ordna föreskrivet insolvensskydd. Enligt utredningens mening hade det varit bättre att ha samma sanktion för dessa näringsidkare som för arrangörer eller återförsäljare som underlåter att ställa säkerhet. Utredningens överväganden rörande andra sanktioner för näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang redogörs för närmare i avsnitt 7.

En bestämmelse om vad som ska gälla vid underlåtenhet att informera om researrangemangets rättsliga karaktär och att ordna insolvensskydd på föreskrivet sätt bör införas i den nya lagen, med en hänvisning till de aktuella bestämmelser som i sådant fall ska tillämpas. Vad det närmare innebär redogörs för i avsnitt 6.6.

Av samma skäl som anförts ovan gällande näringsidkare till vilken arrangören överför uppgifter, bör emellertid inte föreskrivas någon särskild sanktion för det fall näringsidkaren inte underrättar den näringsidkare som underlättat det kopplade researrangemanget om att ett avtal har träffats. Utebliven information påverkar inte rese-
närens rättigheter eller dennes rätt till information från respektive näringsidkare.

6.4 Ändringar i avtalet före paketresans början

6.4.1 Resenärens rätt att överlåta paketresan

Utredningens förslag: I den nya paketreselagen införs en bestämmelse som ger resenären rätt att överlåta paketresan, förutsatt att resenären underrättar arrangören om sin avsikt i skälig tid och att den som övertar resan uppfyller alla villkor för att få delta i resan. Underrättelse som görs senast sju dagar före paketresans början ska alltid anses ha gjorts inom skälig tid. Detta ska framgå av lagen. I lagen ska också anges under vilka förutsättningar och i vilken utsträckning arrangören har rätt att ta ut kostnader för överlåtenheten.

Skälen för utredningens förslag:

Direktivet ålägger medlemsstaterna att säkerställa att resenären, efter att ha gett arrangören skäligt varsel på ett varaktigt medium före paketresans början, kan överlåta avtalet till en person som uppfyller de villkor som gäller för det avtalet. Varsel senast sju dagar före paketresans början ska i varje fall bedömas som skäligt (artikel 9). Ett solidariskt betalningsansvar föreskrivs för resenären och förvärvaren, för resterande betalning och för eventuella tilläggsavgifter och övriga kostnader med anledning av överlåtelsen. Arrangören ska vidare informera överlåtaren om de faktiska kostnaderna för överlåtelsen. Dessa kostnader får inte vara oskäliga och får inte överstiga den faktiska kostnad som arrangören åsamkats till följd av att paketreseavtalet överlåtits (artikel 9.2). De faktiska kostnader som arrangören ska informera överlåtaren om torde syfta på de tilläggsavgifter och övriga kostnader som arrangören har rätt att ta ut. I skäl 30 anges att arrangören vid överlåtelse bör kunna täcka sina utgifter, t.ex. om en underleverantör kräver en avgift för att byta ut resenärens namn eller för avbokning av en färdbiljett samt utfärdande av en ny. Arrangören ska också förse överlåtaren med bevis för dessa kostnader (artikel 9.3).

I 10 § i den nu gällande paketreselagen regleras resenärens rätt att överlåta paketresan. Bestämmelsen motsvarar i stora drag artikel 9 i direktivet men är inte lika detaljerad som denna.

Bestämmelserna i direktivets artikel 9 bör i princip oförändrade tas in i den nya paketreselagen. Resenären ska alltså ges rätt att överlåta paketresan, förutsatt att resenären underrättar arrangören om sin avsikt i skälig tid och att den som övertar paketresan uppfyller alla villkor för att få delta i resan. Det ska framgå av lagen att underrättelse som görs senast sju dagar före paketresans början alltid ska anses ha gjorts inom skälig tid. I lagen ska också anges under vilka förutsättningar och i vilken utsträckning arrangören har rätt att ta ut överlåtelseavgift. Arrangörens skyldighet att informera om och tillhandahålla underlag för överlåtelsekostnaderna ska också framgå av bestämmelserna i den nya lagen. Överlåtaren och förvärvaren ska vara solidariskt ansvariga för vad som återstår att betala för resan och för överlåtelseavgiften.

6.4.2 Ändringar i avtalsvillkoren före paketresans början

Utredningens förslag: I den nya lagen ska införas bestämmelser som reglerar under vilka förutsättningar och i vilken utsträckning arrangören ensidigt får göra ändringar i avtalet före paketresans början. Avtalsvillkor om prishöjning ska ge resenären rätt till motsvarande prisavdrag om arrangörens kostnader i stället sänks.

I lagen ska också införas bestämmelser som reglerar resenärens rätt att säga upp avtalet före paketresans början utan att betala uppsägningsavgift, om denne inte vill acceptera vissa andra mer ingripande ändringar i avtalet som arrangören föreslår. En regel om att resenären anses ha accepterat ändringarna om denne inte inom en viss skälig tid meddelar arrangören att avtalet sägs upp ska också införas.

Bestämmelser som ger resenären rätt till prisavdrag om ändringarna leder till en paketresa av sämre kvalitet eller värde ska också införas. Säger resenären upp avtalet ska denne ha rätt till återbetalning inom en viss tid samt skadestånd, om övriga förutsättningar för skadestånd är uppfyllda.

Skälen för utredningens förslag:

I artikel 10–11 i direktivet anges under vilka förutsättningar medlemsstaternas nationella lagstiftning får medge ändringar av avtalsvillkoren sedan paketreseavtalet har träffats men innan paketresans början. När det gäller ändring av priset förutsätts för det första att det i avtalet uttryckligen har fastställts att priset får ändras och hur prisändringar ska beräknas. Resenären ska också ges rätt till motsvarande prissänkning om de kostnader som kan föranleda en prishöjning i stället har sänkts. I dessa fall får dock arrangören göra ett avdrag för sina faktiska administrativa kostnader. Resenären ska kunna begära en redovisning av dessa kostnader (artikel 10.5).

De kostnader som enligt direktivet kan medge rätt till prishöjning är priset på passagerartransporter som beror på kostnaden för bränsle eller andra kraftkällor, nivån på skatter eller avgifter för de resetjänster som ingår i avtalet som tas ut av tredje parter som inte direkt medverkar vid genomförandet av paketresan (inklusive turist-

skatter, landningsskatter, start- och landningsavgifter i hamnar eller på flygplatser) och valutakurser av relevans för paketresan. För att arrangören ska få ändra priset krävs enligt artikel 10.3 att arrangören meddelar resenären detta på ett tydligt och begripligt sätt med en motivering till ökningen och en uträkning på ett varaktigt medium senast 20 dagar före paketresans början. Prishöjningar senare än 20 dagar före paketresans början ska följaktligen inte vara tillåtna. Prissänkningar ska däremot göras ända fram till paketresans början, om de kostnader som kan föranleda prishöjning i stället har minskat. Bestämmelser motsvarande artikel 10 bör införas i den nya lagen. Det bör anges att resenären ska meddelas prishöjningen på ett klart och tydligt sätt.

För att arrangören före paketresans början ska ha rätt att ensidigt ändra andra villkor i paketreseavtalet än prisändringar ska, enligt artikel 11, krävas att arrangören har förbehållit sig den rätten i avtalet, att ändringen är obetydlig och att arrangören informerar om ändringen på ett klart, begripligt och tydligt (*prominent*) sätt på ett varaktigt medium. En bestämmelse som motsvarar artikel 11.1 bör införas i den nya lagen. Eftersom det inte framgår av direktivet hur detaljerat ett förbehåll om ändringar ska vara bör det inte heller närmare regleras i den nya lagen. Utgångspunkten bör dock vara att förbehållet måste vara utformat så att kraven i 10 § på hur ett avtal ska vara utformat uppfylls. Förbehållet måste alltså, på samma sätt som övriga delar av paketreseavtalet, vara klart och tydligt utformat.

För en tredje kategori av ändringar före paketresans början föreskrivs en särskild ordning. Det gäller vid prishöjningar på mer än åtta procent av paketresans pris eller om arrangören är tvungen att göra en väsentlig ändring i någon eller några av de huvudsakliga egenskaperna hos de resetjänster som ingår i paketreseavtalet, eller när arrangören inte kan uppfylla de särskilda krav från resenären som arrangören har accepterat. I dessa fall ska arrangören enligt artikel 11.2 utan oskäligt dröjsmål lämna besked om de föreslagna ändringarna och vilka konsekvenser de får på resans pris på ett klart, begripligt och tydligt sätt på ett varaktigt medium. Av beskedet ska framgå att resenären inom en viss angiven skälig tid har rätt att säga upp avtalet utan att betala uppsägningsavgift. I beskedet ska också anges vilka rättsliga följder det får om resenären underlåter att svara. De rättsliga följder som avses är enligt artikel 11.3 de som gäller enligt tillämplig nationell lagstiftning. Om ändringarna i paketresan

leder till en paketresa av lägre kvalitet eller värde ska resenären enligt artikel 11.4 ha rätt till en rimlig (*appropriate*) prissänkning.

Enligt direktivet får alltså nationell lag ange vilken rättsföljd resenärens underlåtenhet att svara inom den angivna tidsfristen ska få. Enligt den nu gällande lagen om paketresor förlorar resenären sin rätt att frånträda avtalet om han inte inom skälig tid meddelar arrangören att han vill frånträda det (12 § tredje stycket). Det enda egentliga alternativet till den rättsföljden skulle vara att resenären ska anses ha frånträtt avtalet om denne inte svarar i tid. Enligt utredningens mening skulle det knappast vara till gagn för resenärer i allmänhet att föreskriva en sådan rättsföljd. Den nuvarande ordningen är därför att föredra. Utredningen föreslår därför att en regel om bundenhet genom passivitet införs för vissa ändringar, förutsatt att de skäl som anges i direktivet för att göra ändringarna föreligger. Regeln bör alltså endast gälla för prishöjningar som är föranledda av de kostnadsökningar som anges i artikel 10.1 a–c men som överstiger åtta procent av paketresans totalpris, väsentliga ändringar i resetjänsternas huvudsakliga egenskaper som arrangören är tvungen att göra och särskilda krav från resenären som arrangören har accepterat men inte kan uppfylla.

I vilka fall arrangören ska anses vara tvungen att göra ändringarna eller inte kan uppfylla de särskilda kraven framgår inte av direktivet. Några särskilda kriterier bör därför inte heller införas i den nya lagens bestämmelser som reglerar detta. En bedömning får göras utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall. Vägledning bör dock kunna tas från bestämmelserna om undantag från arrangörens skyldighet att fullgöra avtalet efter paketresans början, se vidare avsnitt 6.5. Övriga förutsättningar som anges i direktivet för att bundenhet ska uppstå bör också införas. Det bör bl.a. införas en regel om att arrangören ska meddela resenären sin avsikt att höja priset eller på något annat sätt ändra villkoren för paketresan på ett klart och tydligt sätt i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären och med en skälig tidsfrist för resenären att ge besked huruvida denne vill säga upp avtalet. I den nya lagen bör också införas en bestämmelse som ger resenären rätt till prisavdrag om ändringarna leder till en paketresa av lägre kvalitet eller värde. Vidare bör anges att prisavdraget ska vara skäligt, ett begrepp som är väletablerat i svensk lagstiftning och som enligt utredningens mening motsvarar direktivets begrepp *appropriate*.

För att andra ändringar än de uppräknade, eller ändringar som arrangören inte kan anses vara tvungen att göra, ska komma till stånd krävs enligt artikel 6 i direktivet att parterna kommer överens om det. Att parterna genom en ny överenskommelse kan ändra en tidigare följer av allmän avtalsrätt och behöver inte regleras särskilt i den nya lagen. Arrangören torde vara fri att föreslå vilka ändringar som helst i avtalet, så länge avtalsvillkoren uppfyller lagens krav i övrigt.

Vill arrangören föreslå en alternativ paketresa krävs också att resenären aktivt accepterar ett sådant erbjudande för att en överenskommelse ska ha träffats. Det förefaller självklart men framgår också av att direktivet förutsätter att resenären har frånträtt avtalet innan denne accepterar en alternativ paketresa (artikel 11.2 sista meningen). På detta stadium, innan paketresans början, föreskriver direktivet dock ingen skyldighet för arrangören att erbjuda en alternativ paketresa. Resenären föreskrivs inte heller någon skyldighet att godta en alternativ paketresa, oavsett vilken kvalitet på resan som erbjuds. För svenskt vidkommande följer redan av allmän avtalsrätt att arrangören får erbjuda en alternativ paketresa och att resenären får acceptera ett sådant erbjudande. Direktivet reglerar visserligen att resenären ska ha rätt till en rimlig prissänkning om den föreslagna ersättningsresan är av lägre kvalitet eller värde men eftersom det för bundenhet krävs att resenären aktivt accepterar erbjudandet, och följaktligen även det pris som anges, framstår det som överflödigt att reglera detta särskilt.

Frånträder resenären paketreseavtalet utan att godta någon alternativ paketresa ska arrangören enligt direktivet åläggas att utan onödigt dröjsmål och senast inom 14 dagar återbetala alla de betalningar som gjorts av resenären eller för dennes räkning (artikel 11.5). Resenären ska i dessa situationer dessutom ha rätt till skadestånd enligt vissa förutsättningar. Artiklarna 14.2–14.6, som reglerar skadestånd, ska enligt artikel 11.5 gälla i tillämpliga delar. Det innebär bl.a. att det inte föreligger någon rätt till skadestånd om ändringen kan tillskrivas resenären eller har uppkommit på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter. Reglerna om skadestånd redogörs för närmare i avsnitten 6.5.3. och 6.5.4. Bestämmelser motsvarande direktivets bör införas i den nya lagen.

6.4.3 Resenärens rätt att säga upp avtalet

Utredningens förslag: I den nya lagen införs en bestämmelse som ger resenären rätt att, oavsett skäl, säga upp paketreseavtalet mot en skälig uppsägningsavgift som ska motsvara paketresans pris minus kostnadsbesparingar och intäkter från det alternativa utnyttjandet av resetjänsterna. Arrangören ska på resenärens begäran redovisa hur uppsägningsavgiften har beräknats.

I lagen ska anges att paketreseavtalet får fastställa standardiserade uppsägningsavgifter beräknade på visst sätt.

Rätten att ta ut uppsägningsavgift ska förutsätta att det framgår av avtalet att sådan avgift får tas ut.

Utredningens bedömning: Det bör inte införas någon ångerrett vid köp av paketresor.

Skälen för utredningens bedömning och förslag:

Möjlighet att säga upp avtalet mot en skälig uppsägningsavgift

Direktivet ålägger medlemsstaterna att se till att resenären får säga upp paketreseavtalet när som helst före paketresans början. Arrangören ska ges möjlighet att kräva att resenären betalar en skälig och motiverad uppsägningsavgift. Uppsägningsavgiften ska som utgångspunkt motsvara paketresans pris minus kostnadsbesparingar och intäkter från det alternativa utnyttjandet av resetjänsterna. Resenären ska ges rätt att begära en redovisning av hur avgiften beräknats. I paketreseavtalet ska få anges skäliga standardiserade uppsägningsavgifter på grundval av tidpunkten för uppsägningen av avtalet före paketresans början och förväntade kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna (artikel 12.1).

Direktivets krav på regler som ger resenären rätt att, oavsett skäl, säga upp paketreseavtalet mot en uppsägningsavgift motsvaras i dag av praxis inom resebranschen. Den rätten bör emellertid framgå direkt av lagen. I lagen bör också anges att det i paketreseavtalet får anges standardiserade uppsägningsavgifter samt regler för hur dessa ska beräknas. Vidare bör anges att om inga standardiserade uppsägningsavgifter finns får uppsägningsavgiften beräknas utifrån paketresans pris minus kostnadsbesparingar och intäkter från det alter-

nativa utnyttjandet av resetjänsterna. Uppsägningsavgiften måste dessutom vara skälig. Arrangören ska också åläggas en skyldighet att på resenärens begäran redovisa hur den avgift som utkrävs har beräknats när det inte är fråga om standardiserade uppsägningsavgifter. I den bestämmelse som reglerar uppsägningsavgiften bör också införas en civilrättslig sanktion för det fall arrangören inte har uppfyllt sin skyldighet att upplysa om uppsägningsavgiften i förhandsinformationen och i avtalet. I sådana fall ska ingen uppsägningsavgift få tas ut.

Ingen uppsägningsavgift vid oundvikliga och extraordinära omständigheter

Direktivet föreskriver också en rätt för resenären att säga upp avtalet före avresans början utan att betala någon uppsägningsavgift i händelse av oundvikliga eller extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet som väsentligen påverkar fullgörandet av paketresan, eller som väsentligt påverkar transporten av passagerare till resmålet (artikel 12.2). Enligt skäl 31 kan sådana omständigheter föreligga t.ex. vid krig, terrorism eller andra allvarliga säkerhetsproblem, större risker för människors hälsa som utbrott av allvarlig sjukdom på resmålet eller naturkatastrofer som översvämningar, jordbävningar eller väderförhållanden som gör det omöjligt att resa säkert till resmålet. Det är alltså förhållanden på resmålet eller i dess omedelbara närhet som kan utgöra skäl för uppsägning av avtalet enligt artikel 12.2. Den situationen att resenären av någon annan anledning än vad som anges i artikeln anser sig inte kunna åka på resan, t.ex. därför att en anhörig har drabbats av sjukdom eller har blivit uppsagd från sitt arbete, omfattas inte av artikeln. Vid uppsägning på de grunder som sägs i artikel 12.2 ska resenären ha rätt till full återbetalning av erlagda medel men inte ha rätt till ytterligare ersättning (*additional compensation*).

Den nu gällande lagen om paketresor har ingen motsvarande bestämmelse.

I den nya lagen bör införas en bestämmelse som i stort motsvarar direktivets artikel 12.2. I den engelska versionen av direktivet anges att resenären inte ska ha rätt till *additional compensation*, vilket i den svenska versionen har översatts med begreppet ytterligare ersättning. Enligt utredningens mening hade i stället begreppet

skadestånd kunnat användas i detta sammanhang. Visserligen är begreppet ersättning vidare än begreppet skadestånd men eftersom det i den aktuella situationen är fråga om att avtalet sägs upp före paketresans början, dvs. innan de resetjänster som ingår i paketresan har börjat fullgöras, och ingen del av avtalet kvarstår skulle det inte kunna bli aktuellt med ett prisavdrag. Ett prisavdrag förutsätter ju att det fortfarande finns något att betala för, dvs. att någon resetjänst ska utföras. I den bestämmelse som införs i den nya lagen föreslås därför att begreppet skadestånd används i stället för begreppet ersättning. Därmed blir det tydligare vad som avses. Vidare bör av lagtekniska skäl resenärens rätt till återbetalning regleras i en paragraf som behandlar återbetalning även i andra situationer.

Det bör inte införas någon ångerrätt vid köp av paketresor

Direktivet medger att medlemsstaterna avseende avtal utanför fasta affärslokaler (*off premises contracts*) stadgar en rätt för resenären att säga upp avtalet inom 14 dagar utan att ange något skäl (artikel 12.5). Med avtal utanför fasta affärslokaler torde avses detsamma som i artikel 7.1 andra stycket i direktivet, dvs. det som i 1 kap. 2 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler anses utgöra avtal utanför affärslokaler (jfr avsnitt 6.2). Medlemsstaterna kan alltså välja att införa ångerrätt vid avtal som ingås

- då näringsidkaren och konsumenten samtidigt är närvarande på någon annan plats än i näringsidkarens fasta eller rörliga affärslokal eller efter det att konsumenten lämnat ett anbud på en sådan plats,
- i näringsidkarens affärslokal eller med hjälp av ett medel för distanskommunikation i omedelbar anslutning till att konsumenten kontaktats av näringsidkaren på någon annan plats där de samtidigt varit närvarande eller
- under en utflykt som har organiserats av näringsidkaren i marknadsförings- eller försäljningssyfte.

Däremot får medlemsstaterna inte införa ångerrätt vid distansavtal, dvs. avtal som ingås inom ramen för ett av näringsidkaren organiserat system för att träffa avtal på distans, om kommunikationen sker uteslutande på distans.

Enligt nu gällande rätt är avtal som omfattas av paketreselagen undantagna från distansavtalslagens tillämpningsområde, och därmed också från lagens regler om ångerrätt vid avtal utanför affärslokaler (2 kap. 1 § 8 lagen [2005:59] om distansavtal och avtal utanför affärslokaler). I nuvarande paketreselag finns inte heller någon ångerrätt.

För vissa typer av paketresor kan det, enligt utredningens mening, finnas förutsättningar att föreskriva en ångerrätt. För andra typer av paketresor, i synnerhet dem som innefattar transport med reguljärflyg, skulle emellertid arrangören riskera att hamna i en svår situation om en ångerrätt infördes. Eftersom flygbolagens villkor normalt sett inte ger arrangören någon möjlighet att på motsvarande sätt kostnadsfritt avboka en köpt biljett skulle arrangörerna bli tvungna att välja mellan att avvakta med köpet av flygresa till dess att ångerfristen löpt ut och därmed riskera att inte kunna uppfylla avtalet därför att det då inte finns några platser kvar eller därför att priset på biljetterna har stigit, eller att köpa en biljett direkt när resenären bokat resan och riskera att få stå för hela kostnaden själv om resenären utnyttjar sin ångerrätt. Enligt utredningens mening skulle det inte vara någon rimlig ordning. Det framstår inte heller som lämpligt att göra skillnad på olika typer av paketresor. En sådan skillnad i regleringen skulle gå emot hela tanken med att ha en samlad lagstiftning för paketresor.

Det har inte framkommit något som tyder på att paketresor skulle säljas genom användning av överrumplande försäljningssätt såsom vid besök i hemmet. Utredningens bedömning är därför att resenärens intressen i detta avseende får anses väl tillgodosedda genom möjligheterna att säga upp avtalet mot en skälig uppsägningsavgift. Någon särskild ångerrätt bör därför inte införas. Det står givetvis arrangörer och återförsäljare fritt att erbjuda öppet köp på researrangemang i den utsträckning de själva önskar. En liknande ordning gäller redan i dag enligt de allmänna villkoren för paketresor som överenskommit mellan RiS och Konsumentverket. Enligt punkten 1.4 i de allmänna villkoren är avtalet bindande för parterna först när arrangören skriftligen har bekräftat resenärens

beställning och resenären inom avtalad tid betalat överenskommen anmälningsavgift enligt arrangörens anvisningar. En motsvarande skrivning finns i SRF:s villkor. Arrangörens anbud är alltså bindande fram till den tidpunkt då resenären ska betala anmälningsavgiften enligt bekräftelsen, i regel inom 10 dagar. Resenären blir bunden av avtalet efter att betalningen av anmälningsavgiften har gjorts. Genom att på detta sätt förlänga anbudstiden har resenären getts viss tid att överväga om denne vill ingå avtalet.

6.4.4 Arrangörens rätt att säga upp paketreseavtalet

Utredningens förslag: I lagen införs en bestämmelse som ger arrangören rätt att säga upp avtalet när ett i avtalet förutsatt minimiantal deltagare för resan har understigits. Rätten att säga upp avtalet ska förutsätta att det framgår av avtalet att uppsägning på denna grund får göras och att uppsägningen sker senast en viss tid före paketresans början. Den tidpunkt då uppsägning senast ska ske relateras till paketresans längd. I lagen införs också en bestämmelse som ger arrangören rätt att säga upp avtalet när denne på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter är förhindrad att fullgöra det.

Skälen för utredningens förslag:

Enligt artikel 12.3 a i det nya direktivet ska arrangören ha rätt att före paketresans början säga upp avtalet utan att bli ansvarig för ytterligare ersättning i två situationer. Den första situationen föreligger när färre personer har köpt resan än det lägsta antal som anges i avtalet. I dessa fall får arrangören säga upp avtalet inom den period som fastställs i avtalet. Arrangören får dock inte förbehålla sig rätten att säga upp avtalet på denna grund hur nära avresedagen som helst. Beroende på paketresans längd har i direktivet fastställts särskilda tidpunkter då uppsägning senast får ske.

Arrangören får också, enligt artikel 12.3 b säga upp avtalet om denne förhindras att fullgöra det på grund av oundvikliga eller extraordinära omständigheter och arrangören meddelar resenären om uppsägningen utan onödigt dröjsmål.

Återbetalning av alla betalningar som har gjorts för paketresan ska i dessa situationer ske utan onödigt dröjsmål och senast inom 14 dagar från det att paketreseavtalet sagts upp (artikel 12.4).

Den rätt som anges i det nya direktivet för arrangören att före paketresans början säga upp paketreseavtalet utan att bli skadeståndsskyldig är i grunden densamma som gäller enligt 14 § i nuvarande paketreselag. De i artikel 12.3 a i direktivet angivna tidpunkterna då arrangören senast måste meddela resenären om att paketreseavtalet sägs upp saknar dock motsvarighet i den nuvarande paketreselagen. I paketreselagen anges i stället att den tid som angetts för uppsägning i avtalet ska gälla.

En bestämmelse motsvarande direktivets bör införas i den nya lagen. De särskilda tidpunkterna bör framgå av bestämmelsen. Av samma skäl som ovan anförts beträffande resenärens uppsägning bör dock begreppet skadestånd användas i stället för begreppet ytterligare ersättning. Återbetalningen bör av lagtekniska skäl regleras i en särskild paragraf.

6.5 Ansvaret för fullgörandet av paketreseavtalet

6.5.1 Arrangören ska vara ansvarig för fullgörandet

Utredningens förslag: Arrangören ska på samma sätt som gäller enligt nuvarande paketreselag vara primärt ansvarig gentemot resenären för att paketreseavtalet fullgörs. Det nuvarande ansvaret för återförsäljare som är part i avtalet tas bort.

Skälen för utredningens förslag:

I artikel 13 i det nya direktivet anges att medlemsstaterna ska se till att arrangören är ansvarig för fullgörandet av de resetjänster som inbegrips i paketreseavtalet, oavsett om tjänsterna ska utföras av arrangören eller av andra resetjänstleverantörer. En motsvarande bestämmelse finns i 9 § första stycket i den nuvarande paketreselagen. Där anges att arrangören ansvarar gentemot resenären för vad denne har rätt att fordra till följd av avtalet. Eftersom den lag som nu föreslås ska innehålla andra bestämmelser där arrangörens ansvar gentemot resenären tydligt framgår framstår det som onödigt

att ha en så vid, och därmed något otydlig, skrivning. I den nya lagen bör i stället införas en bestämmelse som anger att arrangören svarar gentemot resenären för att paketreseavtalet fullgörs och att ansvaret gäller även för vad som enligt paketreseavtalet ska fullgöras av någon annan än arrangören.

Medlemsstaterna ges möjlighet att införa eller behålla bestämmelser som ålägger även återförsäljaren ett ansvar. Om så sker ska, enligt artikel 13.1 andra stycket i direktivet, de bestämmelser som anges i artikel 7 (om information), kapitel 3 (ändringar av paketreseavtalet före paketresans början), kapitel 4 (paketresans fullgörande) och kapitel 5 (skydd vid obestånd) också gälla i tillämpliga delar för återförsäljaren.

I 9 § andra stycket i den nu gällande paketreselagen stadgas att återförsäljaren ansvarar mot resenären på samma sätt som arrangören om återförsäljaren är part i avtalet. Enligt förarbetena kunde återförsäljaren anses vara part i avtalet t.ex. när denne inte hade gjort klart för resenären att resorna såldes för en arrangörs räkning och detta inte heller framgick på annat sätt. Genom regeln i 9 § andra stycket blir även återförsäljaren ansvarig enligt de bestämmelser som gäller för arrangören. Är både arrangören och återförsäljaren ansvariga är ansvaret solidariskt (prop. 1992/93:95, s. 77).

Regeln om återförsäljarens ansvar när denne är part i avtalet bör enligt utredningens mening tas bort, av följande skäl. Det förekommer i princip inte att återförsäljaren är part i avtalet. Definitionerna av begreppen återförsäljare respektive arrangör är utformade så att det inte är möjligt att vara återförsäljare av en paketresa om det inte finns någon annan som är arrangör för densamma. Oavsett om återförsäljaren informerar resenären om vem som är arrangör för resan eller inte kommer det att finnas en ansvarig arrangör för resan. Om återförsäljarens ansvar i dessa fall behölls skulle det dessutom innebära praktiska problem eftersom återförsäljaren i dessa fall också skulle behöva omfattas av samma skyldighet som arrangörer att innan resan erbjuds till försäljning ställa säkerhet. Eftersom det först i efterhand skulle vara möjligt att konstatera att en återförsäljare är att betrakta som part i avtalet skulle det vara omöjligt för återförsäljaren att uppfylla denna skyldighet.

6.5.2 Fel i paketresan

Utredningens förslag: I den nya lagen införs en generell skyldighet för arrangören att avhjälpa fel i paketresan. Skyldigheten ska inte gälla om det föreligger ett hinder som arrangören inte kan övervinna eller om fullgörandet skulle medföra kostnader som är oproportionerliga i förhållande till omfattningen av felet och värdet av de påverkade resetjänsterna.

Resenären ska ges rätt till ersättning för försvarliga kostnader för att själv avhjälpa felet om omedelbart avhjälpande krävs eller arrangören inte avhjälpert felet.

Avhjälps inte felet ska resenären ha rätt till prisavdrag och skadestånd, i enlighet med regler härom.

I den nya lagen införs också bestämmelser om arrangörens skyldigheter när en betydande andel av resetjänsterna inte kan tillhandahållas. Arrangören ska bl.a. åläggas att erbjuda likvärdiga ersättningsarrangemang. Vid fel av väsentlig betydelse ges resenären rätt att säga upp avtalet. Arrangören ska erbjuda resenären likvärdig hemtransport, såvida det inte är omöjligt på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter. I sådant fall ska arrangören stå för resenärens inkvartering under begränsad tid.

Skälen för utredningens förslag:

Generella regler om avhjälpande

Det nya direktivet föreskriver en skyldighet för arrangören att avhjälpa bristande överensstämmelse, såvida det inte är omöjligt eller medför oproportionerliga kostnader med beaktande av den bristande överensstämmelsens omfattning och värdet av de påverkade resetjänsterna (artikel 13.3). Begreppet bristande överensstämmelse definieras som utebliven eller bristande fullgörelse av de resetjänster som ingår i en paketresa (artikel 3.13).

I den nuvarande paketreselagen finns ingen generell regel som ger resenären rätt att kräva avhjälpande. Vid vissa mer omfattande fel har arrangören dock en skyldighet att erbjuda ersättningsarrangemang, vilket vi återkommer till nedan. Därutöver stadgas enbart vad som ska gälla om arrangören inte avhjälpert fel. Själva begreppet fel definieras inte i paketreselagen men får anses vara väletablerat

inom köprätten. I förarbetena till paketreselagen anfördes att fel inte bara skulle anses föreligga när arrangören brutit mot en uttrycklig bestämmelse i avtalet. Arrangörens förpliktelser ansågs omfatta också bl.a. ett kontinuerligt ansvar för att tjänsterna höll den kvalitet som resenären hade rätt att förvänta sig. I vilka fall det skulle anses föreligga fel i de avtalade tjänsterna överlämnades åt rättstillämpningen att avgöra (prop. 1992/93:95, s. 92). En bedömning av om fel föreligger i en paketresa synes i ARN:s praxis utgå från samma bedömningar som görs enligt köplagen (se Lennart Grobgeld, Allmänna reklamationsnämndens praxis om paketresor, SvJT 2006 s. 961 ff.). Fel kan alltså föreligga t.ex. då en utflykt som skulle ingå i resan uteblir men även t.ex. då rumsstädningen är så undermålig att den måste anses avvika från vad resenären haft rätt att förvänta sig, utan att kvaliteten på städningen reglerats särskilt i paketreseavtalet.

I den nya lagen bör införas en bestämmelse om skyldighet för arrangören att avhjälpa fel i paketresan. Utredningen anser alltså att begreppet fel bör användas även i den nya lagen och att det motsvarar det i direktivet använda begreppet bristande överensstämmelse. Att fullgörande är omöjligt bör, efter modell från köplagen och konsumentköplagen, beskrivas som att det föreligger ett hinder som arrangören inte kan övervinna. Undantaget från skyldigheten att avhjälpa felet bör därmed formuleras så att arrangören inte är skyldig att avhjälpa felet om det föreligger ett hinder som arrangören inte kan övervinna eller om fullgörandet skulle medföra oproportionerliga kostnader med hänsyn till omfattningen av felet och värdet av de påverkade resetjänsterna. Ett undantag som utformats på detta sätt motsvarar enligt utredningens mening det undantag som har föreskrivits i direktivet. Det ligger också väl i linje med de undantag från skyldigheten att avhjälpa fel som gäller enligt 34 § köplagen (1990:931) och 12 § konsumentköplagen (1990:932).

I den nya lagen ska också uttryckligen stadgas en rätt för resenären att i vissa fall själv avhjälpa fel på arrangörens bekostnad. Nuvarande paketreselag kan ge resenären rätt till ersättning för avhjälpande genom reglerna om prisavdrag och skadestånd vid fel (15 § paketreselagen).

Rätt till avhjälpande ska enligt det nya direktivet gälla dels när omedelbart avhjälpande krävs, t.ex. när resenären måste ta en taxi för att hinna till flygplatsen sedan den avtalade transporten ute-

blivit, dels när arrangören antingen inte avhjälpes felet inom den skäligen tid som resenären har fastställt eller förklarar att felet inte kommer att avhjälpas. Resenärens rätt till ersättning vid eget avhjälpande ska enligt direktivet endast omfatta nödvändiga utgifter. Vidare ska resenärens rätt att själv avhjälpa inte påverka undantagen i artikel 13.3. Hänvisningen till artikel 13.3 innebär att resenären inte har rätt att avhjälpa om något av undantagen i den artikeln föreligger, dvs. om avhjälpande är omöjligt eller skulle medföra oproportionerliga kostnader. En bestämmelse som ger resenären rätt att själv avhjälpa felet i de situationer som anges i direktivet bör införas i den nya lagen. I bestämmelsen ska också anges att resenären utan onödigt dröjsmål ska reklamera fel och, om inte omedelbart avhjälpande krävs, ange en skälig tid för arrangören att avhjälpa felet. Genom att föreskriva att resenären endast har rätt till ersättning för försvarliga kostnader, i likhet med vad som anges i köplagen, tillgodoses kravet på att kostnaderna både ska vara nödvändiga och proportionerliga.

*Fel som avser en betydande andel av resetjänsterna
och fel som väsentligen inverkar på fullgörandet av resetjänsterna*

Fel som består av att en betydande andel av resetjänsterna inte kan tillhandahållas enligt överenskommelsen i paketreseavtalet ska avhjälpas genom att arrangören erbjuder lämpliga alternativa arrangemang för den återstående delen av resan, inklusive när resenärens återresa till avreseplatsen inte kan tillhandahållas. Det följer av artikel 13.5 första stycket i direktivet. Av samma artikel framgår att de alternativa arrangemangen om möjligt ska vara kvalitetsmässigt likvärdiga eller bättre än de arrangemang som angivits i avtalet och att arrangören inte får ta ut några extra kostnader för dessa. Av artikel 13.5 andra stycket framgår att arrangören ska bevilja resenären en skälig prissänkning om de alternativa arrangemangen leder till en paketresa av lägre kvalitet eller värde. Resenären får enligt tredje stycket i samma artikel avvisa föreslagna alternativa arrangemang endast om de inte är jämförbara med vad man enats om i paketreseavtalet eller om den prissänkning som medges är otillräcklig.

I artikel 13.6 första stycket i direktivet regleras resenärens rätt att säga upp paketreseavtalet utan att betala uppsägningsavgift om den bristande överensstämmelsen väsentligen inverkar på fullgöran-

det av paketresan och arrangören inte har avhjälpit detta inom en skäligen tid som fastställts av resenären. Resenären har i dessa fall rätt att begära prissänkning och/eller skadestånd. I artikel 13.6 andra stycket anges att om det är omöjligt att finna alternativa arrangemang eller om resenären avvisar de föreslagna arrangemangen i enlighet med punkt 5 tredje stycket får resenären, när det är lämpligt (*when appropriate*), begära prissänkning och/eller skadestånd även utan att säga upp avtalet. I den engelska versionen av artikeln anges dock endast "without terminating", något ord som motsvarar "även" finns alltså inte med. Enligt utredningens mening kan direktivet tolkas så att resenären alltid har rätt att säga upp avtalet i de situationer som avses i 13.6 andra stycket. En sådan ordning förefaller inte orimlig eftersom det sannolikt i de flesta fall kan anses utgöra en bristande överensstämmelse som väsentligen inverkar på fullgörandet av paketresan när en betydande andel av resetjänsterna inte kan tillhandahållas. Den engelska ordalydelsen av artikeln ger dock upphov till tveksamhet vid tolkningen. Det framstår därför som lämpligt att föreskriva att uppsägning får ske om väsentlighetsrekvisitet är uppfyllt. Det innebär att en bedömning av om felet väsentligen inverkar på fullgörandet av paketresan får göras i varje enskilt fall. Direktivet ger ingen ledning i fråga om i vilka fall det är lämpligt med prisavdrag och/eller skadestånd. Även i det föregående paketresedirektivet användes rekvisitet lämpligt och det överfördes till 15 § tredje stycket i den nu gällande lagen om paketresor. Bedömningen av i vilken utsträckning skadestånd skulle utgå enligt denna regel överlämnades till rättstillämpningen (prop. 1992/93:95, s. 87). Som närmare redogjorts för i avsnitt 3 antogs emellertid de omständigheter som kunde utgöra undantag från arrangörens skadeståndsskyldighet, t.ex. force majeure eller att felet berodde på resenären, få beaktas även vid bedömningen av om det var skäligt att skadestånd skulle utgå.

Den nuvarande paketreselagen innehåller ingen bestämmelse som uttryckligen ger resenären rätt att frånträda avtalet efter avresan. I övrigt motsvaras artiklarna 13.5 och 13.6 i stor utsträckning av 15 § paketreselagen. I 15 § sägs emellertid inget om att de alternativa arrangemangen om möjligt ska vara kvalitetsmässigt likvärdiga. En sådan skrivning finns dock i 12 § paketreselagen, som reglerar arrangörens avtalsbrott före avresan. Att ersättningsarrangemang som erbjuds vid fel som uppstår efter avresan ska vara

kvalitetsmässigt likvärdiga torde emellertid ändå ha förutsatts, eftersom resenären dels har getts rätt till prisavdrag om förändringen i paketresan innebär en försämring för honom (15 § tredje stycket), dels har getts rätt att avvisa förslaget ersättningsarrangemang om det sker på godtagbara grunder (15 § andra stycket). Enligt förarbetena till 15 § avsågs med rekvisitet godtagbara grunder framför allt den situationen då det föreslagna ersättningsarrangemanget inte var lämpligt. Godtagbar grund ansågs också kunna föreligga t.ex. då resenären av någon särskild anledning hade sett fram emot just de tjänster som uteblivit (prop. 1992/93:95, s. 90). I den nya lagen bör införas bestämmelser som motsvarar direktivets artikel 13.5–6. I praktiken torde de nya bestämmelserna inte innebära några större skillnader mot vad som gäller i dag.

Arrangörens skyldighet att erbjuda likvärdig hemtransport och nödvändig inkvartering

I artikel 13.6 tredje stycket i direktivet sägs att om paketresan omfattar transport av passagerare ska arrangören i fall som anges i första och andra styckena erbjuda resenären likvärdig hemtransport utan onödigt dröjsmål och utan extra kostnad. De situationer som avses är dels de då resenären säger upp avtalet och dels de då resenären avvisar erbjudna ersättningsarrangemang utan att säga upp avtalet. En regel om rätt till likvärdig hemtransport finns även i den nuvarande paketreselagen för de fall resenären på godtagbara grunder avvisar ett erbjudet ersättningsarrangemang. Rätten till hemtransport i dessa fall förutsätter emellertid att det är skäligt (15 § andra stycket paketreselagen). I den nya lagen bör införas en bestämmelse som motsvarar artikel 13.6.

Till skillnad mot vad som gäller enligt den nuvarande paketreselagen innehåller direktivet även en bestämmelse som reglerar arrangörens skyldigheter för det fall det på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter är omöjligt att säkerställa resenärens hemresa enligt överenskommelsen i paketreseavtalet. I dessa fall ska arrangören enligt artikel 13.7 stå för kostnaden för nödvändig inkvartering, om möjligt i motsvarande kategori, under en period om högst tre nätter per resenär. Fastställs längre perioder i den unionslagstiftning om passagerarrättigheter som är tillämplig för det berörda transportmedlet ska dessa perioder gälla. Som exempel

på en sådan unionslagstiftning kan nämnas den s.k. flygpassagerarförordningen (EG nr 261/2004 om fastställande av gemensamma regler om kompensation och assistans till passagerare vid nekad ombordstigning och inställda eller kraftigt försenade flygningar). Enligt artikel 5.1 b och artikel 9.1 b i den förordningen har passagerarna vid inställd flygning rätt till hotellrum utan någon tidsbegränsning om övernattnig blir aktuell i avvaktan på en ny flygning. Kan en flygresor som omfattas av förordningen och som ingår i en paketresa inte genomföras är arrangörens skyldighet att stå för inkvarteringen alltså inte begränsad till de tre dagar som anges i paketresedirektivet, eftersom flygpassagerarförordningen inte har någon sådan begränsning.

Arrangören får, enligt artikel 13.8, inte heller åberopa oundvikliga och extraordinära omständigheter för att begränsa ansvaret om den relevanta transportören inte kan åberopa dessa omständigheter enligt gällande unionslagstiftning. Det torde inte krävas att det i relevanta förordningar särskilt anges att de situationer som begränsar ansvaret utgör oundvikliga och extraordinära omständigheter. Det begreppet används i dagsläget inte i alla de förordningar som kan aktualiseras. Det torde i stället vara tillräckligt att de omständigheter som enligt direktivet anses utgöra oundvikliga och extraordinära omständigheter också i dessa förordningar utgör sådana omständigheter som begränsar ansvaret för transportören.

Kostnadsbegränsningen i artikel 13.7 ska enligt artikel 13.8 inte gälla för personer med vissa särskilda behov, förutsatt att de meddelat arrangören sina särskilda behov senast 48 timmar före paketresans början. Det gäller personer med nedsatt rörlighet enligt definitionen i artikel 2 a i förordning (EG) nr 1107/2006 och för personer som medföljer dem, gravida kvinnor, ensamresande minderåriga och personer i behov av särskild medicinsk hjälp.

En bestämmelse motsvarande artikel 13.8 bör införas i den nya lagen. Definitionen av person med nedsatt rörlighet bör, som utredningen tidigare föreslagit, tas in bland övriga definitioner i den nya lagen och skrivas ut där.

På samma sätt som föreskrivits i direktivet bör anges i lagen att arrangören får åberopa oundvikliga och extraordinära omständigheter som skäl för att inte erbjuda hemtransport endast om tillämplig unionslagstiftning tillåter att transportören åberopar sådana omständigheter.

6.5.3 Regler om prisavdrag och skadestånd

Utredningens förslag: I den nya lagen införs bestämmelser som reglerar under vilka förutsättningar och i vilken omfattning resenären kan beviljas prisavdrag och/eller skadestånd. Rätt till prisavdrag och skadestånd ska vara utesluten när felet beror på resenären.

Skadeståndsskyldighet ska inte heller föreligga när felet beror på en tredje part som saknar anknytning till tillhandahållandet av resetjänsterna och felet inte hade kunnat förutses eller undvikas. Rätten till skadestånd ska också falla bort om felet uppkommit på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Skälen för utredningens förslag:

Generell regel om prisavdrag

Som tidigare har redogjorts för föreskrivs i andra artiklar i direktivet att resenären ska ha rätt till prissänkning när arrangören inte avhjälpel fel, oavsett om resenären frånträder avtalet eller inte. I flera av dessa artiklar hänvisas till artikel 14. I artikel 14.1 anges att medlemsstaterna ska se till att resenären har rätt till rimlig prissänkning för de perioder under vilka det råder bristande överensstämmelse, såvida inte arrangören bevisar att den bristande överensstämmelsen kan tillskrivas resenären. Resenären ska alltså ha rätt till prissänkning även om felet slutligen avhjälpes. Resenärens rätt till prissänkning faller bort endast om arrangören kan visa att den bristande överensstämmelsen kan tillskrivas resenären.

Den nuvarande paketreselagen innehåller en motsvarande begränsning av rätten till prisavdrag för andra fel än sådana som består i att en väsentlig del av de avtalade tjänsterna inte kan tillhandahållas. I 16 § paketreselagen anges att resenären har rätt till prisavdrag och skadestånd om inte felet beror på honom. Utan att det särskilt anges i paketreselagen får anses följa att bevisbördan för att felet beror på resenären vilar på arrangören.

Utredningen föreslår att en generell bestämmelse motsvarande artikel 14.1 införs i den nya lagen. I stället för ”prissänkning” bör, liksom i annan köprättslig lagstiftning, begreppet prisavdrag användas.

Hänvisningar till en generell bestämmelse om skadestånd

Direktivet innehåller ett flertal bestämmelser som stadgar att resenären ska ha rätt till skadestånd. Sådana bestämmelser finns i artikel 11.5 som avser den situationen då resenären före paketresans början frånträder paketreseavtalet utan att godta någon ersättningsresa, i artikel 13.3 som avser den situationen att arrangören inte avhjälper fel i paketresan, artikel 13.6 första stycket som avser den situationen då resenären frånträder avtalet på grund av fel som väsentligen inverkar på fullgörandet av paketresan och artikel 13.6 andra stycket som avser den situationen då en betydande del av resetjänsterna inte kan tillhandahållas och resenären antingen inte erbjuder något alternativt arrangemang eller inte godtar det som erbjuds. I de nu uppräknade bestämmelserna anges att resenären har rätt till skadestånd i enlighet med artikel 14. I de fall som avses i 13.6 andra stycket krävs dessutom, som tidigare har redogjorts för, att det är skäligt med prissänkning och skadestånd. Under vilka förutsättningar och i vilken omfattning skadestånd ska utgå anges i artikel 14.

Direktivet innehåller även ett par bestämmelser om att skadestånd inte ska utgå när avtalet frånträds före paketresans början. Sådana regler finns i artikel 12.3, som avser den situationen då resenären frånträder avtalet på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet och i artikel 12.4 som reglerar arrangörens rätt att frånträda avtalet på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter eller då ett i avtalet angivet minimiantal deltagare för resan har underskridits. I dessa fall ska resenären alltså inte ha rätt till skadestånd.

Det kan framstå som övertydligt att både i enskilda paragrafer och i en generell bestämmelse om skadestånd föreskriva att resenären inte ska ha rätt till skadestånd om resenären eller arrangören före paketresans början har sagt upp avtalet på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter. Strängt taget skulle det vara tillräckligt att i en generell bestämmelse införa ett undantag från resenärens rätt till skadestånd när felet eller avtalsbrottet beror på sådana omständigheter. Det torde inte heller vara nödvändigt att föreskriva att arrangören inte ska vara skyldig att betala skadestånd när arrangören säger upp avtalet därför att få resenärer har anmält sig till resan och arrangörens rätt att säga upp avtalet i en sådan situation följer av avtalet. I dessa situationer är det ju inte fråga om

något avtalsbrott. Utredningen anser emellertid att det för tydlighets skull bör anges särskilt i de enskilda paragraferna att något skadestånd inte ska utgå i dessa situationer. Av samma skäl bör det i de enskilda bestämmelser som reglerar i vilka situationer resenären ska ha rätt till skadestånd göras en hänvisning till den generella bestämmelsen om skadestånd, enligt samma systematik som har använts i direktivet.

Resenärens rätt till skadestånd

I artikel 14.2 i direktivet föreskrivs att resenären ska ha rätt till skälig ersättning från arrangören för eventuella skador (*damages*) som resenären drabbas av till följd av bristande överensstämmelse. Vidare anges att ersättning ska lämnas utan onödigt dröjsmål.

Med begreppet *damages* avses normalt såväl personskada som sakskada och ekonomisk skada. I skäl 34 anges att ersättningen bör täcka också immateriell skada (*non-material damage*), såsom ersättning för att resenären inte har kunnat njuta av resan eller semestern på grund av omfattande problem vid fullgörandet av de relevanta resetjänsterna.

I den nuvarande paketreselagen anges att skadestånd i motsvarande situationer som avses i artikel 14.2 i direktivet omfattar, förutom ersättning för ren förmögenhetsskada, ersättning för personskada och sakskada. I praxis från ARN har den ståndpunkten intagits att ersättning ska utgå även för ideell skada, både som följdskada till personskada och till ren förmögenhetsskada (se t.ex. ARN avgörande 1999-06-15; 1999-0989, resenär som fick en kokosnöt i huvudet och ARN 1994-3106, felaktiga uppgifter om flygtid ledde till kortare vistelse på resmålet). I ett rättsfall från Högsta domstolen har vidare ideell skada i form av förlust av rekreation ansetts utgöra en ersättningsgill följdskada till en sakskada (NJA 1992 s. 213). Artikel 5 i det tidigare paketresedirektivet, som reglerade skadestånd vid avtalsbrott, har i EU-domstolen getts den tolkningen att det i princip finns en rätt för konsumenten att få ersättning för ideell skada orsakad av att de tjänster som ingår i en paketresa inte har utförts eller har utförts felaktigt (mål C-168/00, Simone Leitner mot TUI Deutschland GmbH & Co. KG, p. 24). Vad som anförs i skäl 34 i det nya direktivet kan ses som en bekräftelse på att rätts-

läget är avsett att alljämt vara detsamma. Enligt utredningens mening är det inte nödvändigt att särskilt ange vilka skador som ska omfattas av skadeståndsansvaret, eftersom skadeståndsansvaret ska omfatta alla typer av skada.

Undantag från arrangörens skadeståndsskyldighet

När det gäller förutsättningarna för skadestånd anges i artikel 14.3 att resenären för det första inte ska ha rätt till skadestånd om arrangören bevisar att den bristande överensstämelsen kan tillskrivas resenären. Skadestånd ska för det andra inte utgå om den bristande överensstämelsen kan tillskrivas en tredje part som saknar anknytning till tillhandahållandet av de resetjänster som omfattas av paketreseavtalet och inte kan förutses eller undvikas. Vad som avses härmed, eller vad som ska krävas av arrangören när det gäller möjligheterna att förutse eller undvika felet framgår inte närmare av direktivet eller dess skäl. För det tredje är skadestånd uteslutet när den bristande överensstämelsen har uppkommit på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter. I sammanhanget förtjänar att påpekas att det i den svenska översättningen av direktivet på flera ställen står "oundvikliga *eller* extraordinära omständigheter", trots att det i den engelska versionen står "unavoidable *and* extraordinary circumstances" (se artikel 12.2 och 12.3 b). Den korrekta termen är extraordinära *och* oundvikliga omständigheter. Begreppet definieras i artikel 3.12 som en situation utom kontroll för den part som åberopar en sådan situation, och vars konsekvenser inte hade kunnat undvikas även om alla rimliga åtgärder hade vidtagits. Enligt skäl 31 kan sådana omständigheter föreligga t.ex. vid krig, terrorism eller andra allvarliga säkerhetsproblem, större risker för människors hälsa som utbrott av allvarlig sjukdom på resmålet eller naturkatastrofer som översvämningar, jordbävningar eller väderförhållanden.

I den nuvarande paketreselagen föreskrivs ett kontrollansvar för arrangören. Det innebär att resenären inte har rätt till skadestånd, om arrangören visar att felet beror på, alternativt att resan inte kunde genomföras på grund av, ett hinder utanför arrangörens kontroll som denne inte skäligen kunde förväntas ha räknat med när avtalet ingicks och vars följder denne inte heller skäligen kunde

ha undvikit eller övervunnit. Vidare stadgas att om felet, eller inställelsen av resan, beror på någon som arrangören har anlitat, eller någon i ett tidigare led, är arrangören fri från skadeståndsansvar endast om den som arrangören anlitat också skulle vara fri enligt dessa grunder (se 14 och 16 §§ paketreselagen).

Beträffande skadeståndsansvaret vid inställd resa noterades i förarbetena till paketreselagen att det fanns en skillnad mellan detta kontrollansvar och utformningen av skadeståndsansvaret i det tidigare paketresedirektivet. I det tidigare paketresedirektivets artikel 4.6 föreskrevs att ansvar inte skulle föreligga om avtalsbrottet berodde på force majeure, vilket definierades som extraordinära händelser som inte kunde förutses och som den part som åberopar dem inte kunde påverka och vars följder inte kunde undvikas ens med vederbörlig aktsamhet. Skillnaden bestod enligt förarbetena i att kontrollansvaret såsom det utformats i svensk rätt inte förutsatte att omständigheterna skulle vara extraordinära, dvs. ovanliga. Det huvudsakliga skälet till att man trots denna skillnad valde att föreskriva ett kontrollansvar var att ett sådant kontrollansvar tillämpades i bl.a. köplagen och konsumentköplagen och det ansågs vara av värde att reglerna i de svenska lagarna i princip stämde överens med varandra. En regel om kontrollansvar ansågs också vara mer ändamålsenlig än en regel om force majeure, bl.a. eftersom den uttryckligen reglerade vad som skulle gälla om felet berodde på någon som den primärt ansvarige näringsidkaren anlitat eller någon i tidigare led (prop. 1992/93:95, s. 46).

Definitionen av begreppet oundvikliga och extraordinära omständigheter, som används i det nuvarande direktivet, ligger mycket nära kontrollansvaret såsom det anges i den nuvarande paketreselagen. Detta talar för att skadeståndsansvaret även i den nya lagen skulle kunna utformas som ett kontrollansvar. Samtidigt måste beaktas att begreppet oundvikliga och extraordinära omständigheter återfinns på flera ställen i direktivet, bl.a. som skäl för resenärens att säga upp avtalet. I dessa bestämmelser framstår det av lagtekniska skäl som mindre lämpligt att skriva ut innebörden av begreppet. Därtill ska beaktas att begreppet oundvikliga och extraordinära omständigheter används i bl.a. flygpassagerarförordningen, som det nya direktivet hänvisar till. Det är också tänkbart att begreppet i framtiden kommer att användas i flera av de EU-förordningar på transportområdet som den nya lagen kommer att hänvisa till. Under

sådana omständigheter är det en fördel om begreppet har använts och definierats i den nya lagen. Utredningen anser därför att begreppet oundvikliga och extraordinära omständigheter bör användas i den nya lagen, bl.a. i en generell bestämmelse rörande arrangörens skadeståndsskyldighet.

Arrangörens ansvar ska, som ovan nämnts, omfatta även fel som beror på någon som arrangören har anlitat eller som på annat sätt har en anknytning till tillhandahållandet av resetjänsterna. Det följer av artikel 13, som stadgar att arrangören är ansvarig för fullgörande av de resetjänster som inbegrips i paketreseavtalet, oavsett om tjänsterna ska utföras av arrangören eller av andra resetjänstleverantörer och motsatsvis av undantaget i artikel 14.3 b för bristande överensstämmelse som kan tillskrivas en tredje part som saknar anknytning till tillhandahållandet av de resetjänster som omfattas av paketreseavtalet och som inte kan förutses eller undvikas. Som ovan nämnts sägs inget i direktivet om hur bedömningen ska göras av om arrangören hade kunnat förutse eller undvika felet. Det kan jämföras med att det i den nuvarande paketreselagen krävs att arrangören inte skäligen kunde förväntas ha räknat med hindret när avtalet ingicks och att denne inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit dess följder, för att arrangören ska kunna undgå skadeståndsansvar. Enligt utredningens mening måste någon form av rimlighetsbedömning göras även vid tillämpningen av de nya bestämmelserna, även om det inte uttryckligen föreskrivs i direktivet. Undantaget i den nya lagen bör därför utformas så att ansvaret faller bort om felet inte skäligen hade kunnat förutses eller undvikas.

6.5.4 Begränsningar i skadeståndsskyldigheten

Utredningens förslag: I den nya lagen införs en bestämmelse varigenom arrangörens primära skadeståndsskyldighet begränsas i samma utsträckning som vissa transporträttsliga bestämmelser begränsar skadeståndsskyldigheten för den transportör som ska utföra den transport som ingår i paketresan. De aktuella transporträttsliga bestämmelserna ska anges i den nya lagen. En i sak motsvarande bestämmelse finns i den nuvarande paketreselagen.

I den nya lagen införs en bestämmelse som ger arrangören möjlighet att begränsa sitt skadeståndsansvar. Av bestämmelsen ska framgå att begränsningen inte får avse personsador, sador som orsakats uppsåtligen eller genom oaktsamhet eller som avser ett belopp som uppgår till mindre än tre gånger paketresans totala pris.

Skälen för utredningens förslag:

Begränsningar av ansvaret i internationella konventioner och i förordningar

Det nya direktivet innehåller inga beloppsmässiga begränsningar av arrangörens ersättningsskyldighet vid skada till följd av fel i en paketresa. Sådana begränsningar finns emellertid beträffande transportörens ansvar för skada i vissa internationella transporträttsliga konventioner. I dessa internationella konventioner kan förutsättningarna för skadestånd också ha utformats annorlunda jämfört med vad som ska gälla enligt direktivet. Transportörens ansvar för skada, t.ex. till följd av förseningar vid utförande av en transport, kan vara begränsat genom konventionerna, även när transporten ingår i en paketresa. Som en konsekvens härav kan arrangören, som enligt direktivet ska ha fullt ansvar för paketresans fullgörande även om delar av paketresan ska utföras av någon annan tjänsteleverantör (t.ex. en transportör), vara betagen möjligheten att regressvis kräva ersättning av den tjänsteleverantör som orsakat det fel som har gett upphov till skadan. Det är mot den bakgrunden som direktivet i artikel 14.4 föreskriver att arrangören ska få åberopa samma begränsningar vad gäller omfattningen och villkoren för ersättning som dessa leverantörer kan åberopa enligt tillämpliga internationella

konventioner. Den ersättning som arrangören har betalat ska också få räknas av mot den ersättning som transportören ska betala och tvärtom (artikel 14.5). Ersättning som arrangören har betalat till följd av en skada som orsakats av transportören ska arrangören regressvis kunna kräva av transportören (artikel 22). Tanken är att alltså att skadan slutligen ska ersättas av den som har orsakat den. Resenären ska dock ha möjlighet att vända sig direkt till arrangören, som alltså har det primära ansvaret för att ersätta skadan.

I artikel 14.4. första ledet föreskrivs att i den mån som de internationella konventioner som är *bindande* för unionen begränsar omfattningen eller villkoren för ersättning som ska betalas av en leverantör som utför en resetjänst som är en del av en paketresa, *ska* samma begränsningar gälla för arrangören. De internationella konventioner som åsyftas här är främst Montrealkonventionen (konventionen om enhetliga regler för internationella lufttransporter), Atenkonventionen (1974 års Atenkonvention om befordran till sjöss av passagerare och deras resgods) och COTIF (fördraget om internationell järnvägstrafik av den 9 maj 1980 i dess lydelse enligt ändringsprotokollet av den 3 juni 1999), (skäl 35). I 14.4 andra ledet sägs att i den mån som de internationella konventioner som *inte är bindande* för unionen begränsar den ersättning som ska betalas av en tjänsteleverantör *får* medlemsstaterna begränsa den ersättning som ska betalas av arrangören i enlighet härmed. Härigenom ges medlemsstaterna en möjlighet att följa de internationella konventioner som de, men inte EU, har förbundit sig till. En sådan konvention är den s.k. Warszawakonventionen. I andra fall, sägs det i sista ledet i artikel 14.4, får paketreseavtalet begränsa den ersättning som ska betalas av arrangören under förutsättning att denna begränsning inte gäller för personsador eller skada som har orsakats uppsåtligen eller genom vårdslöshet och inte uppgår till mindre än tre gånger paketresans totala pris.

I den engelska versionen av artikel 14.4 talas endast om *compensation*, dvs. ersättning, medan artikel 14.3 uttryckligen reglerar *compensation for damage*, dvs. skadestånd. Skillnaden mellan de begrepp som används i dessa artiklar skulle kunna tyda på att den ersättning som avses i artikel 14.4 är tänkt att omfatta även prissänkning. En sådan tolkning skulle få stor betydelse bl.a. för den beloppsbegränsning som arrangören har möjlighet att föreskriva i avtalet. I artikel 14.5 används emellertid både begreppet *compensation* och

begreppet *price reduction*, vilket ju hade varit onödigt om man redan med begreppet *compensation* avsåg att omfatta även prissänkning. Utredningen drar därför slutsatsen att begreppet *compensation* i artikel 14.4 avser endast skadestånd.

Som tidigare har redogjorts för har i 18 § i den nuvarande paketreselagen angetts att de skador som omfattas av vissa i paragrafen uppräknade bestämmelser ska ersättas enligt dessa bestämmelser i stället för enligt reglerna i paketreselagen. Vidare anges att arrangören dock alltid är skyldig att ersätta resenären för vad denne har rätt att fordra enligt de nämnda bestämmelserna. Till de bestämmelser som räknas upp hör även vissa nationella lagar och en av passagerarförordningarna, som alla genomför internationella konventioner och i vissa avseenden utökar tillämpningsområdet för dessa. Den nuvarande bestämmelsen svarar mot det tidigare paketresedirektivets artikel 5.2 tredje stycket. I artikeln angavs att i fråga om skador som uppkommer till följd av att de tjänster som ingår i resepaketet inte utförs eller utförs felaktigt, får medlemsstaterna tillåta att ersättningen begränsas i enlighet med internationella konventioner.

Enligt utredningens mening ska artikel 14.4 i det nya direktivet tolkas så att de förutsättningar för skadeståndsansvar och de ansvarsbegränsningar som gäller för resetjänstleverantörer och som har sin motsvarighet i internationella konventioner ska tillämpas också i fråga om arrangörens primära ansvar för de aktuella skadorna. Har medlemsstaterna i sina nationella bestämmelser utökat tillämpningsområdet för bestämmelserna i konventionen så att de även gäller för t.ex. inrikes transporter är alltså begränsningarna, enligt utredningens mening, tillåtna även om transporten i fråga inte direkt omfattas av de internationella konventionerna. Utredningens bedömning är därför att den nu gällande 18 § lagen om paketresor är förenlig med direktivet. En bestämmelse som i sak motsvarar 18 § bör därför tas in i den nya lagen. Bestämmelsen bör dock utformas så att det på ett tydligare sätt framgår att den syftar till att begränsa arrangörens primära skadeståndsansvar så att det motsvarar det ansvar som resetjänstleverantören har enligt de bestämmelser – nationella som internationella – som är tillämpliga på det relevanta transportmedlet.

Arrangörens möjligheter att begränsa skadeståndsansvaret genom paketreseavtalet

Arrangören ska enligt artikel 14.4 sista meningen ges vissa möjligheter att på avtalsrättslig väg begränsa sin skadeståndsskyldighet, utöver vad som följer av internationella konventioner. Begränsningen får dock inte avse personskador, skador som orsakats uppsåtligen eller genom oaktsamhet eller som avser ett belopp som uppgår till mindre än tre gånger paketresans totala pris. Innebörden av detta stadgande är, enligt uppgift från kommissionen, att medlemsstaterna i sin nationella lagstiftning ska ge arrangören en möjlighet att på avtalsrättslig väg begränsa sin skadeståndsskyldighet. En bestämmelse som motsvarar innehållet i artikel 14.4 sista meningen bör införas i den nya lagen.

6.5.5 Avräkning vid ersättning från flera håll

Utredningens förslag: I den nya lagen införs en bestämmelse som klargör att resenärens rätt till ersättning eller prisavdrag enligt lagen inte ska påverka dennes rätt att söka ersättning enligt internationella konventioner och EU-förordningar om passagerarrättigheter. En regel om avräkning ska också införas.

Skälen för utredningens förslag:

Resenärens rätt att söka ersättning enligt passagerarförordningarna

Enligt artikel 14.5 ska rätten till ersättning eller prissänkning enligt direktivet inte påverka resenärernas rättigheter enligt förordning 261/2004 (flygpassagerarförordningen), förordning 1371/2007 (tågpassagerarförordningen), förordning 392/2009 (Atenförordningen), förordning 1177/2010 (fartygspassagerarförordningen), förordning 181/2011 (busspassagerarförordningen) och enligt internationella konventioner. Resenärerna ska ges rätt att framställa anspråk enligt direktivet och enligt dessa internationella bestämmelser. I skäl 36 sägs att resenärerna även fortsättningsvis ska ha möjlighet att rikta anspråk mot arrangören, transportören eller vilken som helst ansvarig part eller, vilket också är möjligt, mot flera parter. Vidare sägs

att arrangörens ansvar inte bör påverkas av rätten att söka gottgörelse från tredje parter, inbegripet tjänsteleverantörer. De regler som medlemsstaterna inför för att genomföra direktivets krav på ersättningsskyldighet för arrangörer och andra näringsidkare ska alltså inte tillåta att arrangören får vägra att utge ersättning med hänvisning till att resenären har möjlighet att söka ersättning enligt internationella konventioner och/eller enligt EU:s passagerarförordningar.

I uppräknningen av internationella bestämmelser i den nuvarande bestämmelsen i 18 § paketreselagen finns endast en av de s.k. passagerarförordningarna med, tågpassagerarförordningen. Den skiljer sig från de övriga passagerarförordningarna genom att den också genomför en internationell konvention (fördraget om internationell järnvägstrafik, av den 9 maj 1980, COTIF). Tågpassagerarförordningen reglerar därmed också förutsättningarna för och omfattningen av transportörens skadeståndsansvar. Därutöver innebär tågpassagerarförordningen, liksom de övriga passagerarförordningarna en ytterligare möjlighet för resenärer inom EU att kräva kompensation av transportören. Arrangören har emellertid inget primärt ansvar för vad resenären kan kräva av transportören enligt passagerarförordningarna. Något sådant ansvar föreskrivs inte heller i det nya direktivet. Det saknas därför skäl att närmare redogöra för innehållet i förordningarna. Generellt ska dock sägas att passagerarförordningarna innehåller regler om resenärers rättigheter vid försenade och inställda transporter. Resenärens rätt till återbetalning, ombokning, kompensation enligt en viss schablon och assistans regleras. Flygpassagerarförordningen innehåller också en regel om rätt till service, bl.a. i form av inkvartering, utan någon tidsgräns.

Avräkning

Utgångspunkten enligt artikel 14.5 första och andra ledet är, som ovan redogjorts för, att resenären ska kunna vända sig till arrangören, transportören eller vilken som helst ansvarig part och kräva ersättning. I artikel 14.5 sista meningen anges emellertid att ersättning eller prissänkning som har beviljats enligt direktivet och ersättning eller prissänkning som beviljats enligt passagerarförordningarna och internationella konventioner ska dras av från varandra i

syfte att undvika överkompensering. En regel om avräkning måste följaktligen införas i den nya lagen. Bestämmelsen bör dock, enligt utredningens mening, utformas något annorlunda än vad som sägs i direktivet. Eftersom den nya lagen reglerar det ansvar som åvilar arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang bör en regel om avräkning endast ange vilken avräkning som dessa aktörer ska få göra vid utbetalning av ersättning till resenären. Huruvida de resetjänstleverantörer som enligt passagerarförordningarna eller internationella konventioner kan ha rätt att avräkna ersättning som betalats av arrangörer m.fl., när resenären först har vänt sig till dem, bör regleras i dessa konventioner och inte i lagen. I flygpassagerarförordningen finns en sådan regel om avräkning när resenären får ersättning från flera håll. Resenärens möjligheter att först kräva arrangören på ersättning enligt reglerna i den nya lagen, för att därefter kräva samma ersättning av transportören eller av någon annan bör begränsas genom en regel varigenom arrangören övertar resenärens rätt att kräva motsvarande ersättning av transportören. Därigenom ges också den arrangör respektive återförsäljare eller näringsidkare som underlättat ett kopplat researrangemang som har betalat ersättning till resenären för fel i paketresan som beror på en resetjänstleverantör rätt att återkräva beloppet från resetjänstleverantören. Detta redogörs för närmare i avsnittet om regressrätt nedan.

6.5.6 Regressrätt

Utredningens förslag: I den nya lagen införas en bestämmelse varigenom arrangören, eller den näringsidkare som enligt den nya lagen ansvarar på samma sätt som en arrangör, och återförsäljaren, tillförsäkras en rätt att regressvis återkräva ersättning eller annan kompensation som de har betalat till resenären eller prisavdrag som de har medgett resenären på grund av fel i paketresan från den som har bidragit till att felet uppkommit. Av bestämmelsen ska framgå att arrangören, näringsidkaren eller återförsäljaren i en sådan situation övertar resenärens rätt till ersättning. Därigenom undviks att resenären överkompenseras.

Skälen för utredningens förslag:

Regressrätten mellan avtalsparter behöver inte lagregleras

Enligt artikel 22 i det nya direktivet ska medlemsstaterna se till att en arrangör eller en återförsäljare som betalar ersättning, beviljar prissänkning eller fullgör sina övriga skyldigheter enligt direktivet har rätt att begära gottgörelse från en tredje part som bidrog till den händelse som utlöste ersättningen, prissänkningen eller andra skyldigheter. Enligt utredningens mening är det inte helt klart om det som sägs i artikel 22 enbart tar sikte på förhållanden mellan arrangören och dennes avtalsparter eller om även utomobligatoriska eller semikontraktuella förhållanden avses. Det tidigare paketresedirektivet innehöll en regel om regressrätt mellan avtalsparter (artikel 5.1 andra ledet). I förarbetena till den nuvarande paketreselagen, som genomförde artikel 5.1 andra ledet, anfördes att det saknades skäl att särskilt reglera regressrätten mellan arrangören, alternativt återförsäljaren, och de resetjänstleverantörer som dessa har ett avtalsförhållande med. Regressrätten följer i dessa fall av allmänna rättsgrundsatser och beror på vad som i det enskilda fallet har avtalats mellan arrangören och den som har, eller enligt avtalet borde ha, utfört tjänsten (prop. 1992/93:95, s. 27 f.).

Utrymmet för regressrätt i utomobligatoriska förhållanden

I de fall skada har uppkommit till följd av tredje mans handlande eller på grund av oundvikliga och extraordinära händelser är arrangörens ansvar enligt direktivet begränsat. För att arrangören ska kunna åläggas ansvar krävs antingen att den part som orsakat skadan har någon anknytning till tillhandahållandet av de resetjänster som ingår i paketreseavtalet eller att arrangören kunde ha förutsett eller undvikit det fel som gav upphov till skadan. En part som har anknytning till tillhandahållandet av en resetjänst behöver inte nödvändigtvis vara att betrakta som en avtalspart, även om det i de flesta fall är så. Det nya direktivets definitioner av paketresa inbegriper även vissa researrangemang där resenären har träffat separata avtal med resetjänstleverantörerna. Det är visserligen troligt att arrangören och de andra resetjänstleverantörerna även vid paketresor som uppkommer på detta sätt kommer att stå i någon form av avtals-

relation till varandra men det är inte någon förutsättning för att arrangören ska ha fullt ansvar för paketresans fullgörande. Det kan alltså finnas tillfällen då arrangören har det primära ansvaret för en skada som uppkommit på grund av en tredje part utan att arrangören med stöd av inomkontraktuella bestämmelser kan kräva ersättning från den tredje parten.

Arrangören har dessutom en i princip strikt skyldighet att medge prisavdrag, dvs. även om det fel som gett upphov till prisavdraget orsakats av tredje man som saknar anknytning till parternas avtal. Vid prisavdrag kan det följaktligen också finnas ett utrymme för regressrätt i förhållande till andra än avtalsparter.

Undantagsvis kan också förekomma att den som har orsakat en skada står i en avtalsrelation till resenären men inte till arrangören, eller den näringsidkare som ska bära arrangörens primära skadeståndsansvar. I de fall en näringsidkare har underlättat ett kopplat researrangemang utan att på föreskrivet sätt informera resenären om att denne står i begrepp att träffa avtal som kommer att ingå i ett kopplat researrangemang men inte utgöra en paketresa åläggs näringsidkaren arrangörsansvar i förhållande till resenären. Näringsidkaren får i dessa fall det primära ansvaret för fullgörande av hela researrangemanget. Det innebär emellertid inte i sig att näringsidkaren kan sägas stå i någon avtalsrelation till övriga resetjänstleverantörer. I en sådan situation kan det också finnas ett behov av att tillförsäkra näringsidkaren samma möjligheter som arrangören att regressvis kräva den resetjänstleverantör som är ansvarig, t.ex. för att en transport har uteblivit eller blivit försenad, på ersättning för den skada som näringsidkaren drabbats av i form av skadestånd till resenären. Den situationen synes inte ha förutsetts i artikel 22 i direktivet. Utredningen anser emellertid att det inte är något som hindrar att en regel om regressrätt omfattar även dessa aktörer.

En förutsättning för att en arrangör eller annan näringsidkare som har varit tvungen att medge prisavdrag eller betala skadestånd ska kunna regressvis kräva ersättning av en tredje part är emellertid att denne tredje part kan åläggas självständigt skadeståndsansvar. Regressrätten är ju en rätt som tillerkänns någon som har betalat en annans skuld att återkräva vad han eller hon har betalat från rätt skadeståndsskyldig. Står resenären i en avtalsrelation med resetjänstleverantören följer skadeståndsansvaret av avtalet eller av allmänna avtalsrättsliga regler om kontraktsbrott. I utomobligato-

riska förhållanden regleras skadeståndsskyldigheten framför allt av skadeståndslagen (1972:207). När det gäller person- och sakskador förutsätts att skadan vållats av den som avkrävs skadestånd (2 kap. 1 § skadeståndslagen). Därutöver finns vissa begränsningar i form av jämkningsregler. Vid ren förmögenhetsskada är utgångspunkten att sådan skada endast ersätts om den vållats genom brott (2 kap. 2 § skadeståndslagen). De skador som kan uppkomma till följd av fel i resan torde i många fall vara att anse som ren förmögenhetsskada eller en följdskada till en sådan skada. De allmänna förutsättningarna för skadestånd i utomobligatoriska förhållanden medför följaktligen att det i många fall kan vara uteslutet för arrangören att regressvis kräva ersättning av en tredje part. Syftet med det nya direktivet kan emellertid, enligt utredningens mening, inte vara att ålägga medlemsstaterna att ändra de allmänna förutsättningarna för skadestånd i utomobligatoriska förhållanden. Utredningens utgångspunkt är därför att direktivet syftar till att åstadkomma en ordning som möjliggör för arrangören att övervältra den förlust som kan uppkomma för arrangören när denne fullgör sitt primära ansvar i förhållande till resenären, på den som enligt nationella skadeståndsrättsliga regler ska åläggas det slutliga ansvaret för skadan.

Inom skadeståndsrätten saknas allmänna lagregler om regressrätt. Regler om regressrätt finns endast inom vissa särskilda områden, t.ex. inom försäkringsrätten. I 7 kap. 9 § försäkringsavtalslagen (2005:104) anges att försäkringsbolaget inträder i den försäkrades rätt till skadestånd med anledning av skadan, i den mån denna omfattas av försäkringen och har ersatts av bolaget. I övrigt gäller vissa principer, såsom att den som har strikt ansvar har regressrätt gentemot andra som ansvarar på grund av eget vållande (Jan Hellner och Marcus Radetzki, Skadeståndsrätt, 9 uppl. 2014, s. 235 f.). Mot bakgrund av det ovanstående anser utredningen att det är motiverat att i den nya lagen införa en bestämmelse varigenom arrangören, eller den näringsidkare som enligt den nya lagen ansvarar på samma sätt som en arrangör, och återförsäljaren, tillförsäkras en rätt att regressvis återkräva ersättning eller annan kompensation som de har betalat till resenären eller prisavdrag som de har medgett resenären på grund av fel i paketresan, från den som har bidragit till att felet uppkommit. En konsekvens av att införa en regel om att arrangören eller återförsäljaren i en sådan situation övertar resenärens rätt till ersättning är att resenären inte längre själv kan begära

samma ersättning från den som bidragit till att felet uppkommit. Därigenom undviks överkompensation i de situationer då resenären först vänder sig till arrangören eller återförsäljaren. Regressrätten bör gälla även när arrangören och den som har bidragit till att skadan har uppkommit står i en avtalsrelation med varandra, såvida inte annat har avtalats mellan dem. Detta behöver emellertid inte regleras särskilt. Bestämmelsen hindrar inte arrangören och den enskilde resetjänstleverantören från att reglera regressrätten på annat sätt i avtalet dem emellan.

6.5.7 Reklamation och preskription m.m.

Utredningens bedömning och förslag: I den nya lagen införs en bestämmelse varigenom resenären, på motsvarande sätt som gäller i dag, förlorar sin rätt att åberopa fel i paketresan om denne inte reklamerar inom skälig tid. Det nu gällande undantaget för de fall då arrangören eller återförsäljaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder överförs också till den nya lagen.

Reklamation ska kunna göras till den återförsäljare som resan köptes genom.

Det bör inte införas någon särskild regel om preskription.

Skälen för utredningens bedömning och förslag:

Skyldighet att reklamera inom skälig tid

I det nya direktivet föreskrivs en skyldighet för resenären att utan onödigt dröjsmål och med beaktande av omständigheterna informera arrangören om bristande överensstämmelse som resenären upplever vid fullgörandet av en resetjänst som omfattas av paketreseavtalet (artikel 13.2). Någon direkt påföljd för det fall resenären underlåter att reklamera föreskrivs dock inte i denna artikel. Däremot har andra bestämmelser i direktivet utformats så att resenärens underlåtenhet att reklamera får konsekvenser. Till skillnad från det tidigare paketresedirektivet föreskrivs i det nya direktivet en rätt för resenären att på arrangörens bekostnad själv avhjälpa fel alternativt att säga upp avtalet, om arrangören inte har åtgärdat felet

inom den tid som resenären har angett i samband med reklamationen (artikel 13.4). Resenären ska alltså inte få ersättning för kostnader för avhjälpande (såvida inte omedelbart avhjälpande krävs) eller ha rätt att säga upp avtalet, om resenären inte först har gett arrangören möjlighet att avhjälpa felet.

Resenärens underlåtenhet att reklamera kan också få betydelse för dennes rätt till prisavdrag och skadestånd. Det framgår av skäl 34 i direktivet, där det sägs att resenärens underlåtenhet att reklamera får tas i beaktande vid fastställande av lämplig prissänkning eller ersättning för skador i den utsträckning sådant meddelande hade inneburit att skadan hade kunnat undvikas eller minskas. Av artikel 14.1 och 14.3 a i direktivet följer att arrangörens skadeståndsansvar respektive skyldighet att medge prisavdrag begränsas i den utsträckning denne kan visa att felet kan tillskrivas resenären. Felet torde, åtminstone delvis, kunna tillskrivas resenären om hans eller hennes underlåtenhet att reklamera i tid har påverkat arrangörens möjligheter att åtgärda felet. Huruvida det är fallet torde få avgöras från fall till fall med beaktande av omständigheterna. Känner arrangören redan till felet och dess betydelse för resenären, kan resenären ha fog för att utgå ifrån att en reklamation inte är nödvändig. Bevisbördan för att arrangören har känt till felet bör dock åvila resenären. Är omständigheterna sådana att felet inte går att åtgärda kan det också sakna betydelse om resenären dröjer med att reklamera det. Bevisbördan för att arrangören hade kunnat åtgärda felet (eller hade kunnat åtgärda det snabbare) i händelse av reklamation, bör åvila arrangören.

Av de enskilda bestämmelserna om avhjälpande, prisavdrag och skadestånd i det nya direktivet följer alltså att utebliven reklamation kan få betydelse för resenärens rätt till kompensation. Det kan därför hävdas att det inte är nödvändigt att i den bestämmelse i den nya lagen som ålägger resenären en skyldighet att reklamera särskilt föreskriva en påföljd vid utebliven eller sen reklamation. Direktivet säger emellertid inget om vad som ska gälla i den situationen då resenären visserligen inte kan sägas ha reklamerat utan onödigt dröjsmål men den uteblivna reklamationen ändå inte har haft någon påverkan på arrangörens möjligheter att åtgärda felet eller på annat sätt begränsa skadan. Det kan t.ex. vara fråga om att felet inte kunde åtgärdas. Det skulle också kunna vara fråga om att en resenär, som visserligen inte haft någon möjlighet att kontakta arrangören på

plats men väl efter hemkomsten, ändå dröjer flera månader eller år med att framställa sitt anspråk. Arrangören har i dessa situationer ett berättigat intresse av att så snart som möjligt få veta om resenären anser sig ha rätt till kompensation. Det kan vara viktigt av flera skäl, bl.a. därför att arrangören därigenom ges bättre möjligheter att ta reda på vad som hänt, vilket kan vara avgörande för dennes möjligheter att förbättra sin verksamhet och därmed undvika ytterligare krav från andra resenärer. Arrangörens möjligheter att i sin tur kräva kompensation av underleverantörer är också beroende av att arrangören i ett tidigt skede får besked om kravet. En sen reklamation från resenären kan medföra att arrangörens regresskrav preskriberas eller att dennes möjligheter att utkräva ansvar försvåras.

I 19 § i nuvarande paketreselagen stadgas att resenären inte får åberopa fel om han inte inom skälig tid efter det att han märkt felet underrättar arrangören eller återförsäljaren om det. Det gäller emellertid inte om arrangören har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder (19 § andra stycket). Den påföljd vid utebliven reklamation som finns i 19 § i nuvarande paketreselagen saknade motsvarighet i det tidigare paketresedirektivet men infördes mot bakgrund av att en regel om skyldighet för resenären att reklamera annars ansågs bli verkningslös (prop. 1992/93:95, s. 51 ff.). Enligt utredningens mening bör en motsvarande bestämmelse tas in i den nya lagen. Med en sådan regel saknas det, enligt utredningens mening, skäl att införa någon särskild preskriptionstid i lagen.

Reklamation ska kunna göras till återförsäljaren

I artikel 15 i det nya direktivet anges att medlemsstaterna ska se till att resenären kan skicka meddelanden, begäranden eller klagomål vad gäller fullgörandet av paketresan direkt till den återförsäljare som den köptes genom. Återförsäljaren ska vidarebefordra dessa meddelanden m.m. till arrangören utan onödigt dröjsmål. Enligt artikel 15 andra stycket ska, med avseende på iakttagande av tidsfrister eller preskriptionstider, återförsäljarens mottagande av sådana meddelanden m.m. anses som arrangörens mottagande. En bestämmelse som motsvarar artikel 15 bör införas i den nya lagen. Underlåter återförsäljaren att vidarebefordra meddelandena kan det leda till att arrangören inte kan uppfylla sina skyldigheter att åtgärda fel.

Det påverkar emellertid inte arrangörens ansvar i förhållande till resenären. Eventuell skada som kan uppkomma hos arrangören till följd av att återförsäljaren inte uppfyller sina skyldigheter att vidarebefordra meddelanden och liknande får regleras i avtalet dem emellan.

6.5.8 Skyldighet att tillhandahålla assistans

Utredningens förslag: I den nya lagen ska införas en bestämmelse som reglerar arrangörens skyldighet att tillhandahålla praktisk assistans till resenärer som befinner sig i svårigheter. Arrangören ska ges rätt att ta ut en skäligen avgift för assistansen om resenären själv har orsakat situationen uppsåtligt eller genom vårdslöshet.

Skälen för utredningens förslag:

I artikel 16 i det nya direktivet har föreskrivits en skyldighet för arrangören att tillhandahålla resenären lämplig assistans när denne befinner sig i svårigheter, även när dessa svårigheter beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter. Skyldigheten omfattar i synnerhet att tillhandahålla resenären information om hälso- och sjukvårdstjänster, lokala myndigheter och konsulärt bistånd. Resenären ska också få hjälp att upprätta distanskommunikation och att hitta alternativa researrangemang. Har resenären själv orsakat situationen uppsåtligt eller genom vårdslöshet har arrangören rätt att ta ut en skäligen avgift för assistansen, som dock inte får överskrida arrangörens faktiska kostnader. En bestämmelse motsvarande artikel 16 bör införas i den nya lagen.

6.5.9 Återförsäljares ansvar när arrangören är etablerad utanför EES-området

Utredningens förslag: I den nya lagen införs en bestämmelse om att återförsäljare som till försäljning erbjuder paketresor som kombineras av en arrangör som är etablerad utanför EES-området omfattas av de skyldigheter som gäller för arrangörer, bl.a. med avseende på ansvaret för paketresans fullgörande och tillhandahållandet av insolvensskydd. Återförsäljaren ska kunna undgå ansvar om denne visar att arrangören uppfyller skyldigheterna enligt de aktuella bestämmelserna.

Skälen för utredningens förslag:

I artikel 20 i det nya direktivet föreskrivs ett särskilt ansvar för återförsäljare som är etablerade i en medlemsstat när arrangören är etablerad utanför EES-området. I dessa fall ska återförsäljaren omfattas av samma skyldigheter som fastställs för arrangörer i kapitel 4 (fullgörandet av paketresan) och kapitel 5 (skydd vid obestånd), såvida inte återförsäljaren lägger fram bevis för att arrangören uppfyller kraven i dessa kapitel. Vilken betydelse bestämmelsen har för återförsäljarens skyldigheter att ställa säkerhet vid obestånd behandlas närmare i avsnitt 7.2. När det gäller övriga krav innebär direktivet att återförsäljaren är ansvarig såvida denne inte visar att arrangören fullgör skyldigheterna enligt lagen. Återförsäljaren ska alltså vara fullt ansvarig för fullgörandet av de resetjänster som ingår i paketresan, inklusive skyldighet att utge ersättning för prissänkning och skadestånd vid fel i resan och att bekosta hemtransport eller in-kvartering om hemtransport inte kan ordnas, samt att tillhandahålla assistans till resenärer som befinner sig i svårigheter. Återförsäljarens ansvar faller bort om denne kan visa att arrangören fullgör dessa skyldigheter. Det är inte tillräckligt att återförsäljaren kan visa att arrangören har motsvarande skyldigheter enligt lagen i den stat där denne är etablerad. Återförsäljaren måste också visa att arrangören uppfyller dessa skyldigheter.

Hur återförsäljaren i praktiken ska kunna visa detta framgår inte av direktivet eller av dess skäl. Det finns ingen grund för att föreskriva t.ex. att resenären i första hand ska vända sig till arrangören

innan denne gör sina rättigheter gällande gentemot återförsäljaren. Utredningen har därför tolkat direktivets artikel 20 så att resenären ska kunna vända sig direkt till återförsäljaren som därefter får kontakta arrangören för att be denne tillgodose resenärens rättigheter till följd av paketreseavtalet. Vidhåller resenären sina krav mot återförsäljaren kan denne vägra att uppfylla kraven om arrangören redan har uppfyllt dem. En bestämmelse motsvarande artikel 20 i direktivet ger utrymme för en sådan ordning. I den nya lagen bör därför införas en bestämmelse om att återförsäljare som till försäljning erbjuder paketresor som kombineras av en arrangör som är etablerad utanför EES-området omfattas av de skyldigheter som gäller för arrangörer enligt de aktuella bestämmelserna, såvida inte återförsäljaren visar att arrangören uppfyller dessa skyldigheter.

6.6 Ansvaret för fullgörande vid kopplade researrangemang

Utredningens förslag: I den nya lagen införas en bestämmelse om att vissa särskilt angivna rättigheter och skyldigheter som gäller för paketreseavtal ska gälla för de tjänster som ingår i det kopplade researrangemanget när den näringsidkare som underlättat det kopplade researrangemanget har underlåtit att informera om avtalet på föreskrivet sätt. I dessa fall ska bl.a. samma förutsättningar för ändringar före researrangemangets början gälla och näringsidkaren ska i förhållande till resenären ansvara för fullgörandet av samtliga resetjänster som ingår i det kopplade researrangemanget.

Skälen för utredningens förslag:

Som redogjorts för ovan, under rubriken informationsbestämmelser, föreskriver direktivet att vissa rättigheter och skyldigheter som gäller för paketresor ska gälla även för sammanlänkade researrangemang om den näringsidkare som har underlättat det sammanlänkade researrangemanget inte på vederbörligt sätt har informerat resenären om att det inte är ett paketreseavtal som denne ingår och om näringsidkaren inte har ställt säkerhet vid insolvens och informerat om det.

Detta följer av artikel 19.1–3 i direktivet. Artikel 19.3 anger att de rättigheter och skyldigheter som framgår av artiklarna 9 och 12 och kapitel 4 i sådana fall ska gälla för de resor som ingår i det sammanlänkade researrangemanget. Resenären ska alltså i dessa fall bl.a. ha rätt att överlåta resan till en annan resenär och att säga upp avtalen om resetjänsterna av samma skäl och på samma grunder som gäller för paketresor. Vidare ska den näringsidkare som underlättat researrangemanget ha samma ansvar för fullgörandet av de resetjänster som ingår i det sammanlänkade researrangemanget som arrangören hade haft om det varit fråga om en paketresa. Näringsidkaren ska alltså ansvara även för fullgörandet av de resetjänster som ska utföras av de andra näringsidkare som resenären har ingått avtal med. Resenären ska också kunna rikta samtliga krav på prisavdrag och skadestånd till den näringsidkare som underlättat det sammanlänkade researrangemanget. Den näringsidkare som underlättat det sammanlänkade researrangemanget ska också ha samma rättigheter som arrangörer har enligt de bestämmelser som artikel 19.3 hänvisar till. Det innebär bl.a. att näringsidkaren ska få säga upp avtalet på samma grunder och villkor som gäller för arrangörer.

När ett avtal har ingåtts som lett till tillskapandet av ett sammanlänkat researrangemang ska, enligt artikel 19.4 direktivet, den eller de näringsidkare som resenären ingår tillkommande avtal med vara skyldiga att ge den näringsidkare som underlättat det sammanlänkade researrangemanget information om att avtal har ingåtts. I likhet med vad som gäller i fråga om paketresor, när de näringsidkare till vilka uppgifter överförs underlåter att informera arrangören om att en paketresa skapats, föreskriver direktivet ingen särskild sanktion för det fall näringsidkaren inte uppfyller sin informationsskyldighet vid sammanlänkade researrangemang. Av samma skäl som anförts i övervägandena rörande paketresor framstår det inte heller som nödvändigt att föreskriva någon sådan sanktion. Näringsidkarnas underlåtenhet att informera den näringsidkare som underlättat researrangemanget leder inte till någon rättsförlust för resenären. Ansvar för fullgörandet är som utgångspunkt separat för de olika tjänsterna och den omständigheten att näringsidkaren inte får besked om att ett kopplat researrangemang har skapats saknar egentligen betydelse för dennes enskilda prestation. I praktiken kan det dock ha betydelse för näringsidkarens möjlig-

heter att uppfylla sina skyldigheter. Detta får emellertid regleras på avtalsrättslig väg mellan resetjänstleverantörerna.

Bestämmelser motsvarande artikel 19 ska införas i den nya lagen. Som tidigare redogjorts för ska dock begreppet kopplade researrangemang användas i stället för direktivets begrepp sammanlänkade researrangemang. När det gäller placeringen av bestämmelserna gör utredningen bedömningen att direktivets systematik bör följas. De bestämmelser som gäller för kopplade researrangemang är mycket få, i jämförelse med vad som gäller för paketresor, och bör för överskådlighetens skull hållas samlade.

6.7 Ansvar för bokningsfel

Utredningens förslag: I den nya lagen införs särskilda regler om skadeståndsansvar vid bokningsfel. Ett ansvar för bokningsfel som beror på tekniska brister i bokningssystemet ska åläggas den näringsidkare som felet kan hänföras till. Ett ansvar för den näringsidkare som åtagit sig att sköta bokningen av en paketresa ska också införas. Ansvariet ska omfatta fel som görs vid bokningen.

Skälen för utredningens förslag:

Resenären ska ha rätt till skadestånd vid bokningsfel

Enligt artikel 21 i det nya direktivet ska medlemsstaterna se till att en näringsidkare är ansvarig (*liable*) för eventuella fel till följd av tekniska brister i bokningssystemet som kan tillskrivas denna näringsidkare. Vilka fel det skulle kunna vara fråga om nämns inte i direktivet men det torde kunna vara fråga om sådana fel som att datumet för avresan blir fel, att fel namn anges på biljetten, att fel hotell väljs eller att resenärens bokning faller bort eller tvärtom två bokningar görs. Ett otal ytterligare fel kan givetvis tänkas uppkomma. Typiskt sett torde det vara fråga om fel som kan tillskrivas den som tillhandahåller bokningssystemet. Direktivet föreskriver också ett ansvar för näringsidkare som har åtagit sig att sköta bokningen av en paketresa eller resetjänster som ingår i ett sammanlänkat researrangemang för de fel som görs under bokningsprocessen.

De fel som åsyftas här torde vara sådana som brukar hänföras till den mänskliga faktorn, t.ex. att näringsidkaren manuellt för in fel uppgifter vid bokningen.

I den engelska versionen av det nya direktivet återfinns artikel 21 under rubriken *liability for booking errors*, vilket i den svenska versionen har översatts till ”ansvar för bokningsfel”. Enligt utredningens mening bör artikel 21 tolkas så att den ställer krav på att den näringsidkare som enligt artikeln ska vara ansvarig ska ersätta den skada som felet orsakar. När det gäller utformningen av skadeståndsansvaret framgår av artikel 21 att ansvaret ska vara uteslutet om felet kan tillskrivas resevärdens eller har orsakats av oundvikliga och extraordinära omständigheter. Såsom artikel 21 har utformats finns det, enligt utredningens mening, inget utrymme för att föreskriva culpaansvar. Ansvaret för bokningsfel ska i princip vara strikt.

Nuvarande reglering av ansvaret för bokningsfel

Den nu gällande paketreselagen reglerar inte frågan om skadeståndsskyldighet eller annat ansvar för bokningsfel. Det fanns inte heller något krav på sådan reglering i det tidigare paketresedirektivet. Följderna av bokningsfel regleras emellertid genom allmänna avtalsrättsliga och skadeståndsrättsliga regler, liksom reglerna om mellanmansrätt. En första fråga som uppkommer är vilken skada en resevärd kan drabbas av till följd av bokningsfel. Det är uppenbart att resevärdens kan drabbas av att bokningen inte resulterar i en resa som motsvarar vad resevärdens hade avsett att boka. Huruvida den näringsidkare som tillhandahåller bokningssystemet eller som har åtagit sig att sköta bokningen kan bli skadeståndsskyldig i förhållande till resevärdens beror till stor del på hur förhållandet mellan näringsidkaren och resevärdens ska karaktäriseras. Resevärdens kan emellertid också drabbas av skada till följd av att resevärdens, som inte vill stå fast vid bokningen, blir skadeståndsskyldig i förhållande till arrangören eller någon annan avtalspart på grund av kontraktsbrott. Avgörande för om en sådan skada kan uppstå är om resevärdens anses bunden av avtalet trots felet vid bokningen. Förhållandet mellan den näringsidkare som tillhandahåller bokningssystemet eller har åtagit sig att sköta bokningen och resevärdens är av avgörande betydelse även för frågan om avtalsbundenhet.

Bokningsfel som beror på tekniska brister i bokningssystemet kan uppkomma utan att det föreligger någon form av uppdragsförhållande mellan resenären och den näringsidkare som tillhandahåller systemet. I de fall näringsidkaren har åtagit sig att sköta bokningen av paketresan eller det kopplade researrangemanget är det däremot fråga om ett uppdrag. Uppdraget kan vara ett bland flera eller, vilket torde vara vanligare, ett enstaka uppdrag. Vare sig en tjänst som består av att tillhandahålla bokningssystem eller som består i att utföra bokningar kan emellertid anses bygga på ett sådant förtroendeförhållande mellan parterna att det är fråga om ett personligt uppdrag. Det är snarare fråga om vad som i doktrinen har kallats för ”företagsuppdrag” för vilka det är tveksamt om analogier till reglerna om sysslomän i 18 kap. handelsbalken (1736:1232, nedan HB) kan göras. (Jan Hellner, Richard Hager och Annina H. Persson, Speciell avtalsrätt II Kontraktsrätt, Första häftet, uppl. 6, 2015, s. 265 ff.). Skulle det undantagsvis anses lämpligt att göra en analogi till reglerna i 18 kap. HB skulle det emellertid innebära att resenären som utgångspunkt skulle vara bunden av de rättshandlingar som sysslomannen vidtagit, så länge rättshandlingarna håller sig inom dennes behörighet (18 kap. 2 § HB). Det gäller även om näringsidkaren i samband med att rättshandlingen vidtogs handlade i strid mot resenärens instruktioner.

Det vanliga torde vara att den näringsidkare som åtagit sig att boka en paketresa eller resetjänster som ingår i ett kopplat researrangemang har fått en fullmakt av resenären. Är det fråga om en muntlig fullmakt, som lämnas t.ex. vid bokningar per telefon eller på en resebyrås kontor, sammanfaller näringsidkarens behörighet med dennes befogenhet. Handlar näringsidkaren vid bokningen i strid med resenärens instruktioner blir resenären då inte bunden av rättshandlingen (11 § andra stycket och 18 § lagen [1915:218] om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, nedan avtalslagen). Är det i stället fråga om en skriftlig fullmakt, som lämnas t.ex. i ett e-postmeddelande eller i samband med en bokning på internet, blir resenären bunden av avtalet om arrangören, eller den näringsidkare som bokningen görs med, är i god tro beträffande behörigheten hos den näringsidkare som gjort bokningen (11 § första stycket avtalslagen).

I de fall resenären till följd av ett tekniskt fel i bokningssystemet har gjort en bokning med helt eller delvis annat innehåll än vad som

avsetts ligger det nära tillhands att överväga om reglerna om förklaringsmisstag och befordringsfel i 32 § avtalslagen kan leda till att resenärens viljeförklaring att ingå avtalet anses vara ogiltig. Enligt 32 § första stycket är den som avgivit en viljeförklaring, vilken i följd av felskrivning eller annat misstag å hans sida fått annat innehåll än som åsyftats inte bunden av viljeförklaringens innehåll, om den, till vilken förklaringen är riktad, insåg eller bort inse misstaget. Tillämpad på bokningsfel skulle resenären vara befriad från avtalet om arrangören insett eller borde ha insett att bokningen fått ett annat innehåll än resenären hade tänkt sig. I en del fall skulle det visserligen kunna åberopas, t.ex. vid dubbelbokningar som arrangören upptäckt eller borde ha upptäckt. Regeln täcker emellertid inte alla situationer som kan tänkas uppkomma till följd av felbokningar. Inte heller regeln om befordringsmisstag i 32 § andra stycket avtalslagen är direkt tillämplig på bokningsfel. Enligt bestämmelsen är avsändaren av en viljeförklaring som befordras genom telegram eller framförs muntligen genom bud och vars innehåll till följd av fel vid telegraferingen eller oriktigt återgivande genom budet har blivit förvanskad, inte bunden av förklaringen i det skick den framkommit, även om mottagaren var i god tro. Bestämmelsen avser endast viljeförklaringar som befordras genom telegram eller muntligen genom bud och har i doktrinen ansetts inte kunna tillämpas analogt på viljeförklaringar som befordras genom e-postmeddelanden och liknande (Ramberg och Ramberg, Allmän avtalsrätt, 10 uppl., 2016, s. 132).

Av det sagda följer att de nu gällande reglerna om fullmakt och sysslomän, tillsammans med ogiltighetsreglerna i avtalslagen, i vissa men inte i alla fall kan befria resenären från avtalet med arrangören. Det innebär att det i ett flertal andra fall kan uppstå en situation då resenären drabbas av skada till följd av bokningsfel, antingen därför att resenären bryter avtalet och krävs på skadestånd för kontraktsbrott eller står fast vid avtalet och får en resa som inte i alla avseenden motsvarar vad resenären avsett att boka. I förhållandet mellan den näringsidkare som står för bokningssystemet, alternativt som har åtagit sig att utföra bokningen, och resenären eller beställaren av resan aktualiseras då frågor om fel i utförd tjänst. För att den näringsidkare som tillhandahåller ett bokningssystem eller som har fått i uppdrag att sköta en bokning ska bli skadeståndsskyldig till följd av bokningsfel som beror på tekniska brister i systemet eller

som görs vid utförande av ett bokningsuppdrag krävs enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer att näringsidkaren har gjort sig skyldig till oaktsamt vållande (jfr Jan Hellner, Richard Hager och Annina H. Persson, Speciell avtalsrätt II Kontraktsrätt, Första häftet, uppl. 6, 2015, s. 273). Enligt utredningens mening är den rätt till ersättning som följer av allmänna skadeståndsrättsliga principer därmed inte tillräcklig för att uppfylla kraven enligt direktivet.

Endast marknadsrättsliga sanktioner i lagen om elektronisk handel

Tillhandahållandet av ett bokningssystem, t.ex. ett bokningssystem online eller en webbplats för sökning och bokning av paketresor eller resetjänster som ingår i ett kopplat researrangemang utgör en sådan tjänst som omfattas av lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster. Enligt 10 §, som rör krav i samband med beställning, anges att en tjänsteleverantör ska tillhandahålla lämpliga och effektiva tekniska hjälpmedel som gör det möjligt för en tjänstemottagare att upptäcka och rätta till sina eventuella inmatningsfel innan denne gör en beställning. I de fall en näringsidkares bokningssystem inte uppfyller kraven enligt 10 § och en beställare råkar ange fel uppgifter vid bokningen utan att ges föreskrivna möjligheter att upptäcka och rätta felet kan felet anses vara hänförligt till näringsidkaren i den mening som avses i artikel 21. I lagen om elektronisk handel och andra informations-samhällets tjänster föreskrivs emellertid varken någon skadeståndsrättslig eller civilrättslig sanktion för näringsidkaren i dessa fall. I stället har en marknadsrättslig påföljd föreskrivits för den näringsidkare som inte tillhandahåller sådana tekniska hjälpmedel som föreskrivs i lagen.

Rätten till skadestånd bör regleras i den nya lagen

Ovan har utredningen gjort bedömningen att resenären inte i alla situationer kan åberopa gällande avtalsrättsliga regler om avtalsbundenhet för att befria sig från avtalet med arrangören eller de näringsidkare som enligt bokningen ska tillhandahålla resetjänster inom ramen för ett kopplat researrangemang. Vidare har utredningen konstaterat att resenären inte genom gällande allmänna skadestånds-

rättsliga principer tillförsäkras rätt till skadestånd vid bokningsfel i den utsträckning som krävs enligt direktivet. Det finns därmed ett behov av att reglera dessa situationer särskilt.

Till viss del skulle resenärens skydd mot bokningsfel kunna ökas genom att en ny ogiltighetsgrund infördes för viljeförklaringar som förvanskats genom elektroniska bokningsprocesser. En sådan regel skulle emellertid riskera att antingen bli alltför begränsad och endast ta sikte på vissa typer av bokningsprocesser eller alltför vid och därigenom få betydelse för många andra typer av avtal som ingås genom liknande bokningssystem. Med tanke på den kritik av principiellt slag som riktats mot den nu gällande regeln om befordringsmisstag vid användning av telegrafering framstår det inte som lämpligt att utöka den regeln ytterligare. Den näringsidkare som har tagit emot bokningen, utan att själv ha något att göra med utformningen av bokningssystemet, bör kunna utgå ifrån att den resenär som har gjort en bokning har avsett att göra en bokning, såvida det inte finns omständigheter som medför att näringsidkaren borde ha förstått att ett misstag begåtts. Utredningen anser därför att en bättre lösning vore att i den nya lagen införa särskilda regler som tillgodoser direktivets krav på skadeståndsansvar. Av lagtekniska skäl bör de två olika typerna av bokningsfel regleras i olika paragrafer, en som avser tekniska fel i bokningssystemet och en som avser fel som näringsidkaren gör i samband med den bokning han åtagit sig att göra. I bestämmelserna ska också införas undantag från ansvar för fel som har orsakats av oundvikliga och extraordinära omständigheter. Därutöver ska i den senare bestämmelsen också införas ett undantag för fel som beror på resenären. Något sådant undantag behövs inte vid fel som beror på tekniska brister eftersom näringsidkaren bara ansvarar för dessa fel om de kan hänföras till denne.

Något om förhållandet mellan arrangören och den som bokningsfelet kan hänföras till

I de fall de avtalsrättsliga reglerna leder till att resenären inte är bunden av avtalet eller avtalen kan arrangören eller de näringsidkare som ska tillhandahålla resetjänster inom ramen för ett kopplat researrangemang i vissa fall ha ett berättigat krav på ersättning från den näringsidkare som bokningsfelen kan hänföras till. Det torde fram-

för allt kunna bli aktuellt i de fall felet beror på tekniska fel i bokningssystemet eller då näringsidkaren uppsåtligen eller av oaktsamhet har gått utanför sin behörighet. Enligt utredningens mening syftar artikel 21 i direktivet emellertid inte till att reglera förhållandena mellan olika resetjänstleverantörer utan avser enbart att skydda resenärerna från skada som de kan drabbas av till följd av fel som kan uppstå under bokningsprocessen (jfr skäl 45). Den näringsidkare som kan hållas ansvarig för bokningsfelet torde i regel stå i någon form av avtalsrelation med den näringsidkare som resenären träffar avtal med genom bokningen och frågan om ansvar får då regleras genom parternas avtal eller genom allmänna avtalsrättsliga principer om skadestånd i avtalsförhållanden.

6.8 Tillsyn, sanktioner och administrativt samarbete

Utredningens bedömning och förslag: Reglerna om tillsyn och sanktioner i den nu gällande lagen om paketresor uppfyller, tillsammans med Konsumentombudsmannens tillsyn enligt marknadsföringslagen, kraven enligt direktiven. Reglerna bör därför, efter anpassning till övriga bestämmelser, föras in i den nya lagen. I lagen bör dock anges att tillsynen ska utövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Genom förordningen om instruktion för Konsumentverket har verket redan ålagts det ansvar för det administrativa samarbete som bör ankomma på verket med anledning av direktivet.

Skälen för utredningens bedömning och förslag

Kravet på tillsyn och sanktioner i direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang

I artikel 24 i direktivet anges att medlemsstaterna ska se till att tillräckliga och effektiva resurser finns för att säkerställa efterlevnaden av direktivet.

I artikel 25 stadgas att medlemsstaterna ska fastställa sanktioner för överträdelse av nationella bestämmelser som antas enligt direktivet och att de ska vidta alla åtgärder som krävs för att se till att de tillämpas. Vidare sägs att sanktionerna ska vara effektiva, propor-

tionella och avskräckande. Hur sanktionssystemet ska vara utformat regleras emellertid inte.

Direktivet föreskriver att medlemsstaterna ska ställa upp skyldigheter dels för rättssubjekt som är etablerade på medlemsstatens territorium, dels för rättssubjekt som är etablerade utanför EU respektive EES-området men som riktar sin verksamhet till medlemsstaten. Det innebär att medlemsstaterna också måste utöva tillsyn över att dessa skyldigheter fullgörs. Medlemsstaterna åläggs också att införa sanktioner för det fall skyldigheterna inte fullgörs.

Sanktionerna och tillsynen enligt den nu gällande lagen om paketresor

Den nu gällande paketreselagen innehåller regler rörande förhållandet mellan researrangören respektive återförsäljaren och resenären. Bestämmelserna i lagen är i huvudsak civilrättsligt sanktionerade. Uppfyller arrangören inte sina skyldigheter enligt avtalet kan denne bli skyldig att ordna ersättningsarrangemang eller att utge ersättning i form av prisavdrag eller skadestånd (13–18 §§). Detta har redogjorts för närmare i avsnitt 6.5. Den nya paketreselagen föreslås på motsvarande sätt innehålla civilrättsliga regler och sanktioner. De föreslagna sanktionerna motsvarar, enligt utredningens mening, de krav som ställs i direktivet. Den resenär som vill åberopa reglerna kan vända sig till allmän domstol för att kräva sina rättigheter. Konsumenter har också möjlighet att vända sig till ARN för att få nämndens syn på hur tvister med arrangörer, återförsäljare och andra näringsidkare bör lösas. Marknadsdomstolen kan dessutom efter ansökan av KO förbjuda en näringsidkare som använder oskäligen avtalsvillkor i sina avtal med konsumenter att i fortsättningen använda samma eller väsentligen samma villkor, förutsatt att förbudet är påkallad från allmän synpunkt eller annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse (1, 3 och 4 §§ lagen [1994:1512] om avtalsvillkor i konsumentförhållanden).

I den nya paketreselagen föreslås också marknadsrättsliga sanktioner vid underlåtenhet att uppfylla den informationsplikt som föreskrivs i lagen. Detta har redogjorts för i avsnitt 6.3. Sådana marknadsrättsliga sanktioner finns även i den nu gällande lagen om paketresor, (7 § tredje stycket). Hänvisningen till marknadsföringslagen innebär att lagens bestämmelser om förbuds- och åläggande-

förelägganden blir tillämpliga. Den administrativa sanktion som föreskrivs i marknadsföringslagen (marknadsstörningsavgift) ska dock inte tillämpas. KO, som har ett tillsynsansvar i denna del, får föra talan om förbud eller åläggande vid Patent- och marknadsdomstolen (23, 24, 46 a och 47 §§ marknadsföringslagen i dess lydelse efter den 1 september 2016). I fall som inte är av större vikt får KO meddela förelägganden som emellertid bara blir gällande om de godkänns av näringsidkaren (28 § marknadsföringslagen). I en nyligen lämnad proposition föreslår Regeringen att KO:s befogenheter och tillgängliga sanktioner vid tillsynen enligt marknadsföringslagen (2008:486) och lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden stärks. Förslaget innebär bl.a. att de förbud och ålägganden som KO får besluta om enligt dessa lagar inte längre ska vara beroende av näringsidkarens godkännande och att KO ska ges möjlighet att bestämma att sådana beslut ska gälla omedelbart. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 oktober 2016 (prop. 2015/16:168, s. 1).

Konsumentverket har enligt den nu gällande lagen om paketresor (21 §) tillsyn över att lagen följs. Tillsynen ska utövas så att den inte vållar större kostnad eller olägenhet än som är nödvändigt. Ordalydelsen, "tillsyn över att denna lag följs" medger en vid tillsyn. I förarbetena till reglerna anfördes att det fick ankomma på Konsumentverket att inom ramen för de befogenheter som lagen gav avgöra hur tillsynen lämpligast borde utformas. Det förutsattes att tillsynen skulle komma att omfatta bl.a. informationsreglerna, reglerna om hur avtal ska träffas samt utformningen och tillämpningen av avtalsvillkor (prop. 1992/93:95, s. 54).

Konsumentverket, eller den som verket utser, har rätt att göra inspektioner för tillsynen hos arrangörer och återförsäljare och att ta del av alla handlingar som behövs för tillsynen. Arrangörer och återförsäljare har en skyldighet att lämna de upplysningar om verksamheten som begärs för tillsynen (22 § första stycket). Den arrangör eller återförsäljare som inte tillhandahåller handlingar eller lämnar upplysningar kan Konsumentverket förelägga att vid vite fullgöra skyldigheten (22 § andra stycket). Om Konsumentverket med stöd av detta lagrum har förelagt en arrangör eller en återförsäljare att tillhandahålla en handling får beslutet överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Övriga beslut enligt 22 § får inte överklagas. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten (23 §).

Reglerna om tillsyn och sanktioner bör i allt väsentligt tas in i den nya paketreselagen

Reglerna om sanktioner och tillsyn i den nu gällande lagen om paketresor uppfyller, enligt utredningens mening, direktivets krav på effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner. Reglerna bör därför i allt väsentligt överföras till den nya lagen om paketresor. Tillräckliga och effektiva resurser kommer att finnas för att säkerställa efterlevnaden av direktivet.

Utredningen ser för närvarande ingen anledning att föreslå att tillsynen över att paketreselagen följs ska utövas av någon annan myndighet än Konsumentverket. De nuvarande bestämmelserna om tillsyn skulle därför kunna tas in i den nya lagen i princip oförändrade. Det kan emellertid framöver visa sig att tillsynen bör anförtros någon annan myndighet, eller att det finns skäl att ändra myndighetens namn. Utredningen föreslår därför att det inte i lagen anges vilken myndighet som har tillsynsansvaret utan att det i stället anges att tillsynen ska utövas av den myndighet som regeringen bestämmer. Vilken myndighet som ska utöva tillsynen behöver då i stället anges i en ny förordning om tillsyn över paketreselagen. Utredningen lämnar även förslag till sådan förordning.

Krav på administrativt samarbete och central kontaktpunkt

Enligt artikel 18.2 i direktivet ska medlemsstaterna utse centrala kontaktpunkter för att underlätta det administrativa samarbetet och tillsynen av arrangörer som är verksamma i olika medlemsstater. Av artikel 18 punkterna 3–4 framgår att det administrativa samarbetet och tillsynen främst tar sikte på skyddet för obestånd. Som utredningen kommer att återkomma till medför dessa krav att den myndighet som ska utöva tillsynen över reglerna om skydd vid obestånd också måste åläggas vissa administrativa uppgifter. Konsumentverket är emellertid redan i dag kontaktmyndighet enligt förordningen om konsumentskyddssamarbete (Europaparlamentets och rådets förordning [EG] nr 2006/2004 av den 27 oktober 2004 om samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheter som ansvarar för konsumentskyddslagstiftningen) och fullgör de uppgifter som en behörig myndighet har enligt förordningen, se 3 § 5 och 6 förordningen (2009:607) med instruktion för Konsumentverket. Detta

innebär att myndigheten redan har ålagts att bl.a. lämna information till tillsynsmyndigheter i andra medlemsländer och att det finns regler för ömsesidigt bistånd vid tillsynen. Enligt utredningens mening föranleder direktivets krav på administrativt samarbete därför ingen ändring av Konsumentverkets uppdrag. För att tydliggöra detta föreslås emellertid att det i den nya paketreselagen anges att tillsynsmyndigheten också ska vara central kontaktpunkt för att underlätta det administrativa samarbetet och tillsynen över arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang i de olika medlemsstaterna, med avseende på de skyldigheter som föreskrivs i lagen.

7 Ändringar i resegarantilagen m.m.

7.1 Ändringar till följd av det nya direktivet

Det nya direktivet ställer krav på att medlemsstaterna ska ålägga arrangörer, näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang och vissa återförsäljare att ställa säkerhet vid insolvens. Denna typ av insolvensskydd finns i dag i resegarantilagen. Tillämpningsområdet för resegarantilagen är kopplat till definitionen av paketresa i paketreselagen. Därutöver föreligger enligt resegarantilagen en skyldighet att ställa säkerhet för vissa andra resor än de som omfattas av paketreselagen. En del av dessa resor anses inte utgöra vare sig paketresor eller sammanlänkade researrangemang enligt de definitioner som finns i det nya direktivet. Resegarantilagen ställer i dessa, men även i flera andra avseenden, mer långtgående krav på säkerhet än vad som föreskrivs i det nya direktivet. I åter andra avseenden är det i stället direktivet som ställer mer långtgående krav på insolvensskydd än vad som föreskrivits i resegarantilagen.

I detta avsnitt redogör utredningen för vilka ändringar som enligt utredningens mening bör göras för att genomföra direktivet på ett korrekt sätt. Därutöver ska utredningen enligt kommittédirektivet överväga ändringar i det nuvarande resegarantisystemet med anledning av de problem med systemet som påtalats eller som framkommer vid den analys av systemet som utredningen också ska göra. Den del av utredningens arbete som rör frågan om vilka ändringar som kan och bör göras för att förbättra systemet för insolvensskydd kommer att omfatta bl.a. frågan om hur insolvensskyddet ska vara utformat och hur systemet ska administreras. Frågan om vilken myndighet som lämpligen bör få i uppdrag att pröva begäran om ersättning från insolvensskyddet, dvs. i dagsläget

ur resegarantin, är nära förknippat med de frågor som rör utformningen av insolvensskyddet. Detsamma gäller frågan om vilken myndighet som bör administrera systemet och utöva tillsyn över att reglerna följs. Att utredningen i detta sammanhang inte föreslår någon ändring i den nuvarande ordningen med Resegarantinämnden och Kammarkollegiet som de myndigheter som hanterar frågor rörande resegaranti ska inte tas till intäkt för att utredningen är av uppfattningen att ordningen bör bestå. Vi utgår däremot från det i våra överväganden i detta delbetänkande. Utredningens överväganden och förslag rörande eventuella ändringar i dessa delar kommer att presenteras samlat i utredningens slutbetänkande.

7.2 För vilka aktörer och vilka resor ska skyldigheten att ställa säkerhet gälla?

Utredningens förslag: Resegarantilagen ändras så att skyldighet att ställa säkerhet endast föreskrivs för arrangörer som erbjuder paketresor till försäljning till resenärer och för näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang, enligt definitionerna i den föreslagna nya paketreselagen.

Återförsäljares skyldighet att ställa säkerhet begränsas till de fall då återförsäljaren till försäljning erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör som är etablerad utanför EES-området och som inte har ställt säkerhet i enlighet med resegarantilagen.

Skälen för utredningens förslag:

Direktivets krav på att arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang ska ställa säkerhet

Enligt artikel 17.1 i direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang ska medlemsstaterna se till att arrangörer som är etablerade på deras territorium ställer säkerhet (*provide security*) för återbetalning av alla betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning i den mån som de relevanta resetjänsterna inte fullgörs som en följd av arrangörens obestånd. Om transport av passagerare inbegrips i paketreseavtalet ska arrangören även ställa säkerhet för hemtransport av resenärerna. En fortsättning på resan får erbjudas. Även arrangörer som inte är etablerade i en medlemsstat

men som säljer eller erbjuder paketresor i en medlemsstat, eller som på något sätt riktar sådan verksamhet till en medlemsstat ska enligt artikel 17.1 andra stycket vara skyldiga att ställa säkerhet enligt lagstiftningen i den medlemsstaten. Av artikel 18.1 i direktivet följer att medlemsstaterna har en skyldighet att erkänna skydd vid obestånd som en arrangör tillhandahåller enligt nationell lagstiftning i den medlemsstat där arrangören är etablerad. Regeln gäller även för näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang (artikel 19.1).

Av artikel 20 i direktivet följer att återförsäljare som säljer resor för arrangörer som är etablerade utanför EES-området ska åläggas att ställa säkerhet i samma utsträckning som arrangörer. Skyldigheten ska emellertid inte gälla om återförsäljaren lägger fram bevis för att arrangören uppfyller kravet på skydd vid obestånd. Vad som ska krävas för att en arrangör som är etablerad utanför EES-området ska anses uppfylla kraven på säkerhet i direktivet framgår emellertid inte av direktivet.

Näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang ska, enligt artikel 19.1 i direktivet, också åläggas en skyldighet att ställa säkerhet. Säkerheten ska gälla återbetalning av alla betalningar som näringsidkaren mottar från resenärer i den mån som en resetjänst som utgör en del av ett sammanlänkat researrangemang inte fullgörs till följd av näringsidkarens obestånd. Om den näringsidkare som underlättar det sammanlänkade researrangemanget också är den näringsidkare som ansvarar för transporten av passagerare ska säkerheten också omfatta resenärernas hemtransport. Näringsidkaren ska alltså inte behöva ställa säkerhet för fullgörande av alla de resetjänster som ingår i det sammanlänkade researrangemanget eller för de betalningar som gjorts till de övriga resetjänstleverantörerna för det fall dessa hamnar på obestånd. Direktivet föreskriver inte heller någon skyldighet för dessa övriga resetjänstleverantörer att ordna insolvensskydd för de betalningar som de mottar för att utföra resetjänster enligt avtalet.

På samma sätt som gäller för arrangörer ska näringsidkare som inte är etablerade i en medlemsstat men som underlättar sammanlänkade researrangemang för resenärer i en medlemsstat eller på något sätt riktar sin verksamhet till en medlemsstat åläggas att ställa säkerhet enligt lagstiftningen i den aktuella medlemsstaten (artikel 19.1 och artikel 17.1 andra stycket).

Skyldigheten att ställa säkerhet ska gälla vid försäljning av paketresor och kopplade researrangemang enligt definitionerna i den nya paketreselagen

De nu gällande reglerna i resegarantilagen föreskriver en skyldighet för den som är arrangör eller återförsäljare av paketresor enligt den nu gällande lagen om paketresor att ställa säkerhet hos Kammarkollegiet innan en paketresa marknadsförs (1 § första stycket resegarantilagen). Resegarantilagen uppfyller i detta avseende de krav på säkerhet som ställs i direktivet.

När det gäller direktivets krav på att näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang ska ställa säkerhet motsvaras det emellertid inte fullt ut av de nu gällande reglerna i resegarantilagen. För att uppfylla direktivets krav på dessa näringsidkares skyldighet att ställa säkerhet bör resegarantilagen ändras så att skyldigheten att ställa säkerhet knyts till de nya definitionerna av paketresa och kopplat researrangemang i den nya paketreselagen. Det innebär bl.a. att den som överför föreskrivna uppgifter om resenären till en annan resetjänstleverantör som resenären träffar avtal med inom 24 timmar kommer att omfattas av skyldigheten att ställa säkerhet. Det innebär också att skyldigheten att ställa säkerhet kommer att gälla även för vissa kombinationer av resetjänster som inte omfattar vare sig en transport eller en inkvartering utan enbart består i uthyrning av bilar eller vissa motorfordon i kombination med andra turisttjänster. Dessutom kommer näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang att vara skyldiga att ställa säkerhet, dock inte i samma utsträckning som arrangörer. Vi återkommer till det nedan.

När det gäller för vilka resor säkerhet ska ställas går resegarantilagen i vissa avseenden längre än vad som krävs enligt det nya direktivet. Resegarantilagen föreskriver en skyldighet att ställa säkerhet även för en del andra resor än sådana som anses utgöra paketresor eller kopplade researrangemang enligt de nya definitionerna, när dessa resor säljs eller marknadsförs till konsument. Arrangörer eller återförsäljare, oavsett i vilket land de är etablerade, har enligt resegarantilagen en skyldighet att ställa säkerhet även innan de marknadsför en transport som sker tillsammans med en paketresa, s.k. stolförsäljning. Dessutom har näringsidkare som är etablerade i Sverige eller utanför EES-området en skyldighet att ställa säkerhet för resor som består av separata transport- och inkvarteringstjänster

som sammantagna uppvisar en väsentlig likhet med en paketresa och för resor som består av transporter och utbildningsvistelser med inkvartering i form av boende i en värdfamilj.

Så kallad stolsförsäljning anses inte i sig utgöra vare sig en paketresa eller ett sammanlänkat researrangemang enligt direktivet. När det gäller resor som uppvisar en väsentlig likhet med paketresa omfattas en del av dem av direktivets definitioner. Till skillnad mot vad som gäller enligt direktivet förutsätter resegarantilagen inte att de resetjänster som ingår i det andra avtalet ska ha valts ut eller förutsatts redan då det första avtalet ingicks, som enligt direktivet gäller för paketresor. Den tidsram på 24 timmar för kompletterande beställningar som gäller för både paketresor och sammanlänkade researrangemang enligt direktivet är inte heller någon förutsättning enligt resegarantilagen för att arrangemanget ska anses ha en väsentlig likhet med en paketresa. Enligt nu gällande praxis kan resetjänster som beställs hos samma resetjänstleverantör sammantagna uppvisa en väsentlig likhet med en paketresa även om det gått mer än en vecka mellan bokningarna (Kammarrätten i Stockholms dom den 13 december 2010 i mål nr 1340-10). Resegarantinämnden har vidare ansett att kompletterande beställningar som gjorts inom en månad har medfört att arrangemanget uppvisar en väsentlig likhet med en paketresa.

När det gäller resor med inkvartering för bostadsändamål, t.ex. vid långvariga språkkurser, framgår av skälen till direktivet att sådan inkvartering inte utgör inkvartering i direktivets mening (skäl 17). Vidare följer av EU-praxis att val av skola inte anses utgöra en turisttjänst. Såvida inte researrangemanget innehåller någon annan sådan turisttjänst som anses utgöra en resetjänst i direktivets mening ställer direktivet alltså inte upp något krav på att den som anordnar eller säljer en persontransport i kombination med något av dessa två moment ska ställa säkerhet. Resegarantilagens krav på säkerhet för utbytesresor för studenter går därmed längre än vad som krävs enligt det nya direktivet.

Att det nya direktivet är ett fullharmoniseringsdirektiv hindrar inte att ett krav på säkerhet föreskrivs för andra resor än dem som direktivet reglerar, så länge reglerna är förenliga med övrig EU-rätt. Ett krav på säkerhet för att få sälja resor kan dock utgöra en form av etableringshinder eller ett hinder mot den fria rörligheten av tjänster, som det s.k. tjänstedirektivet (dir. 2006/123/EG) bl.a. syftade

till att undanröja. I samband med genomförandet av tjänstedirektivet i svensk rätt gjordes också vissa inskränkningar i resegarantilagen med avseende på gränsöverskridande försäljning av resor. Kravet på resegaranti för s.k. stolsförsäljning är dock inte begränsat till näringsidkare som är etablerade i Sverige eller utanför EES.

Utredningen har på förfrågan fått besked av Kommissionen att artikel 23 i tjänstedirektivet ska ses som *lex specialis* i förhållande till artikel 16. Artikel 23, som rör yrkesansvarsförsäkringar och garantier, anger att medlemsstaterna får säkerställa att de tjänstleverantörer vilkas tjänster utgör en direkt och särskild risk, bl.a. för tjänstemottagarens ekonomiska trygghet, tecknar en yrkesansvarsförsäkring eller erbjuder andra garantier eller liknande arrangemang. Med ekonomisk trygghet avses i detta sammanhang förebyggande av väsentlig förlust av pengar eller egendomsvärde (artikel 23.5 tredje strecksatsen). Det sagda innebär, enligt utredningens bedömning, att det i och för sig skulle vara tillåtet att ställa upp den typ av krav som regleras i resegarantilagen även i förhållande till näringsidkare inom andra medlemsstater. I de fall arrangören eller näringsidkaren redan har ställt motsvarande garanti i den medlemsstat där denne är etablerad måste detta emellertid respekteras. Av artikel 23.2 framgår att den medlemsstat som tjänstleverantören etablerar sig i inte får kräva en sådan garanti eller ansvarsförsäkring om tjänstleverantören redan omfattas av en likvärdig ansvarsförsäkring eller garanti i en annan medlemsstat. Rör det sig endast om en delvis likvärdig försäkring eller garanti får medlemsstaterna begära en kompletterande garanti som täcker de aspekter som inte redan omfattas. Kravet på ömsesidigt erkännande återkommer även i direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang, och redogörs för närmare nedan. I förhållande till aktörer som är etablerade utanför EES-området är tjänstedirektivet över huvud taget inte tillämpligt och det utgör följaktligen inget hinder mot att de arrangörer och återförsäljare som säljer andra resor än paketresor och kopplade researrangemang på den svenska marknaden åläggs en skyldighet att ställa säkerhet. Mot bakgrund av vad som nu har redogjorts för gör utredningen bedömningen att det i och för sig skulle vara tillåtet att behålla de nuvarande kraven på säkerhet enligt resegarantilagen, dessa skulle till och med kunna utökas till att gälla i förhållande även till näringsidkare i andra länder inom EES-området. Med det sagt övergår utredningen till

bedömningen av om det är lämpligt att behålla kraven på säkerhet för dessa resor.

De förändrade sätt att köpa resor som var den huvudsakliga anledningen till att skyldigheten att ställa resegaranti utvidgades till att omfatta även separata resetjänster som uppvisar en väsentlig likhet med paketresor låg också till grund för att det på EU-nivå bedömdes vara nödvändigt att arbeta fram ett nytt direktiv om paketresor och sammanlänkade researrangemang. Genom det nya direktivet har konsumentskyddet på resemarknaden höjts inom hela EU. Även om det skydd som föreskrivs i direktivet är mindre omfattande än vad som gäller enligt resegarantilagen, särskilt i fråga om s.k. stolsförsäljning, är ett skydd som utformas i enlighet med direktivet enligt utredningens mening att föredra. Att, utöver de detaljerade definitionerna av paketresa och kopplade researrangemang, också ha definitioner av ytterligare två typer av researrangemang, s.k. stolsförsäljning och paketresor som uppvisar en väsentlig likhet med en paketresa riskerar att leda till ett svåröverskådligt rättsläge. Det måste också ses som en fördel att insolvensskyddet utformas på ett liknande sätt i alla medlemsländer. Utredningen föreslår därför att kravet på insolvensskydd för dessa resor tas bort.

Även de nuvarande kraven på resegaranti för s.k. utbytesresor bör tas bort, enligt utredningens mening. Enligt uppgift från flera av de organisationer som utredningen har varit i kontakt med leder kravet på säkerhet vid försäljning av dessa resor inte till att organisationerna ställer säkerhet utan att de i stället undviker att arrangera persontransporter för sina utbytesstudenter. Studenterna uppmanas därför att själva boka sin transport. Eftersom studenterna i dessa fall i regel bokar rena transporttjänster kommer de inte att omfattas av någon resegaranti. Om skyldigheten att ställa säkerhet för resor som består av transporter och utbildningsvistelser med boende i värdfamilj tas bort är det rimligt att utgå ifrån att fler organisationer skulle välja att ordna resan själva. Tar organisationen emot förskottsbetalning av studenterna för att därefter köpa in resan åt dem riskerar resenären att förlora inbetalda medel om organisationen går i konkurs. I detta avseende föreligger emellertid ingen skillnad mot vad som gäller för en återförsäljare av rena transporttjänster, t.ex. en resebyrå som säljer flygbiljetter via internet. Det har inte framkommit något sakligt skäl till att göra skillnad mellan dessa två typer av aktörer, med avseende på skyldigheten att ställa

säkerhet. Utredningen föreslår därför att skyldigheten att ställa säkerhet tas bort även för dessa resor. Det är dock viktigt att komma ihåg att det inte är fråga om att införa något generellt undantag från skyldigheten att ställa säkerhet för utbytesresor. Ett researrangemang som syftar till att utbilda deltagarna kan mycket väl anses utgöra en paketresa eller ett kopplat researrangemang, om det innefattar sådana resetjänster som anges i den nya paketreselagen och har kombinerats på föreskrivet sätt.

Utredningen anser vidare att den relevanta tidpunkten då skyldigheten att ställa säkerhet inträder för en resa eller ett researrangemang bör ändras. Det bör vara tillräckligt att föreskriva att säkerhet ska ha ställts innan paketresan eller det kopplade researrangemanget erbjuds till försäljning och inte, som i dag, redan innan resan marknadsförs. Arrangörer och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang kan, enligt utredningens mening, ha ett behov av att kunna marknadsföra sig och sina produkter för att bilda sig en uppfattning om marknadens intresse för en viss resa eller researrangemang innan dessa börjar säljas. För de presumtiva resenärer som så småningom kan komma att köpa resan finns heller inget behov av ett insolvensskydd redan på marknadsföringsstadiet. Det är först då resan eller researrangemanget finns till försäljning som behovet av insolvensskydd gör sig gällande. En invändning som kan resas mot den föreslagna inskränkningen är att det finns en större risk att arrangörer och näringsidkare glömmer att ordna ett insolvensskydd om de inte behöver göra det redan innan resan marknadsförs. Utredningen anser emellertid att det är rimligt att arrangörer, återförsäljare och andra näringsidkare själva får avgöra hur långt i förväg de behöver ställa säkerhet för att vara säkra på att insolvensskyddet är på plats innan resorna eller resetjänsterna finns till försäljning. Vidare bör tillsynsmyndigheten alltjämt ha befogenhet att utfärda förelägganden när det finns skäl att anta att en näringsidkare omfattas av skyldigheten att ställa säkerhet enligt lagen. Att en näringsidkare marknadsför en paketresa torde, enligt utredningens mening, normalt sett utgöra skäl att anta att skyldighet att ställa säkerhet antingen föreligger eller snart kommer att uppstå. Det är, enligt utredningens mening, inget som hindrar att myndigheten i en sådan situation t.ex. tar kontakt med den som marknadsför resorna för att upplysa om skyldigheten att ställa säkerhet innan resorna erbjuds till försäljning.

Återförsäljares skyldighet att ställa säkerhet bör begränsas till vad direktivet kräver

Som inledningsvis nämnts har även återförsäljare en skyldighet att ställa säkerhet enligt de nu gällande bestämmelserna i resegarantilagen (1 §). Skyldigheten är generell, dvs. den gäller för alla återförsäljare. Säkerhet som ställts av återförsäljare kan emellertid inte utnyttjas om arrangören har ställt säkerhet som kan tas i anspråk. Det är endast i de fall då arrangörens säkerhet inte tas i anspråk, t.ex. därför att arrangören är etablerad i ett annat land eller är etablerad i landet men inte har uppfyllt sin skyldighet att ställa säkerhet, som säkerhet som ställts av återförsäljaren får tas i anspråk.

Eftersom återförsäljarens skyldighet att ställa säkerhet gäller generellt täcker de nuvarande reglerna de krav på att återförsäljare ska ställa säkerhet som föreskrivs i direktivet, åtminstone i teorin. I praktiken åläggs emellertid alla återförsäljare att ställa samma, relativt låga, summa i säkerhet. Storleken på säkerheten är alltså inte relaterad till risken för att säkerheten ska behöva tas i anspråk eller storleken på de ersättningskrav som säkerheten i sådana fall kan behöva täcka, såsom föreskrivs i artikel 17 i direktivet. Det innebär att återförsäljare i de flesta fall åläggs att ställa säkerhet som inte kan komma att utnyttjas, samtidigt som den säkerhet som i undantagsfall kan komma att utnyttjas i regel inte förslår för att ersätta resenärerna. Det är givetvis inte någon bra ordning. Utredningen föreslår att skyldigheten att ställa säkerhet i stället endast ska gälla de återförsäljare som enligt direktivet ska åläggas att ställa sådan säkerhet, dvs. de som till försäljning erbjuder paketresor som kombinerats av arrangörer som är etablerade utanför EES-området och som inte kan visa att arrangören har ställt säkerhet enligt resegarantilagen. Den nuvarande begränsningen av i vilka fall säkerhet som ställts av en återförsäljare får tas i anspråk bör samtidigt tas bort.

Frågan om hur återförsäljaren i dessa fall ska kunna bevisa att arrangören uppfyller kravet på säkerhet till skydd vid insolvens framgår inte av direktivet. Utgångspunkten måste därför vara att det är upp till medlemsländerna att närmare föreskriva hur den bedömningen ska göras. De allmänna krav på säkerhet till skydd vid insolvens som ställs upp i direktivet ska givetvis gälla även i dessa fall. Det framstår vidare som självklart att kravet på godtagbar

säkerhet ska anses vara uppfyllt i de fall återförsäljaren kan visa att arrangören har ställt säkerhet här i landet, i enlighet med resegarantilagens bestämmelser. I linje med principen om ömsesidigt erkännande av andra medlemsstaters system för insolvensskydd bör återförsäljaren också anses ha visat att arrangören har ställt godtagbar säkerhet om arrangören har ställt säkerhet i enlighet med lagstiftningen i en annan medlemsstat. Däremot bör det enligt utredningens mening inte vara tillräckligt att återförsäljaren kan visa att arrangören har ställt säkerhet i arrangörens etableringsland, när detta inte är en medlemsstat. I dessa fall kan det vara svårt för resenären att i praktiken ta i anspråk säkerheten och kravet på effektiv säkerhet kan då sägas inte vara uppfyllt. Enligt utredningens mening bör undantaget utformas så att återförsäljarens skyldighet att ställa säkerhet inte gäller när denna visar att arrangören har ställt säkerhet i enlighet med bestämmelserna i resegarantilagen.

7.3 Vad ska säkerheten täcka och när ska den få tas i anspråk?

Utredningens förslag: Resegarantilagen ska ändras så att säkerhet som ställts för en paketresa respektive ett kopplat researrangemang får tas i anspråk endast när och i den utsträckning de resetjänster som ingår i paketresan eller det kopplade researrangemanget inte fullgörs till följd av insolvens hos arrangören respektive den näringsidkare som underlättat det kopplade researrangemanget. Säkerhet som ställts för ett kopplat researrangemang ska få tas i anspråk för att återbetala pengar som resenären har betalat till den näringsidkare som underlättat det kopplade researrangemanget. Säkerheten ska under vissa förutsättningar få tas i anspråk för att betala resenärens hemtransport och in-kvartering i avvaktan på hemtransporten.

En presumtionsregel införs, som anger att bristande fullgörelse ska anses bero på insolvens om inte annat visas eller framgår av omständigheterna.

Skälen för utredningens förslag:

Säkerhet bör inte krävas för annat än insolvens

Enligt artikel 17 i direktivet ska säkerheten avse återbetalning av alla betalningar som har gjorts av resenären eller för resenärens räkning i den mån som de relevanta tjänsterna inte fullgörs som en följd av arrangörens obestånd. Om en transport av passagerare ingår i paketresan ska arrangören ställa säkerhet även för hemtransport av resenären och för inkvartering av resenären före hemtransporten. Vid sammanlänkade researrangemang ska näringsidkaren ställa säkerhet för alla betalningar som de mottar från resenärer i den mån en resetjänst som utgör en del av det sammanlänkade researrangemanget inte fullgörs till följd av deras obestånd. Om näringsidkaren också är den som ansvarar för transporten av passagerare ska näringsidkaren också ställa säkerhet för hemtransport och för finansiering av inkvartering före hemtransporten (artikel 19.1 och 13.1 jämförd med artikel 17.2–5).

I artikel 17.4 i direktivet anges att när fullgörandet av paketresan påverkas av arrangörens obestånd ska säkerheten vara tillgänglig kostnadsfritt för att säkerställa hemtransporter och, om så krävs, för finansieringen av inkvartering före hemtransporten. För resetjänster som inte har fullgjorts ställs i artikel 17.5 upp ett krav på att återbetalningar ska göras utan onödigt dröjsmål på resenärens begäran. I skäl 39 anges att skyddet bör göras tillgängligt så snart resetjänsterna, till följd av arrangörens likviditetsproblem, inte fullgörs, inte kommer att fullgöras eller kommer att fullgöras endast delvis eller när en tjänsteleverantör kräver att resenären ska betala för dem.

Enligt nu gällande bestämmelser i resegarantilagen får säkerheten tas i anspråk när en resa som omfattas av garantin ställs in eller av annan anledning inte blir av eller avbryts (6 § resegarantilagen). Det krävs inte att skälet till att resan inte fullföljs är att arrangören eller återförsäljaren har likviditetsproblem. Garantimedlen kan tas i anspråk även då en resa ställs in eller avbryts t.ex. på grund av en omständighet som kan betraktas som force majeure. Resegarantinämnden har i flera ärenden då resor ställts in eller avbrutits i samband med att luftrummet stängts till följd av ett vulkanutbrott med efterföljande askmoln beslutat att säkerheten får tas i anspråk för att täcka resenärens krav på ersättning. (se t.ex. dnr 1-139-10 och

1-36-10). I dessa ärenden var det inte fråga om att arrangörerna inte kunde fullgöra sina skyldigheter enligt paketreselagen utan att de ansåg att de inte hade någon skyldighet att göra så. Det avgörande kriteriet för att säkerheten skulle få tas i anspråk i dessa fall var att resan kunde anses ha avbrutits. Den bedömningen innefattade en bedömning av om arrangören hade fullgjort sina skyldigheter enligt lagen om paketresor att ordna lämpliga ersättningsarrangemang utan extra kostnad för resenären (15 § lagen om paketresor). Resegarantin i sin nuvarande form utgör alltså inte enbart ett skydd mot insolvens utan även en mer allmän garanti för ersättning vid utebliven prestation. För resenärerna innebär resegarantin att de dels inte behöver vända sig till allmän domstol med sitt krav på ersättning i de fall resan har ställts in eller avbrutits och dels att de (i princip) är garanterade ersättning eftersom det redan finns medel avsatta för att verkställa Resegarantinämndens beslut.

Direktivet kräver inte att de nu nämnda reglerna ändras. Direktivet ställer krav på att säkerhet ska finnas vid insolvens men hindrar inte att medlemsstaterna därutöver också har regler om ansvarsförsäkring eller föreskriver att insolvensskyddet kan användas för att täcka anspråk på fullgörelse även i andra fall än då arrangören befinner sig i ekonomiska svårigheter. Som tidigare har redogjorts för gör utredningen den bedömningen att inte heller tjänstedirektivet hindrar att krav på säkerhet för annat än insolvens eller krav på att näringsidkaren ska ha en ansvarsförsäkring för fullgörandet av en paketresa ställs upp. Den nuvarande regeln om att säkerheten eller garantin ska få tas i anspråk även vid brister som beror på annat än insolvens skulle alltså i och för sig kunna behållas. Utredningen anser emellertid att principiella invändningar kan riktas mot den nuvarande ordningen. Resegarantinämndens bedömning av om resan ska anses ha avbrutits kan innefatta civilrättsliga bedömningar, t.ex. av om resenären har erbjudits en alternativ hemresa och kostnadsfritt boende och ersättning för uppehållet i avvaktan på hemtransporten. Vad som kan anses ha avtalats mellan parterna sedan force majeure situationen uppkommit, vilket i sin tur kan vara avhängigt vad som kan bevisas om vad parterna har sagt, kan alltså vara av avgörande betydelse för frågan om resan kan anses ha avbrutits och om garantin därmed får tas i anspråk. Resegarantinämndens bedömning sammanfaller därmed till viss del med den bedömning som kan göras av ARN eller av allmän domstol. Den

överlappande kompetensen medför att det föreligger en risk för motstridiga bedömningar i dessa instanser. Därtill kommer att Resegarantinämndens beslut inte får överklagas (15 § resegarantilagen). Även om det i förarbetena till resegarantilagen synes ha förutsatts att det i de fall resan avbröts eller inte blev av antingen var fråga om en insolvenssituation eller en force majeure-situation finns det inget i lagtexten som motsäger att garantin skulle få tas i anspråk om resan ställs in eller avbryts av andra skäl, egentligen vilket som helst. Det kan, enligt utredningens mening, ifrågasättas varför arrangörer och återförsäljare av paketresor, till skillnad från andra tjänsteleverantörer, ska tvingas att i förväg avsätta medel för att betala ersättning för vissa typer av fel i tjänsten.

Enligt utredningens mening bör kravet på säkerhet vid försäljning av paketresor och kopplade researrangemang inte ställas högre än att säkerheten ska täcka den situationen då arrangören eller näringsidkaren av ekonomiska skäl inte kan fullgöra sina förpliktelser. Resenärens krav på ersättning i andra fall, då arrangören eller näringsidkaren tillbakavisar kravet därför att de anser sig inte ha någon skyldighet att betala ersättning till resenären, bör i stället prövas av ARN eller av allmän domstol. Frågan om arrangören har fullgjort sina skyldigheter att ordna alternativ hemtransport respektive kostnadsfritt boende etc. i händelse av en force majeure-situation prövas med fördel i samband med frågor såsom om de åtgärder som arrangören har vidtagit har lett till en paketresa av lägre kvalitet eller värde. Verkställighet av domstolens beslut får då ske enligt reglerna om verkställighet i utsökningsbalken (1981:774).

Det bör inte krävas att en obeståndssituation kan fastställas

Utredningen föreslår att säkerheten endast ska få tas i anspråk i de fall och i den utsträckning som resetjänster som ingår i en paketresa eller ett kopplat researrangemang inte fullgörs till följd av arrangörens eller näringsidkarens obestånd. Med obestånd, eller insolvens, avses i svensk rätt att gäldenären inte rätteligen kan betala sina skulder och att denna oförmåga inte är endast tillfällig (1 kap. 2 § andra stycket konkurslagen, 1987:672). Att arrangören eller näringsidkaren för tillfället är illikvid, dvs. inte har medel att betala sina skulder, innebär inte nödvändigtvis att denne också är

på obestånd. För att kunna fastställa att skälet till att en resetjänst inte fullgjorts är att arrangören eller näringsidkaren är insolvent skulle krävas att de ekonomiska förhållandena utreds. En sådan utredning tar normalt sett längre tid än vad utredningen bedömer skulle vara förenligt med kravet i direktivets artikel 17.4, där det anges att säkerheten ska vara tillgänglig kostnadsfritt för att säkerställa resenärens hemtransport och finansiering av inkvartering före hemtransporten. Det synes inte heller ha förutsatts i direktivet att en obeståndssituation ska kunna konstateras, t.ex. genom ett domstolsbeslut eller liknande, innan säkerheten ska kunna tas i anspråk. I skäl 39 i direktivet anges, som tidigare nämnts, att skyddet bör göras tillgängligt bl.a. så snart en tjänsteleverantör kräver att resenärerna ska betala för dem. Enligt utredningens mening bör reglerna utformas så att säkerheten kan tas i anspråk så snart det står klart att resetjänsterna inte till fullo fullgörs eller kommer att fullgöras och att det beror på att arrangören eller näringsidkaren inte har ekonomiska förutsättningar att betala de aktuella resetjänstleverantörerna. I de flesta fall torde det gå att ta reda på om en sådan situation föreligger genom att kontakta arrangören och resetjänstleverantören i fråga. Framgår det av omständigheterna att skälet till den brist som resenären gör gällande är att arrangören inte anser sig ha någon skyldighet att fullgöra avtalet, t.ex. därför att denne redan anser sig ha fullgjort avtalet eller anser att det inte föreligger något giltigt avtal med resenären kan bristen inte antas bero på arrangörens likviditetsproblem. I en sådan situation får resenären använda sig av de vanliga rättsmedel som står till buds för att kräva fullgörelse av avtalet eller, vilket torde vara vanligare, sin rätt till kompensation för avtalsbrottet. Med en sådan ordning kan det teoretiskt sett tänkas att en arrangör eller återförsäljare som befinner sig i ekonomiska svårigheter påstår att skälet till att resan ställts in eller avbrutits är ett annat, för att på så vis undvika ett ianspråktagande av garantin. Arrangören skulle t.ex. kunna påstå att hotellet p.g.a. dubbelbokning vägrar att ta emot gästerna eller att flygbolaget har gått i konkurs och därför inte kan utföra flygningen, medan det i själva verket rör sig om att arrangören inte har betalat sina underleverantörer. Uppgifter av detta slag är emellertid för det första enkla att kontrollera och medför för det andra ingen ändring i arrangörens skyldigheter enligt paketreseavtalet. Arrangören måste i dessa fall ordna alternativa arrangemang. Det är svårt

att se vad arrangören skulle kunna anföra som alternativ förklaring till varför sådana arrangemang inte har ordnats eller kan ordnas, om det i själva verket beror på att arrangören inte har ekonomiska förutsättningar att ordna dem. Svårigheterna att avgöra om det är arrangörens respektive näringsidkarens ekonomiska situation som är skälet till att avtalet inte fullgörs bör därför inte överdrivas.

Undantagsvis kan det dock förekomma att det inte framgår av omständigheterna varför en resetjänst inte levereras och detta inte kan klargöras genom kontakter med näringsidkaren. Det kan t.ex. förekomma att det inte framgår av avtalet vilken resetjänstleverantör som skulle leverera resetjänsten, samtidigt som det, trots upprepade försök, inte går att få kontakt med arrangören eller den näringsidkare som underlättat det kopplade resetjänstavtalet. I dessa fall bör, enligt utredningens mening, den bristande fullgörelsen presumeras bero på insolvens. Det är, enligt utredningens mening, rimligt att ålägga arrangören respektive den näringsidkare som har underlättat det kopplade researrangemanget att förklara varför resetjänsterna inte fullgörs vare sig enligt avtalet eller genom alternativa arrangemang i enlighet med reglerna i paketreselagen. För att bryta presumptionen bör krävas att arrangören eller näringsidkaren visar att den bristande fullgörelsen beror på något annat. För att arrangören eller näringsidkaren ska kunna göra det krävs att de får tillfälle att yttra sig innan prövningen görs. Detta bör säkerställas genom att det i resegarantilagen införs en bestämmelse som, i likhet med vad som föreskrivs i 17 § förvaltningslagen (1986:223), anger att ärendet inte får avgöras utan att den som har ställt säkerheten har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan och fått tillfälle att yttra sig över uppgiften. I likhet med vad som föreskrivs i förvaltningslagen bör den myndighet som prövar ärendet, dvs. i dag Resegarantinämnden, också med hänsyn till omständigheterna i ärendet bestämma om kommunikationen ska ske muntligt, genom vanligt brev, genom delgivning eller på något annat sätt.

Med en generös tillämpning av de bestämmelser som ger resenärens rätt att få ersättning genom insolvensskyddet föreligger givetvis en risk att den preliminära bedömningen av orsaken till bristen i fullgörandet visar sig vara felaktig. För att återknyta till det tidigare nämnda exemplet kan arrangören t.ex. vägra att fullgöra avtalet under påstående att denne inte har någon avtalsrättslig skyldighet

att fullgöra det, medan skälet till att fullgörelsen uteblir i själva verket är att arrangören har likviditetsproblem. Har resenären ingått avtal om en paketresa kräver emellertid det nya direktivet att resenären får ett exemplar av avtalet eller en bekräftelse på det där arrangörens åtaganden ska framgå i detalj. Tveksamheter rörande innehållet i avtalet bör tolkas till resenärens fördel. I praktiken lär oklarheter rörande vilka resetjänster som ingår i avtalet, dvs. huruvida t.ex. en transport eller en hotellvistelse ingår, kunna uppstå endast i undantagsfall. Att resenären kan ha synpunkter på *hur* arrangören har uppfyllt avtalet, dvs. frågor som rör kvaliteten på tjänsterna, är ju en annan sak.

Visar det sig först sedan utbetalning ur insolvensskyddet har skett att arrangören inte hade likviditetsproblem bör resenären åläggas att återbetala det utbetalda beloppet endast i de fall resenären genom otillbörligt handlande av något slag har förorsakat utbetalningen.

Har resenären tvärtom nekats ersättning genom insolvensskyddet och i stället tvingats vända sig till ARN eller till allmän domstol, varefter det visar sig att det faktiskt var så att arrangören vid tidpunkten för fullgörandet hade likviditetsproblem bör säkerheten alltså kunna tas i anspråk.

Det kan diskuteras om resenären också ska ha möjlighet att kräva ersättning ur resegarantin när verkställighet har misslyckats av en dom som fastställer en skyldighet för arrangören att ersätta resenären för bristande fullgörelse av paketreseavtalet. Att arrangören vid tidpunkten för domen är insolvent innebär ju inte med nödvändighet att det var arrangörens insolvens som var orsaken till att resetjänsterna inte fullgjordes enligt avtalet. Enligt utredningens mening bör resenären emellertid även i en sådan situation kunna kräva ersättning ur garantin, dock inte för något annat än återbetalning motsvarande det belopp som resenären betalat för de resetjänster som inte fullgjordes och för hemtransporten, om denna inte fullgjordes. Som närmare redogörs för nedan föreslår utredningen att resegarantin inte ska kunna tas i anspråk för att täcka andra kostnader än dessa.

Regleringen av vilka anspråk säkerheten ska täcka

Hur stort belopp arrangörer och återförsäljare ska ställa i säkerhet bestäms enligt nu gällande regler av Kammarkollegiet (4 § resegarantilagen). Vid sin prövning beaktar Kammarkollegiet bl.a. vad säkerheten ska täcka, dvs. för vilka krav säkerheten får tas i anspråk. Detta regleras i 6 § resegarantilagen. Bestämmelsen behöver anpassas som en konsekvens av de övriga ändringar i resegarantilagen som utredningen föreslår. Av bestämmelsen bör framgå att säkerhet som ställts av en arrangör eller en återförsäljare får tas i anspråk för återbetalning av de betalningar som gjorts för en paketresa i den mån de resetjänster som ingår i paketresan inte fullgörs. Dessutom bör framgå att säkerheten ska få tas i anspråk för att finansiera hemtransport och inkvartering av resenären i avvaktan på hemtransporten, i de fall en transport av passagerare ingår i paketresan. När det gäller näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang ska de endast åläggas skyldighet att ställa säkerhet för återbetalningar av betalningar som de har mottagit, i den mån de resetjänster som ingår i det kopplade researrangemanget inte fullgörs till följd av deras insolvens. Om näringsidkaren är den som ansvarar för transport av passagerare som ingår i det kopplade researrangemanget ska säkerheten få tas i anspråk även för finansiering av hemtransport och inkvartering av resenären i avvaktan på hemtransporten. En särskild bestämmelse som reglerar säkerhet som ställts av näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang bör därför införas.

I 6 § tredje stycket resegarantilagen anges att säkerhet får tas i anspråk även för att betala nödvändiga kostnader för dels biträde åt deltagare i resor som avbrutits, dels utredning i ärenden om ianspråktagande av säkerheten, i de fall den som har ställt säkerhet har försatts i konkurs eller måste antas vara på obestånd. Bakgrunden till bestämmelsen var, enligt förarbetena, att det i konkurs- och obeståndssituationer hade varit svårt för Resegarantinämnden att få uppgifter från företaget för utredning, kontroll och prövning av garantiärenden. Kostnaderna för detta arbete föreslogs därför få tas ur garantin (prop. 1972:92, s. 30). Bestämmelsen har, såvitt de företrädare för Resegarantinämnden som deltagit i utredningens arbete kunnat erinra sig, över huvud taget inte tillämpats. Det framgår inte av bestämmelsen hur de kostnader som åsyftas ska beräknas. Om

regeln ska behållas bör den av rättssäkerhetsskäl förtydligas på den punkten. Utredningen ifrågasätter emellertid behovet av en sådan regel. Såsom resegarantilagen är utformad åligger det resenärerna att framställa krav på ersättning ur garantin. Resenärerna, som själva kommer att veta om de drabbas av att en resetjänst inte fullgörs, kommer till följd av de omfattande informationskrav som införs i den nya paketreselagen att ha fått uppgifter om vart de ska vända sig för att kräva ersättning ur insolvensskyddet. Någon omfattande utredning om vilka resenärer som kan vara berättigade till ersättning ur garantin bör det alltså inte bli fråga om. Det kommer också att åligga resenärerna att styrka sin rätt till ersättning. Vidare kommer det att vara upp till arrangörerna respektive de näringsidkare som underlättat det kopplade researrangemanget att motbevisa rätten till ersättning ur garantin. Det bör, enligt utredningens mening, inte bli fråga om några särskilt omfattande utredningar. Mot bakgrund av det anförda föreslår utredningen att regeln i 6 § tredje stycket avskaffas.

7.4 Krav på ömsesidigt erkännande

Utredningens förslag: I resegarantilagen införs en bestämmelse om att skydd vid obestånd som ställts i enlighet med motsvarande nationella bestämmelser i den medlemsstat där näringsidkaren är etablerad ska anses utgöra säkerhet som ställts i enlighet med resegarantilagen, vid Kammarkollegiets prövning av vilket belopp säkerheten ska gälla och om kravet på säkerhet får efterges.

Skälen för utredningens förslag:

Direktivet föreskriver ömsesidigt erkännande av skyddet vid obestånd

Av artikel 18.1 i direktivet följer att medlemsstaterna har en skyldighet att erkänna skydd vid obestånd som en arrangör tillhandahåller enligt nationell lagstiftning i den medlemsstat där arrangören är etablerad. Regeln gäller även för näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang (artikel 19.1). Bakgrunden till kravet på ömsesidigt erkännande av skyddet vid obestånd är enligt

vad som framgår av skäl 42 i direktivet, att det annars finns en risk för att skyddet vid obestånd blir ett hinder för den fria rörligheten för tjänster och etableringsfriheten, i strid med tjänstedirektivet (2006/123/EG).

I direktivet anges också att den medlemsstat som hyser tvivel om en arrangörs skydd vid obestånd ska begära ett förtydligande från den medlemsstat där arrangören är etablerad. Medlemsstaterna ska svara på förfrågningar från andra medlemsstater så snart det är möjligt, med beaktande av hur brådskande och hur komplext ärendet är. Ett första svar måste dock under alla omständigheter ges inom 15 arbetsdagar efter det att begäran har mottagits (artikel 18.4).

Kammarkollegiets prövning ska också innefatta bedömning av säkerhet som ställts i en annan medlemsstat

Kammarkollegiet prövar om det föreligger en skyldighet att ställa säkerhet enligt resegarantilagen och hur stort belopp säkerheten ska gälla (2 och 4 §§ resegarantilagen). Hur prövningen ska göras, eller vilka kriterier som ska ligga till grund för prövningen, är inte reglerat i lagen. Som ovan redogjorts för är det däremot reglerat vad säkerheten ska täcka och i vilka situationer den ska få tas i anspråk och detta får också betydelse för Kammarkollegiets prövning. Utredningen har ovan föreslagit att återförsäljares skyldighet att ställa säkerhet ska begränsas till de fall då återförsäljaren till försäljning erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör som är etablerad utanför EES-området och som inte själv har ställt säkerhet i enlighet med resegarantilagen. Kammarkollegiets prövning av om skyldighet att ställa säkerhet föreligger kommer alltså framgent att behöva innefatta en bedömning av om återförsäljaren erbjuder sådana resor och om arrangören i sådana fall har ställt säkerhet i den omfattning som krävs enligt lagen.

Utredningen har också föreslagit att en skyldighet att ställa säkerhet införs för näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang. En reglering av i vilka fall och för vilka anspråk sådan säkerhet ska få tas i anspråk har också föreslagits. Bestämmelserna får betydelse även för Kammarkollegiets prövning av hur stort belopp dessa näringsidkare ska ställa i säkerhet.

När det gäller kravet på ömsesidigt erkännande av säkerhet som en näringsidkare har ställt i enlighet med motsvarande nationella

regler i en annan medlemsstat bör, enligt utredningens mening, en regel härom införas i resegarantilagen. Av regeln bör framgå att säkerhet som ställts i enlighet med motsvarande bestämmelser i den medlemsstat där näringsidkaren är etablerad ska anses som säkerhet som ställts enligt resegarantilagen, vid bedömningen av vilket belopp säkerheten ska gälla eller om kravet på säkerhet helt ska efterges. Är den säkerhet som ställts enligt motsvarande nationella regler i en annan medlemsstat fullgod kommer ingen ytterligare säkerhet att krävas. Är den däremot bristfällig kan Kammarkollegiet kräva kompletterande säkerhet. Direktivets krav på administrativt samarbete kommer att medföra att Kammarkollegiet kan vända sig till den relevanta medlemsstaten för att få besked om den aktuella näringsidkarens insolvensskydd, se vidare nedan.

7.5 Avräkning och återbetalning

Utredningens förslag: En bestämmelse om avräkning införs i resegarantilagen. Av bestämmelsen ska framgå att ersättning som resenären har fått genom försäkring eller på annat sätt för att en resetjänst inte fullgjorts ska dras av från motsvarande ersättning som betalas ut enligt lagen. Bestämmelsen om återbetalning utökas till att avse även fall då resenären genom att lämna oriktiga uppgifter om ersättning som denne fått från annat håll har fått högre ersättning än vad som annars skulle ha betalats ut.

Skälen för utredningens förslag:

Dubbelt skydd vid obestånd

I de fall en arrangör hamnar i en obeståndssituation som gör att arrangören inte kan fullgöra sina förpliktelser enligt paketreseavtalet kan resenären i dagsläget ha möjlighet att få ersättning från flera håll. Har arrangören ställt resegaranti enligt resegarantilagen kan resenären vända sig till Resegarantinämnden och begära kompensation. Resenären kan emellertid också i samband med köpet av resan ha tecknat en särskild s.k. obeståndsförsäkring, dvs. en reseförsäkring som endast gäller vid obestånd, hos ett försäkringsbolag.

Dessutom kan resenären ha betalat med kreditkort och har därmed enligt 29 § första stycket konsumentkreditlagen (2010:1846) rätt att göra samma invändningar på grund av köpet som han eller hon kan göra mot säljaren. Resenären kan också med stöd av andra stycket i samma paragraf vända sig till kreditgivaren med sitt anspråk på återbetalning, skadestånd eller annan penningprestation. Kreditgivaren svarar lika med säljaren för att anspråket fullgörs. Kreditgivaren är dock inte skyldig att betala mer än vad som har mottagits av köparen med anledning av krediten. Har betalning gjorts genom ett s.k. betalkort, som endast är kopplat till kortinnehavarens innestående medel på bankkonto, gäller inte konsumentkreditlagen. Kortföretagen har emellertid valt att tillämpa samma återbetalningsregler vid köp med betalkort.

Resenären kan alltså i vissa fall fritt välja om han eller hon vill vända sig till Resegarantinämnden, kortutställaren eller försäkringsbolaget. Försäkringsbolag har en lagstadgad regressrätt. Enligt 7 kap. 9 § försäkringsavtalslagen (2005:104) inträder försäkringsbolaget i den försäkrades rätt till skadestånd med anledning av skadan, i den mån denna omfattas av försäkringen och har ersatts av bolaget. Vid obeståndsförsäkring är denna regressrätt emellertid i regel inte så mycket värd eftersom regressrätten riktas mot ett företag som inte har tillgångar nog att betala sina skulder och regressfordran är en oprioriterad fordran i researrangörens konkurs. Inom försäkringsbranschen förekommer emellertid att försäkringsbolag i sina villkor anger att försäkringen inte ska gälla kostnader där ersättning kan erhållas från kreditkort, från annat gällande avbeställningsskydd, från annan försäkring eller ur resegarantin.

Kreditkortsföretag kan till följd av reglerna i konsumentkreditlagen bli tvungna att återbetala till resenärer vid reklamation. Kreditkortsföretagen har emellertid enligt sina avtal med kortinlösarna i regel möjlighet att regressvis kräva kortinlösarna på sådan återbetalning. Kortinlösaren har i sin tur ett avtal med den som har sålt resan, dvs. arrangören eller återförsäljaren, och har enligt avtalet rätt att kräva säljaren på ersättning för återbetalningen. Är säljaren densamme som arrangören och har denne gått i konkurs har kortinlösaren en fordran som kan göras gällande i arrangörens konkurs. Fordran är dock oprioriterad och kortinlösaren kan därför inte räkna med att få full ersättning för denna. Är säljaren i stället en resebyrå, som till följd av sitt avtal med kortinlösaren tvingas att

ersätta denne för återbetalningar, kan resebyrån göra gällande sin regressfordran i arrangörens konkurs, förutsatt att regressrätten har avtalats.

Vare sig kortinlösaren, resebyrån eller försäkringsbolaget kan emellertid kräva ersättning ur resegarantin, eftersom rätten till kompensation enligt resegarantilagen endast gäller resenären.

Säkerhet som ställts enligt resegarantilagen och som inte till fullo utnyttjas genom ersättning till resenärerna ska enligt 13 § resegarantilagen återlämnas till arrangören. I regel består ställda säkerheter emellertid av betalningsutfästelser som inte utgör någon tillgång i konkursboet.

När det gäller betalningar som gjorts med kreditkort skulle det enligt utredningens mening inte vara förenligt med reglerna i konsumentkreditlagen att kortföretagen i sina avtal ställde krav på att resenären ska utnyttja sina möjligheter att kräva ersättning från resegarantin innan utbetalning till följd av en kortreklamation görs. För betalkort föreligger inte samma hinder mot att villkora återbetalning. Det har anförts att dessa omständigheter medför att resenären kan få ersättningar från två håll, såväl genom kortreklamation som genom resegarantin. Resenären kan vända sig antingen till kortföretaget först och därefter till Resegarantinämnden eller tvärtom. Resegarantinämnden har gjort bedömningen att resegarantilagen inte lämnar något utrymme för nämnden att neka ersättning eller sätta ned beloppet i de fall då resenären först har vänt sig till kortföretaget och genom kortreklamation fått tillbaka sina pengar. Utredningen delar inte den bedömningen. Enligt utredningens mening ska återbetalning till följd av kortreklamation likställas med att transaktionen har gått åter och resenären har i en sådan situation inte längre någon fordran på arrangören, i vart fall inte av sådant slag som omfattas av resegarantin. I bevishänseende bör det, på samma sätt som gäller i andra fall där någon gör gällande en fordran, anses åligga resenären att styrka att han eller hon har betalat för resan, t.ex. genom att uppvisa kvitton på betalning. I en situation då det framgår att betalning har skett genom betal- eller kreditkort bör det, enligt utredningens mening, inte anses orimligt att också kräva att resenären visar att återbetalning inte har skett. Resenären är i praktiken den ende som har möjlighet att ta fram bevisning om att återbetalning inte har skett, genom att uppvisa ett besked från kortföretaget att återbetalning helt eller delvis nekats. Det kan inte

heller anses alltför betungande för resenären att bära denna bevisbörda. Den situationen att en resenär har fått tillbaka pengarna från kortföretaget borde därför kunna undvikas även med gällande rätt. Gällande praxis talar emellertid för att det kan finnas ett behov av ett förtydligande i lagen. Utredningen föreslår därför att det i lagen införs en bestämmelse om avräkning för de fall resenären har fått motsvarande ersättning genom en försäkring eller på annat sätt för en resetjänst som inte fullgjorts.

Har resenären fått ersättning ur resegarantin först, och därefter reklamerar köpet hos kortföretaget, är det i stället kortföretaget som måste avgöra om det föreligger en skyldighet att återbetala inbetalt belopp. Enligt utredningens mening kan resegarantin och kortföretagets skyldigheter enligt 29 § konsumentkreditlagen liknas vid den situationen då två borgensmän svarar solidariskt för arrangörens skuld. På samma sätt som gäller i andra sammanhang, när en borgensman har betalat en skuld för gäldenärens räkning, bör skulden till resenären kunna anses vara reglerad när resenärens krav har ersatts genom resegarantin. Såsom reglerna är utformade bör det, enligt utredningens mening, inte kunna bli fråga om att en resenär får sin fordran ersatt två gånger.

Återbetalning från resenären

Möjligheterna att återkräva pengar som betalats ut till resenären bör vara begränsade. På samma sätt som gäller i dag bör återbetalning kunna krävas när resenären genom otillbörligt handlande orsakat en kostnad som medlen tagits i anspråk för (jfr 6 § fjärde stycket resegarantilagen). Dessutom bör återbetalning kunna krävas när resenären uppsåtligen har lämnat oriktiga uppgifter om ersättning som denne har fått från annat håll, t.ex. genom försäkring eller genom att ett kreditköp har gått åter med stöd av konsumentkreditlagen. En regel härom bör införas i lagen.

7.6 Tillsyn och sanktioner

Utredningens förslag: Den nuvarande straffrättsliga sanktionen för underlåtenhet att ställa säkerhet respektive att uppfylla den i lagen fastställda uppgiftsskyldigheten byts ut mot en administrativ sanktion som prövas genom avgiftsföreläggande av Kammarkollegiet. Avgiftsföreläggandet ska godkännas inom viss tid och gäller då som lagakraftvunnet avgörande om att avgift ska tas ut. Godkänns föreläggandet inte inom den tid som angetts i föreläggandet får myndigheten ansöka om att avgift ska tas ut hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets avgiftsföreläggandet har utfärdats.

Sanktionsavgiften ska bestämmas till lägst femtusen kronor och högst 10 miljoner kronor. Avgiften ska dock inte kunna överstiga tio procent av näringsidkarens omsättning närmast föregående räkenskapsår.

När avgiften bestäms ska hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är. Sanktionsavgiften ska få efterges helt eller delvis, om det finns särskilda skäl.

Sanktionsavgift ska inte få åläggas någon för gärningar som omfattas av ett vitesföreläggande.

Regler om betalning och preskription införs.

Lämnande av oriktiga uppgifter ska sanktioneras genom brottsbalkens bestämmelser.

Skälen för utredningens förslag:

Kammarkollegiet utövar tillsyn

Resegarantilagen är en offentlighetslag som ålägger näringsidkare en skyldighet att ställa säkerhet hos Kammarkollegiet. Kammarkollegiet prövar om det föreligger skyldighet att ställa säkerhet enligt lagen och bestämmer vilket belopp säkerheten ska gälla. Kammarkollegiet har också en möjlighet att förelägga den som har en skyldighet att ställa säkerhet att vid vite att fullgöra den skyldigheten (4 a § resegarantilagen). Den som marknadsför en resa kan av Kammarkollegiet åläggas att lämna de uppgifter om sin verksamhet som är nödvändiga för att frågan om säkerhet ska kunna prövas.

Lämnas inte uppgifterna kan Kammarkollegiet förelägga näringsidkaren vid vite att fullgöra sin uppgiftsskyldighet (5 § resegarantilagen). Kammarkollegiet utövar alltså tillsyn över att bestämmelserna i resegarantilagen följs och kan besluta om framåtsyftande sanktioner i form av vite.

Straffrättsliga sanktioner

Utöver vite föreskrivs i resegarantilagen också en straffrättslig sanktion för den som uppsåtligen säljer eller marknadsför en resa utan att ha ställt den säkerhet som krävs enligt resegarantilagen. Straffet är böter eller fängelse i högst ett år (14 § resegarantilagen). Vidare föreskrivs ett bötesstraff för den som uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnar oriktig uppgift vid fullgörande av uppgiftsskyldighet som ålagts honom enligt 5 § resegarantilagen eller som underlåter att fullgöra sådan uppgiftsskyldighet. Har vite förelagts kan emellertid inte också straff dömas ut för samma gärning (14 § tredje stycket resegarantilagen).

Att i samband med fullgörande av uppgiftsskyldigheten uppsåtligen eller av oaktsamhet lämna oriktig uppgift kan också vara straffbart enligt bestämmelserna i brottsbalken. I 15 kap. 10 § första stycket brottsbalken stadgas att den som på annat sätt än muntligen lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, när uppgiften enligt lag eller annan författning lämnas på heder och samvete eller under annan liknande försäkran, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för osann försäkran till böter eller fängelse i högst sex månader. En grov form av brottet finns också. I bestämmelsens tredje stycke stadgas ett ansvar för den som begår en sådan gärning som avses i första stycket av grov oaktsamhet. I en sådan situation kan uppgiftslämnaren dömas för vårdslös försäkran till böter eller fängelse i högst sex månader. Brottsbalkens bestämmelser har företräde framför resegarantilagens straffbestämmelser (14 § tredje stycket resegarantilagen).

Allmänt åtal för brott mot resegarantilagen får väckas endast efter medgivande från Kammarkollegiet (14 § fjärde stycket resegarantilagen).

Räckvidden av resegarantilagens straffbestämmelser

Eftersom resegarantilagen är tillämplig även vid gränsöverskridande försäljning av resor är det av betydelse vilken räckvidd lagens bestämmelser har. Att en gärning utgör brott enligt nationell lagstiftning innebär nämligen inte automatiskt att staten också har rätt att göra jurisdiktionsanspråk gällande. För det krävs också att det finns någon sådan form av anknytning mellan domstolsstaten och den konkreta gärningen som berättigar till lagföring och bestraffning (SOU 2002:98, s. 76 f.). Eftersom resegarantilagens straffbestämmelser hör till specialstraffrätten är de som utgångspunkt endast tillämpliga på gärningar som begåtts på svenskt territorium, enligt den s.k. territorialprincipen (jfr SOU 2002:98, s. 75). Var ett brott anses begånget kan emellertid också variera mellan olika stater. För svensk del tillämpas reglerna i 2 kap. brottsbalken, och de principer som ligger bakom dessa bestämmelser. I 2 kap. 4 § brottsbalken stadgas att ”brott anses begånget där den brottsliga handlingen företogs, så ock där brottet fullbordades eller, vid försök, det tillämnade brottet skulle hava fullbordats”. Bestämmelsen ger uttryck för dels den s.k. ubikvitetprincipen, enligt vilken det är tillräckligt att någon del av brottet begåtts i Sverige, dels den s.k. effektsprincipen, enligt vilken brottet är lokaliserat till Sverige om brottseffekten har ägt rum här. Det finns även andra regler om svensk domsrätt som det emellertid saknas skäl att närmare gå in på i detta sammanhang, t.ex. i de fall gärningsmannen på visst sätt har anknytning till Sverige (2 kap. 2 § första stycket brottsbalken).

I de situationer då en utomlands etablerad arrangör åtalas för att ha sålt resor till resenärer i Sverige utan att ha ställt sådan säkerhet som krävs enligt resegarantilagen skulle svensk domstol i enlighet med den s.k. ubikvitetprincipen vara behörig att pröva åtalet. Eftersom försäljningen riktar sig till den svenska marknaden skulle förfarandet också anses utgöra ett brott mot den svenska resegarantilagen, förutsatt att de aktuella reglerna gäller för näringsidkaren.

Möjligheterna till verkställighet utomlands

När det gäller bötesstraff är möjligheterna att verkställa dem utomlands relativt goda. Det finns flera lagar som innehåller sådana regler. En av dessa är lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom, som har sin bakgrund i 1970 års europeiska konvention om brottmålsdoms internationella rättsverkningar. En annan är lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. (nordiska verkställighetslagen). Vidare finns lagen (2009:1427) om erkännande och verkställighet av bötesstraff inom Europeiska unionen, som innehåller bestämmelser för genomförande av rådets rambeslut 2005/214/RIF om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande av bötesstraff. I lagen om erkännande och verkställighet av bötesstraff inom Europeiska unionen finns en definition (2 §) av vad som avses med ett svenskt bötesstraff, vilket alltså enligt lagen kan bli föremål för verkställighet i en annan medlemsstat. Tillämpningsområdet omfattar lagakraftvunna domstolsavgöranden avseende böter, godkända strafförelägganden och förelägganden av ordningsbot samt företagsbot. Enligt rambeslutet ska med bötesstraff även avses beslut om böter som fattas av andra myndigheter än domstol i ett administrativt förfarande, under förutsättning att beslutet kan prövas av domstol i ett brottmålsförfarande. I förarbetena påpekas att denna typ av förfarande dock inte finns i Sverige (Ds 2007:18 s. 231 och prop. 2008/09:218 s. 31). Sanktionsavgifter av olika slag faller utanför tillämpningsområdet. Inte heller utdömt vite omfattas av lagen (se a. prop. s. 77). Möjligheterna att utomlands verkställa i Sverige utdömda viten framstår som mycket begränsade. När det gäller verkställighet inom Norden av viten som har förelagts part eller annan till fullgörande av skyldighet i rättegång och om viten som har förelagts av Konsumentombudsmannen, Konkurrensverket, Stockholms tingsrätt i mål enligt marknadsföringslagen (2008:486) eller av Patent- och marknadsdomstolen finns dock regler i nordiska verkställighetslagen. När det gäller sanktionsavgifter är det, såvitt utredningen kan bedöma, endast på skatteområdet som det finns vissa möjligheter att få bistånd av annan medlemsstat med indrivning av sanktionsavgifter (se lagen [2011:1537] om bistånd med indrivning av skatter och avgifter inom Europeiska unionen).

Den straffrättsliga sanktionen är ineffektiv och bör bytas ut mot en administrativ sanktion

Enligt uppgift från Kammarkollegiet förekommer det att arrangörer säljer garantipliktiga resor utan att ha ställt föreskriven säkerhet enligt resegarantilagen. Det kan vara fråga om näringsidkare med en begränsad verksamhet som inte känner till skyldigheten att ställa säkerhet. Det förekommer emellertid också att arrangörer med mer omfattande verksamhet medvetet låter bli att ställa säkerhet, därför att de inte kan eller inte vill låta verksamheten bära kostnaden för det. Att någon döms för underlåtenhet att ställa säkerhet är emellertid sällsynt och har inte förekommit under i vart fall de senaste tio åren. Brottligheten kan antas vara lågt prioriterad hos de brottsutredande myndigheterna. Det beror sannolikt på att brottsligheten, i jämförelse med många andra typer av brott, bedöms vara mindre allvarlig samtidigt som utredningen av brotten kan kräva omfattande resurser. Vid överträdelser som i stor utsträckning begås inom ramen för en juridisk persons verksamhet, såsom underlåtenhet att ställa resegaranti, kan det många gånger vara svårt att peka ut en fysisk person som uppfyller de objektiva och subjektiva rekvisiten för brott och därför också svårt att fälla någon till ansvar. Styreffekten hos straffbudet i resegarantilagen är följaktligen mycket låg. I ett större perspektiv innebär det också att straffbudet i resegarantilagen riskerar att bidra till en ökad urholkning av straffsystemet.

Om straffbudet i stället byttes ut mot en administrativ sanktion skulle det, enligt utredningens mening, sannolikt leda till ett mer effektivt sanktionssystem. En sanktionsavgift kan riktas mot en juridisk person, vilket gör det mindre resurskrävande att tillämpa. Dessutom kan avgiftsreglerna utformas så att sanktionsavgiften blir märkbart mer kännbar för näringsidkaren än vad ett bötesstraff hade kunnat bli. Sanktionsavgiften kan också göras vinsteliminerande och därigenom bidra till en sund konkurrens mellan företagen. En administrativ sanktion kan också leda till ökad effektivitet från ett resursanvändningsperspektiv. Det skulle vara billigare, enklare och snabbare att låta tillsynsmyndigheten sanktionera de överträdelser som myndigheten upptäcker och utreder inom ramen för tillsynen i stället för att därutöver engagera polis, åklagare och domstol, vilket krävs för att påföra en straffrättslig sanktion. Använd-

ningen av en administrativ sanktion skulle också leda till att reaktionerna på överträdelse av resegarantilagens bestämmelser skulle komma snabbare, vilket också torde öka sanktionens styrförmåga.

Som ovan har redogjorts för är möjligheterna att utomlands verkställa sanktionsavgifter som beslutats i Sverige begränsade. Generellt sett är möjligheterna till utomlands verkställighet av bötesstraff bättre. I praktiken har detta emellertid inte så stor betydelse, eftersom bötesstraff i princip inte döms ut för överträdelse av resegarantilagens bestämmelser. En teoretisk möjlighet till verkställighet utomlands måste därför vägas mot en ökad regelefterlevnad inom riket. Därtill ska beaktas att den medlemsstat inom vilken näringsidkaren är etablerad har det primära ansvaret för att näringsidkaren ställer säkerhet till skydd för insolvens. De centrala kontaktpunkterna syftar också till att bl.a. underlätta tillsynen över näringsidkare som är verksamma i olika medlemsstater.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår utredningen att det nuvarande straffbudet i resegarantilagen byts ut mot en administrativ sanktion. När det gäller lämnande av oriktiga uppgifter bör det emellertid, enligt utredningens mening, av rättssäkerhetsskäl sanktioneras genom brottsbalkens bestämmelser. Utredningen föreslår därför att det i resegarantilagens bestämmelser om skyldighet att lämna uppgifter införs en regel om att uppgifterna ska lämnas på heder och samvete.

De nu gällande reglerna om ålägganden och vitesförelägganden bör behållas. Sanktionsavgift ska inte beslutas för gärningar som omfattas av ett vitesföreläggande. I dessa fall får i stället vitet dömas ut i vanlig ordning.

Utformningen av sanktionsavgiften

När det gäller hur sanktionsavgiften bör utformas har utredningen övervägt flera olika alternativ. Ett av dessa går ut på att tillsynsmyndigheten, dvs. i dag Kammarkollegiet, skulle få besluta om avgiften och att rättssäkerheten skulle garanteras genom näringsidkarens möjlighet att begära överprövning. Mot en sådan ordning talar dock att det kan bli fråga om sanktioner som för den enskilde näringsidkaren kan vara tämligen ingripande. Det talar för att det i stället bör vara en domstol som beslutar om avgiften. Som alternativ

har utredningen därför övervägt att föreslå att avgiften ska beslutas av förvaltningsdomstol på talan av tillsynsmyndigheten. Det kan emellertid tänkas att näringsidkare, särskilt vid mindre överträdelser, inte ifrågasätter bedömningen av att de brustit i sina skyldigheter och att de hellre godtar en sanktionsavgift än låter ärendet prövas i domstol. I dessa fall förefaller det onödigt att föreskriva att tillsynsmyndigheten ska väcka talan i domstol. Utredningen har därför stannat vid att föreslå att tillsynsmyndigheten får utfärda ett avgiftsföreläggande som måste godkännas av näringsidkaren inom en viss tid och att det efter godkännande gäller som lagakraftvunnet beslut om att avgift ska tas ut. Godkänns inte avgiftsföreläggandet krävs att tillsynsmyndigheten väcker talan vid den förvaltningsdomstol inom vars domkrets föreläggandet har utfärdats för att avgiften ska kunna tas ut.

Den nuvarande straffbestämmelsen förutsätter oaktsamhet eller uppsåt. Sanktionsavgiften bör i stället utgå strikt, dvs. även om det inte går att fastställa att överträdelsen beror på att någon som är ansvarig inom företaget har varit oaktsam eller haft uppsåt att överträda bestämmelsen om skyldighet att ställa säkerhet. Sådana omständigheter kan emellertid få betydelse för hur stor avgift som beslutas.

När det gäller vilken storlek som bör föreskrivas för avgiften kan en jämförelse göras med motsvarande sanktionsavgifter i annan lagstiftning. Den sanktionsavgift som kan beslutas enligt 52 § konsumentkreditlagen (2010:1846) för bristande kreditprövning uppgår till som lägst fem tusen kronor och som högst tio miljoner kronor. Motsvarande beloppsbegränsningar gäller för företagsbot enligt 36 kap. 8 § brottsbalken. I sammanhanget ska dock nämnas att det för närvarande pågår en översyn av företagsbotsregleringen, som bl.a. syftar till att överväga och föreslå en höjning av maximibeloppet för företagsboten. I kommittédirektiven anförs bl.a. att det för den s.k. konkurrensskadeavgiften, som kan beslutas enligt 3 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:579), inte gäller någon beloppsgräns. Storleken på konkurrensskadeavgiften är endast begränsad på så sätt att den inte får överstiga tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår, (se Ju 2015:06, dir. 2015:58). Utifrån nu gällande regler anser utredningen emellertid att det är mest lämpligt att föreslå en sanktionsavgift som minst ska uppgå till fem tusen kronor och som högst får bestämmas till 10 miljoner kronor.

Vidare anser utredningen att avgiften på samma sätt som gjorts i konsumentkreditlagen bör relateras till näringsidkarens omsättning och att den som mest ska få motsvara tio procent av denna. Är omsättningen okänd får en uppskattning av denna göras. Vilken avgift som beslutas i det enskilda fallet bör bero på hur allvarlig överträdelsen är. Vid den bedömningen bör hänsyn tas till t.ex. hur länge näringsidkaren har sålt garantipliktiga resor utan att ställa säkerhet, vilka typer av resor det rör sig om med avseende på pris, resmål m.m., hur stor säkerhet som skulle ha ställts om reglerna följts osv.

Betalning, indrivning och preskription

Ett godkänt avgiftsföreläggande gäller som lagakraftvunnet avgörande om att avgift ska tas ut och kan alltså verkställas enligt reglerna i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar. En erinran om det bör tas in i lagen. Vidare bör föreskrivas inom vilken tid och på vilket sätt avgiften ska betalas, motsvarande vad som gäller för sanktionsavgiften enligt konsumentkreditlagen. I likhet med vad som där föreskrivs bör också införas en regel i resegarantilagen om att avgiften preskriberas om verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet vann laga kraft.

7.7 Administrativt samarbete

Utredningens förslag: Kammarkollegiet ska vara central kontaktpunkt för det administrativa samarbetet och för tillsynen av insolvensskyddet.

Skälen för utredningens förslag:

Kammarkollegiet ska vara central kontaktpunkt

Direktivet ställer krav på att medlemsstaterna utser centrala kontaktpunkter för att underlätta det administrativa samarbetet och tillsynen av arrangörer som är verksamma i olika medlemsstater (artikel 18.2). Kontaktpunkterna ska ge varandra tillgång till all nöd-

vändig information om sina nationella krav i fråga om skydd vid obestånd och om identiteten för den eller de enheter som ansvarar för skyddet vid obestånd för specifika arrangörer som är etablerade på deras territorium (artikel 18.3). Om det finns förteckningar över arrangörer som fullgör sina skyldigheter vad gäller skydd vid obestånd ska kontaktpunkterna medge varandra tillgång till dessa förteckningar. Förteckningarna ska också göras tillgängliga för allmänheten, även online (artikel 17.3).

Medlemsstaterna ska anmäla kontaktuppgifter till de centrala kontaktpunkterna till andra medlemsstater och till Kommissionen (artikel 18.2).

Kammarkollegiet, som är den myndighet som prövar om säkerhet enligt resegarantilagen ska ställas, bör enligt utredningens mening också vara central kontaktpunkt för dessa frågor i förhållande till andra medlemsstater. Detta bör framgå av myndighetens instruktion. Det administrativa samarbetet bör närmare regleras i en särskild förordning, se vidare härom i avsnitt 8.

8 Övriga ändringar och följdändringar

8.1 Sjölagen

Utredningens förslag: Hänvisningen till den nu gällande lagen om paketresor i sjölagen ändras med anledning av att lagen om paketresor ersätts av en ny paketreselag.

Skälen för utredningens förslag:

I 15 kap. 8 § andra stycket sjölagen (1994:1009) görs en hänvisning till den nu gällande lagen om paketresor. Som en följd av att utredningen föreslår en ny paketreselag måste hänvisningen ändras så att i stället den nya lagen anges.

8.2 Lagen om distansavtal och avtal utanför affärslokaler

Utredningens förslag: Lagen om distansavtal och avtal utanför affärslokaler ändras så att endast avtal om paketresor enligt definitionen i den föreslagna paketreselagen omfattas av undantaget i 2 kap. 1 § 8. Övriga avtal som omfattas av den föreslagna lagen om paketresor ska inte vara undantagna från tillämpningsområdet för 2 kap. i lagen.

Skälen för utredningens förslag:

I lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler (distansavtalslagen) finns bestämmelser om bl.a. avtal om varor och icke-finansiella tjänster (2 kap.). Dessa bestämmelser gäller enligt 2 kap. 1 § 8 inte för avtal som omfattas av lagen (1992:1672) om paketresor. Genom distansavtalslagen genomfördes en del av konsumenträttighetsdirektivet (dir. 2011/83/EU). I konsumenträttighetsdirektivet, artikel 3.3 g, anges att direktivet inte ska tillämpas på avtal som omfattas av tillämpningsområdet för rådets direktiv 90/314/EEG om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang. I artikel 27.2 i det nya direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang anges emellertid att artikel 3.3 g i konsumenträttighetsdirektivet ska ersättas med ett undantag för avtal om paketresor enligt definitionen i artikel 3.2 i det nya direktivet. I skäl 48 i det nya direktivet förklaras att konsumenträttighetsdirektivet ska ändras så att enskilda resetjänster som utgör en del av ett sammanlänkat researrangemang även fortsättningsvis omfattas av konsumenträttighetsdirektivet, såvida dessa tjänster inte på annat sätt är undantagna från konsumenträttighetsdirektivets tillämpningsområde. Innebörden av ändringen är att de rättigheter som fastställs för konsumenter i konsumenträttighetsdirektivet ska gälla för andra resor än paketresor som omfattas av det nya direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang. Det nuvarande undantaget i distansavtalslagen ska därför på motsvarande sätt ändras till att endast avse paketresor enligt definitionen i den nya paketreselag som utredningen föreslår.

I artikel 27 i det nya direktivet anges också att konsumenträttighetsdirektivet ska ändras för att säkerställa att vissa konsumenträttigheter som fastställs i direktivet också gäller för paketresor. Det gäller konsumenträttighetsdirektivets artikel 6.7 (om språkkrav vid viss information), artikel 8.2 (informationskrav vid distansavtal som ingås elektroniskt), artikel 19 (förbud mot vissa avgifter vid användning av vissa betalningssätt), artikel 21 (kostnad för vissa telefonkontakter, artikel 22 (krav på samtycke vid extrabetalningar). Av de lagar som genomför konsumenträttighetsdirektivet i svensk rätt är det emellertid endast lagen om distansavtal och avtal utanför affärslokaler som innehåller ett undantag för avtal som omfattas av lagen om paketresor. De övriga ändringar som anges i artikel 27 i det nya direktivet föranleder därför inte några ytterligare ändringar.

8.3 Marknadsföringslagen

Utredningens förslag: Hänvisningen till den nu gällande lagen om paketresor i marknadsföringslagen ändras med anledning av att lagen om paketresor ersätts av en ny paketreselag.

Skälen för utredningens förslag:

I 1 § andra stycket första strecksatsen marknadsföringslagen (2008:486) görs en hänvisning till den nu gällande lagen om paketresor. Som en följd av att utredningen föreslår en ny paketreselag måste hänvisningen ändras så att i stället den nya lagen anges.

8.4 Ny förordning om administrativt samarbete m.m. i ärenden om resegaranti

Utredningens förslag: En ny förordning om administrativt samarbete m.m. i ärenden om resegaranti utfärdas. Förordningen ska också innehålla den bestämmelse om ömsesidigt godkännande av certifikat, intyg m.m. som finns i förordningen (2009:1076) om godkännande av dokument i ärenden om säkerhet för resegaranti. Den förordningen upphävs samtidigt.

Skälen för utredningens förslag:

Genom artikel 18.2–4 i det nya direktivet åläggs medlemsstaterna att utse centrala kontaktpunkter för att underlätta det administrativa samarbetet och tillsynen av arrangörer som är verksamma i olika medlemsstater. Vidare föreskrivs hur dessa centrala kontaktpunkter ska hjälpa varandra genom att bl.a. tillhandahålla nödvändig information om sina nationella regler om skydd vid obestånd och i fråga om skydd som ställts av enskilda aktörer. En tidsfrist föreskrivs också, ett första svar till en central kontaktpunkt som begärt ett förtydligande av en arrangörs skydd vid obestånd ska lämnas inom 15 arbetsdagar från det att begäran mottogs.

De krav på medlemsstaterna som ställs i artikel 18.2 bör, enligt utredningens mening, inte tas in i den nya paketreselagen utan i stället regleras i en förordning. Utredningen har sedan tidigare förslagit att Kammarkollegiet utses till central kontaktpunkt enligt det nya direktivet, se avsnitt 7.7. Utredningen föreslår att det också utfärdas en ny förordning om administrativt samarbete m.m. i ärenden om resegaranti. Förordningen kan med fördel också innehålla den bestämmelse om ömsesidigt godkännande av certifikat, intyg eller andra liknande dokument som visar att kravet på ställande av säkerhet har uppfyllts som finns i den nu gällande förordningen (2009:1076) om godkännande av dokument i ärenden om säkerhet för resegaranti. Den senare förordningen bör samtidigt upphävas.

8.5 Ny förordning om informationsformulär vid paketreseavtal och kopplade researrangemang

Utredningens förslag: En förordning om standardinformationsformulär vid paketreseavtal och kopplade researrangemang utfärdas. Av förordningen ska framgå att de formulär som det hänvisas till i paketreselagen (0000:000) har den utformning som framgår av bilaga 1 och 2 till Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302.

Av förordningen ska också framgå att Konsumentverket ska tillhandahålla information om formulären och möjliggöra nedladdning av dem från verkets webbplats.

Skälen för utredningens förslag:

I avsnitt 6.2 och 6.3 har redogjorts för utredningens bedömning av hur direktivets krav på användningen av särskilda standardinformationsformulär ska genomföras. Utredningen har stannat för att föreslå att det i lagen föreskrivs att standardinformationsformulär ska användas samt att en särskild förordning om standardinformationsformulär vid paketreseavtal och kopplade researrangemang utfärdas. Av förordningen ska framgå att de formulär som det hänvisas till i paketreselagen (0000:000) har den utformning som framgår av bilaga 1 och 2 till Europaparlamentets och rådets direktiv (EU)

2015/2302. Av förordningen bör också framgå att Konsumentverket ska tillhandahålla information om formulären och möjliggöra nedladdning av dem från verkets webbplats. Utredningen föreslår också att formulären tas in i en bilaga till förordningen.

8.6 Förordning om Konsumentverkets tillsyn

Utredningens förslag: En ny förordning om Konsumentverkets tillsyn över den nya paketreselagen bör utfärdas.

Skälen för utredningens förslag:

Utredningen har i avsnitt 6.8 gjort bedömningen att Konsumentverket bör ha tillsyn över att arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang enligt paketreselagen (0000:0000) fullgör sina skyldigheter enligt lagen. Som också anförts där bör detta emellertid inte framgå direkt i lagen utan av en särskild förordning härom.

8.7 Konsumentverkets föreskriftsrätt

Utredningens bedömning och förslag: Konsumentverket bör upphäva de nu gällande föreskrifterna om verkställighet av den nu gällande lagen om paketresor. Därefter upphävs förordningen med bemyndigande för Konsumentverket att utfärda föreskrifter om verkställighet av lagen om paketresor.

Skälen för utredningens bedömning och förslag:

I förordning (1992:1675) med bemyndigande för Konsumentverket att meddela föreskrifter om verkställigheten av lagen (1992:1672) om paketresor ges Konsumentverket rätt att meddela föreskrifter om verkställigheten av den nu gällande lagen om paketresor. Som redogjorts för under avsnitt 3 syftade förordningen till att möjliggöra en mer detaljerad reglering än vad som ansågs lämpligt att ta in

i lagen. Den föreslagna paketreselagen är mer detaljerad än den nu gällande. Det beror främst på att direktivet är mer detaljerat än det föregående och att det dessutom är ett fullharmoniseringsdirektiv. Utrymmet för verkställighetsföreskrifter är därmed begränsat. Enligt utredningens mening bör Konsumentverket upphäva föreskrifterna. Därefter bör också förordningen upphävas.

9 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

9.1 Förslaget till ny paketreselag

Utredningens förslag: Paketreselagen ska träda i kraft den 1 juli 2018. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet ska dock äldre föreskrifter gälla. Detta ska framgå av en övergångsbestämmelse.

Skälen för utredningens förslag:

Enligt artikel 28 i direktivet ska medlemsstaterna senast den 1 januari 2018 anta och offentliggöra de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att uppfylla direktivet. Vidare anges att bestämmelserna ska tillämpas från och med den 1 juli 2018. Det är alltså nödvändigt att bestämmelserna träder i kraft den 1 juli 2018 och detta datum bör därför anges i lagen. Bestämmelserna blir då tillämpliga på avtal som har ingåtts efter ikraftträdandet. I fråga om avtal som har träffats före ikraftträdandet bör emellertid de föreskrifter som var gällande då avtalet träffades alltjämt tillämpas. Parterna har, vid tiden för ingåendet av avtalet, utgått ifrån de rättsliga förutsättningar som då gällde. Den som t.ex. har sålt en separat transport och en inkvartering, som inte utgjorde en paketresa vid den tid då avtalet träffades, kan inte förväntas ha räknat med att han eller hon efter lagens ikraftträdande skulle kunna anses utgöra en arrangör och få det ansvar för fullgörandet av alla resetjänster som ingår i kombinationen som den nya lagen föreskriver. Den som har köpt de separata resetjänsterna kan inte heller ha utgått ifrån att få det skydd som den nya lagen ger. För att undvika att den nya lagen

tillämpas retroaktivt på avtal om resetjänster som träffats före dess ikraftträdande föreslår utredningen en särskild övergångsbestämmelse. Bestämmelsen bör ange att äldre föreskrifter ska gälla i fråga om avtal som har träffats före ikraftträdandet.

9.2 Förslaget till ändringar i resegarantilagen

Utredningens förslag: Ändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2018. Bestämmelserna om sanktionsavgifter ska tillämpas på överträdelse som sker efter ikraftträdandet. För överträdelse som sker före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser gälla.

Skälen för utredningens förslag:

Utgångspunkter

I resegarantilagen föreskrivs en skyldighet att ställa säkerhet innan en resa erbjuds till försäljning. Kammarkollegiets bedömning av vilket belopp säkerheten ska gälla görs också utifrån en prognos om framtida försäljning av resor. Ett ställningstagande måste alltså göras med utgångspunkt från de regler som gäller vid den tidpunkt då säkerheten ska ställas. De ändringar som nu föreslås medför i vissa fall att researrangemang för vilka det inte tidigare fanns ett krav på säkerhet nu omfattas av ett sådant krav. Det bör emellertid inte föreskrivas någon skyldighet att i efterhand ställa säkerhet för researrangemang som redan har sålts. Reglerna bör tillämpas från ikraftträdandet. Ändringarna kan emellertid också innebära att det inte längre föreligger någon skyldighet att ställa säkerhet för vissa researrangemang som säkerhet redan har ställts för. Den som har ställt säkerheten skulle i dessa fall kunna hävda att säkerheten ska återlämnas, eftersom den inte längre behövs. En resenär som har köpt en resa eller ett researrangemang för vilket säkerhet ställts enligt de regler som gällde då resenären köpte resan får emellertid antas ha inrättat sig efter detta. Det innebär att resenären kan ha låtit bli att ordna annat insolvensskydd, eftersom ett sådant redan fanns. Förekomsten av resegaranti kan också anses ha utgjort en förutsättning vid resenärens beslut att ingå avtalet. Säkerhet som ställts i enlighet med äldre bestämmelser kan därför inte sägas vara

obehövlig, enbart därför att reglerna har ändrats. Utgångspunkten måste i stället vara att säkerhet som redan har ställts när de nya reglerna träder i kraft ska bestå till dess att den resa eller det researrangemang som omfattas av säkerheten har fullgjorts. Detta torde emellertid följa av allmänna principer och behöver inte regleras genom någon särskild övergångsbestämmelse. En övergångsbestämmelse med den innebörd som ovan sägs skulle dessutom innebära att säkerhet som ställts enligt äldre bestämmelser skulle bestå i samtliga fall, trots att säkerheten i det enskilda fallet av andra skäl kanske inte längre behövs. Bedömningen av om säkerhet som ställts i det enskilda fallet alltjämt behövs bör därför överlämnas åt Kammarkollegiet.

Vid bedömningen av vilket behov det finns av att meddela övergångsbestämmelser för de överträdelser som har begåtts men inte hunnit beivras vid tidpunkten för de nya bestämmelsernas ikraftträdande måste bestämmelserna i såväl 2 kap. 10 § regeringsformen som 5 § andra stycket lagen (1964:163) om införande av brottsbalken beaktas. I 2 kap. 10 § regeringsformen finns ett förbud mot retroaktiv straff- och skattelagstiftning. Förbudet anses analogivis tillämpligt beträffande straffliknande administrativa påföljder (prop. 1975/76:209 s. 125). Att påföra sanktionsavgifter för överträdelser som begåtts före ikraftträdandet skulle således strida mot retroaktivitetsförbudet.

Av 5 § andra stycket lagen om införande av brottsbalken framgår att straff ska bestämmas enligt den lag som gällde när gärningen företogs. Detta är dock inte fallet om annan lag gäller när dom meddelas, om den nya lagen leder till frihet från straff eller till lindrigare straff. Denna bestämmelse har enligt förarbetena generell räckvidd, dvs. även utanför brottsbalkens område (prop. 1964:10 s. 99). Bestämmelsen ger uttryck för den lindrigaste lagens princip.

Utredningens förslag innebär bl.a. att vissa överträdelser ska överföras från det straffrättsliga området till ett system med administrativa sanktionsavgifter. De relevanta överträdelserna avkriminaliseras. Om frågan hur överträdelser som har begåtts före ikraftträdandet ska behandlas lämnas oreglerad innebär detta att de inte kan beivras.

En sanktionsväxling av detta slag har genomförts tidigare på andra områden. I förarbetena till bestämmelserna om sanktionsavgifter i fiskelagen (1993:787) ansågs det inte vara påkallat att låta de nya

sanktionsbestämmelserna få retroaktiv effekt (prop. 2007/08:107, s. 47). I propositionen anfördes att den sanktionsavgift som föreslogs ersätta straffpåföljden visserligen var formellt att anse som lindrigare och att detta normalt bör få genomslag bakåt i tiden. Det som låg bakom förslaget om införande av ett system med administrativa sanktionsavgifter var emellertid inte någon förändrad syn på överträdelserna i sig. Att bestämmelserna avkriminaliserades skulle inte ses som en indikation på att överträdelserna bedömdes lindrigare. Syftet med att införa administrativa sanktionsavgifter var snarare att effektivisera sanktionssystemet, eftersom det dåvarande systemet fungerade dåligt och endast ett fåtal överträdelser ledde till påföljd. Det föreslagna systemet med administrativa sanktionsavgifter antogs leda till att ett mycket större antal överträdelser beivrades. Den lindrigaste lagens princip ansågs därför inte göra sig särskilt starkt gällande. Enligt utredningens mening är de skäl som anfördes i förarbetena till sanktionsväxlingen i fiskelagen också relevanta för den sanktionsväxling som utredningen nu föreslår. Enligt utredningens mening är det därför inte påkallat att låta de föreslagna bestämmelserna få retroaktiv effekt. Äldre bestämmelser bör därför tillämpas på överträdelser som skett före den nya lagens ikraftträdande.

Ändringarna bör träda i kraft den 1 juli 2018, av samma skäl som anförts beträffande paketreselagen ovan.

9.3 Förslagen till ändring i sjölagen, distansavtalslagen respektive marknadsföringslagen

Utredningens bedömning och förslag: Ändringarna i sjölagen, lagen om distansavtal och avtal utanför affärslokaler och marknadsföringslagen ska träda i kraft den 1 juli 2018. Det behövs inga särskilda övergångsbestämmelser.

Skälen för utredningens bedömning och förslag:

De föreslagna följdändringarna i sjölagen, distansavtalslagen och marknadsföringslagen ska gälla från ikraftträdandet. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs därför inte.

Ändringarna bör träda i kraft den 1 juli 2018, av samma skäl som anförts beträffande paketreselagen ovan.

10 Konsekvenserna av utredningens förslag

10.1 Konsekvensutredningens innehåll

I utredningens uppdrag ingår att beskriva konsekvenserna av lämnade förslag i enlighet med 14–15 a §§ i kommittéförordningen (1998:1474). Eftersom utredningen lämnar författningsförslag ska konsekvensutredningen också göras i enlighet med 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning (15 a § kommittéförordningen).

Förslagen syftar till att genomföra paketresedirektivet och därigenom åstadkomma en väl fungerande inre marknad och ett stärkt konsumentskydd vid köp av paketresor. Förslagen innebär att konsumentskyddet kommer att omfatta även vissa andra kombinationer av tjänster än vad som gäller i dag. Konsumentskyddet består i dels civilrättsliga regler om bl.a. informationskrav och dels offentligrättsliga regler om insolvensskydd. För en del resor som i dag omfattas av ett insolvensskydd kommer konsumentskyddet att minska eftersom kravet på insolvensskydd tas bort. Reglerna bedöms medföra ökade kostnader för de företag vars verksamhet kommer att omfattas av konsumentskyddsreglerna. För de företag vars verksamhet inte omfattas av det nya tillämpningsområdet kommer reglerna i stället leda till minskade kostnader eller möjligheter att utöka eller ändra verksamheten utan att det leder till ökade kostnader. Regleringen kan också komma att övervältra kostnader mellan olika myndigheter, som en konsekvens av att uppgiften att sanktionera överträdelse av vissa bestämmelser flyttas från rättsväsendet till Kammarkollegiet. Totalt sett förväntas sanktionsväxlingen emellertid leda till minskade kostnader för det allmänna, eller i vart fall till en mer effektiv resursanvändning.

Utredningen bedömer att följande områden inte berörs av förslagen (15 § kommittéförordningen)

- den kommunala självstyrelsen
- sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet
- jämställdheten mellan kvinnor och män
- möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

I utredningens slutbetänkande kommer en mer ingående analys att göras av vilka förändringar i systemet för resegaranti som utredningen föreslår och vilka ekonomiska och andra konsekvenser dessa förslag får. Utredningen har mot den bakgrunden gjort en mer översiktlig analys i detta delbetänkande, när det gäller de föreslagna ändringarna i resegarantilagen.

10.2 Syftet med förslagen

Vad är problemet och vad vill man uppnå?

Förslagen om ny paketreselag och ändringar i resegarantilagen syftar till att genomföra paketresedirektivet och därigenom åstadkomma en väl fungerande inre marknad och ett stärkt konsumentskydd vid köp av paketresor.

Bakgrunden till paketresedirektivet är ett antal problem för både konsumenter och företag som har uppstått i och med att resemarknaden förändrats. Det är numera vanligt att resetjänster säljs via internet, genom att kunderna själva kombinerar sin paketresa, vilket lett till att nuvarande regler blivit otydliga och föråldrade. I avsnitt 4.1.1 finns en mer detaljerad redogörelse av dessa problem och bakgrunden till direktivet.

10.3 Regleringsalternativ

Allmänt om regleringsalternativen

Utredningens huvudsakliga uppgift, såvitt avser detta delbetänkande, har bestått i att genomföra direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang. Direktivet är bindande för medlemsstaterna med avseende på det resultat som ska uppnås och måste genomföras i nationell rätt oavsett kostnaderna. Som framgått av utredningens överväganden har det dock i vissa fall funnits olika tänkbara alternativ för genomförandet. Utredningen har i dessa fall övervägt marknadsens intresse av konkurrensneutralitet mellan olika aktörer, det samhällsekonomiska intresset av ett högt konsumentskydd och intresset av att företagens administrativa kostnader inte ska öka. Utredningen har också tagit hänsyn till att högre kostnader för företagen i många fall kan komma att drabba konsumenterna, genom högre prissättning. Vikten av ett tydligt regelverk har också haft stor betydelse för utredningens förslag, liksom strävan efter att åstadkomma en reglering som överensstämmer med motsvarande regler i de andra medlemsländerna. Utredningens förslag är en sammanvägning av dessa olika hänsyn i skilda hänseenden.

Medlemsländernas valmöjligheter och utredningens förslag

Nedan beskrivs kortfattat valmöjligheterna i direktivet och utredningens förslag i dessa fall. En detaljerad genomgång av vilka valmöjligheter som direktivet medger återfinns i avsnitt 5.2.

Direktivet ger medlemsstaterna möjlighet att ålägga återförsäljaren ett solidariskt ansvar för fullgörandet av paketresan. Utredningen föreslår att arrangören ska vara primärt ansvarig och att det nuvarande ansvaret för återförsäljare som är part i avtalet tas bort, se överväganden i avsnitt 6.5.1.

Medlemsstaterna ges möjlighet att välja om de vill införa ånger rätt vid köp av paketresor. Utredningens bedömning är att det inte bör införas någon ångerrätt, se avsnitt 6.4.3. Vidare ges medlemsstaterna möjlighet att införa en preskriptionstid för framställande av anspråk. Utredningen har inte funnit skäl för att införa en sådan särskild regel om preskription, se avsnitt 6.5.7.

Utredningen föreslår inte heller att krav på resegaranti föreskrivs för andra aktörer än dem som omfattas av direktivet, se avsnitt 7.2.

Slutligen finns i direktivet stort utrymme för medlemsländerna att utforma sanktioner. För de civilrättsliga delarna föreslår utredningen inga större förändringar jämfört med nuvarande sanktionsregler. Vad gäller resegarantilagen föreslår utredningen dock att den nuvarande straffrättsliga sanktionen byts ut mot en administrativ sanktion. Utredningens överväganden och förslag om sanktioner finns i avsnitt 6.8 respektive 7.6.

Förslagen överensstämmer med EU-rätten

Den föreslagna regleringen är, som beskrivits ovan, i princip utslutande en konsekvens av Sveriges medlemskap i EU. Den överensstämmer med Sveriges skyldigheter som följer av anslutningen till EU och går inte utöver dessa skyldigheter. Även den föreslagna tidpunkten för ikraftträdande följer direkt av paketresedirektivets bestämmelser.

Effekten av om någon reglering inte kommer till stånd blir således att Sverige inte följer skyldigheterna enligt EU-rätten.

10.4 Vilka berörs av förslagen?

Resenärer

Paketreselagen är till för att skydda de som köper paketresor. Dessa resenärer berörs direkt av reglerna. Utredningen uppskattar att det rör sig om mellan fyra och fem miljoner resenärer årligen, beräknat utifrån de resor som det ställs resegarantier för i dag.

Researrangörer

De företag som berörs av utredningens förslag är framför allt de aktörer i resebranschen som är arrangörer av paketresor eller näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang enligt den nya paketreselagens definitioner. Dessa företag är av mycket varierande storlek och erbjuder skiftande resetjänster. Marknaden består i dag

av över 2 000 aktörer och delas mellan ett fåtal större företag som bedriver traditionell flygcharterverksamhet och ett stort antal små och medelstora företag. Likaså kan t.ex. ideella föreningar som ordnar resor för sina medlemmar betraktas som researrangörer. Även om vissa förändringar föreslås för tillämpningsområdet kommer den nya paketreselagen, och därmed också resegarantilagen, att beröra i stort sett samma verksamheter som de tidigare reglerna.

De nya reglerna innebär en skillnad framför allt för de företag som bedriver sin försäljning i digitala kanaler och som arbetar med merförsäljning från andra företag eller som underleverantörer till andra distributörer. Reglerna gäller lika oavsett om avtalen sluts digitalt eller vid t.ex. ett fysiskt försäljningskontor. Med stor sannolikhet är det dock främst de digitala affärsmodellerna som kommer att påverkas av de nya reglerna. Det innebär att reglerna även skulle kunna påverka företag som i dag inte är traditionella reseföretag men som ser en möjlighet att erbjuda olika former av digital distribution och paketering av resetjänster.

Verksamheter och företag för vilka reglerna förändras

Den föreslagna paketreselagen ändrar vilka resor som definieras som paketresor. Till skillnad från vad som nu gäller kommer kompletterande beställningar av resetjänster under vissa förutsättningar leda till att resetjänsterna sammantagna anses utgöra en paketresa. En annan typ av verksamhet som inte omfattas av de nuvarande paketresereglerna men som kommer att omfattas av de nya reglerna är de företag som säljer arrangemang utan vare sig logi eller transport. De kommer med de föreslagna reglerna att betraktas som paketresearrangörer om de tillsammans med arrangemanget erbjuder t.ex. en hyrbil och kommer därmed att behöva följa paketreselagen och resegarantilagens bestämmelser.

Det kommer också att bli tydligare att företag som säljer paket med endast en typ av resetjänst, i form av logi, transport eller uthyrning av vissa fordon, i kombination med en annan turisttjänst vars värde understiger 25 procent av det totala värdet på paketet undantas från paketreselagens och resegarantilagens bestämmelser. Vidare innebär förslagen att vissa affärsresor kommer att undantas från paketresereglerna. Det påverkar i stor utsträckning de cirka

60 affärsresebyråer som finns i Sverige, som enligt de nya reglerna i stor utsträckning undantas från kraven på att ställa säkerhet. Det påverkar även andra reseföretag som till någon del säljer affärsresor på grundval av ramavtal.

En skillnad mellan de nuvarande och de föreslagna reglerna är att det inte längre kommer att vara nödvändigt att ställa säkerhet vid stolsförsäljning, vid resor som uppvisar en väsentlig likhet med paketresor eller vid utbytesresor.

Återförsäljare kommer till följd av lagändringarna inte längre att vara tvungna att ställa säkerhet, utom i de fall då de säljer resor för arrangörer som är etablerade utanför EES-området. I dag är det cirka 200 återförsäljare som ställer säkerhet hos Kammarkollegiet.

Det är svårt att bedöma om det sammantaget kommer vara fler eller färre företag som kommer att omfattas av de föreslagna reglerna än som omfattas av de nu gällande reglerna, eftersom det beror på hur företagen utformar sin verksamhet. Företagen kommer också att kunna styra detta själva, genom att anpassa sina affärsmodeller. De kan t.ex. välja vilka uppgifter om resenären som de för över till en annan näringsidkare och på så vis i vissa fall bestämma om tjänsterna ska utgöra en paketresa eller inte.

10.5 Ekonomiska konsekvenser

EU-kommissionen har inför beslutet om paketresedirektivet gjort uppskattningar av de ekonomiska konsekvenserna av de föreslagna reglerna. De konstaterar att kostnaderna för företagen är osäkra och att de beror på hur företagen anpassar sina affärsmodeller efter reglerna. Utifrån antaganden om hur stor del av paketresorna som skulle säljas som kopplade researrangemang beräknas den ökade kostnaden för europeiska företag dock uppgå till drygt 400 miljoner euro samtidigt som den minskade konsumentskadan skulle kunna uppskattas till cirka 430 miljoner euro. För den fullständiga beräkningen, se EU-kommissionens konsekvensanalys, COM (2013) 512 final.

Tidsåtgång och administrativa kostnader för företagen

Den största skillnaden mellan nuvarande och föreslaget regelverk, sett utifrån konsekvenser för företagen, är vilka aktörer och tjänster som omfattas av paketresereglerna. Den s.k. fullgörandekostnaden, dvs. kostnaden för företaget att leva upp till paketresedirektivet, har av EU-kommissionen uppskattats till mellan 7,5 och 9,5 euro per paketresa, med de nya reglerna.

De krav som ställs på de företag som omfattas av de föreslagna reglerna förändras inte i någon större utsträckning jämfört med vad som gäller i dag. De nya reglerna innebär emellertid ett högre krav på information, vilket kommer att leda till högre kostnader för företagen. För alla företag som omfattas av den nya paketreselagen uppkommer kostnader för att lämna information till resenärerna genom de särskilda standardinformationsformulär som ska användas. Formulären föreslås visserligen finnas tillgängliga via Konsumentverkets webbplats och för de företag som inte säljer resor och researrangemang via internet kan kostnaderna för att ladda ner och fylla i formuläret beräknas vara försumbara. För andra företag krävs emellertid att de anpassar sina datasystem efter de nya blanketterna och att de skapar och löpande förvaltar rutiner för hur de ska fyllas i. Det torde medföra vissa kostnader för dessa företag.

Företagens kostnader för resegarantier

För de företag som i dag säljer resor eller resetjänster som inte tidigare var garantipliktiga men som efter lagändringarna kommer att vara det tillkommer kostnader för att ställa säkerhet enligt reglerna i resegarantilagen. Dessutom kommer dessa företag att få ökade administrativa kostnader för att återkommande lämna uppgifter till Kammarkollegiet för beräkning av om säkerheten är tillräcklig samt för den administration och kompetens som krävs för att ansöka om och betala för en betalningsutfästelse från bank eller försäkringsbolag. För de företag som i dag bedriver garantipliktig verksamhet men som efter lagändringarna befrias från skyldigheten att ställa säkerhet uppkommer i stället motsvarande kostnadsbesparingar.

Kostnadsökningen respektive besparingen kan förväntas vara störst, sett som andel av verksamhetens storlek, för små företag. Dessa företag har oftast lägre administrativ kapacitet och högre finansieringskostnader än ett större företag.

Paketresedirektivet ålägger medlemsstaterna att erkänna resegarantier, eller motsvarande skydd vid obestånd, som en arrangör tillhandahåller i en annan medlemsstat. Utredningen bedömer att kravet på ömsesidigt erkännande kan få betydelse främst för de större, internationella företagen, och att det kan innebära en möjlighet för dessa att förenkla administrationen och sänka kostnaderna för resegarantierna.

Konkurrensförhållanden för företagen

Paketresedirektivet innebär att reglerna för paketresor blir mer lika inom EU. Det bör underlätta för företag som vill verka på den inre marknaden och därmed förbättra konkurrensen på resemarknaden.

Särskild hänsyn till små företag

Direktivet tillåter inte medlemsländerna att utforma särskilda paketreseregler för små företag. Eftersom de föreslagna reglerna inte medför några större förändringar för de företag som omfattas förväntas de inte heller leda till förändrade förutsättningar för små företag relativt stora företag. Utredningen bedömer dock att det är särskilt viktigt för de små företagen att berörda myndigheter vidtar informationsinsatser inför ikraftträdandet av de nya reglerna. Detta eftersom de små företagen kan förväntas ha lägre möjlighet än stora företag att ha administrativa resurser och kompetens för att löpande bevaka regelutvecklingen på EU-nivå.

Konsekvenser för enskilda personer

När det gäller de civilrättsliga reglerna innebär de i stor utsträckning en kodifiering av de regler som redan tillämpas i branschen i dag och utredningens bedömning är att de föreslagna förändringarna därför inte medför några märkbara ekonomiska konsekvenser

för enskilda personer. I flera avseenden medför de nya reglerna dock förtydliganden av resenärernas rättigheter och researrangörens ansvar. Det kan medföra att resenärerna får större möjligheter att fatta medvetna beslut om köp av resetjänster och andra kringtjänster såsom försäkringar vilket i sin tur kan sänka kostnaderna eller de ekonomiska riskerna för enskilda personer.

Till följd av de föreslagna ändringarna av reglerna om resegaranti kommer ett skydd mot ekonomisk förlust som drabbar enskilda personer vid köp av resor att finnas vid vissa andra resor än tidigare. De senaste tre åren har i genomsnitt 125 ansökningar per år beviljats utbetalning av resegarantier på sammantaget knappt en miljon kronor per år.

Huruvida skyddet kommer att finnas vid totalt sett fler resor är svårt att säga. En del resor som enligt de nu gällande reglerna är garantipliktiga föreslås inte längre vara det. Säkerheten föreslås också få tas i anspråk vid färre typer av situationer än tidigare. Samtidigt blir reglerna tydligare, vilket, sammantaget med det utökade informationskravet, bör leda till att enskilda personer även på detta område får bättre förutsättningar att fatta medvetna beslut om att vid behov skydda sig mot insolvens hos en näringsidkare som inte omfattas av det lagstadgade insolvensskyddet.

En skillnad i de föreslagna reglerna jämfört med gällande rätt är att resenären föreslås få rätt till skadestånd vid bokningsfel. Såvitt utredningen kunnat bedöma är det dock ovanligt med bokningsfel pga. tekniska brister i bokningssystemet och utredningen bedömer därför att konsekvenserna av förslaget i praktiken kommer att bli små för både företagen och resenärerna.

En annan förändring som föreslås är att eventuell ersättning från försäkring eller liknande ska dras av från motsvarande ersättning som betalas ur resegarantin. Det innebär att en enskild person inte kan bli dubbelt ersatt för samma ekonomiska skada. Det gynnar totalt sett kollektivet resenärer och företagen som då inte behöver finansiera risken att ersätta samma ekonomiska skada ur flera system. Det har dock historiskt handlat om några enstaka ärenden. Sett till det totala antalet resenärer anser utredningen att konsekvenserna av förslaget för enskilda personer är försumbara.

Ekonomiska konsekvenser för det allmänna

Förslaget om sanktionsväxling i resegarantilagen innebär att kostnader för att sanktionera underlåtenhet att ställa säkerhet flyttas från rättsväsendet till Kammarkollegiet. Det kan därmed förväntas att polismyndigheten, åklagarmyndigheten och domstolarna får minskade kostnader. För Kammarkollegiet förväntas kostnaderna i stället öka. Kostnadsförändringarna kan dock inte förväntas bli av den omfattningen att det bör påverka anslagen.

De föreslagna förändringarna kommer att kräva informationsinsatser från Konsumentverket och Kammarkollegiet. Utredningen bedömer dock att behovet av informationsinsatser inte är så stora att kostnaden för dessa bör påverka anslagen. Utredningens förslag i övrigt innebär ingen större förändring av myndigheternas uppgifter eller kostnader.

Samhällsekonomiska konsekvenser

Bakgrunden till det nya paketresedirektivet är bl.a. att resemarknaden förändrats under senare år. När många kunder bokar sina resor själva med hjälp av internet har vissa resetjänster hamnat i en rättslig gråzon eller utanför det konsumentskydd som paketreselagen ger. Denna utveckling har skapat en situation där företag som omfattas av det tidigare direktivet styrs av andra regler jämfört med dem som inte omfattas trots att de konkurrerar om samma kunder. Vidare har EU-kommissionen konstaterat att det tidigare direktivet har tolkats och genomförts på olika sätt i olika medlemsländer. Det har lett till olika regler och därmed olika förutsättningar för de företag som konkurrerar på den gemensamma marknaden. Det har lett till en ineffektiv marknad. Utredningens förslag syftar till att skapa mer likvärdiga förutsättningar och ett tydligare regelverk och därigenom en mer effektiv marknad, till fördel för både företagen och konsumenterna. En mer välfungerande marknad och tydligare rättsliga förutsättningar skapar även samhällsekonomiska vinster genom att transaktionskostnaderna på resemarknaden sänks.

Vad gäller den föreslagna sanktionsväxlingen bedömer utredningen att den är samhällsekonomiskt positiv. Den bör leda till ökad regelefterlevnad, till gagn för dem som reglerna är avsedda att skydda, samt minskade kostnader för det allmänna eftersom de resurser som krävs för påförande av sanktionen är desamma som används vid tillsynen.

10.6 Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

Utredningens förslag om sanktionsväxling i resegarantilagen innebär en avkriminalisering av underlåtenhet att ställa säkerhet enligt lagen. Det bör leda till minskad brottslighet, en minskning som dock bedöms bli högst marginell.

11 Författningskommentar

11.1 Förslaget till paketreselag

Inledande bestämmelse

1 §

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG syftar till att bidra till en väl fungerande inre marknad och till att uppnå en så hög och enhetlig konsumentskyddsnivå som möjligt genom att tillnärma vissa aspekter av medlemsstaternas lagar, regler och administrativa bestämmelser vad gäller avtal mellan resenärer och näringsidkare med avseende på paketresor och sammanlänkade researrangemang.

I denna lag finns bestämmelser varigenom delar av direktivet genomförs i svensk rätt.

Bakgrunden till bestämmelsen behandlas i avsnitt 5.1. Lagen genomför det nya direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang. En hänvisning till direktivet finns i avsnitt 5.1 och i noten till lagen. Första stycket innehåller en ändamålsbestämmelse som anger den allmänna innebörden av lagen och dess syfte. Bestämmelsen saknar motsvarighet i den nu gällande lagen (1992:1672) om paketresor. Lagen syftar i första hand till att tillvarata konsumenternas intressen genom att införa civilrättsliga regler om rättigheter för konsumenter som köper paketresor och resor som ingår i vissa andra researrangemang, s.k. kopplade researrangemang.

Lagens tillämpningsområde

2 §

Lagen tillämpas

1. då näringsidkare erbjuder paketresor till försäljning till resenärer och
2. då näringsidkare för resenärers räkning underlättar kopplade researrangemang.

Lagen ska inte tillämpas på paketresor och kopplade researrangemang som

1. omfattar en tidsperiod på mindre än 24 timmar och som inte innefattar inkvartering över natten,
2. erbjuds eller underlättas tillfälligt på ideell basis och endast för en avgränsad grupp resenärer eller som
3. en fysisk eller juridisk person köper inom ramen för sin yrkes- eller näringsverksamhet och på grundval av ett ramavtal för affärsresor.

Paragrafen motsvaras delvis av 1 och 2 §§ i den nu gällande lagen om paketresor. Bakgrunden behandlas i avsnitt 6.1.1. och 6.1.2. Paragrafen genomför artikel 2 i direktivet.

Första stycket 1 motsvarar i huvudsak 1 § i den nu gällande lagen om paketresor. Begreppet erbjuder till försäljning är dock mer begränsat än begreppet marknadsför, som används i den nu gällande lagen om paketresor. Som exempel på vad som avses med att erbjuda resorna till försäljning kan nämnas att arrangören eller återförsäljaren tillhandahåller en webbplats eller något annat försäljningsställe där bokningar av resorna kan göras. Avsättningsbefrämjande åtgärder som vidtas utan att resorna faktiskt finns till försäljning, t.ex. genomförande av en reklamkampanj som avser att väcka intresse inför en framtida försäljning av resor till ett nytt resmål, är inte att erbjuda resorna till försäljning. Som en konsekvens av att definitionen av paketresa har utökats, se vidare kommentaren till 3 § nedan, har tillämpningsområdet för lagen utökats.

Första stycket 2 stadgar att lagen ska tillämpas på en ny typ av researrangemang, s.k. kopplade researrangemang, se vidare kommentaren till 4 § nedan.

Användningen av begreppet näringsidkare är nytt. Begreppet näringsidkare definieras i 5 § 8. I sak innebär användningen av begreppet ingen förändring i tillämpningsområdet eftersom den nuvarande lagen endast är tillämplig på paketresor som säljs eller marknadsförs, vilket förutsätter att det är fråga om näringsidkares verksamhet, se vidare under kommentaren till 5 §.

Andra stycket reglerar undantagen från lagens tillämpningsområde. *Första punkten* motsvarar i sak 2 § 2 i den nu gällande lagen om paketresor. *Andra punkten* motsvarar huvudsakligen vad som följer av 1 och 3 §§ i den nu gällande lagen om paketresor. *Tredje punkten* saknar motsvarighet i den nu gällande lagen. Genom regeln i denna punkt undantas vissa affärsresor från lagens tillämpningsområde. De affärsresor som avses är de som köps på grundval av ett ramavtal för affärsresor. Det kan t.ex. vara fråga om affärsresor som köps genom avrop från ett ramavtal som träffats mellan en resebyrå och ett företag.

Definitioner

3 §

Med *paketresa* avses i lagen en kombination av minst två olika typer av resetjänster avsedda för samma resa eller semester om

1. dessa tjänster kombinerats av en enda näringsidkare, även när tjänsterna kombineras på begäran av resenären eller i enlighet med resenärens urval, innan ett enda avtal om alla tjänster ingåtts, eller om

2. dessa tjänster, oberoende av om separata avtal ingås med enskilda resetjänstleverantörer

a) köps från ett enda försäljningsställe och dessa tjänster har valts ut innan resenären samtycker till att betala,

b) erbjuds, säljs eller debiteras till ett allomfattande eller totalt pris,

c) marknadsförs eller säljs med beteckningen paketresa eller en liknande beteckning,

d) kombineras efter ingåendet av ett avtal som ger resenären rätt att välja bland ett urval av olika typer av resetjänster, eller

e) köps från separata näringsidkare genom länkade bokningsprocesser via internet där resenärens namn, betalningsuppgifter och e-postadress överförs från den näringsidkare med vilken det första avtalet har ingåtts till en annan näringsidkare eller andra näringsidkare och ett avtal ingås med den eller de sistnämnda näringsidkarna senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten har bekräftats.

För att en kombination av resetjänster där endast en typ av sådan resetjänst som avses i 5 § 14 a–c kombineras med en eller flera sådana turisttjänster som avses i 5 § 14 d ska anses utgöra en paketresa krävs att de sistnämnda tjänsterna står för en betydande del av värdet av kombinationen eller att de marknadsförs som eller på annat sätt utgör ett väsentligt inslag i kombinationen, och att de väljs och köps innan fullgörandet av den förstnämnda resetjänsten har inletts.

Paragrafen genomför artikel 3.2 i direktivet. Bakgrunden till paragrafen behandlas i avsnitt 6.1.1. I paragrafen anges på vilka sätt en paketresa kan uppstå genom att avtal ingås om två eller flera olika typer av resetjänster. Vilka resetjänster som kan ingå i en paketresa anges i 5 § 14 a–d. Paragrafen motsvaras delvis av 2 § i den nu gällande lagen om paketresor. Samtliga de sätt på vilka en paketresa kan uppstå enligt 2 § i den nu gällande lagen om paketresor har sin motsvarighet i paragrafen. Därutöver anges i paragrafen att en paketresa kan uppstå på ytterligare ett antal sätt.

I *första stycket* anges att en paketresa för det första förutsätter att det måste vara fråga om minst två olika typer av resetjänster avsedda för samma resa eller semester. Vad som avses med resetjänster framgår av definitionen i 5 § 14. Vidare anges att en paketresa föreligger i de fall då de aktuella resetjänsterna kombinerats av en enda näringsidkare innan ett enda avtal om alla tjänster ingåtts. En paketresa kan också föreligga oavsett om ett eller flera avtal ingås om resetjänsterna köps från ett enda försäljningsställe och har valts ut innan resenären går med på att betala för dem. Vilken typ av försäljningsställe resetjänsterna köps från saknar betydelse, såväl köp via en hemsida som i en butik omfattas. Det är också en paketresa om resetjänsterna erbjuds, säljs eller debiteras till ett allomfattande eller totalt pris eller om de marknadsförs eller säljs med beteckningen paketresa eller liknande. Även resetjänster som kombineras i efterhand, efter ingåendet av ett avtal som ger resenären rätt att välja bland ett urval av olika typer av resetjänster utgör en paketresa. Till skillnad mot vad som föreskrivs i den nu gällande lagen om paketresor behöver arrangemanget alltså inte ha utformats innan avtalet träffas. Som exempel på resetjänster som kombineras i efterhand kan nämnas köp av ett presentkort eller köp av en hotellvistelse där det ingår i priset att resenären på plats ges möjlighet att välja mellan ytterligare resetjänster såsom t.ex. ansiktsbehandlingar och massage. Även resetjänster som köps från separata näringsidkare genom länkade bokningsprocesser online kan medföra att resetjänsterna anses utgöra en paketresa. För det förutsätts dock att den näringsidkare som det första avtalet ingåtts med överför resenärens namn, betalningsuppgifter och e-postadress till en eller flera andra näringsidkare och att resenären ingår avtal med någon av dessa näringsidkare inom 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten har bekräftats. Den resetjänst som det första

avtalet avser och de andra resetjänster som resenären därefter ingår avtal om bildar då en paketresa. Alla de uppräknade uppgifterna måste överföras för att det ska bli fråga om en paketresa. Överförs t.ex. resenärens namn och e-postadress men inte dennes betalningsuppgifter blir det alltså inte en paketresa om resenären ingår avtal med den näringsidkare som tar emot uppgifterna. Däremot kan de avtal om resetjänster som resenären i dessa fall träffar ingå i ett kopplat researrangemang, se vidare under kommentaren till 4 §. Ingås det andra avtalet senare än inom 24 timmar blir det inte heller fråga om en paketresa (och inte heller ett kopplat researrangemang).

I *andra stycket* anges i vilka fall en resetjänstkombination utgör en paketresa när den består av endast två olika sorters resetjänster varav den ena är en s.k. turisttjänst, dvs. en annan resetjänst än en passagerartransport, inkvartering eller hyra av något sådant fordon som anges i 5 § 14 c. För att resetjänstkombinationen i ett sådant fall ska utgöra en paketresa krävs att turisttjänsten står för en betydande del av värdet av kombinationen eller att den marknadsförs som eller på annat sätt utgör ett väsentligt inslag i kombinationen. En turisttjänst som motsvarar 25 procent eller mer av resetjänstens totala värde anses stå för en betydande del av värdet. Andra omständigheter kan emellertid också ha betydelse. En kombination av persontransport och inträdesbiljett till en fotbollsmatch kan t.ex. anses utgöra en paketresa om syftet med resan är att gå på fotbollsmatchen. Dessutom krävs att turisttjänsten har valts ut och köpts innan fullgörandet av den förstnämnda resetjänsten har inletts. Den situationen att resenären på plats väljer tilläggstjänster, t.ex. köper en massagebehandling eller bokar en guidad utflykt utan att det ingår i avtalet medför alltså inte att det blir fråga om en paketresa.

4 §

Med *kopplat researrangemang* avses i lagen minst två olika typer av resetjänster köpta för samma resa eller semester, vilka inte utgör en paketresa, som leder till ingåendet av separata avtal med de enskilda resetjänstleverantörerna, om en näringsidkare

1. underlättar resenärens separata urval och separata betalningar för var och en av resetjänsterna, vid tidpunkten för ett enda besök hos eller en enda kontakt med dess försäljningsställe eller

2. på ett riktat sätt underlättar anskaffandet av minst en ytterligare resetjänst från en annan näringsidkare när ett avtal med en sådan näringsidkare ingås senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten har bekräftats.

Om endast en typ av sådan resetjänst som avses i 5 § 14 a–c och en eller flera sådana turisttjänster som avses i 5 § 14 d köps utgör de inte ett kopplat researrangemang om de sistnämnda tjänsterna inte står för en betydande del av tjänsternas sammanlagda värde och inte marknadsförs som, eller på annat sätt utgör, ett väsentligt inslag i resan eller semestern.

Bakgrunden till paragrafen behandlas i avsnitt 6.1.1. Paragrafen genomför artikel 3.5 i direktivet. I paragrafen anges på vilka sätt ett kopplat researrangemang kan uppstå när resenären ingår separata avtal om resetjänster med enskilda resetjänstleverantörer. Paragrafen har ingen motsvarighet i den nu gällande lagen om paketresor.

I *första stycket* anges att det för det första, på samma sätt som gäller för paketresor, måste vara fråga om minst två olika typer av resetjänster avsedda för samma resa eller semester. För det andra får det inte vara fråga om en paketresa. För det tredje ska en näringsidkare ha underlättat för resenären att träffa avtalen med de enskilda resetjänstleverantörerna på något av följande två sätt. Enligt det första alternativet ska näringsidkaren ha underlättat resenärens separata urval och separata betalningar för var och en av resetjänsterna vid tidpunkten för ett enda besök hos eller en enda kontakt med dess försäljningsställe. Det kan t.ex. vara fråga om att näringsidkaren i samband med att en resenär gör en bokning på näringsidkarens hemsida via ett s.k. *pop-up* fönster erbjuder resenären att ingå ytterligare avtal med en annan näringsidkare. Enligt det andra alternativet har näringsidkaren på ett riktat sätt underlättat anskaffandet av minst en ytterligare resetjänst från en annan näringsidkare och ett avtal med en sådan näringsidkare ingås senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten har bekräftats. Det kan t.ex. vara fråga om att näringsidkaren har överfört en del av, men inte alla, uppgifter om resenären som krävs för att det ska bli en paketresa. Näringsidkaren kan t.ex. ha överfört uppgift om resenärens namn och e-postadress till en annan näringsidkare som skickar ett erbjudande till resenären om att ingå avtal om ytterligare en resetjänst. Det kan också vara fråga om att resenären i samband med bokningsbekräftelsen får en länk till en annan resetjänstleverantörs webbplats där ytterligare bokning kan göras. Det krävs att

underlättandet sker på ett riktat sätt, t.ex. genom ett konkret erbjudande eller genom att resenären på något sätt får hjälp att kontakta en viss näringsidkare för att boka ytterligare en resetjänst. Mer allmän information om vilka ytterligare resetjänster som erbjuds på resmålet medför inte att researrangemanget utgör ett kopplat researrangemang om resenären väljer att kontakta någon av de näringsidkare som erbjuder resetjänsterna.

I *andra stycket* anges på motsvarande sätt som gäller för paketresor att turisttjänsten eller turisttjänsterna måste stå för en betydande del av tjänsternas sammanlagda värde eller marknadsföras som, eller på annat sätt utgöra ett väsentligt inslag i resan eller semestern för att de tillsammans med endast en annan typ av resetjänst ska anses utgöra ett kopplat researrangemang.

5 §

I denna lag avses med

1. *arrangör*: en näringsidkare som kombinerar och till försäljning erbjuder paketresor, antingen direkt eller genom en annan näringsidkare eller tillsammans med en annan näringsidkare, eller den näringsidkare som överför resenärens uppgifter till en annan näringsidkare i enlighet med 3 § 2 e,

2. *betalningsvillkor*: betalningssätt, inklusive belopp eller procentandelar av priset som ska betalas som delbetalning samt de tidpunkter då den resterande delen av priset ska betalas eller andra ekonomiska garantier ska betalas eller tillhandahållas av resenären,

3. *etablering*: etablering enligt 4 § lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden,

4. *försäljningsställe*: fasta eller rörliga detaljhandelslokaler, försäljningswebbplatser eller liknande försäljningsplatser via internet, telefon-tjänster eller kombinationer av försäljningswebbplatser, liknande försäljningsplatser via internet och telefon-tjänster, som presenteras för resenärer som en enda försäljningsplats,

5. *hemtransport*: resenärens återresa till avreseplatsen eller till någon annan plats som de avtalslutande parterna har enats om,

6. *kontaktuppgifter*: adress, telefonnummer och, i förekommande fall, e-postadress och faxnummer,

7. *minderårig*: en person under 18 år,

8. *näringsidkare*: en fysisk eller juridisk person, antingen offentligägad eller privatägad, som i samband med avtal som omfattas av denna lag agerar för ändamål som faller inom ramen för den egna närings- eller yrkesverksamheten samt varje person som agerar i näringsidkarens namn eller

för näringsidkarens räkning, oavsett om denne agerar i egenskap av arrangör, återförsäljare, näringsidkare som underlättar ett kopplat researrangemang eller resetjänstleverantör,

9. *oundvikliga och extraordinära omständigheter*: en situation utom kontroll för den part som åberopar en sådan situation, och vars konsekvenser inte hade kunnat undvikas även om alla rimliga åtgärder hade vidtagits,

10. *paketreseavtal*: ett avtal om en paketresa som helhet eller, om paketresan tillhandahålls enligt separata avtal, alla avtal som omfattar resetjänster som ingår i paketresan,

11. *paketresans början*: början av fullgörandet av någon av de resetjänster som ingår i paketresan,

12. *person med nedsatt rörlighet*: en person vars rörlighet är nedsatt vid användning av transporter på grund av någon form av fysiskt funktionshinder, sensoriskt eller motoriskt, bestående eller tillfälligt, psykiskt funktionshinder eller psykisk funktionsnedsättning eller på grund av annat funktionshinder eller ålder och vars situation kräver lämplig uppmärksamhet och anpassning till hans eller hennes särskilda behov av de tjänster som är tillgängliga för alla passagerare,

13. *resenär*: en person som avser att ingå ett paketreseavtal eller ett avtal som utgör en del av ett kopplat researrangemang eller som har rätt att resa på grundval av ett sådant avtal,

14. *resetjänst*:

a) passagerartransport,

b) inkvartering som inte utgör en integrerad del av passagerartransport och som inte är för bostadsändamål,

c) uthyrning av bilar, andra motorfordon i den mening som avses i artikel 3.11 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/46/EG av den 5 september 2007 om fastställande av en ram för godkännande av motorfordon och släpvagnar till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon, eller motorcyklar som kräver körkort för kategori A i enlighet med artikel 4.3 c i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG av den 20 december 2006 om körkort,

d) andra turisttjänster som inte utgör en integrerad del av en sådan resetjänst som avses i a–c,

15. *resetjänstens huvudsakliga egenskaper*:

a) resmål, resplan och vistelseperiod, med datum och, om inkvartering ingår, antalet nätter som ingår,

b) transportmedel, typ av transport och transportkategori, datum, tid och plats för avresa och hemkomst, eller om den exakta tidpunkten ännu inte har fastställts, den ungefärliga tidpunkten för avresa och hemkomst, resans längd, platser för uppehåll under resan och anslutande transporter,

c) inkvarteringens belägenhet, utmärkande kännetecken och, i förekommande fall, kategori enligt destinationslandets regler,

d) måltider som ingår,

e) besök, utflykter eller andra tjänster som ingår i det avtalade totalpriset för paketresan,

f) huruvida någon av resetjänsterna kommer att tillhandahållas resenären som en del av en grupp och i så fall, om möjligt, gruppens ungefärliga storlek,

g) om resenärens tillgång till andra turisttjänster är beroende av effektiv muntlig kommunikation, det språk som dessa tjänster kommer att utföras på,

h) allmänna uppgifter om resans eller semesterns lämplighet för personer med nedsatt rörlighet och, vid förfrågan, exakta uppgifter om resans lämplighet för den aktuella resenären,

16. *återförsäljare*: en annan näringsidkare än arrangören som säljer eller erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör.

Bakgrunden till paragrafen behandlas i avsnitt 6.1.1 och 6.2. Paragrafen genomför artikel 3 punkterna 1, 3–4, 6–10, 12 och 14–16 i direktivet. Paragrafen innehåller dessutom ett antal definitioner som inte finns i artikel 3 utan som i stället framgår av andra artiklar. Därigenom genomför paragrafen också delar av artikel 5, 6, 7 och 13. Paragrafen motsvaras till viss del av 3 § i den nu gällande lagen om paketresor.

Definitionerna har främst den funktionen att de klargör innebörden av begrepp som återkommer i lagstiftningen, eller som är så omfattande att de skulle tynga de enskilda paragraferna om beskrivningarna i stället placerades där.

I *punkten 1* definieras begreppet *arrangör*. Arrangören är den som enligt lagen ansvarar för fullgörandet av paketresan. Definitionen kopplar samman begreppet arrangör med begreppet paketresa. Föreligger det en paketresa finns det också en, eller ibland flera, arrangörer som ansvarar för denna. Det behöver inte vara arrangören själv som erbjuder paketresan till försäljning, det kan också ske genom en återförsäljare. Definitionen motsvarar direktivets definition i artikel 3.8.

I *punkten 2* definieras begreppet *betalningsvillkor*. Med betalningsvillkor avses de villkor som gäller för på vilket sätt och vid vilka tidpunkter resenären ska betala för paketresan och i förekommande

fall betala för eller tillhandahålla ekonomiska garantier. Definitionen motsvarar direktivets artikel 5.1 d.

I *punkten 3* definieras begreppet *etablering*. Definitionen motsvarar definitionen i 4 § lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden. Begreppet avser en tjänsteleverantörs faktiska utövande av en ekonomisk verksamhet under en obegränsad tid och genom en stabil infrastruktur varifrån näringsverksamhet för att tillhandahålla tjänster faktiskt bedrivs. Definitionen svarar mot direktivets definition i artikel 3.

I *punkten 4* definieras begreppet *försäljningsställe*. Med försäljningsställe avses såväl fasta och rörliga detaljhandelslokaler som olika försäljningsplatser via internet eller per telefon. Även kombinationer av flera försäljningsplatser anses vara ett försäljningsställe om de presenteras för resenären som en enda försäljningsplats. Det innebär att t.ex. en bokning som initieras via internet men som slutförs vid ett telefonsamtal med företagets kundtjänst, anses ha gjorts genom kontakt med ett enda försäljningsställe. Definitionen motsvarar direktivets definition i artikel 3.15.

I *punkten 5* definieras begreppet *hemtransport*. Med hemtransport avses resenärens återresa till avreseplatsen eller till någon annan plats som de avtalsslutande parterna har enats om. Det är alltså resenärens resa från destinationen för paketresan som avses. Definitionen motsvarar direktivets definition i artikel 3.16.

I *punkten 6* definieras begreppet *kontaktuppgifter*. Med begreppet avses adress, som kan vara gatuadress eller postadress, telefonnummer och i förekommande fall e-postadress och faxnummer. Definitionen motsvarar delvis innehållet i direktivets artikel 5.1 b och artikel 7.2 d.

I *punkten 7* definieras begreppet *minderårig* som en person under 18 år. Definitionen motsvarar direktivets definition i artikel 3.14.

I *punkten 8* definieras begreppet *näringsidkare*. Det väsentliga i definitionen är att den som i samband med avtal som omfattas av lagen agerar för ändamål som faller inom den egna närings- eller yrkesverksamheten samt varje person som agerar i dennes namn eller för dennes räkning anses utgöra en näringsidkare. Huruvida det är fråga om en fysisk eller juridisk person saknar betydelse. Likaså ägarförhållanden. Det spelar inte heller någon roll om det är fråga om en ideell organisation eller någon som drivs av ett vinstintresse. Definitionen motsvarar direktivets artikel 3.7.

I *punkten 9* definieras begreppet *oundvikliga och extraordinära omständigheter*. Med begreppet avses en situation utom kontroll för den part som åberopar en sådan situation och vars konsekvenser inte hade kunnat undvikas även om alla rimliga åtgärder hade vidtagits. Sådana omständigheter kan vara krig, terrorism eller andra allvarliga säkerhetsproblem, större risker för människors hälsa eller utbrott av allvarlig sjukdom vid resmålet eller naturkatastrofer som översvämningar, jordbävningar eller väderförhållanden. Vid bedömningen av om en omständighet är att betrakta som extraordinär, dvs. något utöver det vanliga, får beaktas bl.a. vilka omständigheter som normalt råder på resmålet. Värme eller kyla som skulle betraktas som extraordinär i resenärens hemland kan vara högst ordinär på resmålet. Att vissa resmål återkommande drabbas av naturkatastrofer eller politiska omvälvningar bör dock inte leda till att naturkatastrofer eller upplopp som inträffar på resmålet är att betrakta som ordinära. Det kan däremot vara ett skäl att anse att följderna av dem hade kunnat undvikas, helt eller delvis, om det fanns tidiga varningstecken på att de skulle inträffa och den som åberopar dem, dvs. i regel arrangören eller resenären, hade kunnat vidta åtgärder för att undvika dem. Omständigheter som redan var kända när paketreseavtalet ingicks kan inte heller anses vara oundvikliga. En omständighet kan alltså vara extraordinär utan att vara oundviklig eller tvärtom oundviklig utan att vara extraordinär. En bedömning får göras i varje enskilt fall av om båda kriterier i definitionen är för handen. Definitionen motsvarar direktivets definition i artikel 3.12.

I *punkten 10* definieras begreppet *paketreseavtal*. Med paketreseavtal avses alla avtal som omfattar resetjänster som ingår i avtalet eller ett avtal om en paketresa som helhet. Definitionen motsvarar direktivets definition i artikel 3.3.

I *punkten 11* definieras begreppet *paketresans början*. Med begreppet avses början av fullgörandet av någon av de resetjänster som ingår i paketresan. Begreppet är av avgörande betydelse för bl.a. skyldigheten att tillhandahålla viss information. Definitionen motsvarar direktivets definition i artikel 3.4.

I *punkten 12* har införts en definition av begreppet *person med nedsatt rörlighet*. Definitionen motsvarar den definition av begreppet som finns i artikel 2 a i förordning (EG) nr 1107/2006 (om rättigheter i samband med flygresor för personer med funktionshinder

och personer med nedsatt rörlighet). Begreppet återfinns i definitionen av resetjänstens huvudsakliga egenskaper i punkten 15 i innevarande paragraf samt i 36 §.

I *punkten 13* definieras begreppet *resenär*. Definitionen överensstämmer till stor del med motsvarande begrepp i den nu gällande lagen om paketresor. Den nya definitionen omfattar emellertid inte bara den som har rätt att resa på grundval av ett avtal om paketresa eller ett avtal som utgör en del av ett kopplat researrangemang utan även den som avser att ingå ett sådant avtal. Därigenom har det gjorts möjligt att använda begreppet *resenär* även i t.ex. de bestämmelser som reglerar rätten till förhandsinformation. Definitionen motsvarar direktivets definition i artikel 3.6.

I *punkterna 14 a–d* definieras begreppet *resetjänst*. Genom definitionen klargörs vilka resetjänster som måste ingå i avtalet eller avtalen för att kombinationen ska anses utgöra en paketresa eller ett kopplat researrangemang. Resetjänsterna delas in i fyra olika typer; passagerartransport, inkvartering som inte utgör en integrerad del av passagerartransport och som inte är för bostadsändamål, utthyrning av vissa fordon och andra turisttjänster som inte utgör en integrerad del av någon av de andra typerna av resetjänster.

Med *passagerartransport (punkt 14 a)* avses helt enkelt transport av passagerare.

Inkvartering som inte utgör en integrerad del av en passagerartransport och som inte är för bostadsändamål (punkt 14 b) avser annan inkvartering än sådan som är för bostadsändamål, t.ex. i samband med en långvarig språkkurs eller utbytesstudier eller som utgör en integrerad del av passagerartransport. Undantaget för inkvartering som utgör en integrerad del av en passagerartransport tar sikte på inkvartering över natten som tillhandahålls som en del av en passagerartransport med vägfordon, tåg, båt eller flyg, t.ex. sovhytt i ett tåg eller på en båt. Inkvartering som tillhandahålls vid en kryssning anses däremot utgöra en inkvartering och därmed också en resetjänst.

De motorfordon som avses i *punkt 14 c, utthyrning av bilar m.m.* är färdigbyggda, etappvis färdigbyggda eller icke färdigbyggda motor drivna fordon som framdrivs av egen kraft och som har minst fyra hjul och en maximal konstruktionshastighet som överstiger 25 km/h (direktiv 2007/46/EG artikel 3.11). De motorcyklar som avses är tvåhjuliga fordon med eller utan sidovagn som har en motor som,

om den bygger på inre förbränning, har en slagvolym på över 50 cm³ och/eller är konstruerade för en högsta hastighet som överstiger 45 km/h (direktiv 2006/126/EG artikel 4.3 c och direktiv 2002/126/EG artikel 1.2 b). Med bilar avses detsamma som i lagen (2001:559) om vägtrafikdefinitioner.

Andra turisttjänster som inte utgör en integrerad del av en rese-tjänst i den mening som avses i leden a–c (punkt 14 d) tar sikte på t.ex. inträden till konserter, idrottsevenemang, utfärder, evenemangsparker, guidade turer, skidpass, uthyrning av sportutrustning, spa-behandlingar m.m. En avgränsning görs mot turisttjänster som utgör en integrerad del av någon annan resetjänst, t.ex. transport av bagage som en del av en guidad tur eller transfer till eller från ett hotell, en flygplats eller en järnvägsstation, måltider, drycker och städning som tillhandahålls som en del av en inkvartering, eller tillgång till utrymmen inom anläggningen såsom simbassäng, bastu, spa eller gym för hotellgäster. En bedömning får göras från fall till fall av om en turisttjänst utgör en del av en annan resetjänst eller om den bör betraktas som en resetjänst i egen rätt. Definitionerna motsvarar direktivets artikel 3.1.

I punkt 15 definieras begreppet *resetjänstens huvudsakliga egenskaper*. Med begreppet avses vissa särskilt angivna egenskaper i den eller de resetjänster som ingår i avtalet och som är centrala för resenären att känna till. Vilka dessa egenskaper är beskrivs utförligt i paragrafen. Definitionen återkommer i 7 §. Definitionen motsvarar innehållet i direktivets artikel 5.1 a.

I punkten 16 definieras begreppet *återförsäljare*. Återförsäljare definieras negativt i förhållande till arrangör. En återförsäljare är en annan näringsidkare än arrangören som säljer eller erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör. För att den som säljer en paketresa ska anses vara återförsäljare krävs alltså att det finns någon annan som är arrangör för resan. Definitionen är vid och omfattar fler typer av mellanmän än vad som i svensk rätt skulle vara att betrakta som återförsäljare, dvs. någon som köper varor och säljer dem vidare i eget namn och för egen räkning. Såväl agenter som kommissionärer kan utgöra återförsäljare i lagens mening. Definitionen motsvarar direktivets artikel 3.9.

6 §

Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för resenären är utan verkan mot honom eller henne, om inte annat anges i lagen.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.1.1. och 6.2. Paragrafen genomför artikel 23 i direktivet. Genom bestämmelsen anges att lagen är tvingande till resenärens fördel, om inte annat anges i lagen. En motsvarande bestämmelse, som dock endast gäller i konsumentförhållanden, finns i den nu gällande lagen om paketresor.

Information innan ett avtal om paketresa ingås

7 §

Innan resenären blir bunden av ett paketreseavtal ska han eller hon på ett klart och tydligt sätt informeras om

1. arrangörens firma och kontaktuppgifter och, i förekommande fall, motsvarande uppgifter beträffande återförsäljaren eller den näringsidkare till vilken arrangören har överfört uppgifter om resenären i enlighet med 3 § 2 e,

2. resetjänstens huvudsakliga egenskaper, i den utsträckning som är relevant för de resetjänster som omfattas av erbjudandet,

3. paketresans totalpris inklusive skatter och eventuella tilläggsavgifter och övriga kostnader eller, om kostnaderna inte rimligen kan beräknas innan avtalet ingås, vilka typer av tilläggskostnader som kan tillkomma,

4. de betalningsvillkor som gäller för paketresan,

5. det minsta antal resenärer som krävs för att paketresan ska genomföras om ett sådant krav finns, och den tidsgräns som gäller för uppsägning av avtalet om minimiantalet resenärer inte uppnås,

6. allmän information om pass- och viseringskrav, inbegripet ungefärlig tid för att få visering om sådan krävs, samt information om hälsobestämmelser, i destinationslandet,

7. information om att resenären kan säga upp avtalet när som helst före paketresans början mot en skälig uppsägningsavgift eller, i tillämpliga fall, de standardiserade uppsägningsavgifter som arrangören får begära i enlighet med 24 §,

8. information om frivillig eller obligatorisk försäkring som täcker kostnaden för resenärens uppsägning av avtalet eller kostnaden för assistans, inklusive hemtransport, i händelse av olycka, sjukdom eller dödsfall.

Resenären ska utöver vad som anges i första stycket 1–8 ges information om de centrala rättigheter och det insolvensskydd som gäller för paketreseavtalet genom det standardinformationsformulär för paketreseavtal som är relevant för avtalet ifråga.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.2. Bestämmelsen genomför, tillsammans med 8 §, artikel 5 i direktivet. Genom bestämmelsen klargörs vilken information som resenären ska få del av innan denne ingår ett paketreseavtal. Begreppen paketreseavtal, resenäer, kontaktuppgifter, resetjänstens huvudsakliga egenskaper och betalningsvillkor m.m. definieras i 5 §. Vem som ansvarar för att informationen lämnas framgår av 8 §. Bestämmelserna måste alltså läsas ihop för att arrangörens, återförsäljarens och de andra näringsidkarnas skyldigheter att tillhandahålla resenären förhandsinformation klart ska framgå. Definitionen av begreppet paketreseavtal innebär att informationen måste lämnas innan resenären ingår något av de avtal som tillsammans med något eller några andra avtal kommer att utgöra en paketresa. Informationen ska lämnas på ett klart och tydligt sätt. Det innebär bl.a. att den inte får lämnas på ett undanskymt ställe, i finstilt text eller på ett sådant sätt att informationen är svår för resenären att ta till sig. Informationen behöver emellertid inte lämnas i någon särskild form. Resenären ska också ges information om sina centrala rättigheter och det insolvensskydd som gäller för paketreseavtalet genom ett särskilt standardinformationsformulär. Dessa formulär finns i en bilaga till direktivet. Närmare regler härom finns i förordningen om standardinformationsformulär vid paketreseavtal och kopplade researrangemang.

8 §

Arrangören ansvarar för att information lämnas enligt 7 §. Säljs resan genom en återförsäljare ansvarar också återförsäljaren för att informationen lämnas.

Den näringsidkare som överför uppgifter om resenären i enlighet med 3 § 2 e och den näringsidkare till vilken uppgifterna överförs ska innan de ingår avtal med resenären lämna förhandsinformation enligt 7 § första stycket i den utsträckning det är relevant för de resetjänster som de erbjuder.

Den näringsidkare som överför uppgifterna om resenären ska dessutom ge resenären information om de centrala rättigheter och det insolvensskydd som gäller för paketreseavtalet genom det standardinformationsformulär för paketresor som är relevant för avtalet.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.2. Paragrafen genomför, tillsammans med 7 §, artikel 5 i direktivet. I paragrafen anges vilken information som måste lämnas till resenären innan denne binds av ett paketreseavtal.

Genom paragrafen klargörs att såväl arrangören som återförsäljaren har ett självständigt ansvar för att informationen lämnas. En motsvarande bestämmelse finns i 7 § första och andra stycket i den nu gällande lagen om paketresor.

I de fall en paketresa uppkommer till följd av att en näringsidkare överför föreskrivna uppgifter om resenären till en annan näringsidkare åligger det dem båda att lämna föreskriven förhandsinformation till resenären i den utsträckning det är relevant för de resetjänster de erbjuder. I dessa fall är det, i enlighet med definitionen i 5 § 1 den näringsidkare som resenären först ingår avtal med och som sedan överför uppgifterna om resenären till den andre näringsidkaren som är arrangör för paketresan. Det åligger denne arrangör att, på samma sätt som gäller för andra paketresor, informera resenären om dennes centrala rättigheter och det insolvensskydd som gäller för paketresan genom ett särskilt standardinformationsformulär. Dessa formulär finns i bilaga I till direktivet. Närmare regler härom finns i förordningen om standardinformationsformulär vid paketreseavtal och kopplade researrangemang.

I 14 § fastställs vissa påföljder vid underlåtenhet att lämna föreskriven information.

9 §

Information som lämnats enligt 7 § 2–5 och 7 utgör en del av paketreseavtalets innehåll och får inte ändras, såvida parterna inte uttryckligen kommer överens om annat.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.2. Paragrafen genomför artikel 6.1 i direktivet. Innebörden av bestämmelsen är att viss information om paketresan som resenären har fått innan paketreseavtalet ingås ska anses utgöra avtalsinnehåll. Den information som avses rör resetjänstens huvudsakliga egenskaper, pris och betalningsvillkor för paketresan, eventuella villkor om minimiantal deltagare för att resan ska genomföras och information om vilka uppsägningsavgifter som arrangören har rätt att begära om resenären vill säga upp avtalet före paketresans början.

Paketreseavtalets form och innehåll

10 §

Paketreseavtal och bekräftelser på sådana avtal ska vara klart och tydligt utformade. Paketreseavtalet eller bekräftelsen ska innehålla alla avtalsvillkor, vilket innefattar all förhandsinformation enligt 7 § första stycket och eventuella ändringar i förhandsinformationen som parterna har kommit överens om samt de särskilda krav från resenären som arrangören har accepterat.

I paketreseavtalet eller bekräftelsen ska också finnas information om:

1. arrangörens ansvar enligt 28–36 §§ för att alla resetjänster som ingår i paketresan fullgörs,

2. arrangörens skyldigheter att tillhandahålla assistans i enlighet med 45 §,

3. namnet på och kontaktuppgifter till det organ som ansvarar för skydd i händelse av arrangörens insolvens,

4. namnet på och kontaktuppgifter till arrangörens lokala representant, till en kontaktpunkt eller till en annan tjänst som gör att resenären snabbt kan kontakta arrangören och effektivt kommunicera med arrangören för att begära assistans eller framföra en reklamation,

5. information om resenärens skyldighet att reklamera i enlighet med 30 och 43 §§.

6. kontaktuppgifter som möjliggör direkt kontakt med resenären om han eller hon är minderårig och reser utan föräldrar eller annan ansvarig person på en resa som inbegriper inkvartering, alternativt kontaktuppgifter till den som ansvarar för den minderårige på den plats där den minderårige vistas,

7. information om näringsidkarens interna förfaranden för att hantera klagomål och resenärens möjligheter att begära prövning av krav hos den nämnd för alternativ tvistlösning som näringsidkaren omfattas av och som är en sådan nämnd som avses i lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden och om plattformen för tvistlösning online enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 524/2013¹ och

8. information om resenärens rätt att överlåta avtalet till en annan resenär enligt 17 §.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 524/2013 av den 21 maj 2013 om tvistlösning online vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG (förordningen om tvistlösning online vid konsumenttvister (EUT L 165, 18.6.2013, s. 1).

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.2. Paragrafen genomför, tillsammans med 11 §, artikel 7.1–2 i direktivet. Paragrafen motsvaras delvis av 8 § i den nu gällande lagen om paketresor men innehåller krav på ytterligare information. Angående begreppet kontaktuppgifter, se kommentaren till 5 §.

11 §

Arrangören eller återförsäljaren ska i samband med att paketreseavtalet ingås eller utan oskäligt dröjsmål därefter till resenären överlämna ett exemplar av avtalet eller en bekräftelse på avtalet i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Är avtalet ett avtal utanför affärslokaler i den mening som avses i 1 kap. 2 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler ska exemplaret av avtalet eller bekräftelsen ges i en handling eller, om resenären samtycker till det, i en annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Ingås avtalet i parternas samtidiga fysiska närvaro ska arrangören eller återförsäljaren ge resenären ett exemplar av avtalet eller bekräftelsen i en handling, om resenären begär det.

Uppkommer paketreseavtalet till följd av att resenären ingår avtal med en näringsidkare till vilken uppgifter om resenären har överförts ska arrangören så snart denne fått besked om att en paketresa har skapats tillhandahålla resenären motsvarande information som i 10 § sägs i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.2. Paragrafen genomför, tillsammans med 10 §, artikel 7.1–2 och 7.3 andra stycket i direktivet. Paragrafen motsvaras till viss del av 8 § i den nuvarande lagen om paketresor. Den generella skyldigheten att förse resenären med en skriftlig handling där alla avtalsvillkor framgår har emellertid bytts ut mot en generell skyldighet att tillhandahålla informationen i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

I paragrafen stadgas att arrangören respektive återförsäljaren har en skyldighet att förse resenären med ett exemplar av paketreseavtalet i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären. Det senare begreppet svarar mot direktivets begrepp varaktigt medium. Vidare anges i vilka fall resenären har rätt att få avtalet i en handling, dvs. ett exemplar av avtalet i pappersform. Är paketreseavtalet ett avtal utanför affärslokaler i den mening som avses i

1 kap. 2 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler ska resenären få ett exemplar av avtalet i en handling, såvida resenären inte samtycker till att få den i en annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären. Om resenären samtycker till det kan avtalsexemplaret t.ex. skickas med e-post eller med sms till resenären. Ingås avtalet i parternas samtidiga fysiska närvaro ska arrangören eller återförsäljaren ge resenären ett exemplar av avtalet i en handling om resenären begär det. Uppkommer paketreseavtalet genom att arrangören överfört information om resenären till en annan näringsidkare har arrangören en skyldighet att tillhandahålla resenären sådan information som sägs i 10 § i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären så snart arrangören fått besked om att en paketresa skapats.

Näringsidkarens skyldighet att informera arrangören om att paketresa skapats

12 §

Den näringsidkare till vilken uppgifter om resenären överförs och som träffar avtal om ytterligare en resetjänst med resenären, i enlighet med vad som anges i 3 § 2 e, ska utan dröjsmål och på ett klart och tydligt sätt informera arrangören om att en paketresa har skapats. Näringsidkaren ska tillhandahålla arrangören den information som krävs för att denne ska kunna uppfylla sina skyldigheter som arrangör.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.2. Paragrafen genomför artikel 7.3 första stycket i direktivet. Paragrafen saknar motsvarighet i den nu gällande lagen om paketresor. Genom paragrafen åläggs den näringsidkare som tar emot sådana uppgifter om resenären som anges i 3 § 2 e, och som därefter träffar avtal med resenären i enlighet med vad som föreskrivs i den bestämmelsen, vilket innebär att en paketresa uppstår, att informera den näringsidkare som därigenom blir arrangör för hela paketresan om att en paketresa har skapats. Den information som avses är framför allt innehållet i det avtal som träffats mellan näringsidkaren och resenären men även information om ändrade kontaktuppgifter m.m. kan omfattas om informationen krävs för att arrangören ska kunna fullgöra sina skyldigheter som arrangör.

Information och handlingar som ska överlämnas innan paketresans början

13 §

Arrangören ska i god tid före paketresans början tillhandahålla resenären nödvändiga kvitton, intyg och biljetter och, i förekommande fall, information om de planerade tiderna för avresa och tidsfristen för incheckning samt de planerade tiderna för uppehåll under resan, anslutande transporter och ankomst.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.2. Paragrafen genomför artikel 7.5 i direktivet. Paragrafen har ingen direkt motsvarighet i den nu gällande lagen om paketresor.

Påföljder vid utebliven information

14 §

Om sådan information som avses i 7, 10–11 och 13 §§ inte lämnas ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas, med undantag för bestämmelserna i 29–36 §§ om marknadsstörningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.2. Paragrafen genomför artikel 25 i direktivet. En motsvarande bestämmelse finns i 7 § tredje stycket i den nu gällande lagen om paketresor. Paragrafen utökar emellertid tillämpningsområdet för de marknadsrättsliga sanktionerna genom att även underlåtenhet att följa kraven i fråga om form av och innehåll i paketreseavtalet omfattas. Hänvisningen till marknadsföringslagens bestämmelser innebär bl.a. att en näringsidkare som inte följer informationsbestämmelserna kan åläggas att vid vite fullgöra sina skyldigheter. Bestämmelserna om marknadsstörningsavgift ska dock inte tillämpas.

15 §

Om resenären inte har fått information om tilläggsavgifter och övriga kostnader i enlighet med 7 § 3, eller om uppsägningsavgift i enlighet med 7 § 7, är resenären inte skyldig att betala sådana kostnader eller avgifter.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.2. Paragrafen genomför artikel 6.2 och artikel 25 i direktivet. Paragrafen saknar motsvarighet i den nu gällande lagen om paketresor. Genom paragrafen sanktioneras arrangörens underlåtenhet att informera om tilläggsavgifter och om uppsägningsavgift på så sätt att denne inte har någon rätt att ta ut sådana avgifter.

16 §

Det åligger den näringsidkare som enligt 7, 8, 10 eller 13 § har en skyldighet att lämna information till resenären eller till någon annan näringsidkare att visa att informationsskyldigheten har fullgjorts.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.2. Paragrafen genomför artikel 8 i direktivet. Bevisbörderegeln träffar såväl arrangörer som näringsidkare till vilka uppgifter om resenärer överförs. Den gäller all informationsskyldighet i de hänvisade paragraferna, dvs. både sådan informationsskyldighet som en näringsidkare har i förhållande till resenärer och sådan informationsskyldighet som en näringsidkare har till arrangören när denne har överfört uppgifter till näringsidkaren. I förhållandet mellan de senare kan bevisbörderegeln emellertid avtalas bort, eftersom lagen inte är tvingande till förmån för andra än resenärer.

Överlåtelse av paketreseavtalet

17 §

Resenären får överlåta paketresan till någon som uppfyller alla villkor i avtalet för att få delta i resan, om resenären i skälig tid före paketresans början underrättar arrangören om sin avsikt genom ett meddelande i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för arrangören. Underrättelse som görs senast sju dagar före paketresans början ska alltid anses ha gjorts i skälig tid.

Arrangören får ta ut en skälig avgift för överlåtelsen. Avgiften får högst motsvara de faktiska kostnader som arrangören drabbats av till följd av överlåtelsen. Arrangören ska informera överlåtaren om de faktiska kostnaderna för överlåtelsen och tillhandahålla underlag för dessa.

Överlåtaren och förvärvaren är solidariskt ansvariga gentemot arrangören för vad som återstår att betala för paketresan samt för överlåtelseavgiften.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.4.1. Paragrafen genomför artikel 9 i direktivet. En motsvarande bestämmelse finns i 10 § i den nu gällande lagen om paketresor.

I *första stycket* stadgas resenärens rätt att överlåta paketresan, under förutsättning att den som övertar resan uppfyller alla krav för att få delta i resan. Sådana krav kan t.ex. vara att resenären måste ha fyllt 18 år, att resenärens hälsotillstånd måste vara tillräckligt gott för att klara en krävande vandringsresa osv. Ytterligare en förutsättning för att resenären ska få överlåta resan är att resenären underrättar arrangören om överlåtelsen i skälig tid före paketresans början. Vad som är en skälig tid får avgöras från fall till fall och kan bero bl.a. på vad det är för typ av resa. Underrättelse en dag före paketresans början kan t.ex. vara skälig tid för en helgkryssning till ett grannland men kanske inte för en vandringsresa till Nepal. Underrättelse som görs senast sju dagar före paketresans början ska dock alltid anses ha gjorts i skälig tid.

I *andra stycket* anges att arrangören har rätt att ta ut en skälig avgift för överlåtelsen. Vad som är en skälig avgift får avgöras med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet, såsom vilken typ av resa det rör sig om, hur lång tid före paketresans början överlåtelsen sker och vilka kostnader som uppstår för arrangören till följd av överlåtelsen. Avgiften får dock högst motsvara de faktiska kostnader som arrangören drabbas av till följd av överlåtelsen. Arrangören ska informera överlåtaren om de faktiska kostnaderna och tillhandahålla underlag för dessa.

I *tredje stycket* föreskrivs ett solidariskt ansvar för överlåtaren och förvärvaren för vad som återstår att betala för resan samt för överlåtelseavgiften. Oavsett vad överlåtaren och förvärvaren har avtalat sinsemellan kan arrangören alltså vända sig till vem som helst av dem för att kräva betalning för utestående fordringar.

Ändringar före paketresans början

18 §

Arrangören får höja priset på paketresan med ett belopp motsvarande högst åtta procent av paketresans totalpris, förutsatt att det framgår av avtalsvillkoren att en sådan prisändring får göras och arrangören senast 20 dagar före paketresans början på ett klart och tydligt sätt meddelar resenären prishöjningen. Meddelandet ska innehålla en motivering till prishöjningen och en beräkning av denna. Det ska lämnas i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.4.2. Paragrafen genomför, tillsammans med 19–21 §§, artikel 10 och delar av artikel 11 i direktivet. I paragrafen anges hur stor prishöjning som arrangören ensidigt får göra. Taket på åtta procent motsvarar regeln i artikel 11.2 i direktivet, som anger att högre prisändringar än så ger resenären rätt att bl.a. säga upp avtalet, se vidare kommentaren till 21 § nedan. Vidare framgår att rätten till prishöjning måste ha föreskrivits i avtalsvillkoren för att en prishöjning ska få göras. Hur sådana avtalsvillkor ska vara utformade framgår av 19 §, se vidare kommentaren till den bestämmelsen. För att en prishöjning ska få göras krävs också att arrangören senast 20 dagar före paketresans början meddelar resenären prishöjningen. Det innebär att en prishöjning inte får göras senare än 20 dagar före paketresans början. Meddelandet till resenären ska innehålla en motivering till prishöjningen och en beräkning av denna. Meddelandet ska lämnas i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären. En regel som delvis motsvarar innehållet i paragrafen finns i 11 § första stycket andra ledet och tredje stycket första ledet i den nu gällande lagen om paketresor.

19 §

Priset får inte höjas av andra skäl eller i högre utsträckning än vad som för-
anleds av ändringar som inträffat sedan avtalet ingicks och som beror på

1. att kostnaden för passagerartransporter som ingår i paketresan har
ökat till följd av högre kostnader för bränsle eller andra energikällor,

2. att nivån på skatter eller avgifter som tas ut av tredje parter som inte
direkt medverkar vid genomförandet av paketresan har höjts för de rese-
tjänster som ingår i avtalet eller

3. att valutakurser av relevans för paketresan har ändrats.

Avtalsvillkor om prisändring ska ange av vilka skäl priset kan höjas,
hur prisändringar ska beräknas och ge resenären rätt till motsvarande pris-
sänkning om de kostnader som kan utgöra skäl för prishöjning i stället
minskar under tiden från det att avtalet ingicks fram till paketresans början.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.4.2. Paragrafen genomför,
tillsammans med 18 och 20–21 §§, artikel 10 i direktivet. En motsva-
rande bestämmelse finns i 11 § i den nu gällande lagen om paketresor.

I paragrafens första stycke anges vilka skäl som kan utgöra grund
för prishöjning. Priset får bara höjas i den utsträckning som för-
anleds av att vissa i paragrafen uppräknade kostnader har ökat sedan avtalet
ingicks. De uppräknade kostnaderna ska vara relevanta för de rese-
tjänster som ingår i paketreseavtalet. Ändringarna måste alltså med-
föra att det blir dyrare att utföra de resetjänster som ingår i avtalet.
De kostnader som avses är kostnader för bränsle eller andra energi-
källor, skatter eller avgifter och valutakurser. Kostnaderna är alla
sådana som arrangören inte själv kan påverka. En skillnad mot 11 § i
den nu gällande lagen om paketresor är att det i den nya lagen särskilt
anges vilka transportkostnader som kan föranleda en prishöjning.

I paragrafens andra stycke anges vad avtalsvillkor om prisänd-
ringar ska innehålla. Avtalsvillkoren måste ange av vilka skäl priset
kan höjas och hur prisändringar ska beräknas. Vidare anges att villkor
om prisändring ska ge resenären rätt till motsvarande prissänkning
om de kostnader som kan utgöra skäl för prishöjning i stället minskar
under tiden från det att avtalet ingicks fram till paketresans början.
Till skillnad från vad som gäller för prishöjningar har resenären
alltså rätt till prissänkning vid minskade kostnader ända fram till
paketresans början, förutsatt att avtalet innehåller villkor om pris-
ändringar. Regeln genomför artikel 10.4 i direktivet. En regel som i
huvudsak motsvarar denna regel finns i 11 § tredje stycket andra
ledet i den nu gällande lagen om paketresor.

20 §

Vid en prissänkning får arrangören göra avdrag för faktiska administrativa kostnader. Arrangören ska på resenärens begäran visa hur dessa kostnader har beräknats.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.4.2. Paragrafen genomför artikel 10.5. Bestämmelsen saknar motsvarighet i den nu gällande lagen om paketresor. Med faktiska administrativa kostnader avses t.ex. kostnader för att hantera prissänkningen, såsom återbetalning av överstigande belopp, utfärdande av nytt kvitto på betalt belopp osv.

21 §

Är arrangören före paketresans början tvungen att göra ändringar i paketreseavtalet genom att väsentligen ändra någon av resetjänsternas huvudsakliga egenskaper, eller kan arrangören inte uppfylla de särskilda krav från resenären som arrangören har accepterat, eller höjer arrangören priset av de skäl som sägs i 19 § men med ett belopp som överstiger åtta procent av paketresans totalpris, ska arrangören utan onödigt dröjsmål på ett klart och tydligt sätt meddela resenären detta.

Meddelandet ska ges i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären. Av meddelandet ska framgå vilka ändringar arrangören vill göra och, om ändringarna innebär en försämring av kvaliteten på eller värdet av paketresan, vilket prisavdrag resenären erbjuds samt att resenären anses ha accepterat ändringarna om resenären inte inom en viss angiven tid meddelar arrangören att avtalet sägs upp. Den angivna tiden ska vara skäligen.

Resenären har rätt att säga upp avtalet utan att betala uppsägningsavgift, förutsatt att resenären inom den angivna tiden ger arrangören besked att avtalet sägs upp. Lämnar resenären inget sådant besked ska han eller hon anses ha accepterat ändringarna. Resenären har dock alltid rätt till skälig ersättning för prisskillnaden om ändringarna innebär en försämring av kvaliteten på eller värdet av paketresan.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.4.2. Paragrafen genomför artikel 11.2–4 i direktivet. En motsvarande bestämmelse finns i 12 § i den nu gällande lagen om paketresor. Paragrafen reglerar vad som gäller när arrangören före paketresans början blir tvungen att göra andra ändringar i paketreseavtalet än de som regleras i 18–19 och 23 §§ eller när arrangören inte kan uppfylla de särskilda krav från resenären som arrangören har accepterat eller när arrangören höjer priset med ett belopp som överstiger åtta procent av paket-

resans totalpris. Vad som avses med resetjänsternas huvudsakliga egenskaper framgår av definitionen i 5 § 15. De särskilda kraven från resenären ska enligt 10 § framgå av paketreseavtalet eller bekräftelsen på paketreseavtalet.

Av *första stycket* framgår att en förutsättning för att arrangören ska få göra sådana ändringar är att arrangören är tvungen att göra dem, dvs. denne måste ha ett godtagbart skäl för att inte kunna fullgöra avtalet i dess helhet. Sådana skäl kan t.ex. vara att en underleverantör till arrangören har lagt ned sin verksamhet på grund av obestånd, att en strejk på flygplatsen medför att ett flyg måste bokas om till en annan dag eller att ett hotell måste saneras på grund av ohyra. I en sådan situation åligger det arrangören att utan onödigt dröjsmål och på ett klart och tydligt sätt ge resenären besked om vilka ändringar som behöver göras.

I *andra stycket* regleras vilken form ett meddelande om ändringar ska ha och vad det ska innehålla. Meddelandet ska ges i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären. Det är alltså inte tillräckligt med ett muntligt meddelande. Av meddelandet ska framgå vilka ändringar arrangören vill göra och, om ändringarna innebär en försämring av kvaliteten på eller värdet av paketresan, vilket prisavdrag resenären erbjuds. Resenären ska alltså få ett klart besked om vad denne erbjuds i stället för det som inte kan levereras. Vidare ska resenären få besked om sin rätt att inom en viss tid säga upp avtalet om denne inte vill acceptera ändringarna och vilka konsekvenserna blir om svarsfristen försitts. Den svarsfrist som arrangören ska ange ska vara skälig.

I *tredje stycket* stadgas resenärens rätt att säga upp avtalet under den angivna svarsfristen. På samma sätt som gäller enligt den nuvarande lagen om paketresor innehåller bestämmelsen en regel om att resenären anses bunden av avtalet med de ändringar som arrangören föreslår om resenären inte inom den angivna tiden meddelar att avtalet sägs upp. Vid uppsägning på denna grund har arrangören ingen rätt att ta ut någon uppsägningsavgift. Även om resenären förhåller sig helt passiv till arrangörens ändringsförslag har resenären rätt till skälig ersättning för prisskillnaden om ändringarna innebär en försämring av kvaliteten på eller värdet av paketresan. Har arrangören inte erbjudit något skäligt prisavdrag är resenären alltså inte betagen rätten att begära en sådan även efter den tidsfrist som angetts i meddelandet.

22 §

Säger resenären upp avtalet enligt 21 § utan att godta någon alternativ paketresa ska arrangören utan dröjsmål och senast 14 dagar efter det att avtalet sagts upp betala tillbaka allt vad resenären eller någon för hans eller hennes räkning har betalat för resan. Resenären har i dessa fall också rätt till skadestånd i enlighet med 38–41 §§.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.4.2. Paragrafen genomför artikel 11.5 i direktivet. En motsvarande bestämmelse finns i 13 § andra stycket och 14 § första stycket i den nu gällande lagen om paketresor. I paragrafen stadgas att arrangören utan dröjsmål och senast inom 14 dagar från det att avtalet sagts upp ska betala tillbaka allt vad resenären eller någon för resenärens räkning har betalat för resan. Vidare anges att resenären har rätt till skadestånd enligt samma bestämmelser som reglerar skadestånd i andra situationer, se vidare härom i kommentaren till 38–41 §§. Av paragrafen framgår också att resenären inte har rätt till skadestånd i de fall arrangören har erbjudit och resenären har accepterat en alternativ paketresa.

23 §

Arrangören får före paketresans början göra andra ändringar i avtalsvillkoren än de som sägs i 18–21 §§, förutsatt att arrangören har förbehållit sig den rätten i avtalet och resenären får besked om ändringarna på ett klart och tydligt sätt i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.4.2. Paragrafen genomför artikel 11.1 i direktivet. En del av innehållet i paragrafen motsvaras av bestämmelser i den nu gällande lagen om paketresor. Det framgår av 11 § första stycket första ledet och motsatsvis av 12 § första stycket andra ledet i den nu gällande lagen om paketresor. Genom paragrafen klargörs att arrangören ensidigt får göra vissa ändringar i avtalsvillkoren före paketresans början. Det får dock inte vara fråga om andra än oväsentliga ändringar. Sådana ändringar kan t.ex. vara mindre ändringar i de avgångs- eller ankomsttider som har angetts i avtalet eller att ordningen mellan olika delmoment i en utflykt på resmålet kastas om. Ändringar som medför avsevärda olägenheter eller ytterligare kostnader, t.ex. där-

för att resenären behöver ändra en transport eller en inkvartering bör däremot anses som väsentlig och regleras i stället i 21 §. Vid bedömningen av om en ändring är oväsentlig eller väsentlig bör beaktas vilken betydelse ändringen har för resenären och vilka konsekvenser ändringen leder till för dennes del.

För att arrangören ska få göra dessa ändringar i avtalsvillkoren krävs vidare att arrangören i avtalet har förbehållit sig rätten att göra sådana ändringar. Förbehållet måste, på samma sätt som gäller för övriga delar av paketreseavtalet, vara klart och tydligt utformat. Arrangören måste också informera resenären om ändringarna på ett klart och tydligt sätt i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären. Besked om ändringar kan alltså ske t.ex. genom ett e-postmeddelande eller via sms. Att lämna enbart muntliga meddelanden är däremot inte tillräckligt.

Uppsägning av paketreseavtalet före paketresans början

24 §

Resenären får säga upp paketreseavtalet när som helst före paketresans början. Resenären ska betala en uppsägningsavgift om arrangören begär det och om arrangören i avtalet har förbehållit sig rätten att ta ut en sådan avgift.

Uppsägningsavgiften ska vara skäligen och får högst motsvara paketresans pris med avdrag för kostnadsbesparingar och intäkter från det alternativa utnyttjandet av resetjänsterna. Arrangören ska på resenärens begäran ange hur uppsägningsavgiften har beräknats.

Har arrangören i paketreseavtalet förbehållit sig rätten att ta ut en standardiserad uppsägningsavgift ska denna vara skäligen och beräknad utifrån tidpunkten för uppsägningen av avtalet och förväntade kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.4.3. Paragrafen genomför artikel 12.1. Det finns ingen motsvarande bestämmelse i den nu gällande lagen om paketresor.

I *första stycket* stadgas en rätt för resenären att när som helst före paketresans början säga upp avtalet. Resenären åläggs dock en skyldighet att betala en uppsägningsavgift om arrangören begär en sådan, förutsatt att arrangören i avtalet har förbehållit sig rätten att ta ut en sådan avgift. Genom detta villkor sanktioneras också arran-

görens underlåtenhet att informera om uppsägningsavgiften i enlighet med 7 § 7.

I *andra stycket* anges hur uppsägningsavgiften ska beräknas. Uppsägningsavgiften ska vara skälig och får högst motsvara paketresans pris med avdrag för kostnadsbesparingar och intäkter från det alternativa utnyttjandet av resetjänsterna. Dessa kriterier hänger samman på så sätt att det vid bedömningen av om avgiften är skälig får beaktas bl.a. i vilken utsträckning arrangören hade kunnat få intäkter genom ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna, t.ex. genom att erbjuda dem till någon annan. Den bedömningen torde till stor del bero på vilka resetjänster som ingår i paketreseavtalet. Resenären ska kunna begära en redovisning av hur uppsägningsavgiften har beräknats.

Arrangören ges i *tredje stycket* möjlighet att ta ut en standardiserad uppsägningsavgift, förutsatt att arrangören har förbehållit sig den rätten i avtalet. En sådan standardiserad uppsägningsavgift måste emellertid också vara skälig och beräknad utifrån samma principer som individuella uppsägningsavgifter. Beräkningen ska dock baseras på vilka kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna som kan förväntas med hänsyn till hur långt i förväg paketreseavtalet sägs upp.

25 §

Resenären får före paketresans början säga upp paketreseavtalet utan att betala någon uppsägningsavgift om fullgörandet av paketresan eller transporten av passagerare till resmålet väsentligen påverkas av oundvikliga och extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet. Resenären har i dessa fall inte rätt till skadestånd från arrangören.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.4.3. Paragrafen genomför, tillsammans med 27 §, artikel 12.2 i direktivet. Det finns inte någon motsvarande bestämmelse i den nu gällande lagen om paketresor. Vad som avses med oundvikliga och extraordinära omständigheter definieras i 5 § 9 och förklaras närmare i kommentaren till den bestämmelsen. För att avtalet ska få sägas upp på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter krävs att dessa omständigheter föreligger på resmålet eller i dess omedelbara närhet. Vidare krävs att omständigheterna väsentligen påverkar fullgöran-

det av paketresan eller transporten av passagerare till resmålet. Som utgångspunkt ger resenärens personliga omständigheter, t.ex. sjukdom eller anhörigs bortgång, inte rätt till uppsägning enligt denna bestämmelse. I vissa fall kan resenärens personliga omständigheter emellertid ha betydelse vid bedömningen. Som exempel kan nämnas att en omfattande spridning av ett virus som är ofarligt för andra resenärer kan innebära helt oacceptabla risker för en gravid resenär. I förhållande till den resenären bör fullgörandet av paketresan anses väsentligen påverkas av oundvikliga och extraordinära omständigheter på resmålet. Vad som avses med begreppet på resmålet eller i dess omedelbara närhet får också avgöras från fall till fall. Av betydelse för bedömningen kan vara t.ex. vilken typ av oundviklig eller extraordinär omständighet det rör sig om, vilka risker de ger upphov till för resenären osv. Resenären ges i dessa fall rätt att säga upp avtalet utan att betala uppsägningsavgift men har, i linje med förutsättningarna för skadestånd i andra fall, inte rätt till skadestånd från arrangören.

26 §

Arrangören får säga upp paketreseavtalet utan att betala skadestånd till resenären om färre personer än det lägsta antal resenärer som anges i avtalet har köpt paketresan och arrangören inom den tid som anges i avtalet meddelar resenären att paketreseavtalet sägs upp. Meddelande om att paketreseavtalet sägs upp på denna grund får dock inte lämnas senare än

1. 20 dagar före paketresans början om den varar längre än sex dagar,
2. sju dagar före paketresans början om den varar mellan två och sex dagar,
3. 48 timmar före paketresans början om den varar längst två dagar.

Arrangören får också säga upp avtalet utan att betala skadestånd om arrangören förhindras att fullgöra avtalet på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter och arrangören meddelar resenären uppsägningen utan onödigt dröjsmål före paketresans början.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.4.4. Paragrafen genomför, tillsammans med 27 §, artikel 12.3 i direktivet. En bestämmelse som i stort motsvarar innehållet i paragrafen finns i 14 § i den nu gällande lagen om paketresor.

I *första stycket* regleras den situationen att för få resenärer har köpt paketresan. I dessa fall får arrangören säga upp paketreseavtalet utan att betala skadestånd, förutsatt att det i paketreseavtalet har angetts hur många resenärer som minst måste köpa resan för att den ska bli av och arrangören meddelar resenären inom den tid som anges i paragrafen att paketreseavtalet sägs upp. Hur långt i förväg arrangören måste meddela resenären beror på längden på paketresan.

I *andra stycket* ges arrangören rätt att säga upp avtalet utan att betala skadestånd om denne förhindras att fullgöra avtalet på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter. Begreppet oundvikliga och extraordinära omständigheter definieras i 5 § 9 och förklaras närmare i kommentaren till den bestämmelsen. Även i dessa situationer krävs att arrangören meddelar resenären att paketreseavtalet sägs upp. Meddelandet ska göras utan onödigt dröjsmål före paketresans början.

27 §

Säger resenären eller arrangören upp paketreseavtalet enligt 24–26 §§ ska arrangören utan onödigt dröjsmål och senast inom 14 dagar från det att paketreseavtalet sagts upp betala tillbaka allt vad resenären eller någon för hans eller hennes räkning har betalat för resan, i förekommande fall med avdrag för uppsägningsavgiften.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.4.3 och 6.4.4. Paragrafen genomför artikel 12.4 och till viss del 12.2 och 12.3 i direktivet. En bestämmelse med i huvudsak motsvarande innehåll finns i 13 § andra och tredje styckena i den nu gällande lagen om paketresor.

Ansvar för paketresans fullgörande

28 §

Arrangören ansvarar gentemot resenären för att paketreseavtalet fullgörs. Ansvaret gäller även för vad som enligt paketreseavtalet ska fullgöras av någon annan än arrangören.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.5.1. Paragrafen genomför artikel 13.1 i direktivet. En motsvarande bestämmelse finns i 9 § första stycket i den nu gällande lagen om paketresor. Till följd av att definitionen av begreppet arrangör har utvidgats har emellertid arrangörsansvaret utökats till att omfatta även vissa andra näringsidkare än dem som avses i 9 § första stycket i den nu gällande lagen om paketresor.

I paragrafen fastställs att arrangören har fullt ansvar för att paketreseavtalet fullgörs, oavsett om det är arrangören eller någon annan som enligt avtalet ska utföra prestationerna. Begreppet arrangör definieras i 5 § 1 och förklaras närmare i kommentaren till den paragrafen.

29 §

Om en resetjänst inte fullgörs i enlighet med avtalet ska arrangören avhjälpa felet.

Arrangören är dock inte skyldig att avhjälpa felet om det föreligger ett hinder som arrangören inte kan övervinna eller om avhjälpandet skulle medföra oproportionerliga kostnader med hänsyn till omfattningen av felet och värdet av de påverkade resetjänsterna.

Om arrangören till följd av sådana omständigheter som i andra stycket sägs inte avhjälpas felet har resenären rätt till prisavdrag och skadestånd i den utsträckning som gäller enligt 37–41 §§.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.5.2. Paragrafen genomför artikel 13.3 i direktivet. Innehållet i tredje stycket motsvaras delvis av innehållet i 16 § första och andra styckena i den nu gällande lagen om paketresor.

I *första stycket* stadgas en skyldighet för arrangören att avhjälpa fel. Med fel avses detsamma som i annan köprättslig lagstiftning. Fel kan alltså föreligga när, som i samma stycke sägs, någon av resetjänsterna inte fullgörs i enlighet med avtalet, men också när full-

görandet av tjänsterna avviker från vad resenären i det aktuella fallet haft fog att förvänta sig.

I *andra stycket* stadgas ett undantag från arrangörens skyldighet att avhjälpa felet. Med ”hinder som arrangören inte kan övervinna” avses detsamma som i köplagen, dvs. att det föreligger ett absolut hinder mot att avhjälpa felet, dvs. att det är omöjligt. Undantag från skyldigheten att avhjälpa felet föreligger också om avhjälpandet skulle medföra oproportionerliga kostnader med hänsyn till omfattningen av felet och värdet av de påverkade resetjänsterna. Till skillnad mot vad som gäller inom köprätten är det inte köparens intresse av att resetjänsterna fullgörs som ska ställas mot kostnaderna för fullgörandet utan omfattningen av felet och värdet av de påverkade resetjänsterna. Vid bedömningen av omfattningen av felet torde dock få vägas in vilken betydelse felet har för resenären. Värdet av de påverkade resetjänsterna får bedömas med utgångspunkt i vad resenären har betalat för dem, eller utifrån en uppskattning av hur stor del av paketresan de representerar och det totala priset för resan.

I *tredje stycket* stadgas att resenären har rätt till prisavdrag och skadestånd om resenären inte avhjälpes felet, dock endast i den utsträckning som gäller enligt reglerna om prisavdrag och skadestånd i 37–41 §§, se vidare kommentaren till dessa bestämmelser.

30 §

Resenären ska utan onödigt dröjsmål och med beaktande av omständigheterna informera arrangören om fel i paketresan. Krävs inte omedelbart avhjälpande ska resenären ange en skälig tid för arrangören att avhjälpa felet.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.5.2. och i avsnitt 6.5.7. Paragrafen genomför, tillsammans med 31 §, artikel 13.4 i direktivet.

Första ledet i paragrafen motsvaras delvis av 19 § första stycket i den nu gällande lagen om paketresor. I paragrafen stadgas en skyldighet för resenären att reklamera utan onödigt dröjsmål och med beaktande av omständigheterna. Paragrafen stadgar emellertid inte någon påföljd för det fall resenären underlåter att reklamera eller reklamerar sent, motsvarande vad som gäller enligt 19 § första stycket i den nuvarande lagen om paketresor. Detta regleras i stället i 43 §. Utebliven eller sen reklamation kan också få betydelse för bedömningen av vilken kompensation resenären kan ha rätt till, se

vidare kommentaren till 37 och 38 §§. Vad som avses med onödigt dröjsmål kan bero på omständigheter såsom resenärens möjligheter att kontakta arrangören, direkt eller genom återförsäljaren eller en lokal representant.

I det *andra ledet* i paragrafen anges att resenären ska ange en skäligen tid för arrangören att avhjälpa felet. Att resenären anger en sådan tid är avgörande för dennes rätt enligt 31 § till ersättning för att själv avhjälpa felet i andra fall än när omedelbart avhjälpande krävs och för rätten att säga upp avtalet enligt 34 §. Det finns ingen motsvarande bestämmelse i den nu gällande lagen om paketresor. Hur lång tid som är skäligen tid för avhjälpande får bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Av betydelse för bedömningen kan vara bl.a. vilken typ av fel det rör sig om, vilken typ av resa det är fråga om och hur lång resan är.

31 §

Resenären har rätt till försvarliga kostnader för att själv avhjälpa felet om omedelbart avhjälpande krävs eller arrangören inte avhjälpes felet inom den skäligen tid som resenären har angett. Detsamma gäller om arrangören förklarar att felet inte kommer att avhjälpas.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.5.2. Paragrafen genomför, tillsammans med 30 §, artikel 13.4 i direktivet. Den nuvarande lagen om paketresor innehåller ingen bestämmelse som direkt motsvarar paragrafen. Genom paragrafen ges resenären rätt till ersättning för försvarliga kostnader för att själv avhjälpa felet i tre situationer. Den första är då omedelbart avhjälpande krävs. Som exempel på en sådan situation kan vara att en transport till flygplatsen uteblir och resenären blir tvungen att ta en taxi för att hinna med flyget. Den andra situationen avser den då arrangören inte avhjälpes felet inom den skäligen tid som resenären har fastställt enligt 30 §. Den tredje situationen avser de fall då arrangören vägrar att avhjälpa felet. Rätten till ersättning för avhjälpande avser endast försvarliga kostnader. Med det avses att kostnaderna ska vara nödvändiga för att åtgärda felet och proportionerliga. Vid bedömningen av om kostnaderna är proportionerliga ska samma omständigheter som anges i 29 § andra stycket beaktas, dvs. kostnaderna för avhjälpandet ska vara proportionerliga i förhållande till omfattningen av felet och värdet av de påverkade resetjänsterna.

32 §

Fel som består i att en betydande del av de avtalade resetjänsterna inte kan tillhandahållas ska arrangören avhjälpa genom att utan extra kostnad för resenären erbjuda lämpliga alternativa arrangemang av samma eller högre kvalitet för den resterande delen av paketresan. Det gäller även när hemtransporten inte kan tillhandahållas enligt avtalet. Kan lämpliga likvärdiga alternativ inte erbjudas får arrangören erbjuda alternativa arrangemang av lägre kvalitet i förening med ett skäligt prisavdrag.

Resenären får avvisa alternativa arrangemang endast om de inte är likvärdiga med dem som skulle ha tillhandahållits enligt avtalet eller det prisavdrag som erbjuds inte är skäligt.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.5.2. Paragrafen genomför artikel 13.5 i direktivet. En motsvarande bestämmelse finns i 15 § i den nu gällande lagen om paketresor.

I *första stycket* anges att arrangören har en skyldighet att ordna lämpliga alternativa arrangemang när en betydande del av de avtalade resetjänsterna inte kan tillhandahållas. Vad som avses med en betydande del av resetjänsterna får bedömas med hänsyn till vilka resetjänster som ingår i paketresan. De alternativa arrangemangen ska vara av samma eller högre kvalitet som de resetjänster som inte kan tillhandahållas. En skyldighet att ordna likvärdiga alternativa arrangemang till en hemtransport som inte kan tillhandahållas enligt avtalet föreligger oavsett om den uteblivna hemtransporten utgör en betydande del av resetjänsterna eller inte. Endast i de fall lämpliga likvärdiga alternativ inte kan erbjudas får arrangören erbjuda alternativa arrangemang av lägre kvalitet i förening med ett skäligt prisavdrag.

I *andra stycket* fastställs att resenären får avvisa de föreslagna arrangemangen endast om de inte är likvärdiga med vad som avtalats eller det prisavdrag som erbjuds inte är skäligt.

33 §

Kan arrangören inte erbjuda lämpliga likvärdiga arrangemang, eller avvisar resenären föreslagna arrangemang i enlighet med 32 § andra stycket, har resenären, om det är skäligt, rätt till prisavdrag och skadestånd i den utsträckning som gäller enligt 37–41 §§, oavsett om resenären säger upp paketreseavtalet enligt 34 § eller inte. Innefattar paketresan transport av passagerare har resenären också rätt till likvärdig hemtransport utan onödigt dröjsmål och utan extra kostnad.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.5.2. Paragrafen genomför artikel 13.6 andra och tredje styckena i direktivet. En bestämmelse motsvarande paragrafen finns i 15 § andra och tredje styckena i den nu gällande lagen om paketresor. I paragrafen anges att resenären, om det är skäligt, har rätt till prisavdrag och skadestånd i de fall arrangören inte kan erbjuda lämpliga likvärdiga arrangemang eller resenären avvisar de föreslagna arrangemangen på de grunder som sägs i 32 § andra stycket. Rätten till prisavdrag och skadestånd förutsätter att det är skäligt. Uttrycket är avsett att motsvara direktivets begrepp *where appropriate*. En bedömning av i vilken utsträckning skadestånd bör utgå enligt denna regel får göras i varje enskilt fall. I övrigt gäller de generella regler för prisavdrag och skadestånd som framgår av 37–41 §§. Resenären behöver inte säga upp avtalet för att få rätt till skadestånd. Det är inte heller givet att resenären har rätt att säga upp avtalet i alla fall då en betydande del av resetjänsterna inte kan tillhandahållas. För att resenären ska ha rätt att säga upp avtalet krävs att felet är av väsentlig betydelse för fullgörandet av avtalet, se vidare kommentaren till 34 §. I de flesta fall torde emellertid väsentlighetsrekvisitet i 34 § vara uppfyllt när en betydande del av resetjänsterna inte kan tillhandahållas.

34 §

Är felet av väsentlig betydelse för fullgörandet av paketresan och avhjälpes arrangören inte felet inom den skäliga tid som resenären har angett får resenären säga upp avtalet utan att betala uppsägningsavgift.

Säger resenären upp avtalet på denna grund har resenären rätt till prisavdrag och skadestånd i den utsträckning som gäller enligt 37–41 §§. Innefattar paketresan transport av passagerare har resenären också rätt till likvärdig hemtransport utan onödigt dröjsmål och utan extra kostnad.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.5.2. Paragrafen genomför artikel 13.6 första och tredje styckena. Bestämmelsen motsvaras till viss del av 15 § i den nu gällande lagen om paketresor.

I *första stycket* stadgas en rätt för resenären att säga upp avtalet om felet är av väsentlig betydelse för fullgörandet av paketresan och det inte avhjälpes inom den skäliga tid som resenären har angett. Någon motsvarande rätt finns inte i den nu gällande lagen om paketresor. Vad som avses med väsentlig betydelse för fullgörandet

av paketresan får avgöras från fall till fall. Flera mindre tjänster som ingår i avtalet kan tillsammans utgöra en väsentlig del av vad som avtalats. En enda central tjänst, såsom en fotbollsmatch eller en konsert, som varit det huvudsakliga syftet med resan, kan också utgöra en väsentlig del av vad som avtalats. I princip torde bedömningen få göras utifrån objektiva kriterier. Vilken betydelse tjänsterna har för resenären torde dock få vägas in, i vart fall om arrangören har kännedom om den.

I *andra stycket* stadgas en rätt till prisavdrag och skadestånd, i den utsträckning som gäller enligt de generella reglerna om skadestånd i 37–41 §§. Rätten att säga upp avtalet i kombination med rätten till skadestånd innebär att resenären kan ha rätt till skadestånd även som kompensation för de delar som arrangören hade kunnat fullgöra men som resenären nu avstår från genom att säga upp avtalet. Resenärens rätt till likvärdig hemtransport utan onödigt dröjsmål och utan extra kostnad innebär att resenären kan begära att få resa hem tidigare än vad som ursprungligen avtalats, när resenären har sagt upp avtalet på den i paragrafen angivna grunden.

35 §

Om det på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter är omöjligt att säkerställa resenärens hemtransport ska arrangören stå för kostnaden för nödvändig inkvartering under högst tre nätter eller de längre perioder som fastställs i den unionslagstiftning om passagerarrättigheter som är tillämplig för det aktuella transportmedlet.

Arrangören får inte åberopa oundvikliga och extraordinära omständigheter för att begränsa sitt ansvar enligt första stycket om den relevanta transportören inte kan åberopa dessa omständigheter enligt gällande unionslagstiftning.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.5.2. Paragrafen genomför artikel 13.7 och 13.8 sista meningen i direktivet. Den nu gällande lagen om paketresor innehåller ingen motsvarande bestämmelse.

I *första stycket* begränsas resenärens rätt till kostnadsfri inkvartering i avvaktan på hemtransport när hemtransporten inte kan genomföras på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter. Begreppet oundvikliga och extraordinära omständigheter definieras

i 5 § 9, se vidare i kommentaren till den paragrafen. Arrangören behöver i dessa fall inte stå för inkvartering under en längre period än tre dagar, såvida inte längre perioder har fastställts i den unionslagstiftning om passagerarrättigheter som är tillämplig för det aktuella transportmedlet. Är tidsperioden i dessa rättsakter obegränsad, vilket för närvarande gäller för flygpassagerarförordningen (EG nr 261/2004), är arrangörens ansvar på samma sätt obegränsat i tid.

I *andra stycket* stadgas att arrangören inte får åberopa oundvikliga och extraordinära omständigheter som skäl för att begränsa sitt ansvar enligt första stycket om dessa omständigheter inte kan åberopas av transportören enligt gällande unionslagstiftning. De omständigheter som enligt lagen anses utgöra oundvikliga och extraordinära omständigheter måste alltså också vara sådana omständigheter som i de förordningar som gäller för det aktuella transportmedlet begränsar transportörens ansvar.

36 §

Kostnadsbegränsningen i 35 § gäller inte när resenären senast 48 timmar före paketresans början har meddelat arrangören sina särskilda behov och resenären är

1. en person med nedsatt rörlighet eller medföljande till en person med nedsatt rörlighet,
2. gravid,
3. ensamresande minderårig eller
4. en person i behov av särskild medicinsk hjälp.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.5.2. Paragrafen genomför artikel 13.8. Den nuvarande lagen om paketresor innehåller ingen motsvarande bestämmelse. Genom paragrafen görs ett undantag från arrangörens rätt att enligt 35 § begränsa sin skyldighet att tillhandahålla kostnadsfri inkvartering i avvaktan på hemtransport. För de resenärer med särskilda behov som räknas upp i paragrafen har arrangören en tidsobegränsad skyldighet att tillhandahålla inkvartering i avvaktan på hemtransport, under förutsättning att resenären senast 48 timmar före paketresans början har meddelat arrangören sina särskilda behov. Undantaget gäller för det första för personer med nedsatt rörlighet eller medföljande till dessa. Begreppet person med nedsatt rörlighet definieras i 5 § 12, se vidare

kommentaren till den bestämmelsen. Vidare gäller undantaget för gravida. Det saknar betydelse hur långt gången graviditeten är. Undantag gäller också för ensamresande minderårig, dvs. för en person under 18 år, se definitionen i 5 § 7. Slutligen gäller undantaget även för personer i behov av särskild medicinsk hjälp. Bedömningen av om en person är i behov av särskild medicinsk hjälp får göras i varje enskilt fall.

Prisavdrag och skadestånd vid fel i paketresan

37 §

Resenären har rätt till skäligt prisavdrag för de perioder under vilka det förelegat fel i paketresan, såvida inte arrangören visar att felet beror på resenären.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.5.3. Paragrafen genomför artikel 14.1 i direktivet. En motsvarande bestämmelse finns i 15 § tredje stycket och 16 § första stycket i den nu gällande lagen om paketresor. Arrangörens skyldighet att medge prisavdrag är i princip strikt. Det är endast i de fall arrangören visar att felet beror på resenären som rätten till prisavdrag är utesluten. Som exempel på en sådan situation kan nämnas att resenären inte lämnar de passuppgifter som arrangören frågar efter och som arrangören behöver för att kunna boka en transport på resmålet, vilket leder till att resenären inte kan åka med transporten.

Vad som är ett skäligt prisavdrag får bedömas från fall till fall med beaktande av omständigheter såsom resans pris, under hur stor del av resans totala tidsperiod felet förelegat, vilken typ av fel det varit fråga om, vilken betydelse felet har haft för resenären och när resenären har reklamerat felet.

38 §

Resenären har rätt till skälig ersättning från arrangören för den skada resenären drabbas av till följd av fel i paketresan. Ersättning ska lämnas utan onödigt dröjsmål.

Resenären har inte rätt till skadestånd om arrangören visar

1. att felet beror på resenären,
2. att felet beror på en tredje part som saknar anknytning till tillhandahållandet av de resetjänster som omfattas av paketreseavtalet och inte skäligen hade kunnat förutses eller undvikas eller
3. att felet har uppkommit på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.5.3. Paragrafen genomför artikel 14.2–3 i direktivet. En motsvarande bestämmelse finns i 16 § första, andra och tredje styckena i den nu gällande lagen om paketresor. Någon regel om att ersättning ska lämnas utan onödigt dröjsmål finns emellertid inte i den nu gällande lagen om paketresor.

I *första stycket* slås fast resenärens rätt till skadestånd för skada som resenären drabbas av till följd av fel i paketresan. Alla typer av skada omfattas, dvs. även ideell skada i form av förlust av rekreation. Skadan måste emellertid vara en följd av fel i paketresan, dvs. att de resetjänster som ingår i paketresan inte har utförts eller har utförts felaktigt. Bedömningen av om det föreligger ett relevant orsakssamband mellan felet och skadan får göras enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer.

I *andra stycket* regleras undantag från arrangörens skadeståndsskyldighet. Rätten till skadestånd är för det första utesluten när felet beror på resenären, se kommentaren till 37 § ovan angående prisavdrag. Arrangören har inte heller någon skyldighet att ersätta skada till följd av fel som beror på en tredje part som saknar anknytning till tillhandahållandet av de resetjänster som omfattas av paketreseavtalet och som inte skäligen hade kunnat förutses eller undvikas. Arrangören ansvarar emellertid, i enlighet med 28 §, även för sådana prestationer som enligt avtalet ska fullgöras av någon annan. Arrangörens skadeståndsskyldighet kan omfatta skada som beror på fel även i de fall felet beror på en tredje part som saknar anknytning till tillhandahållandet av de resetjänster som omfattas av paketreseavtalet. För att skadeståndsskyldighet ska vara ute-

sluten krävs att arrangören dessutom inte skäligen kunde ha förutsett eller undvikit felet. Den bedömningen får göras med utgångspunkt i de omständigheter som föreligger i det enskilda fallet. För det tredje är skadestånd uteslutet om felet har uppkommit på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter. Begreppet definieras i 5 § 9, se vidare kommentaren till den bestämmelsen.

39 §

I den mån bestämmelser i vissa andra lagar, förordningar och internationella konventioner begränsar förutsättningarna för, eller omfattningen av, den ersättning för skada som resenären kan utkräva av en resetjänstleverantör som ska utföra en resetjänst som ingår i paketresan ska samma begränsningar gälla i fråga om resenärens rätt till ersättning för skadan från arrangören. Det gäller de begränsningar som finns i

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 392/2009 av den 23 april 2009 om transportörens skadeståndsansvar i samband med olyckor vid passagerarbefordran till sjöss,

2. 2002 års Atenkonvention om befordran till sjöss av passagerare och deras resgods,

3. sjölagen (1994:1009),

4. rådets förordning (EG) nr 2027/97 av den 9 oktober 1997 om lufttrafikföretags skadeståndsansvar avseende lufttransport av passagerare och deras bagage,

5. lagen (2010:510) om lufttransporter,

6. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1371/2007 av den 23 oktober 2007 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer,

7. järnvägstrafiklagen (1985:192) och

8. lagen (2015:338) om internationell järnvägstrafik.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.5.4. Paragrafen genomför 14.4 första och andra ledet i direktivet. En motsvarande bestämmelse finns i 18 § i den nu gällande lagen om paketresor. Genom bestämmelsen fastställs att de begränsningar av transportörens skadeståndsansvar som finns i de uppräknade rättsakterna ska gälla även i fråga om arrangörens skadeståndsansvar. Det gäller såväl begränsningar som tar sikte på förutsättningarna för att skadestånd över huvud taget ska utgå som begränsningar i fråga om vilket belopp som transportören högst ska vara tvungen att betala. Att resenären kan vända sig till arrangören även i de fall skadan har uppkommit

till följd av fel som beror på en transportör framgår av 28 § och motsatsvis av 38 § andra stycket 2.

Vissa av de i paragrafen uppräknade rättsakterna innehåller inte enbart begränsningar av skadeståndsansvaret utan stadgar också ett mer omfattande ansvar för transportören än vad som gäller för arrangören enligt 38 §. Transportören kan t.ex. ha strikt ansvar för vissa skador, medan arrangörens ansvar faller bort enligt 38 § andra stycket om arrangören kan visa att skadan uppkommit till följd av oundvikliga och extraordinära omständigheter. De hänvisade rättsakterna kan också ålägga transportören en skyldighet att kompensera eller bistå resenären på olika sätt, t.ex. vid försening eller inställd transport. Paragrafen innebär emellertid inte att arrangörens ansvar utvidgas utöver vad som gäller enligt lagens övriga bestämmelser. Paragrafen innebär enbart att arrangörens ansvar får begränsas på samma sätt som transportörens ansvar får begränsas enligt de angivna rättsakterna. Paragrafen hindrar inte heller att resenären vänder sig direkt till transportören för att begära ersättning enligt de angivna rättsakterna, eller enligt de s.k. passagerarförordningarna. Det framgår av 41 §, se vidare kommentaren till den bestämmelsen.

40 §

I andra fall än de som avses i 39 § får resenärens rätt till skadestånd genom paketreseavtalet begränsas till ett belopp som motsvarar tre gånger paketresans totala pris. Begränsningen får dock inte avse personskador eller skada som orsakats uppsåtligen eller genom vårdslöshet.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.5.4. Paragrafen genomför artikel 14.4 sista stycket. Det finns inte någon motsvarande bestämmelse i den nu gällande lagen om paketresor. Paragrafen innebär att arrangörens skadeståndsansvar i andra fall än då ansvarsbegränsningarna regleras av de rättsakter som anges i 39 § får begränsas genom paketreseavtalet. Skadeståndet får i dessa fall begränsas till ett belopp som motsvarar tre gånger paketresans totala pris. Begränsningen får dock inte avse personskador, skada som orsakats uppsåtligen eller genom vårdslöshet.

41 §

Resenärens rätt till prisavdrag eller skadestånd enligt denna lag påverkar inte resenärens rätt till ersättning enligt internationella konventioner eller enligt

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 261/2004 av den 11 februari 2004 om fastställande av gemensamma regler om kompensation och assistans till passagerare vid nekad ombordstigning och inställda eller kraftigt försenade flygningar och om upphävande av förordning (EEG) nr 295/91,

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1371/2007 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer,

3. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 392/2009 om transportörens skadeståndsansvar i samband med olyckor vid passagerarbefordran till sjöss,

4. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1177/2010 av den 24 november 2010 om passagerares rättigheter vid resor till sjöss och på inre vattenvägar och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004,

5. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 181/2011 av den 16 februari 2011 om passagerares rättigheter vid busstransport och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004.

Ersättning som resenären har beviljats enligt dessa bestämmelser ska dras av från motsvarande ersättning som beviljas enligt denna lag.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.5.5. Paragrafen genomför artikel 14.5 i direktivet. Det finns ingen motsvarande bestämmelse i den nu gällande lagen om paketresor.

De förordningar som hänvisas till i paragrafen är de s.k. passagerarförordningarna: flygpassagerarförordningen (EG) nr 261/2004, tågpassagerarförordningen (EG) nr 1371/2007, fartygspassagerarförordningen (EU) nr 1177/2010, busspassagerarförordningen (EU) nr 181/2011 samt förordning (EG) nr 392/2009 om transportörens skadeståndsansvar i samband med olyckor vid passagerarbefordran till sjöss. Som exempel på sådana internationella konventioner som avses kan nämnas Montrealkonventionen (konventionen den 28 maj 1999 om vissa enhetliga regler för internationella lufttransporter).

Genom paragrafen fastställs att resenärens rätt till prisavdrag eller skadestånd enligt lagen inte påverkar dennes rätt till ersättning enligt bestämmelserna i de hänvisade rättsakterna eller enligt internationella konventioner. Resenären kan alltså vända sig mot vem som helst av dem som ansvarar enligt lagen eller de hänvisade rätts-

akterna. Har resenären beviljats ersättning enligt dessa andra rättsakter får arrangören eller återförsäljaren emellertid göra ett avdrag från motsvarande ersättning som de ska betala enligt lagen. Det måste givetvis vara fråga om motsvarande ersättning, dvs. samma slags ersättning för samma fel. Ersättning för t.ex. försening som beviljats enligt flygpassagerarförordningen kan givetvis inte räknas av mot ersättning för undermålig städning av hotellrummet. Har resenären först beviljats ersättning enligt lagen för fel i form av försening och därefter vänt sig till den transportör som är ansvarig för förseningen kan transportören inte med stöd av paragrafen avräkna det belopp som arrangören eller någon annan som har arrangörsansvar har betalat. Däremot kan transportören vägra att utge motsvarande ersättning med stöd av 42 §, eftersom rätten till ersättning i dessa fall har övergått till arrangören eller återförsäljaren, se vidare kommentaren till den bestämmelsen nedan.

42 §

Har arrangören, återförsäljaren eller den näringsidkare som enligt lagen ansvarar på samma sätt som en arrangör, betalat ersättning, medgett prisavdrag eller på annat sätt kompenserat resenären för fel i paketresan i enlighet med denna lag övertar arrangören, återförsäljaren eller näringsidkaren resenärens rätt till motsvarande ersättning från den som bidragit till att felet uppkommit.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.5.6. Paragrafen genomför artikel 22 och till viss del även artikel 14.5 sista ledet i direktivet. Det finns ingen motsvarande bestämmelse i den nu gällande lagen om paketresor.

I paragrafen stadgas en regressrätt för den arrangör eller återförsäljare eller annan näringsidkare som ansvarar på samma sätt som en arrangör, som har fullgjort sitt primära ansvar i förhållande till resenären. Regressrätten förutsätter för det första att arrangörens, återförsäljarens eller den andre näringsidkarens skyldighet att utge ersättning eller annan kompensation för fel i paketresan följer av lagen. För det andra krävs att denne ska ha fullgjort skyldigheten genom att ha betalat ersättning, medgett prisavdrag eller på annat sätt kompenserat resenären. I dessa fall övertar arrangören, återförsäljaren eller den näringsidkare som ansvarar på samma sätt som en arrangör, resenärens rätt till motsvarande ersättning från den som bidragit till

att felet uppkommit, dvs. från den som slutligen ska ansvara för felet. Arrangörens, återförsäljarens eller den andre näringsidkarens rätt till ersättning från den som bidragit till att felet uppkommit kan aldrig gå utöver vad resenären själv hade kunnat kräva. En följd av att arrangören, återförsäljaren eller den andre näringsidkaren övertar resenärens rätt till ersättning är att resenären inte längre själv kan begära samma ersättning från den som bidragit till att felet uppkommit. Därigenom undviks överkompensation i de situationer då resenären först vänder sig till arrangören eller återförsäljaren. Se vidare om avräkning i motsatt situation, då resenären först vänder sig till någon som ansvarar enligt vissa andra rättsakter, i 41 § och kommentaren till den bestämmelsen.

Reklamation m.m.

43 §

Resenären får inte åberopa fel i paketresan om resenären inte inom skälig tid efter det att han eller hon har märkt felet underrättar arrangören om felet.

Har arrangören eller återförsäljaren handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder får resenären åberopa fel även efter den tid som sägs i första stycket.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.5.7. Paragrafen genomför delar av artikel 13.2 i direktivet. En bestämmelse som motsvarar paragrafen finns i 19 § i den nu gällande lagen om paketresor.

I *första stycket* anges att resenären förlorar sin rätt att åberopa fel i paketresan om denne inte inom skälig tid efter det att han eller hon har märkt felet underrättar arrangören om felet. Vad som är skälig tid får avgöras i varje enskilt fall med beaktande av omständigheter såsom resenärens möjligheter att få kontakt med arrangören eller någon som kan vidarebefordra meddelanden till denne, vilken betydelse reklamationen kunnat få för arrangörens möjligheter att åtgärda felet eller på annat sätt begränsa sin skada.

I *andra stycket* görs ett undantag från första stycket, för de fall då arrangören eller återförsäljaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder. Motsvarande undantag från skyldigheten att reklamera finns bl.a. i 33 § köplagen (1990:931) och 24 § konsumentköplagen (1990:932).

44 §

Meddelanden, krav eller klagomål rörande fullgörandet av de resetjänster som ingår i en paketresa som har mottagits av den återförsäljare som sålt resan ska anses ha mottagits av arrangören.

Återförsäljaren ska utan oskäligt dröjsmål vidarebefordra sådana meddelanden, krav eller klagomål till arrangören.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.5.7. Paragrafen genomför artikel 15 i direktivet. Det finns ingen motsvarande bestämmelse i den nu gällande lagen om paketresor.

I *första stycket* stadgas att reklamationer m.m. ska anses ha mottagits av arrangören när de har mottagits av den återförsäljare som har sålt resan. Det innebär att resenären ska anses ha fullgjort sin reklamationsplikt om denne reklamerar till återförsäljaren.

I *andra stycket* stadgas en skyldighet för återförsäljaren att utan oskäligt dröjsmål vidarebefordra sådana meddelanden m.m. till arrangören. Underlåter återförsäljaren att vidarebefordra meddelandena kan det leda till att arrangören inte kan uppfylla sina skyldigheter att åtgärda fel m.m. Det påverkar emellertid inte arrangörens ansvar i förhållande till resenären.

Skyldighet att tillhandahålla assistans

45 §

Arrangören ska utan onödigt dröjsmål tillhandahålla resenären lämplig assistans när han eller hon befinner sig i svårigheter, även när dessa svårigheter beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Sådan assistans kan bestå i att ge resenären information om hälso- och sjukvårdstjänster, om lokala myndigheter och om konsulärt bistånd eller att hjälpa resenären att upprätta distanskommunikation och att hitta alternativa researrangemang.

Har resenärens behov av assistans orsakats uppsåtligen eller av oakt-samhet från resenärens sida ska resenären betala arrangören en skälig avgift för assistansen, om arrangören begär det. Avgiften får högst uppgå till arrangörens faktiska kostnader för assistansen.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.5.8. Paragrafen genomför artikel 16 i direktivet. En motsvarande bestämmelse finns i 16 § fjärde stycket i den nu gällande lagen om paketresor.

I *första stycket* stadgas en skyldighet för arrangören att tillhandahålla resenären lämplig assistans när denne befinner sig i svårigheter. Skyldigheten gäller även när svårigheterna har uppkommit helt utan arrangörens förskyllan, t.ex. till följd av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

I *andra stycket* ges exempel på vad assistansen kan bestå i. Uppräkningen är inte uttömmande. Bestämmelsen reglerar inte frågan om vem som ska stå för kostnaden för t.ex. hemtransport eller läkarvård. Dessa frågor regleras av andra bestämmelser i lagen. Assistansen består i praktisk hjälp till resenären, framför allt i form av information.

I *tredje stycket* stadgas en rätt för arrangören att ta ut en avgift för assistansen, i de fall resenärens behov av assistans har orsakats uppsåtligen eller av oaktsamhet från resenärens sida. I andra fall ska arrangören följaktligen inte få ta ut någon kostnad för assistansen. Den kostnad som får tas ut får högst uppgå till arrangörens faktiska kostnader för assistansen. Med faktiska kostnader torde avses kostnader för telefonsamtal och liknande.

Återförsäljarens särskilda skyldigheter i de fall arrangören är etablerad utanför EES-området

46 §

De skyldigheter som fastställs för arrangörer i 28–45 §§ ska gälla för återförsäljare som till försäljning erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör som är etablerad i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), såvida inte återförsäljaren visar att arrangören uppfyller de skyldigheter som fastställs i dessa bestämmelser.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.5.9. Paragrafen genomför artikel 20 i direktivet. Det finns ingen motsvarande bestämmelse i den nu gällande lagen om paketresor. Genom paragrafen åläggs återförsäljare som erbjuder eller säljer resor som kombinerats av en arrangör som är etablerad utanför EES-området samma ansvar för bl.a. fullgörandet av paketresan som arrangörer har enligt

28–45 §§. Det som sägs om arrangörer i dessa bestämmelser ska alltså gälla för återförsäljare i dessa fall. Återförsäljaren har i dessa fall det primära ansvaret i förhållande till resenären. Ansvaret gäller inte om återförsäljaren kan visa att arrangören uppfyller de skyldigheter som fastställs i de hänvisade bestämmelserna. Återförsäljaren kan emellertid inte undkomma sitt ansvar genom att t.ex. hänvisa till att arrangören ska vara ansvarig enligt avtalet eller enligt lagen i arrangörens etableringsland. Det krävs också att arrangören verkligen uppfyller sina skyldigheter. I vilken utsträckning återförsäljaren har regressrätt gentemot arrangören beror i första hand på vad som avtalats dem emellan. I vissa fall kan också bestämmelsen i 42 § ge återförsäljaren rätt till regress.

Kopplade researrangemang

47 §

Den näringsidkare som underlättar ett kopplat researrangemang ska på ett klart och tydligt sätt, innan resenären blir bunden av ett avtal som leder till tillkomsten av ett kopplat researrangemang, informera resenären om

1. att resenären, om han eller hon efter att ha bokat och betalat för den aktuella resetjänsten bokar ytterligare en resetjänst för samma resa eller semester, inte kommer att omfattas av de rättigheter som gäller för paketresor,

2. att varje enskild näringsidkare ensam ansvarar för fullgörandet av de resetjänster som de enligt avtalen ska utföra,

3. att resetjänsterna sammantagna kommer att utgöra ett kopplat researrangemang om resenären antingen bokar och betalar för dem vid tidpunkten för ett enda besök hos eller en enda kontakt med näringsidkarens försäljningsställe eller inom 24 timmar köper dem med hjälp av länk, e-postmeddelande eller liknande som näringsidkaren har försett resenären med,

4. i vilken utsträckning de betalningar som gjorts av resenären för resetjänster som sammantagna utgör ett kopplat researrangemang kommer att vara skyddade i händelse av näringsidkarens insolvens samt

5. vart resenären ska vända sig för att begära ersättning ur det insolvensskydd som näringsidkaren tillhandahåller.

Den information som avses i 1–5 ska ges genom det standardinformationsformulär för kopplade researrangemang som är relevant för arrangemanget i fråga. Finns inget relevant standardinformationsformulär för researrangemanget ska näringsidkaren lämna information motsvarande innehållet i 1–5 på annat sätt.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.6. Paragrafen genomför artikel 19.2. Det finns ingen motsvarande bestämmelse i den nu gällande lagen om paketresor.

Genom paragrafens *första stycke* åläggs den näringsidkare som underlättar ett kopplat researrangemang att lämna resenärens central information om de rättigheter som följer av att denne ingår ett avtal som sammantaget med ett eller flera andra avtal utgör ett kopplat researrangemang. Informationen ska lämnas på ett klart och tydligt sätt innan resenärens blir bunden av ett avtal som leder till tillkomsten av ett kopplat researrangemang.

Innehållet i informationen framgår av punkterna 1–5. Informationen i dessa punkter överensstämmer i sak med vad som framgår av bilaga 2 till direktivet. Den information som avses i första punkten avser att upplysa resenärens om att det som denne står i begrepp att köpa inte är en paketresa. Genom den information som avses i andra punkten förklaras vad detta innebär för resenärens möjligheter att kräva fullgörelse av avtalen. Informationen i tredje punkten syftar till att upplysa resenärens om att denne har möjlighet att träffa avtal som sammantagna med det första avtalet kommer att utgöra ett kopplat researrangemang. Informationsskyldigheten i fjärde punkten omfattar en beskrivning av vilket insolvensskydd som kommer att gälla för resetjänsterna i dessa fall. För att fullgöra denna punkt måste näringsidkaren förklara att insolvensskyddet endast omfattar de resetjänster som ingår i det första avtalet och, om näringsidkaren är den som står för persontransporten, resenärens hemtransport. Enligt femte punkten ska näringsidkaren också ge resenärens information om vart denne ska vända sig för att begära ersättning ur det insolvensskydd som näringsidkaren tillhandahåller.

I *andra stycket* anges att informationen i första stycket ska lämnas genom ett särskilt standardinformationsformulär för kopplade researrangemang. Dessa formulär, som det finns fem versioner av, finns i bilaga 2 till direktivet. Närmare regler härom finns i förordningen om standardinformationsformulär vid paketreseavtal och kopplade researrangemang. Finns det inte något relevant standardinformationsformulär för det kopplade researrangemanget i fråga ska näringsidkaren lämna information motsvarande innehållet i punkterna 1–5 på annat sätt.

48 §

Underlåter näringsidkaren att lämna information i enlighet med 47 § eller att ställa säkerhet i enlighet med 1, 3 och 4 §§ resegarantilagen (1972:204) ska de rättigheter och skyldigheter som gäller för paketreseavtal enligt 17 § och 24–45 §§ gälla för de resetjänster som ingår i det kopplade researrangemanget. Vad som sägs om arrangören i dessa bestämmelser ska gälla för den näringsidkare som har underlättat det kopplade researrangemanget.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.3 och 6.6. Paragrafen genomför artikel 19.3 i direktivet. Det finns ingen motsvarande bestämmelse i den nu gällande lagen om paketresor. Genom paragrafen sanktioneras näringsidkarens underlåtenhet att informera resenären i enlighet med 47 § och att ställa säkerhet enligt bestämmelserna i resegarantilagen. I dessa fall ges resenären samma rätt att överlåta avtalet som gäller för paketreseavtal. Uppsägning av avtalet eller avtalen får ske i samma utsträckning som gäller för paketreseavtal. Den näringsidkare som underlättat det kopplade researrangemanget åläggs också samma ansvar för fullgörandet av alla de resetjänster som ingår i det kopplade researrangemanget som en arrangör har enligt de hänvisade bestämmelserna. Även övriga rättigheter och skyldigheter som gäller för paketresor enligt de hänvisade bestämmelserna ska tillämpas, se vidare i kommentarerna till 17 § och 24–45 §§.

49 §

Om information inte lämnas i enlighet med 47 § ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas, med undantag för bestämmelserna i 29–36 §§ om marknadsstörringsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.3. Paragrafen svarar mot artikel 25 i direktivet. Det finns ingen motsvarande bestämmelse i den nu gällande lagen om paketresor. En motsvarande sanktion avseende paketresor finns i 14 §, se vidare kommentaren till den bestämmelsen.

50 §

Den näringsidkare som medverkar till uppkomsten av ett kopplat researrangemang genom att ingå avtal om resetjänst med en resenär sedan en annan näringsidkare underlättat resenärens urval eller anskaffande av resetjänsten, ska utan dröjsmål underrätta den näringsidkare som underlättat det kopplade researrangemanget om att avtal träffats.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.3 och 6.6. Paragrafen genomför artikel 19.4. Det finns ingen motsvarande bestämmelse i den nu gällande lagen om paketresor. Genom paragrafen åläggs näringsidkare som ingår avtal om resetjänst med en resenär sedan en annan näringsidkare har underlättat resenärens urval eller anskaffande av resetjänsten och som därigenom medverkar till att ett kopplat researrangemang uppstår, att underrätta den förste näringsidkaren om att avtal har träffats. Underlåtenhet att informera är inte sanktionerad.

Skadestånd vid bokningsfel

51 §

Uppkommer skada för resenären på grund av bokningsfel som beror på tekniska brister i ett bokningssystem för bokning av paketresor eller resetjänster som ingår i ett kopplat researrangemang har resenären rätt till ersättning från den näringsidkare som de tekniska bristerna kan hänföras till. Ansvaret gäller dock inte om felet har orsakats av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.7. Paragrafen genomför, tillsammans med 52 §, artikel 21 i direktivet. Det finns ingen motsvarande bestämmelse i den nu gällande lagen om paketresor. Genom paragrafen stadgas ett skadeståndsansvar vid bokningsfel som beror på tekniska brister i bokningssystemet. Ansvaret åvilar den näringsidkare som de tekniska bristerna kan hänföras till, typiskt sett den som tillhandahåller systemet. Ansvaret gäller inte om felet har orsakats av oundvikliga och extraordinära omständigheter. Begreppet definieras i 5 § 9, se vidare kommentaren till den bestämmelsen.

52 §

En näringsidkare som har åtagit sig att sköta bokningen av en paketresa eller resetjänster som ingår i ett kopplat researrangemang ska ersätta resenären den skada som resenären drabbas av på grund av fel som görs vid bokningen. Ansvariet omfattar inte bokningsfel som beror på resenären eller som har orsakats av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 6.7. Det finns ingen motsvarande bestämmelse i den nu gällande lagen om paketresor. Paragrafen genomför, tillsammans med 51 §, artikel 21 i direktivet. Genom paragrafen stadgas ett skadeståndsansvar för den näringsidkare som har åtagit sig att sköta bokningen av en paketresa eller resetjänster som ingår i ett kopplat researrangemang. Ansvariet omfattar fel som görs vid bokningen. Ansvariet gäller inte om felet beror på resenären, t.ex. därför att denne har gett fel instruktioner till näringsidkaren. Ansvariet gäller inte heller fel som har orsakats av oundvikliga och extraordinära omständigheter. Detta begrepp definieras i 5 § 9, se vidare kommentaren till den bestämmelsen.

Tillsyn

53 §

Den myndighet som regeringen bestämmer utövar tillsyn över att denna lag följs. Tillsynen ska utövas så att den inte vållar större kostnad eller olägenhet än som är nödvändigt.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.8. Paragrafen genomför artikel 24 i direktivet. En motsvarande bestämmelse finns i 21 § i den nu gällande lagen om paketresor. Bortsett från att lagen inte pekar ut vilken myndighet som ska ha tillsynsansvar är ingen skillnad i sak avsedd. Vilken myndighet som får i uppdrag att ansvara för tillsynen bestäms av regeringen i en särskild förordning.

54 §

För tillsynen har tillsynsmyndigheten eller den som myndigheten utser rätt att göra inspektioner hos arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang och att ta del av alla handlingar som behövs för tillsynen. Arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang ska tillhandahålla de handlingar och lämna de upplysningar om verksamheten som begärs för tillsynen.

Tillsynsmyndigheten får förelägga en arrangör, en återförsäljare eller en näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang och som inte tillhandahåller handlingar eller lämnar upplysningar enligt första stycket att vid vite fullgöra sin skyldighet.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.8. Paragrafen genomför artikel 24 i direktivet. En motsvarande bestämmelse finns i 22 § i den nu gällande lagen om paketresor. Bortsett från att lagen inte pekar ut vilken myndighet som ska ha tillsynsansvar är ingen skillnad i sak avsedd. Vilken myndighet som får i uppdrag att ansvara för tillsynen bestäms av regeringen i en särskild förordning.

55 §

Om tillsynsmyndigheten har förelagt en arrangör, en återförsäljare eller en näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang att tillhandahålla en handling, får beslutet överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut av tillsynsmyndigheten enligt 54 § får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.8. Paragrafen genomför artikel 24 i direktivet. En motsvarande bestämmelse finns i 23 § i den nu gällande lagen om paketresor. Bortsett från att lagen inte pekar ut vilken myndighet som ska ha tillsynsansvar är ingen skillnad i sak avsedd. Vilken myndighet som får i uppdrag att ansvara för tillsynen bestäms av regeringen i en särskild förordning.

Administrativt samarbete

56 §

Tillsynsmyndigheten, eller den myndighet som regeringen bestämmer, ska vara central kontaktpunkt för att underlätta det administrativa samarbetet och tillsynen över arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang i de olika medlemsstaterna, med avseende på de skyldigheter som föreskrivs i denna lag.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 6.8. Paragrafen genomför artikel 18.2 i direktivet. Det finns ingen motsvarande bestämmelse i den nu gällande lagen om paketresor. Vilken myndighet som ska vara kontaktpunkt respektive vilka administrativa uppgifter denna myndighet har, framgår av särskilda förordningar.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018, då lagen (1992:1672) om paketresor upphör att gälla.

2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna har behandlats i avsnitt 9.1.

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 1 juli 2018. Av punkten framgår också att den nu gällande lagen om paketresor samtidigt ska upphöra att gälla. Bestämmelserna ska, med undantag för vad som föreskrivs i andra punkten, tillämpas från ikraftträdandet.

Av *punkten 2* framgår att äldre bestämmelser gäller ifråga om avtal som ingåtts före ikraftträdandet. De bestämmelser som avses är de som enligt punkten 1 ska upphöra att gälla. Vilka rättigheter och skyldigheter som gäller för parterna med anledning av avtalet regleras alltså av de bestämmelser som var gällande vid den tidpunkt då avtalet ingicks. Frågan om vid vilken tidpunkt avtalet har ingåtts får avgöras med tillämpning av allmänna avtalsrättsliga regler.

11.2 Förslaget till lag om ändring i resegarantilagen (1972:204)

1 §

Den *näringsidkare* som är arrangör av paketresor enligt *paketreselagen* (0000:0000), eller som *underlättar kopplade researrangemang enligt samma lag*, ska ställa säkerhet hos Kammarkollegiet *innan denne erbjuder en paketresa till försäljning eller underlättar ett kopplat researrangemang*.

Skyldigheten att ställa säkerhet gäller även den *återförsäljare som till försäljning erbjuder paketresor som har kombinerats av en arrangör som är etablerad i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES)*, såvida återförsäljaren inte visar att arrangören har ställt säkerhet enligt denna lag.

Bakgrunden till ändringen i paragrafen finns i avsnitt 7.2. Paragrafen genomför artikel 17.1 första ledet och andra stycket samt delvis artikel 19.1.

I *första stycket* har hänvisningen till lagen om paketresor ändrats, som en följd av den nya paketreselag som föreslås. Vidare har införts en skyldighet att ställa säkerhet för näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang enligt definitionen i den nya paketreselagen. Den generella skyldigheten för återförsäljare att ställa säkerhet har tagits bort. Skyldigheten att ställa säkerhet vid s.k. stolsförsäljning, resor som uppvisar en väsentlig likhet med paketresor och resor som består av transporter och utbildningsvistelser med inkvartering i form av boende i värdfamilj har tagits bort.

En ändring har också gjorts beträffande den tidpunkt då säkerhet ska ha ställts. Tidigare gällde att säkerhet skulle ha ställts redan innan resan marknadsfördes. Genom ändringen är det tillräckligt att säkerhet har ställts innan näringsidkaren erbjuder en paketresa till försäljning eller underlättar ett kopplat researrangemang. Med att erbjuda resorna till försäljning avses t.ex. att tillhandahålla ett bokningssystem via internet där bokningar kan göras. Ändringen innebär att det inte längre förligger någon skyldighet att ställa säkerhet redan då resan eller researrangemanget marknadsförs i syfte att väcka intresse inför en framtida försäljningsstart, om resorna inte då också finns till försäljning. När det gäller kopplade researrangemang inträder skyldigheten att ställa säkerhet först då näringsidkaren vidtar åtgärder för att underlätta för resenären att träffa ytterligare

avtal om resetjänster, t.ex. genom att i samband med bekräftelsen av den första resetjänsten bifoga en länk med hjälp av vilken resenären kan boka ytterligare resetjänster.

I *andra stycket*, som tidigare innehöll de ovan nämnda reglerna om skyldighet att ställa säkerhet för vissa andra resor än paketresor, föreskrivs en skyldighet att ställa säkerhet för återförsäljare som till försäljning erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör som är etablerad i en stat utanför EES-området. Kan återförsäljaren visa att arrangören har ställt säkerhet enligt lagen behöver återförsäljaren emellertid inte också ställa säkerhet. Att arrangören har ställt säkerhet i den stat där denne är etablerad är dock inte tillräckligt. Det krävs att fullgod säkerhet har ställts i Sverige eller i en annan medlemsstat.

4 §

Säkerhet *ska* gälla det belopp, som Kammarkollegiet med hänsyn till reseverksamhetens art och omfattning bestämmer. Om det finns särskilda skäl får kollegiet efterge kravet på säkerhet.

Vid bedömningen enligt första stycket ska säkerhet som näringsidkaren har ställt i enlighet med motsvarande bestämmelser i den medlemsstat där näringsidkaren är etablerad anses som säkerhet som ställts i enlighet med denna lag.

Bakgrunden till ändringen i paragrafen finns i avsnitt 7.4. Paragrafen har ändrats på så sätt att ett andra stycke har införts. Det nya andra stycket genomför artikel 18.1 i direktivet.

Första stycket har endast moderniserats språkligt. Det är i sak oförändrat. I stycket stadgas att Kammarkollegiet ska besluta om vilket belopp som ska ställas i säkerhet. Vid beslutet ska hänsyn tas till reseverksamhetens art och omfattning. Om det finns särskilda skäl får kollegiet efterge kravet på säkerhet.

I *andra stycket*, som är nytt, stadgas att Kammarkollegiet vid sin prövning av vilket belopp säkerheten ska gälla ska anse att säkerhet som näringsidkaren har ställt i enlighet med de bestämmelser som motsvarar bestämmelserna i lagen i den medlemsstat där näringsidkaren är etablerad utgör säkerhet enligt lagen. Begreppet näringsidkare syftar på alla dem som har en skyldighet att ställa säkerhet enligt lagen, dvs. såväl arrangörer som återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang. Regeln innebär

att Kammarkollegiet kan komma fram till att näringsidkaren har ställt fullgod säkerhet i den medlemsstat där näringsidkaren är etablerad och kan då besluta att ytterligare säkerhet inte behöver ställas. Bedöms säkerheten inte vara tillräcklig kan Kammarkollegiet besluta att näringsidkaren ska ställa kompletterande säkerhet.

5 §

Om det finns skäl原因 anledning att anta att *en näringsidkare omfattas av* skyldighet att ställa säkerhet *får Kammarkollegiet* ålägga näringsidkaren att lämna de uppgifter om sin verksamhet som är nödvändiga för att frågan om säkerhet *ska* kunna prövas. *Uppgifterna ska lämnas på heder och samvete.* Om den uppgiftsskyldige inte lämnar de begärda uppgifterna, får kollegiet förelägga *denne* vid vite att fullgöra sin skyldighet.

Paragrafen har ändrats som en följd av att tidpunkten då skyldighet att ställa säkerhet uppkommer har flyttats fram, se vidare härom i kommentaren till 1 §. Vidare har införts en regel om att uppgifterna ska lämnas på heder och samvete. Bakgrunden till den ändringen finns i avsnitt 7.6. Övriga ändringar är redaktionella.

I paragrafen regleras förutsättningarna för Kammarkollegiet att ålägga en näringsidkare att lämna uppgifter om sin verksamhet och att utfärda vitesföreläggande om åläggandet inte följs. För att Kammarkollegiet ska få ålägga näringsidkaren att lämna uppgifter krävs att det finns skäl原因 anledning att anta att näringsidkaren omfattas av skyldighet att ställa säkerhet. Näringsidkaren får i dessa fall åläggas att lämna de uppgifter som är nödvändiga för att frågan om säkerhet ska kunna prövas. Sådana uppgifter kan t.ex. vara uppgifter om förväntad försäljning, uppgifter om vilka slags resor som säljs, tidpunkter för betalningar osv. Uppgifterna ska lämnas på heder och samvete, vilket innebär att ansvar enligt 15 kap. 10 § brottsbalken kan aktualiseras, bl.a. om uppgifterna är osanna.

5 a §

Kammarkollegiet ska vara central kontaktpunkt för att underlätta det administrativa samarbetet och tillsynen över arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang i de olika medlemsstaterna, med avseende på de skyldigheter som föreskrivs i denna lag.

Bakgrunden till paragrafen finns i avsnitt 7.7. Paragrafen, som är ny, genomför artikel 18.2 i direktivet. I paragrafen anges att Kammarkollegiet ska vara central kontaktpunkt för att underlätta det administrativa samarbetet och tillsynen över arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang i de olika medlemsstaterna, med avseende på de skyldigheter som föreskrivs i lagen. Vad det administrativa samarbetet närmare innebär regleras i en särskild förordning.

6 §

Säkerhet som ställts av en arrangör eller en återförsäljare får tas i anspråk för att betala tillbaka pengar som betalats för en paketresa som omfattas av säkerhet enligt denna lag i den utsträckning de resetjänster som ingår i paketresan inte fullgörs som en följd av arrangörens insolvens.

Om en transport av passagerare ingår i paketresan får säkerheten tas i anspråk även för att betala resenärens hemtransport och in kvartering i avvaktan på hemtransporten.

Bakgrunden till ändringarna i paragrafen finns i avsnitt 7.3.

I första stycket regleras för vilka krav säkerhet som ställts för en paketresa får tas i anspråk. Paragrafen har ändrats på så sätt att det anges dels att paragrafen reglerar säkerhet som ställts av arrangörer och återförsäljare, dels att säkerheten får tas i anspråk endast vid arrangörens insolvens. Säkerheten får i dessa fall tas i anspråk för att betala tillbaka pengar som betalats, i den utsträckning en resetjänst som ingår i paketresan inte fullgörs till följd av arrangörens insolvens. Regeln om att säkerhet får tas i anspråk för resenärens återresa har flyttats till andra stycket.

Andra stycket har ändrats på så sätt att innehållet har flyttats till en ny paragraf, 6 c §, samtidigt som en del av innehållet i det tidigare första stycket har flyttats hit. Av andra stycket framgår att säkerheten får tas i anspråk även för att betala resenärens hemtransport

och inkvartering i avvaktan på hemtransporten, under förutsättning att det ingår transport av passagerare i paketresan. Med begreppet hemtransport avses detsamma som i paketreselagen.

Det tidigare tredje stycket i paragrafen har tagits bort. Det tidigare fjärde stycket i paragrafen har brutits ut och regleras nu i en ny paragraf, 6 e §.

6 a §

Säkerhet som ställts av en näringsidkare som underlättat ett kopplat researrangemang får tas i anspråk för återbetalning av alla betalningar som näringsidkaren har mottagit från resenären för en resetjänst som ingår i det kopplade researrangemanget, i den utsträckning resetjänsten inte fullgörs som en följd av näringsidkarens insolvens.

Om näringsidkaren ansvarar för en transport av passagerare som ingår i det kopplade researrangemanget får säkerheten tas i anspråk även för att betala resenärens hemtransport och inkvartering i avvaktan på hemtransporten.

Bakgrunden till bestämmelsen finns i avsnitt 7.2 och 7.3. Bestämmelsen genomför, tillsammans med ändringen i 1 §, artikel 19.1 i direktivet. Bestämmelsen gäller säkerhet som ställts av en näringsidkare som underlättat ett kopplat researrangemang.

*I första stycket regleras dels för vilka anspråk säkerheten får tas i anspråk, dels i vilka situationer detta får ske. Till skillnad från vad som gäller för säkerhet som ställts av arrangörer och återförsäljare av paketresor får säkerhet som ställts av näringsidkare som underlättat ett kopplat researrangemang endast tas i anspråk för återbetalning av betalningar som näringsidkaren har mottagit från resenären för de resetjänster som ingår i det kopplade researrangemanget och endast i de fall och i den utsträckning dessa resetjänster inte fullgörs till följd av näringsidkarens insolvens. Om näringsidkaren är den som ansvarar för persontransport som ingår i det kopplade researrangemanget får säkerheten dessutom, enligt *andra stycket* tas i anspråk för att bekosta resenärens hemtransport och inkvartering i avvaktan på hemtransporten. Med begreppet hemtransport avses detsamma som i paketreselagen. Även i innehållet i andra stycket är nytt.*

6 b §

Om inte annat visas eller framgår av omständigheterna ska utebliven fullgörelse av en resetjänst anses bero på insolvens hos arrangören eller den näringsidkare som underlättat det kopplade researrangemanget.

Bakgrunden till paragrafen, som är ny, finns i avsnitt 7.3. I paragrafen fastställs en presumtion för insolvens när en resetjänst inte fullgörs. Presumtionen bryts om det visas att den uteblivna fullgörelsen beror på annat eller det framgår av omständigheterna.

6 c §

Ersättning får betalas ut till den som tillhandahåller uppehälle eller hemtransport åt resenären.

Paragrafen är ny men motsvarar till sitt innehåll den tidigare 6 § andra stycket. Vissa språkliga ändringar har gjorts. Ingen ändring i sak är avsedd. Genom bestämmelsen klargörs att ersättning ur resegarantin får betalas ut till den som inkvarterar resenären eller som tillhandahåller dennes hemtransport. Med begreppet hemtransport avses detsamma som i paketreselagen.

6 d §

Ersättning som resenären har fått genom försäkring eller på annat sätt för en resetjänst som inte fullgjorts ska dras av från motsvarande ersättning som betalas ut enligt denna lag.

Bakgrunden till paragrafen, som är ny, finns i avsnitt 7.5. Genom paragrafen fastställs att resenärens rätt till ersättning förutsätter att denne inte redan har kompenserats för den uteblivna fullgörelsen, genom försäkring eller på annat sätt, t.ex. genom återbetalning enligt bestämmelserna i konsumentkreditlagen.

6 e §

Ersättning som betalats ut enligt denna lag får återkrävas från resenären endast om resenären genom otillbörligt handlande har orsakat en kostnad som medlen tagits i anspråk för eller resenären genom att lämna oriktiga uppgifter om sådan ersättning som avses i 6 d § har fått högre ersättning än vad som annars skulle ha betalats ut.

Paragrafen, som är ny, motsvarar delvis det tidigare fjärde stycket i 6 §. Bakgrunden till ändringen finns i avsnitt 7.5. Ändringen innebär att utbetalad ersättning kan krävas tillbaka även i de fall resenären genom att uppsåtligen lämna felaktiga uppgifter om ersättning som denne har fått från annat håll har fått högre ersättning än vad denne annars skulle ha fått.

8 §

Begäran om att säkerhet ska få tas i anspråk ska göras inom tre månader efter det att den resetjänst som avses med begäran skulle ha fullgjorts. Försummas det, upphör rätten till ersättning ur säkerheten.

Paragrafen har ändrats som en konsekvens av de ändringar som gjorts med avseende på vilka situationer säkerheten får tas i anspråk. Se vidare härom i kommentarerna till 6 och 6 a §§.

8 a §

Ärende om ianspråktagande av säkerhet får inte avgöras utan att den som har ställt säkerheten har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan och har fått tillfälle att yttra sig över den.

Ärendet får dock avgöras utan att så har skett om näringsidkaren har försatts i konkurs eller det är känt att denne inte kan anträffas. Har näringsidkaren försatts i konkurs ska konkursförvaltaren underrättas om att ansökan om ianspråktagande av säkerheten har gjorts.

Resegarantinämnden bestämmer med hänsyn till omständigheterna i ärendet om underrättelsen ska ske muntligt, genom vanligt brev, genom delgivning eller på något annat sätt.

Bakgrunden till bestämmelsen, som är ny, finns i avsnitt 7.3. Genom *första stycket* i bestämmelsen stadgas en rätt för den som har ställt säkerheten att få möjlighet att yttra sig över de uppgifter som tillförts ärendet, innan beslut om ianspråktagande av säkerheten beslutas. Därigenom ges näringsidkaren möjlighet att invända att det finns en annan orsak till att resetjänsten inte har fullgjorts och att visa att det inte beror på insolvens hos arrangören eller den näringsidkare som underlättat det kopplade researrangemanget.

I *andra stycket* stadgas att uppgifterna inte behöver kommuniceras om näringsidkaren i fråga redan har försatts i konkurs eller det är känt att denne inte kan anträffas. Vid konkurs ska i stället konkursförvaltaren underrättas om att ansökan om ianspråktagande av säkerheten har gjorts.

I *tredje stycket* stadgas att Resegarantinämnden bestämmer formen för kommunikering. Vid valet av form för kommunikering ska hänsyn tas till omständigheterna i ärendet. Delgivning bör ske om det är särskilt viktigt att den som har ställt säkerheten verkligen får del av underrättelsen.

14 §

Har en näringsidkare erbjudit en paketresa till försäljning eller underlättat ett kopplat researrangemang utan att ha ställt säkerhet i enlighet med denna lag ska näringsidkaren åläggas att betala en sanktionsavgift.

Sanktionsavgift ska också åläggas den näringsidkare som har underlåtit att fullgöra sådan uppgiftsskyldighet som har ålagts näringsidkaren med stöd av 5 §.

Sanktionsavgift ska åläggas även för överträdelse som inte har skett uppsåtligt eller av oaktsamhet.

Sanktionsavgiften tillfaller staten.

Bakgrunden till ändringarna finns i avsnitt 7.6. Paragrafen genomför artikel 25 i direktivet. Innehållet i bestämmelsen är helt nytt. Ändringarna innebär att det tidigare straffstadgandet har tagits bort. När det gäller lämnande av oriktiga uppgifter sanktioneras det i stället genom brottsbalkens bestämmelser, se vidare i kommentaren till 5 §. Övriga straffstadganden har ersatts med en bestämmelse om en administrativ sanktion.

I *första stycket* klargörs att det som sanktioneras är att erbjuda en paketresa till försäljning samt att underlätta ett kopplat researrange-

mang utan att ha ställt säkerhet i enlighet med lagen. Det är tillräckligt att paketresan finns till försäljning för att sanktionsavgift ska kunna påföras. Det krävs inte att någon resenär faktiskt har köpt en paketresa av arrangören eller återförsäljaren. När det gäller kopplade researrangemang krävs att näringsidkaren har vidtagit en åtgärd som innebär att denne underlättat ett kopplat researrangemang, t.ex. genom att i samband med bekräftelsen av ett avtal om en resetjänst förse resenären med en länk till en annan webbplats där bokning av ytterligare en resetjänst kan göras på ett sådant sätt att ett kopplat researrangemang kan uppstå. Det krävs inte att resenären också har bokat en resetjänst med hjälp av länken.

I *andra stycket* stadgas att sanktionsavgift också ska åläggas näringsidkaren om denne har underlåtit att fullgöra uppgiftsskyldighet som denne har ålagts med stöd av 5 §.

I *tredje stycket* stadgas att sanktionsavgift utgår strikt, dvs. oavsett om överträdelsen har begåtts uppsåtligen eller av oaktsamhet.

I *fjärde stycket* anges att sanktionsavgiften tillfaller staten.

14 a §

Sanktionsavgift får inte åläggas någon för en gärning som omfattas av ett vitesföreläggande enligt 4 a § eller 5 §.

Bakgrunden till paragrafen, som är ny, finns i avsnitt 7.6.

I paragrafen stadgas att sanktionsavgift inte får beslutas för en gärning som omfattas av ett vitesföreläggande. I dessa fall får i stället vitet dömas ut. En motsvarande regel gällde enligt det tidigare straffstadgandet.

14 b §

Kammarkollegiet prövar genom avgiftsföreläggande frågor om sanktionsavgifter.

Avgiftsföreläggande innebär att näringsidkaren föreläggs att godkänna avgiften inom viss tid.

När föreläggandet har godkänts gäller det som domstols lagkraftvunna avgörande om att avgift ska tas ut. Ett godkännande som görs efter det att den tid som angetts i föreläggandet har gått ut är dock utan verkan. Om avgiftsföreläggandet inte har godkänts inom utsatt tid får Kammarkollegiet ansöka hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets avgiftsföreläggandet har utfärdats, om att avgift ska tas ut.

Bakgrunden till paragrafen, som är ny, finns i avsnitt 7.6.

I *första stycket* anges att Kammarkollegiet prövar ärenden om sanktionsavgift samt att det ska ske genom ett avgiftsföreläggande.

I *andra stycket* anges att avgiftsföreläggande innebär att näringsidkaren föreläggs att godkänna avgiften inom viss tid.

I *tredje stycket* stadgas att ett godkänt föreläggande gäller som lagakraftvunnet avgörande om att avgift ska tas ut. Ett godkännande som gjorts för sent är dock utan verkan. I dessa fall får myndigheten ansöka om att avgift ska tas ut hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets avgiftsföreläggandet har utfärdats.

14 c §

Sanktionsavgiften ska bestämmas till lägst femtusen kronor och högst tio miljoner kronor.

Avgiften får inte överstiga tio procent av näringsidkarens omsättning närmast föregående år. Om överträdelsen har skett under näringsidkarens första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får omsättningen uppskattas.

När avgiftens storlek bestäms ska hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är. Avgiften får efterges helt eller delvis om det finns särskilda skäl.

Bakgrunden till bestämmelsen, som är ny, finns i avsnitt 7.6.

I *första stycket* anges lägsta och högsta belopp som kan beslutas i sanktionsavgift.

I *andra stycket* anges att avgiften inte får överstiga tio procent av näringsidkarens omsättning närmast föregående år. Vidare anges att omsättningen får uppskattas om den är okänd.

I *tredje stycket* anges att hänsyn ska tas till hur allvarlig överträdelsen är när storleken på avgiften bestäms. Omständigheter som kan vara av betydelse för bedömningen är t.ex. under hur lång tid näringsidkaren har sålt resor utan att ställa säkerhet, vilka slags resor det varit fråga om, vilken omsättning näringsidkaren har haft osv. Om det finns särskilda skäl får avgiften helt eller delvis efterges. Det innebär bl.a. att enstaka överträdelser kan leda till sanktionsavgifter som understiger minimibeloppet.

14 d §

Sanktionsavgiften ska betalas till Kammarkollegiet inom trettio dagar från det att beslutet vann laga kraft eller inom den längre tid som anges i beslutet.

Om avgiften inte betalas inom den tid som anges i första stycket, ska Kammarkollegiet lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar.

Avgiften faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet vann laga kraft.

Bakgrunden till bestämmelsen, som är ny, finns i avsnitt 7.6.

I *första stycket* anges att sanktionsavgiften som utgångspunkt ska betalas inom trettio dagar från det att beslutet vann laga kraft. En längre betalningstid kan dock fastställas i beslutet. Sanktionsavgiften ska betalas till Kammarkollegiet.

I *andra stycket* stadgas att Kammarkollegiet ska lämna avgiften till indrivning om den inte betalas inom angiven tid. Vidare erinras om lagen om (1993:891) om indrivning av statliga fordringar.

Enligt *tredje stycket* preskriberas sanktionsavgiften i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet vann laga kraft. Med verkställighet avses faktiska verkställighetsåtgärder. Preskriptionen är absolut. Det betyder att fullgörande inte kan krävas efter det att fem år har gått sedan beslutet vann laga kraft, även om verkställighet har skett under femårsperioden avseende en del av sanktionsavgiften. Det som preskriberas är den del av avgiften som ännu inte har drivits in.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

2. I fråga om överträdelser som skett före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser tillämpas.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna har behandlats i avsnitt 9.1.

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 1 juli 2018. Bestämmelserna ska, med undantag för vad som föreskrivs i andra punkten, tillämpas från ikraftträdandet.

I *andra punkten* anges att äldre bestämmelser ska tillämpas i fråga om överträdelser som skett före ikraftträdandet. För överträdelser som skett före ikraftträdandet ska alltså de tidigare straffbestämmelserna tillämpas.

11.3 Förslaget till lag om ändring i sjölagen (1994:1009)

15 kap.

8 §

Om transportavtalet avser en bestämd person, får den personen inte överlåta sin rätt enligt avtalet till någon annan. Sedan resan har påbörjats får överlåtelse inte ske, även om avtalet inte avser en bestämd person.

Första stycket gäller inte när *paketreselagen* (0000:000) är tillämplig på avtalet.

Bestämmelsen har endast ändrats genom att hänvisningen till lagen om paketresor i stället anger den nya paketreselagen. Ingen saklig ändring är avsedd.

11.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler

2 kap.

1 §

Detta kapitel gäller för avtal varigenom en näringsidkare överlåter eller upplåter lös egendom till eller utför en tjänst åt en konsument. Med tjänst avses i detta kapitel också uthyrning av fast egendom. För avtal om finansiella tjänster eller om överlåtelse eller emission av finansiella instrument gäller i stället 3 kap.

Detta kapitel gäller inte för avtal som

1. avser uthyrning för varaktigt boende,
2. avser uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten,
3. ingås med hjälp av en varuautomat eller annan liknande automat eller i en automatiserad affärslokal,
4. ingås med en operatör genom användning av en offentlig telefonautomat,
5. avser en tjänst som fullgörs genom användning av en telefon-, internet- eller faxuppkoppling, om tjänsten utförs vid ett enda tillfälle,
6. avser vadhållning, kasinospel eller andra lotteritjänster,

7. avser försäljning av livsmedel eller andra dagligvaror för hushållet som levereras till en konsuments bostad eller arbetsplats i ett distributions-system med regelbunden utkörning, eller

8. avser paketresor enligt paketreselagen (0000:000) eller som omfattas av lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt.

Kapitlet gäller inte för avtal utanför affärslokaler, om det pris som konsumenten sammanlagt ska betala understiger 400 kronor.

I fråga om avtal om transport av personer gäller endast 3 § tredje stycket och 9 §.

Bakgrunden till ändringen av paragrafen finns i avsnitt 8.1. Genom ändringen i paragrafen genomförs artikel 27.2 i direktivet.

Paragrafen har ändrats på så sätt att det i *punkten 8* uttryckligen anges att paketresor enligt den nya paketreselagen undantas från tillämpningsområdet för 2 kap. distansavtalslagen. Avtal om kopp-lade researrangemang som omfattas av paketreselagen undantas där- emot inte från kapitlets tillämpningsområde. I övrigt är ändringarna endast redaktionella.

11.5 Förslaget till lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486)

1 §

Denna lag har till syfte att främja konsumenternas och näringslivets intressen i samband med marknadsföring av produkter och att motverka marknadsföring som är otillbörlig mot konsumenter och näringsidkare.

Bestämmelser om marknadsföring finns bl.a. i

- tobakslagen (1993:581),
- sjölagen (1994:1009),
- lagen (1995:1571) om insättningsgaranti,
- lagen (1996:1006) om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet,
- lagen (1996:1118) om marknadsföring av kristallglas,
- lagen (1999:158) om investerarskydd,
- lagen (1999:268) om betalningsöverföringar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,
- lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informations-samhällets tjänster,
- lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet,

- prisinformationslagen (2004:347),
- lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler,
- försäkringsavtalslagen (2005:104),
- lagen (2005:405) om försäkringsförmedling,
- lagen (2006:484) om franchisegivares informationsskyldighet,
- lagen (2010:510) om lufttransporter,
- radio- och tv-lagen (2010:696),
- alkohollagen (2010:1622),
- konsumentkreditlagen (2010:1846),
- lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt,
- lagen (2013:1054) om marknadsföring av modersmjölk ersättning och tillskottsnäring,
- lagen (2014:1344) med kompletterande bestämmelser till EU:s tåg-, fartygs- och busspassagerarförordningar,
- lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden,
- lagen (2015:953) om kollektivtrafikresenärers rättigheter och
- *paketreselagen (0000:0000)*,

Bestämmelsen har ändrats endast på så sätt att hänvisningen till lagen om paketresor har bytts ut mot en hänvisning till den nya paketreselagen och att den strecksats som anger detta har flyttats till slutet av paragrafen. Ingen saklig ändring är avsedd.

Kommittédirektiv 2015:69

Genomförande av nytt EU-direktiv om paketresor och översyn av resegarantisystemet

Beslut vid regeringssammanträde den 25 juni 2015.

Sammanfattning

EU väntas inom kort besluta ett direktiv om paketresor och assisterade researrangemang. Direktivets syfte är att bidra till en hög konsumentskyddsnivå på området och till en väl fungerande inre marknad. En särskild utredare ska undersöka hur svensk rätt förhåller sig till direktivet och föreslå de författningsändringar och andra åtgärder som behövs för att genomföra direktivet.

Utredaren ska därutöver analysera dagens system för att ställa resegarantier och överväga vilka ändringar som kan behövas. Utredaren ska även överväga behovet av resegarantier för andra typer av researrangemang än paketresor och assisterade researrangemang.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 augusti 2016.

EU-direktivet och motsvarande svenska regler

Gällande svensk reglering

Till grund för det nuvarande svenska regelverket om paketresor ligger paketresedirektivet (rådets direktiv [90/314/EEG] av den 13 juni 1990 om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang). Direktivet har genomförts i svensk rätt genom lagen (1992:1672) om paketresor (paketreselagen) och resegarantilagen (1972:204). Där-

utöver har Konsumentverket utfärdat föreskrifter och allmänna råd om paketresor (KOVFS 1993:3).

Paketreselagen anknyter nära till 1990 års direktiv, även om det i vissa delar finns avvikande regler. Lagen innehåller bestämmelser om information till resenärer och om avtalsvillkor, t.ex. att priset alltid måste anges. I lagen finns också bestämmelser om ändringar i avtalet samt om tillsyn av hur lagen följs.

Förslaget till nytt paketresedirektiv

Inom EU väntas inom kort antas ett direktiv som är baserat på Europeiska kommissionens förslag COM(2013) 512 final till Europaparlamentets och rådets direktiv om paketresor och assisterade researrangemang och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 samt direktiv 2011/83/EU och om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG. Förslaget innebär dels att en stor del av reglerna i 1990 års paketresedirektiv överförs mer eller mindre oförändrade till det nya direktivet, dels att det införs nya regler.

Regeringen är positiv till att konsumentskyddet utvidgas och att regelverket görs mer enhetligt. Regeringens övergripande målsättning i förhandlingarna har varit att en god balans ska råda mellan konsumenters och näringsidkares intressen och att en snedvriden konkurrens på resemaknaden ska motverkas.

Med paketresa avses enligt förslaget en kombination av minst två olika typer av resetjänster som köps för samma resa eller semester. Med resetjänst avses passagerartransport, inkvartering och biluthyrning samt andra turisttjänster som inte utgör en sidotjänst till de tre övriga resetjänsterna. Vidare föreslås vissa regler för s.k. assisterade researrangemang. Med detta avses en kombination av minst två resetjänster för samma resa, men som inte uppfyller definitionen av en paketresa. Kombinationen ska resultera i separata avtal med olika resetjänstleverantörer men ha förmedlats av en näringsidkare.

Bakgrunden till förslaget är bl.a. att resemaknaden har genomgått omfattande förändringar sedan 1990 års paketresedirektiv antogs. Det är numera vanligt att resetjänster säljs via internet, genom att kunderna själva kombinerar sin paketresa, i stället för genom traditionella återförsäljare. Att många resor bokas av kunderna

själva på internet har medfört att vissa resetjänster har hamnat i en rättslig gråzon eller utanför paketresedirektivets tillämpningsområde. Det finns också luckor i konsumentskyddet även för dem som har bokat mer traditionella paketresor. Vidare leder vissa bestämmelser i 1990 års paketresedirektiv till onödiga kostnader för arrangörer och återförsäljare, t.ex. krav på information i broschyrer.

Förslaget till ett nytt EU-direktiv syftar alltså till att anpassa regelverket till utvecklingen på resemaknaden. Direktivet är ett s.k. fullharmoniseringsdirektiv, vilket innebär att medlemsstaterna inte får behålla eller införa bestämmelser som avviker från direktivet. I vissa frågor ger direktivet emellertid medlemsstaterna viss valfrihet vid genomförandet.

Medlemsstaterna ska ha genomfört direktivet senast två år efter att det har antagits.

Den föreslagna regleringen innehåller nya eller ändrade bestämmelser i bl.a. följande frågor:

- En utvidgning av direktivets tillämpningsområde i förhållande till 1990 års direktiv. Det nya direktivet föreslås få en vidare definition av paketresor och bli tillämpligt även på s.k. assisterade researrangemang.
- Undantag för vissa slags affärsresor.
- Krav på information angående paketreseavtalet och sätt för att lämna sådan information.
- Möjlighet till prisökning, t.ex. på grund av ökade bränslekostnader.
- Resenärens rätt att avboka en paketresa vid extraordinära händelser på resmålet.
- Arrangörens respektive återförsäljarens ansvar för att en paketresa fullgörs enligt avtalet.
- Arrangörens ansvar avseende kostnader för inkvartering när resenärens återresa i tid inte kan säkerställas på grund av vissa extraordinära omständigheter.
- Kriterier för beräkning av säkerheter till skydd vid insolvenssituationer.
- Skyldighet för återförsäljare av assisterade researrangemang att ställa säkerhet och att lämna information.

Under förhandlingarna har vissa ytterligare frågor tillkommit. Där-ibland kan nämnas en bestämmelse om möjlighet till krav på skriftlig bekräftelse vid telefonförsäljning samt ångerrätt vid försäljning utanför fasta affärslokaler.

Särskilt om resegarantier

Resegarantisystemet

Resegarantilagens bestämmelser om resegarantier, dvs. ställande av säkerhet till skydd för resenären vid arrangörens obestånd m.m., fanns i svensk rätt redan före 1990 års paketresedirektiv och bygger alltså inte på EU-rättslig grund. Enligt resegarantilagen ska den som är arrangör eller återförsäljare av paketresor ställa säkerhet hos Kammarkollegiet innan en paketresa eller en transport som sker tillsammans med en paketresa marknadsförs. Skyldigheten att ställa säkerhet gäller även för vissa resor som sammantaget uppvisar en väsentlig likhet med en paketresa samt vissa utbildningsresor.

Enligt lagen ska resegarantin som regel bestå av en betalningsutfästelse utfärdad av en bank eller ett försäkringsbolag, som fullgörs på begäran. Resegarantin ska gälla det belopp som Kammarkollegiet med hänsyn till reseverksamhetens art och omfattning bestämmer.

Ärenden om utbetalning av resegarantier prövas av en särskild nämnd, Resegarantinämnden. Nämnden består av en ordförande och ledamöter som kan anses företräda konsumentintressen respektive företagartressen. Ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare.

Resegarantilagstiftningen har utretts vid flera tillfällen under de senaste decennierna. Kritiken mot systemet har varit bl.a. att det är ekonomiskt betungande för framför allt de mindre reseföretagen och innebär mycket administration för Kammarkollegiet. Någon större förändring av resegarantisystemet har dock inte genomförts.

Den kritik som tidigare framförts är fortfarande aktuell. Både Kammarkollegiet och aktörer på resemarknaden har påtalat att det nuvarande systemet innebär ett etableringshinder på marknaden, dels på grund av de kostnader som det kan innebära, dels för att det förekommer att banker eller försäkringsbolag inte beviljar rese-

garantier, bl.a. med hänvisning till att företaget har för liten omsättning eller är nytt.

Riksdagen har i ett tillkännagivande uttalat att regeringen bör utreda en alternativ modell för ställande av resegaranti i syfte att bättre tillgodose de små reseföretagens intressen och konsumenternas behov av skydd (bet. 2004/05:LU8, rskr. 2004/05:154 och 2004/05:155).

Resegarantier för andra resetjänster än paketresor

Under 1990-talet blev det allt vanligare att endast köpa transporten av en researrangör och på så sätt kunna resa utomlands på ett relativt billigt sätt. Resegarantilagens avgränsning medförde att dessa resenärer blev utan ersättning vid reseföretagets konkurs, till skillnad från resenärer som köpt en paketresa med samma reseföretag till samma resmål. Genom en ändring i resegarantilagen 1996 utvidgades tillämpningsområdet till att, utöver paketresor, omfatta även andra resor som sker tillsammans med en paketresa, s.k. stolsförsäljning. På senare tid har utvecklingen inom luftfartssektorn inneburit att konkurrensen ökat genom tillkomsten av s.k. lågprisbolag. Enligt Kammarkollegiet medför nuvarande lagstiftning svårigheter att bedöma om en transport har skett tillsammans med en paketresa.

Resegarantilagens tillämpningsområde utvidgades ytterligare 2003 till att omfatta resor som består av separata transport- och inkvarteringstjänster, som sammantagna uppvisar en väsentlig likhet med en paketresa. Ändringen föranleddes av problem vid gränsdragningen av vad som utgör en kombination av separata resetjänster respektive paketresor, framför allt vid köp via internet, och syftade till att stärka konsumentskyddet.

Av förslaget till nytt direktiv framgår att begreppet inkvartering inte innefattar inkvartering för bostadsändamål, t.ex. vid långvariga språkkurser. Syftet är att kodifiera EU-domstolens dom i mål C-237/97 *AFS Intercultural Programs Finland ry*, där domstolen konstaterade att paketresedirektivet inte är tillämpligt på utbytesverksamhet för skolelever. Efter EU-domstolens avgörande ändrades resegarantilagen så att skyldighet att ställa garantier även gäller för den som annat än tillfälligtvis säljer eller marknadsför resor som

består av transport och utbildningsvistelse med inkvartering i form av boende i en värdfamilj, även om inkvarteringen är kostnadsfri. Regeringen uttalade bl.a. att de som deltar i den aktuella typen av resor är lika skyddsvärda som de som deltar i mera kommersiellt betonade researrangemang (prop. 2001/02:138 s. 16).

Sanktioner

Kammarkollegiet utövar tillsyn enligt resegarantilagen. Kammarkollegiet får förelägga vid vite den som är skyldig att ställa säkerhet enligt lagen att fullgöra sin skyldighet. Om det finns skälig anledning att anta att skyldighet att ställa säkerhet föreligger, får Kammarkollegiet ålägga den som marknadsför en resa att lämna de uppgifter som behövs för att kunna pröva frågan om ställande av säkerhet. Om den uppgiftsskyldige inte lämnar de begärda uppgifterna får kollegiet förelägga denne vid vite att fullgöra sin skyldighet. Enligt resegarantilagen ska den, som uppsåtligen säljer eller marknadsför en resa utan att ha ställt säkerhet, dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnar oriktig uppgift eller underlåter att fullgöra uppgiftsskyldigheten ska dömas till böter. Om gärningen omfattas av ett vitesföreläggande ska ansvar inte dömas ut. Allmänt åtal för brott mot lagen får väckas endast efter medgivande av Kammarkollegiet.

Kammarkollegiet har i en skrivelse till regeringen föreslagit att det i resegarantilagen bör införas en lätthanterlig och preventiv administrativ sanktion som kan användas också för förfluten tid (Fi2015/36).

Utredningsuppdraget

Uppdraget att genomföra EU-direktivet

En särskild utredare ges i uppdrag att föreslå hur ett nytt EU-direktiv baserat på Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om paketresor och assisterade researrangemang ska genomföras i svensk rätt. Utredaren är oförhindrad att överväga andra närliggande frågor och vid behov föreslå åtgärder.

En allmän utgångspunkt för utredaren är att överväga vilka lagändringar och andra åtgärder som behövs för att genomföra direk-

tivet. Utredaren ska därför analysera direktivet och bedöma i vilken utsträckning svensk rätt behöver ändras och föreslå de författningsändringar och andra åtgärder som behövs.

Utredaren ska se till att bestämmelserna i direktivet förklaras och tydliggörs samtidigt som den EU-gemensamma uppfattningen av direktivets innebörd beaktas.

Även om det är fråga om ett fullharmoniseringsdirektiv, finns det visst utrymme för att vid genomförandet anpassa förslagen till svensk rätt i övrigt, så länge som direktivets syfte uppnås. Utredaren ska sträva efter lösningar som är i linje med gällande principer. Liksom vid all lagstiftning bör enkelhet, överskådlighet och konsekvens eftersträvas.

En utgångspunkt för den civilrättsliga lagstiftning som rör företagandet är neutralitet i förhållande till olika marknader och intressenter. Detta förenklar för dem som berörs och skapar goda konkurrensförutsättningar. Svensk rätt har i stor utsträckning på detta område en gemensam lagstiftning för de olika marknaderna och de skilda partsförhållanden som finns. Utredaren ska eftersträva att den svenska regleringen inte i onödan delas upp utifrån partsförhållanden eller typ av transaktion. Utredaren får därför lämna förslag som innebär att direktivets bestämmelser ges ett större tillämpningsområde i svensk rätt än vad som krävs eller som innebär att särregleringar skapas, men bara om det finns tungt vägande skäl för detta.

Utredaren ska lämna förslag som sammantaget ger en väl balanserad reglering. I detta ligger att utredaren ska ta hänsyn till både näringsidkares intresse och intresset av ett regelverk som ger en hög konsumentskyddsnivå. I detta ligger också att utredaren ska överväga om bestämmelser som inte direkt påverkas av direktivet ändå bör ändras. Det är också viktigt att regleringen inte i onödan leder till ökade kostnader eller administrativa bördor för företagen och enskilda.

Förslaget till nytt EU-direktiv innebär som framgått en reglering som i princip är fullharmoniserad. I vissa frågor kan dock ett nytt direktiv öppna upp möjligheter för medlemsstaterna att göra nationella val och att i vissa fall ställa mer långtgående krav. Utredaren ska analysera och ta ställning till hur sådana valmöjligheter bör utnyttjas. Vid genomförandet ska avtalsfriheten inte begränsas mer än nödvändigt.

Uppdraget att se över resegarantisystemet

I förslaget till nytt direktiv fastställs bl.a. vissa kriterier för beräkningarna som ligger till grund för ställande av resegarantier. Den administrativa utformningen av resegarantisystemet regleras dock inte. Denna fråga överlämnas till medlemsstaterna att reglera.

Utredaren ska analysera dagens system för att ställa resegarantier och överväga vilka ändringar som kan behövas med anledning av de problem som påtalats och som i övrigt framkommer vid analysen. Utredaren ska ha som utgångspunkt att resegarantisystemet bör vara enkelt att administrera, inte innebära alltför stor administrativ börda eller höga kostnader för företagen samtidigt som det ska ge resenärerna det skydd som följer av förslaget till nytt direktiv och av eventuella förslag som utredaren lämnar.

Utredaren ska bedöma om det är ändamålsenligt att utbetalningar av resegarantier prövas av en särskild nämnd och vid behov föreslå ändringar. Om utredaren föreslår att nuvarande ordning bör gälla även fortsättningsvis, ska utredaren överväga om några ändringar kan behövas när det gäller Resegarantinämndens prövning av ärenden, med anledning av förslaget till nytt direktiv eller av någon annan anledning.

Utredaren ska bedöma om det finns ett fortsatt behov av resegarantier vid s.k. stolsförsäljning och, om så är fallet, överväga om någon ändring i lagstiftningen behövs.

Utredaren ska även bedöma om det finns ett fortsatt behov av resegarantier för resor som består av transport och utbildningsvistelser med inkvartering i värdfamilj och, om så är fallet, överväga om någon ändring i lagstiftningen behövs.

Utredaren ska analysera nuvarande sanktionsmöjligheter och bl.a. bedöma om straffrättsliga sanktioner för de aktuella gärningarna är effektiva och ändamålsenliga. Utredaren ska utifrån bedömningen lämna förslag på ändringar som anses lämpliga för en effektiv tillsyn.

Utredaren är oförhindrad att överväga andra närliggande frågor och vid behov föreslå andra åtgärder när det gäller resegarantier.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska, utöver att redovisa konsekvenserna av förslagen enligt kommittéförordningen (1998:1474) och förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, särskilt redovisa de ekonomiska konsekvenserna av förslagen för resenärer, företag inom resebranschen och det allmänna.

Om utredarens förslag kan förväntas leda till ökade kostnader för det allmänna, ska utredaren föreslå hur dessa ska finansieras.

Samråd och redovisning av uppdraget

Utredaren ska följa genomförandet av direktivet i övriga nordiska länder och i de andra länder som bedöms vara av intresse. Utredaren ska även hålla sig informerad om relevant arbete som bedrivs, särskilt Utredningen om konsumentskydd vid telefonförsäljning (SOU 2015:61). Utredaren ska inhämta synpunkter från Konsumentverket, Kammarkollegiet, Resegarantinämnden, Konkurrensverket och Tillväxtverket, och i lämplig omfattning även från andra myndigheter, företag och ideella organisationer.

Utredaren ska i lämplig omfattning inhämta erfarenheter från andra resegarantisystem i Europa.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 augusti 2016.

(Finansdepartementet)

Kommittédirektiv 2016:55

Tilläggsdirektiv till Paketreseutredningen (Fi 2015:08)

Beslut vid regeringssammanträde den 22 juni 2016

Förlängd tid för uppdraget

Regeringen beslutade den 25 juni 2015 kommittédirektiv om genomförande av nytt EU-direktiv om paketresor och översyn av resegarantisystemet (dir. 2015:69). Enligt utredningens direktiv skulle uppdraget redovisas senast den 31 augusti 2016.

Utredningstiden förlängs delvis. Uppdraget att göra en översyn av resegarantisystemet ska i stället redovisas senast den 30 november 2016. Uppdraget att föreslå de författningsändringar som behövs för att genomföra direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang ska dock fortfarande redovisas senast den 31 augusti 2016.

(Finansdepartementet)

I

(Lagstiftningsakter)

DIREKTIV

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV (EU) 2015/2302

av den 25 november 2015

om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 114,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande (1),

efter att ha hört Regionkommittén,

i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet (2), och

av följande skäl:

- (1) Genom rådets direktiv 90/314/EEG (3) fastställs en rad viktiga konsumenträttigheter med anknytning till paketresor, i synnerhet vad gäller informationskrav, näringsidkares ansvar i samband med en paketresas fullgörande och skydd i händelse av att en arrangör eller en återförsäljare hamnar på obestånd. Det är emellertid nödvändigt att anpassa den rättsliga ramen efter marknads utveckling för att göra den bättre lämpad för den inre marknaden, att undanröja tvetydigheter och att täppa igen luckor i lagstiftningen.
- (2) Turismen spelar en viktig roll för unionens ekonomi och paketresor, semesterpaket och paketarrangemang (nedan kallade *paketresor*) står för en betydande andel av resemarknaden. Resemarknaden har genomgått omfattande förändringar sedan antagandet av direktiv 90/314/EEG. Utöver traditionella distributionskedjor har internet blivit ett allt viktigare medium genom vilket resetjänster erbjuds eller säljs. Resetjänster kombineras inte bara i form av traditionella i förväg ordnade paketresor, utan kombineras ofta på ett kundanpassat sätt. Många av dessa kombinationer av resetjänster ligger antingen i en rättslig gråzon eller uppenbart utanför tillämpningsområdet för direktiv 90/314/EEG. Syftet med detta direktiv är att anpassa skyddets omfattning för att ta hänsyn till denna utveckling, att öka öppenheten och att förbättra rättssäkerheten för resenärer och näringsidkare.

(1) EUT C 170, 5.6.2014, s. 73.

(2) Europaparlamentets ståndpunkt av den 12 mars 2014 (ännu ej offentliggjord i EUT) och rådets ståndpunkt vid första behandlingen av den 18 september 2015 (EUT C 360, 30.10.2015, s. 1). Europaparlamentets ståndpunkt av den 27 oktober 2015 (ännu ej offentliggjord i EUT).

(3) Rådets direktiv 90/314/EEG av den 13 juni 1990 om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang (EGT L 158, 23.6.1990, s. 59).

- (3) I artikel 169.1 och 169.2 a i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) föreskrivs att unionen ska bidra till att uppnå en hög konsumentskyddsnivå genom åtgärder som antas enligt artikel 114 i EUF-fördraget.
- (4) Direktiv 90/314/EEG ger medlemsstaterna stort handlingsutrymme vad gäller införlivandet. Därför kvarstår betydande skillnader mellan medlemsstaternas lagar. Lagstiftningsmässig fragmentering innebär högre kostnader för företagen och hinder för dem som vill bedriva gränsöverskridande verksamhet, vilket begränsar konsumenternas valfrihet.
- (5) I enlighet med artiklarna 26.2 och 49 i EUF-fördraget ska den inre marknaden omfatta ett område utan inre gränser där fri rörlighet för varor och tjänster samt etableringsfrihet säkerställs. En harmonisering av de rättigheter och skyldigheter som följer av avtal med avseende på paketresor och sammanlänkade researrangemang krävs för att upprätta en verklig inre marknad för konsumenter på detta område, med rätt balans mellan en hög konsumentskyddsnivå och företagets konkurrenskraft.
- (6) Den gränsöverskridande potentialen hos paketresemarknaden inom unionen utnyttjas för närvarande inte fullt ut. Skillnader i researrangemangsregler mellan olika medlemsstater avskräcker resenärer i en medlemsstat från att köpa paketresor och sammanlänkade researrangemang i en annan medlemsstat, och det avskräcker likaså arrangörer och återförsäljare i en medlemsstat från att sälja sådana tjänster i en annan medlemsstat. För att göra det möjligt för resenärer och näringsidkare att till fullo dra nytta av den inre marknaden, samtidigt som en hög konsumentskyddsnivå säkerställs inom hela unionen, är det nödvändigt att ytterligare tillnärma medlemsstaternas lagar avseende paketresor och sammanlänkade researrangemang.
- (7) Majoriteten av resenärer som köper paketresor eller sammanlänkade researrangemang är konsumenter i den mening som avses i unionens konsumentlagstiftning. Samtidigt är det inte alltid lätt att skilja mellan konsumenter och företrädare för småföretag eller yrkesverksamma som bokar resor med anknytning till sitt företag eller sitt yrke genom samma bokningskanaler som konsumenter. Det krävs ofta en liknande skyddsnivå för sådana resenärer. I andra änden av spektret däremot finns större företag eller organisationer som ordnar researrangemang på grundval av ett allmänt avtal, som ofta har ingåtts för flera researrangemang för en angiven period, t.ex. med en resebyrå. Den senare typen av researrangemang kräver inte en skyddsnivå utformad för konsumenter. Följaktligen ska detta direktiv gälla för affärsresenärer, inbegripet fria yrkesutövare eller egenföretagare eller andra fysiska personer, när de inte ordnar researrangemang på grundval av ett allmänt avtal. För att undvika sammanblandning med definitionen av termen *konsument* i annan unionslagstiftning, ska personer som skyddas enligt detta direktiv benämnas *resenärer*.
- (8) Eftersom resetjänster kan kombineras på många olika sätt är det lämpligt att alla kombinationer av resetjänster med inslag som resenärer vanligtvis associerar med en paketresa betraktas som en paketresa, särskilt när separata resetjänster kombineras till en enda reseprodukt för vilka arrangören åtar sig ansvaret för ett avtalsenligt fullgörande. I enlighet med domstolens rättspraxis⁽¹⁾ bör det inte spela någon roll om resetjänster kombineras före kontakten med en resenäer eller om kombinationen sker på begäran av eller i enlighet med ett urval som gjorts av resenäeren. Samma principer bör gälla oberoende av om bokningen görs över disk hos en näringsidkare eller online.
- (9) För öppnhetsens skull bör paketresor åtskiljas från sammanlänkade researrangemang, där näringsidkare på internet eller med service över disk underlättar resenärens anskaffande av resetjänster, vilket resulterar i att resenäeren sluter avtal med olika resetjänstleverantörer, även genom sammanlänkade bokningsprocesser, som inte innehåller paketreseinslag och där det vore olämpligt att ställa samma krav som på paketresor.
- (10) Mot bakgrund av marknadsutvecklingen är det lämpligt att definiera paketresa mer i detalj på grundval av alternativa objektiva kriterier som huvudsakligen gäller det sätt på vilket resetjänster presenteras eller köps och när resenäeren rimligen kan förvänta sig skydd enligt detta direktiv. Detta är exempelvis fallet då olika typer av resetjänster köps för samma resa eller semester vid ett enda försäljningsställe och dessa tjänster har valts innan resenäeren samtycker till att betala, dvs. inom ramen för samma bokningsprocess eller då sådana tjänster erbjuds eller debiteras till ett totalpris, och då sådana tjänster marknadsförs eller säljs med beteckningen *paketresa* eller en liknande beteckning som anger att det finns ett nära samband mellan de berörda resetjänsterna. Sådana liknande beteckningar kan vara t.ex. *kombinerat erbjudande*, *all inclusive* eller *totalarrangemang*.

⁽¹⁾ Se domstolens dom av den 30 april 2002, Club-Tour, Viagens e Turismo SA mot Alberto Carlos Lobo Gonçalves Garrido och Club Med Viagens Ld, C-400/00, ECLI:EU:C:2002:272.

- (11) Det bör även klargöras att resetjänster som kombineras efter ingäendet av ett avtal genom vilket en näringsidkare ger resenären rätt att välja bland ett urval av olika typer av resetjänster, exempelvis när det gäller paketresor i presentkortform, utgör en paketresa. Dessutom bör en kombination av resetjänster betraktas som en paketresa då resenärens namn, betalningsuppgifter och e-postadress överförs mellan näringsidkarna och ett annat avtal har ingåtts senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten bekräftats.
- (12) Samtidigt bör sammanlänkade researrangemang åtskiljas från resetjänster som resenärer bokar på egen hand, ofta vid olika tillfällen, även om dessa ska ingå i samma resa eller semester. Sammanlänkade researrangemang via internet bör även åtskiljas från sammanlänkade webbplatser som inte syftar till att sluta avtal med resenären och från länkar genom vilka resenärer uteslutande informeras om ytterligare resetjänster på ett allmänt sätt, t.ex. då ett hotell eller en arrangör av evenemang på sin webbplats inbegriper en förteckning över alla operatörer som erbjuder transporttjänster till sin anläggning oberoende av eventuella bokningar eller om cookies eller metadata används för att placera reklam på webbplatser.
- (13) Särskilda regler bör fastställas för både näringsidkare med service över disk och via internet som, vid ett enda besök eller en enda kontakt med deras försäljningsställe, assisterar resenärer med att sluta separata avtal med enskilda tjänsteleverantörer och för näringsidkare verksamma på internet som, t.ex. genom sammanlänkade bokningsprocesser via internet, på ett riktat sätt underlättar anskaffandet av åtminstone en ytterligare resetjänst från en annan näringsidkare, då ett avtal ingås senast 24 timmar efter den tidpunkt då bokningen av den första resetjänsten bekräftats. Ett sådant underlättande kommer ofta att baseras på en kommersiell länk som innefattar ersättning mellan den näringsidkare som underlättar anskaffandet av ytterligare resetjänster och den andra näringsidkaren, oberoende av beräkningsmetoden för sådan ersättning som till exempel kan grundas på antalet klick eller på omsättning. Dessa regler skulle gälla exempelvis då en resenär, tillsammans med bokningsbekräftelsen avseende en första resetjänst, t.ex. ett flyg eller en tågresor, mottar en inbjudan om att boka ytterligare en resetjänst som finns tillgänglig på det valda resmålet, t.ex. hotellinkvartering, med en länk till en annan tjänsteleverantör eller förmedlares webbplats där bokningen kan göras. Medan dessa arrangemang inte bör utgöra paketresor i den mening som avses i detta direktiv, enligt vilket en arrangör är ansvarig för det korrekta fullgörandet av alla resetjänster, utgör sådana sammanlänkade researrangemang en alternativ affärsmodell som ofta befinner sig i nära konkurrens med paketresor.
- (14) För att säkerställa sund konkurrens och skydda resenärerna bör skyldigheten att tillhandahålla tillräckliga bevis för säkerhet för återbetalning av betalningar och hemtransport av resenärer vid obestånd även gälla sammanlänkade researrangemang.
- (15) Köp av enskilda resor som fristående resetjänster bör varken utgöra paketresor eller sammanlänkade researrangemang.
- (16) För att öka tydligheten för resenärer och göra det möjligt för dem att fatta väl underbyggda beslut beträffande de olika typer av researrangemang som erbjuds bör näringsidkare vara skyldiga att klart och tydligt ange om de erbjuder en paketresa eller ett sammanlänkat researrangemang, och ge information om motsvarande skydds nivå, innan resenären samtycker till att betala. En näringsidkares redogörelse för den rättsliga karaktären hos den reseprodukt som marknadsförs bör motsvara den verkliga rättsliga karaktären hos produkten i fråga. Relevanta tillsynsmyndigheter bör ingripa i händelse av att näringsidkare inte tillhandahåller resenärerna korrekt information.
- (17) Endast kombinationen av olika typer av resetjänster, t.ex. inkvartering, transport av passagerare med buss, tåg, båt eller flyg samt uthyrning av motorfordon eller vissa motorcyklar bör beaktas när det gäller att identifiera en paketresa eller ett sammanlänkat researrangemang. Inkvartering för bostadsändamål, inbegripet för långvariga språkkurser, bör inte betraktas som inkvartering i den mening som avses i detta direktiv. Finansiella tjänster, som reseförsäkringar, bör inte betraktas som resetjänster. Vidare bör inte tjänster som egentligen utgör en del av en annan resetjänst betraktas som resetjänster i egen rätt. Detta inbegriper t.ex. transport av bagage som tillhandahålls som en del av transport av passagerare, mindre transporttjänster, t.ex. transport av passagerare som en del av en guidad tur eller transport från ett hotell och en flygplats eller en järnvägsstation, måltider, drycker och städning som tillhandahålls som en del av en inkvartering, eller tillgång till utrymmen inom anläggningen såsom simbassäng, bastu, spa eller gym för hotellgäster. Detta betyder också att i fall då, till skillnad från vid en kryssning, inkvartering över natten tillhandahålls som en del av en passagerartransport med vägfordon, tåg, båt eller flyg, bör inkvarteringen inte betraktas som en resetjänst i sig om det är tydligt att transportinslaget dominerar.

- (18) Andra turisttjänster, som inte utgör en del av transport av passagerare, inkvartering eller uthyrning av motorfordon eller vissa motorcyklar, kan vara t.ex. inträden till konserter, idrottsevenemang, utfärder eller evenemangsparker, guidade turer, skidpass och uthyrning av sportutrustning såsom skidutrustning, eller spabehandlingar. Men om sådana tjänster kombineras med endast en annan typ av resetjänst, t.ex. inkvartering, ska en paketresa eller ett sammanlänkat researrangemang anses ha skapats endast om dessa står för en betydande andel av paketresans eller det sammanlänkade researrangemangets värde, eller marknadsförs som eller på annat sätt utgör ett väsentligt inslag i resan eller semestern. Om de andra turisttjänsterna står för 25 % eller mer av kombinationens värde bör dessa tjänster anses stå för en betydande andel av paketresans eller de sammanlänkade researrangemangets värde. Det bör klargöras att det inte ska utgöra en paketresa när andra turisttjänster tillkommer, exempelvis till hotellinkvartering, som bokas som en fristående tjänst efter resenärens ankomst till hotellet. Detta får inte leda till att bestämmelserna i detta direktiv kringgås genom att arrangörerna eller återförsäljarna erbjuder resenären ett urval ytterligare resetjänster i förväg och därefter erbjuder sig att ingå avtal om dessa tjänster först när fullgörandet av den första resetjänsten har inletts.
- (19) Eftersom behovet av att skydda resenärer är mindre i samband med kortvariga resor, och för att bespara näringsidkarna onödig byråkrati, bör resor som varar mindre än 24 timmar och som inte inbegriper inkvartering samt paketresor eller sammanlänkade researrangemang som erbjuds eller tillfälligt underlättas på ideell basis, och endast för en begränsad grupp med resenärer uteslutas från tillämpningsområdet för detta direktiv. Den sistnämnda gruppen kan t.ex. omfatta resor som anordnas högst några gånger per år av välgörenhetsorganisationer, idrottsklubbar eller skolor för deras medlemmar, och som inte erbjuds till allmänheten. Lämplig information om detta undantag bör vara allmänt tillgänglig för att se till att näringsidkare och resenärer har vederbörlig information om att dessa paketresor eller sammanlänkade researrangemang inte omfattas av detta direktiv.
- (20) Detta direktiv bör inte påverka nationell avtalsrätt vad gäller aspekter som inte regleras häri.
- (21) Medlemsstaterna bör förbli behöriga, i enlighet med unionsrätten, att tillämpa bestämmelserna i detta direktiv på områden som inte faller inom dess tillämpningsområde. Medlemsstaterna får således behålla eller införa nationell lagstiftning som motsvarar bestämmelserna i detta direktiv eller vissa av dess bestämmelser i förhållande till avtal som inte omfattas av direktivets tillämpningsområde. Medlemsstaterna får t.ex. behålla eller införa motsvarande bestämmelser för vissa fristående avtal om resetjänster avseende en enskild resa (som t.ex. hyra av semesterbostäder) eller för paketresor och sammanlänkade researrangemang som erbjuds eller tillhandahålls tillfälligt på ideell basis och för en begränsad grupp resenärer, eller för paketresor och sammanlänkade researrangemang som omfattar en tidsperiod på mindre än 24 timmar och som inte inbegriper inkvartering.
- (22) Paketresornas främsta egenskap är att det finns en näringsidkare som i egenskap av arrangör är ansvarig för att resepaketet som helhet fullgörs enligt åtagandena. En näringsidkare, i typfallet en resebyrå med service över disk eller en internetresebyrå, bör endast i fall där en annan näringsidkare verkar som arrangör av en paketresa kunna agera uteslutande som återförsäljare eller förmedlare och inte vara ansvarig som arrangör. Huruvida en näringsidkare verkar som arrangör för en viss paketresa bör bero på näringsidkarens medverkan i tillkomsten av paketresan och inte på hur näringsidkaren beskriver sin verksamhet. Vid bedömning av huruvida en näringsidkare är arrangör eller återförsäljare ska det inte spela någon roll om näringsidkaren verkar på leveranssidan eller framställer sig som en agent som verkar för resenären.
- (23) Direktiv 90/314/EEG har gett medlemsstaterna stort handlingsutrymme att fastställa om återförsäljare, arrangörer eller både återförsäljare och arrangörer är ansvariga för att en paketresa fullgörs. Denna flexibilitet har lett till oklarheter i en del medlemsstater om vilken näringsidkare som är ansvarig för fullgörandet av de relevanta resetjänsterna. Därför bör det i detta direktiv klargöras att arrangörerna är ansvariga för fullgörandet av de resetjänster som inbegrips i paketreseavtalet, såvida inte den nationella lagstiftningen föreskriver att både arrangören och återförsäljaren är ansvariga.
- (24) Vad gäller paketresor bör återförsäljarna tillsammans med arrangören ansvara för att tillhandahålla förhandsinformation. För att främja kommunikation, framför allt i gränsöverskridande fall, bör resenärens ha möjlighet att kontakta arrangören också via den återsäljare som de köpte paketresan av.
- (25) Resenären bör erhålla all nödvändig information innan paketresan köps, oberoende av om denna säljs genom distanskommunikation, över disk eller genom andra typer av distribution. När denna information lämnas bör näringsidkaren ta särskild hänsyn till specifika behov hos resenärer som är särskilt sårbara på grund av sin ålder eller fysiska tillstånd som näringsidkaren rimligen kunde förutse.

- (26) Viktig information, till exempel om resetjänsternas huvudegenskaper eller om priser, som tillhandahålls i annonser, på arrangörens webbplats eller i broschyrer som en del av förhandsinformationen bör vara bindande, såvida inte arrangören förbehåller sig rätten att ändra dessa inslag och förutsatt att sådana ändringar meddelas resenären på ett tydligt och begripligt sätt innan paketreseavtalet ingås. Mot bakgrund av den nya informations-tekniken, som på ett enkelt sätt möjliggör uppdateringar, finns det emellertid inte längre något behov av att fastställa specifika regler för broschyrer, medan det är lämpligt att säkerställa att ändringar av förhandsinfor-mationen meddelas resenären. Det bör alltid gå att ändra förhandsinformationen när båda parterna i paketreseavtalet uttryckligen godkänner det.
- (27) De informationskrav som fastställs i detta direktiv är uttömmande men bör inte påverka informationskrav som fastställts i annan tillämplig unionslagstiftning (¹).
- (28) Arrangörerna bör tillhandahålla allmän information om de viseringskrav som gäller för destinationslandet. Information om ungefärlig tid för att erhålla visering kan tillhandahållas i form av en hänvisning till officiell information från destinationslandet.
- (29) Med beaktande av paketreseavtalens särdrag bör de avtalslutande parternas rättigheter och skyldigheter fastställas med avseende på perioden före och efter paketresans början, i synnerhet om paketresan inte fullgörs enligt åtagandena eller om vissa omständigheter ändras.
- (30) Eftersom paketresor ofta köps långt innan de fullgörs kan oförutsedda händelser inträffa. Därför bör resenären under särskilda förhållanden ha rätt att överlåta ett paketreseavtal till en annan resenär. I sådana situationer bör arrangören kunna täcka sina utgifter, t.ex. om en underleverantör kräver en avgift för att byta ut resenärens namn eller för avbokning av en färdbiljet samt utfärdande av en ny.
- (31) Resenärer bör även ha möjlighet att säga upp paketreseavtalet när som helst före paketresans början mot en rimlig uppsägningsavgift, med beaktande av förväntade kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna. De bör även ha rätt att utan uppsägningsavgift säga upp paketreseavtalet om oundvikliga och extraordinära omständigheter på ett betydande sätt kommer att påverka paketresans fullgörande. Detta kan t.ex. gälla krig, andra allvariga säkerhetsproblem som terrorism, större risker för människors hälsa som utbrott av en allvarlig sjukdom vid resmålet eller naturkatastrofer som översvämningar, jordbävningar eller väderförhållanden som gör det omöjligt att resa säkert till resmålet enligt överenskommelse i paketreseavtalet.
- (32) Under särskilda omständigheter bör arrangören också ha rätt att säga upp paketreseavtalet före paketresans början utan att betala ersättning, t.ex. om minimiantalet deltagare inte har uppnåtts och avtalet innehåller ett förbehåll om denna möjlighet. Arrangören bör i sådana fall betala tillbaka alla betalningar som har gjorts avseende paketresan.
- (33) I vissa fall bör arrangörer ha rätt att ensidigt införa ändringar i paketreseavtalet. Resenärerna bör emellertid ha rätt att säga upp ett paketreseavtal vid väsentliga ändringar som påverkar något av resetjänsternas huvudinslag. Detta kan t.ex. vara fallet om resetjänsternas kvalitet eller värde minskar. Ändringar av avgångs- eller ankomsttider som anges i paketreseavtalet bör anses som väsentliga t.ex. om de skulle medföra att resenären

(¹) Se: Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden ("Direktiv om elektronisk handel") (EGT L 178, 17.7.2000, s. 1) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden (EUT L 376, 27.12.2006, s. 36) samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2111/2005 av den 14 december 2005 om upprättande av en gemenskapsförteckning över alla lufttrafikföretag som förbjudits att bedriva verksamhet inom gemenskapen och om information till flygpassagerare om vilket lufttrafikföretag som utför en viss flygning, samt om upphävande av artikel 9 i direktiv 2004/36/EG (EUT L 344, 27.12.2005, s. 15), Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2006 av den 5 juli 2006 om rättigheter i samband med flygresor för personer med funktionshinder och personer med nedsatt rörlighet (EUT L 204, 26.7.2006, s. 1), Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1371/2007 av den 23 oktober 2007 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer (EUT L 315, 3.12.2007, s. 14), Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 av den 24 september 2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen (EUT L 293, 31.10.2008, s. 3), Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1177/2010 av den 24 november 2010 om passagerares rättigheter vid resor till sjöss och på inre vattenvägar och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 (EUT L 334, 17.12.2010, s. 1) och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 181/2011 av den 16 februari 2011 om passagerares rättigheter vid busstransport och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 (EUT L 55, 28.2.2011, s. 1).

drabbas av avsevärda olägenheter eller ytterligare kostnader, t.ex. ändring av transport eller inkvartering. Prishöjningar bör bara vara möjliga vid förändringar av priserna på bränsle eller andra kraftkällor för passagerartransport, avseende skatter eller avgifter som tas ut av en tredje part som inte direkt medverkar i fullgörandet av resejänster som omfattas av paketreseavtalet, eller växlingskurser som påverkar paketresan och endast om avtalet innehåller ett uttryckligt förbehåll om en sådan prishöjning och anger att resenären har rätt till en prissänkning motsvarande en sänkning av dessa kostnader. Om arrangören föreslår en prisökning på mer än 8 % av det totala priset bör resenären ha rätt att säga upp paketreseavtalet utan att betala någon uppsägningsavgift.

- (34) Specifika regler om rättsmedel vid bristande överensstämmelse vad gäller fullgörandet av paketreseavtal bör fastställas. Resenären bör ha rätt att få problem lösta och om en betydande andel av de resejänster som ingår i paketreseavtalet inte kan tillhandahållas bör resenären erbjudas lämpliga alternativa arrangemang. Om arrangören inte avhjälper den bristande överensstämmelsen inom en rimlig period som fastställs av resenären bör resenären få göra så själv och begära ersättning för de nödvändiga utgifterna. I vissa fall bör det inte vara nödvändigt att specificera en tidsgräns, särskilt om omedelbar hjälp krävs. Detta skulle t.ex. gälla när resenären, på grund av att en buss som arrangören tillhandahållit är försenad, måste ta en taxi för att komma i tid till sitt flyg. Resenärer bör även ha rätt till en prissänkning, uppsägning av paketreseavtalet och/eller ersättning för skador. Ersättningen bör också täcka immateriell skada, så som ersättning för att resenären inte har kunnat njuta av resan eller semestern på grund av omfattande problem vid fullgörandet av de relevanta resejästerna. Resenären bör vara skyldig att utan onödigt dröjsmål och med beaktande av omständigheterna informera arrangören om all bristande överensstämmelse som resenären upplever under fullgörandet av en resejänst som omfattas av paketreseavtalet. Underlåtenhet att göra så får tas i beaktande vid fastställande av lämplig prissänkning eller ersättning för skador i den utsträckning sådant meddelande hade inneburit att skadan hade kunnat undvikas eller minskas.
- (35) För att säkerställa en enhetlig tillämpning är det lämpligt att anpassa bestämmelserna i detta direktiv till internationella konventioner som reglerar resejänster och till unionslagstiftningen om passagerares rättigheter. När arrangören är ansvarig för utebliven eller bristande fullgörelse av de resejänster som ingår i ett paketreseavtal bör arrangören kunna åberopa de begränsningar av tjänsteleverantörers ansvar som anges i internationella konventioner, t.ex. konventionen om vissa enhetliga regler för internationella lufttransporter från 1999 (Montrealkonventionen)⁽¹⁾, fördraget om internationell järnvägstrafik från 1980 (Cotif)⁽²⁾ och 1974 års Atenkonvention om befordran till sjöss av passagerare och deras resgods⁽³⁾. När det är omöjligt att säkerställa en resenärs återresa i rätt tid till avreseplatsen på grund av oönskade och extraordinära omständigheter bör arrangören stå för kostnaden för resenärens nödvändiga inkvartering under en period av högst tre nätter per resenär, såvida inte längre perioder fastställs i befintlig eller framtida unionslagstiftning om passagerarrättigheter.
- (36) Detta direktiv bör inte påverka resenärens rätt att lägga fram anspråk både enligt detta direktiv och enligt annan relevant unionslagstiftning eller internationella konventioner, så att resenärer också fortsättningsvis har möjlighet att rikta anspråk mot arrangören, transportören eller vilken som helst annan ansvarig part eller, vilket också är möjligt, mot flera parter. Det bör klargöras att en ersättning eller prissänkning som medges enligt detta direktiv och sådan ersättning eller prissänkning som medges enligt annan relevant unionslagstiftning eller internationella konventioner bör dras av från varandra i syfte att undvika överkompensering. Arrangörens ansvar bör inte påverkas av rätten att söka gottgörelse från tredje parter, inbegripet tjänsteleverantörer.
- (37) Om en resenär befinner sig i svårigheter under en resa eller semester bör arrangören vara skyldig att utan onödigt dröjsmål tillhandahålla lämpligt stöd. Sådant stöd bör huvudsakligen bestå av att i lämpliga fall tillhandahålla information om t.ex. hälso- och sjukvårdstjänster, lokala myndigheter och konsulärt stöd samt praktisk hjälp, t.ex. avseende distanskommunikation och alternativa researrangemang.

⁽¹⁾ Rådets beslut 2001/539/EG av den 5 april 2001 om Europeiska gemenskapernas ingående av konventionen om vissa enhetliga regler för internationella lufttransporter (Montrealkonventionen) (EUT L 194, 18.7.2001, s. 38).

⁽²⁾ Rådets beslut 2013/103/EU av den 16 juni 2011 om undertecknande och ingående av avtalet mellan Europeiska unionen och den mellanstatliga organisationen för internationell järnvägstrafik om Europeiska unionens anslutning till fördraget om internationell järnvägstrafik (Cotif) av den 9 maj 1980, i dess ändrade lydelse enligt Vilniusprotokollet av den 3 juni 1999 (EUT L 51, 23.2.2013, s. 1).

⁽³⁾ Rådets beslut 2012/22/EU av den 12 december 2011 om Europeiska unionens anslutning till 2002 års protokoll till 1974 års Atenkonvention om befordran till sjöss av passagerare och deras resgods, med undantag för artiklarna 10 och 11 (EUT L 8, 12.1.2012, s. 1).

- (38) I sitt meddelande av den 18 mars 2013 med titeln *Skydd för passagerare i händelse av ett lufttrafikföretags insolvens* fastställer kommissionen åtgärder för att förbättra resenärers skydd i händelse av att ett lufttrafikföretag hamnar på obestånd, inbegripet bättre tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 261/2004 (*) och förordning (EG) nr 1008/2008, samt engagemang med intressenter inom näringen, varvid en lagstiftningsmässig åtgärd i annat fall kan komma att övervägas. Det meddelandet avser köp av en enskild del, närmare bestämt flygresetjänster, och avser därför inte skydd vid obestånd för sammanlänkade researrangemang.
- (39) Medlemsstaterna bör säkerställa att resenärer som köper en paketresa skyddas fullt ut i händelse av arrangörens obestånd. De medlemsstater i vilka arrangörer är etablerade bör säkerställa att dessa ställer säkerhet avseende återbetalning av alla betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning, samt, i den utsträckning en paketresa omfattar transport av passagerare, hemtransport av resenärer i händelse av arrangörens obestånd. Det bör dock vara möjligt att erbjuda resenärer en fortsättning av paketresan. Medlemsstaterna ska visserligen även fortsättningsvis kunna välja hur skyddet vid obestånd ska anordnas, men de bör säkerställa att skyddet är effektivt. Med effektivitet avses att skyddet bör göras tillgängligt så snart resetjänsterna, till följd av arrangörens likviditetsproblem, inte fullgörs, inte kommer att fullgöras eller kommer att fullgöras endast delvis eller när en tjänsteleverantör kräver att resenärerna ska betala för dem. Medlemsstaterna bör kunna kräva att arrangörer ska ge resenärerna ett intyg som dokumenterar en direkt rätt gentemot den som tillhandahåller skydd vid obestånd.
- (40) För att skyddet vid obestånd ska vara effektivt, bör det omfatta de förutsebara betalningsbelopp som berörs av arrangörens obestånd och, i tillämpliga fall, den förutsebara kostnaden för hemtransporter. Detta innebär att skyddet bör vara tillräckligt för att omfatta alla förutsebara betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning avseende paketresan under högsäsong, med beaktande av den period som förlutit från det att betalningarna mottagits till dess att resan eller semestern fullbordats samt, i tillämpliga fall, de förutsebara kostnaderna för hemtransporter. Detta kommer i allmänhet att innebära att skyddet måste omfatta en tillräckligt hög procentandel av arrangörens omsättning avseende paketresor, och får bero på faktorer som typen av paketresor som sålts, inbegripet transportmedel, resmål och eventuella juridiska restriktioner eller arrangörens åtaganden vad gäller storleken på forskottsbetalningar som denne kan godta och tidpunkten för dessa innan paketresan inleds. Eftersom skyddets nödvändiga omfattning kan beräknas på grundval av de senaste affärsuppgifterna, t.ex. den omsättning som uppnåtts under det senaste verksamhetsåret, bör arrangörerna vara skyldiga att anpassa skyddet vid obestånd i fall av ökade risker, inbegripet en betydande ökning av paketreseförsäljningen. Emellertid bör mycket osannolika risker, t.ex. risken att flera av de största arrangörerna samtidigt ska hamna på obestånd, inte behöva tas i beaktande för ett effektivt skydd vid obestånd, när detta på ett oproportionellt sätt skulle inverka på kostnaden för skyddet och därmed minska dess effektivitet. I sådana fall får återbetalningsgarantin begränsas.
- (41) Mot bakgrund av olikheterna i nationell lagstiftning och praxis avseende parterna i ett paketreseavtal och mottagande av betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning, bör medlemsstaterna tillåtas införa en skyldighet för återförsäljare att även teckna skydd vid obestånd.
- (42) I enlighet med direktiv 2006/123/EG är det lämpligt att fastställa regler för att förhindra att skyldigheter avseende skydd vid obestånd blir ett hinder för den fria rörligheten för tjänster och etableringsfriheten. Därför bör medlemsstaterna vara skyldiga att erkänna skydd vid obestånd enligt lagstiftningen i etableringsmedlemsstaten. För att underlätta det administrativa samarbetet och tillsynen av arrangörer och, i tillämpliga fall, återförsäljare som verkar i olika medlemsstater vad gäller skydd vid obestånd bör medlemsstaterna vara skyldiga att utse centrala kontaktpunkter.
- (43) Näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang bör ha skyldighet att informera resenärer om att de inte köper en paketresa och att de enskilda resetjänsteleverantörerna själva ansvarar för avtalsenligt fullgörande av sina avtal. Näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang bör dessutom ha skyldighet att tillhandahålla skydd vid obestånd för återbetalning av mottagna betalningar och, i den utsträckning de är ansvariga för transport av passagerare, för hemtransport av resenärer, och bör informera resenärer om detta. Näringsidkare som är ansvariga för fullgörandet av de enskilda avtal som utgör en del av ett sammanlänkat researrangemang omfattas av unionens allmänna konsumentskyddslagstiftning och sektorspecifikt unionslagstiftning.

(*) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 261/2004 av den 11 februari 2004 om fastställande av gemensamma regler om kompensation och assistans till passagerare vid nekad ombordstigning och inställda eller kraftigt försenade flygningar och om upphävande av förordning (EEG) nr 295/91 (EUT L 46, 17.2.2004, s. 1).

- (44) Medlemsstaterna bör, när de fastställer program för skydd vid obestånd i samband med paketresor och sammanlänkade researrangemang, inte förhindras att ta hänsyn till mindre företags särskilda situation samtidigt som de säkerställer samma skyddsnivå för resenärer.
- (45) Resenärer bör skyddas i förhållande till fel som kan uppstå i bokningsprocessen för paketresor och sammanlänkade researrangemang.
- (46) Det bör även bekräftas att resenärer inte kan avsäga sig rättigheter som grundas på detta direktiv och att arrangörer och näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang inte kan undkomma sina skyldigheter genom att åberopa att de uteslutande agerar som resetjänsteleverantör, förmedlare eller i någon annan egenskap.
- (47) Medlemsstaterna bör fastställa regler om sanktioner för överträdelse av nationella bestämmelser som genomför detta direktiv och säkerställa att dessa tillämpas. Dessa sanktioner bör vara effektiva, proportionella och avskräckande.
- (48) Antagandet av detta direktiv gör att det blir nödvändigt att anpassa vissa av unionens lagstiftningsakter om konsumentskydd. Det bör särskilt klargöras att Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 2006/2004 (*) är tillämplig på åsidosättanden av detta direktiv. Med beaktande av att Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU (†) i sin nuvarande form inte gäller för avtal som omfattas av direktiv 90/314/EEG är det nödvändigt att ändra direktiv 2011/83/EU för att säkerställa att det fortsätter att gälla för enskilda resetjänster som utgör en del av ett sammanlänkat researrangemang, såvida dessa enskilda tjänster inte på annat sätt är undantagna från tillämpningsområdet för direktiv 2011/83/EU och att vissa konsumenträttigheter som fastställs i det direktivet också gäller för paketresor.
- (49) Detta direktiv påverkar inte tillämpningen av reglerna om skydd av personuppgifter i Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG (‡) eller unionsbestämmelserna om internationell privaträtt, däribland Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 (¶).
- (50) Det bör klargöras att kraven i detta direktiv avseende skydd vid obestånd och information i samband med sammanlänkade researrangemang också bör gälla näringsidkare som inte är etablerade i en medlemsstat som på något sätt riktar sin verksamhet, i den mening som avses i förordning (EG) nr 593/2008 och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 (‡), till en eller flera medlemsstater.
- (51) Eftersom målet för detta direktiv, nämligen att bidra till en väl fungerande inre marknad och till uppnåendet av en hög och så enhetlig konsumentskyddsnivå som möjligt, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna utan snarare, på grund av dess omfattning, kan uppnås bättre på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.
- (52) Detta direktiv är förenligt med de grundläggande rättigheter och de principer som erkänns i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Detta direktiv är i synnerhet förenligt med den näringsfrihet som fastställs i artikel 16 i stadgan, samtidigt som en hög konsumentskyddsnivå tryggas inom unionen i enlighet med artikel 38 i stadgan.

(*) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 av den 27 oktober 2004 om samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheter som ansvarar för konsumentskyddslagstiftningen ("förordningen om konsumentskyddssamarbete") (EUT L 364, 9.12.2004, s. 1).

(†) Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU av den 25 oktober 2011 om konsumenträttigheter och om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/44/EG och om upphävande av rådets direktiv 85/577/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG (EUT L 304, 22.11.2011, s. 64).

(‡) Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (EGT L 281, 23.11.1995, s. 31).

(¶) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) (EUT L 177, 4.7.2008, s. 6).

(‡) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttsens område (EUT L 351, 20.12.2012, s. 1).

- (53) I enlighet med medlemsstaternas och kommissionens gemensamma politiska förklaring av den 28 september 2011 om förklarande dokument ^(*) har medlemsstaterna åtagit sig att, i motiverade fall, låta anmälan av deras införlivandeåtgärder åtföljas av ett eller flera dokument som förklarar förhållandet mellan de olika delarna i ett direktiv och de motsvarande delarna i de nationella instrumenten för införlivande. Med avseende på detta direktiv anser lagstiftaren att översändandet av sådana dokument är motiverat.
- (54) Direktiv 90/314/EEG bör därför upphävas.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

SYFTE, TILLÄMPNINGSOMRÅDE, DEFINITIONER OCH HARMONISERINGSNIVÅ

Artikel 1

Syfte

Syftet med detta direktiv är att bidra till en väl fungerande inre marknad och till uppnåendet av en hög och så enhetlig konsumentskyddsnivå som möjligt genom att tillnärma vissa aspekter av medlemsstaternas lagar, regler och administrativa bestämmelser vad gäller avtal mellan resenärer och näringsidkare med avseende på paketresor och sammanlänkade researrangemang.

Artikel 2

Tillämpningsområde

1. Detta direktiv är tillämpligt på paketresor som erbjuds eller säljs av näringsidkare till resenärer och på sammanlänkade researrangemang som underlättas av näringsidkare för resenärers räkning.
2. Detta direktiv är inte tillämpligt på
 - a) paketresor och sammanlänkade researrangemang som omfattar en tidsperiod på mindre än 24 timmar, såvida inte inkvartering över natten ingår,
 - b) paketresor som erbjuds och sammanlänkade researrangemang som underlättas tillfälligt på ideell basis och endast för en begränsad grupp med resenärer,
 - c) paketresor och sammanlänkade researrangemang som köps på grundval av ett allmänt avtal för anordnande av affärsresa mellan en näringsidkare och en annan fysisk eller juridisk person som agerar för ändamål som avser den egna närings- eller yrkesverksamheten.
3. Detta direktiv påverkar inte nationell allmän avtalsrätt, till exempel bestämmelser om avtals giltighet, ingående eller verkan, om allmänna avtalsrättsliga aspekter inte regleras i detta direktiv.

Artikel 3

Definitioner

I detta direktiv gäller följande definitioner:

1. *resetjänst*:
 - a) passagerartransport,
 - b) inkvartering som inte utgör en integrerad del av passagerartransport och som inte är för bostadsändamål,

^(*) EUT C 369, 17.12.2011, s. 14.

- c) uthyrning av bilar, andra motorfordon i den mening som avses i artikel 3.11 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/46/EG⁽¹⁾ eller motorcyklar som kräver körkort för kategori A i enlighet med artikel 4.3 c i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG⁽²⁾,
- d) alla andra turisttjänster som inte utgör en integrerad del av en resetjänst i den mening som avses i leden a, b eller c.
2. *paketsresa*: en kombination av minst två olika typer av resetjänster avsedda för samma resa eller semester om
- a) dessa tjänster kombinerats av en enda näringsidkare, inbegripet på begäran av resenären eller i enlighet med resenärens urval, innan ett enda avtal om alla tjänster ingåtts, eller om
- b) dessa tjänster, oberoende av om separata avtal ingås med enskilda resetjänstleverantörer,
- i) köps från ett enda försäljningsställe och dessa tjänster har valts ut innan resenären samtycker till att betala,
- ii) erbjuds, säljs eller debiteras till ett allomfattande eller totalt pris,
- iii) marknadsförs eller säljs med beteckningen *paketsresa* eller en liknande beteckning,
- iv) kombineras efter ingäendet av ett avtal enligt vilket en näringsidkare ger resenären rätt att välja bland ett urval av olika typer av resetjänster, eller
- v) köps från separata näringsidkare genom sammanlänkade bokningsprocesser online där resenärens namn, betalningsuppgifter och e-postadress överförs från den näringsidkare med vilken det första avtalet har ingåtts till en annan näringsidkare eller andra näringsidkare och ett avtal ingås med den eller de sistnämnda näringsidkarna senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten har bekräftats.
- En kombination av resetjänster där högst en typ av sådan resetjänst som avses i punkt 1 a, b eller c kombineras med en eller flera sådana turisttjänster som avses i punkt 1 d är inte en paketsresa om den sistnämnda tjänsten
- a) inte står för en betydande del av värdet av kombinationen och inte marknadsförs som eller på annat sätt utgör ett väsentligt inlag i kombinationen, eller
- b) inte väljs och köps förrän efter fullgörandet av en resetjänst i den mening som avses i punkt 1 a, b eller c har inletts,
3. *paketsreseavtal*: ett avtal om en paketsresa som helhet eller, om paketresan tillhandahålls enligt separata avtal, alla avtal som omfattar resetjänster som ingår i paketresan.
4. *paketsresans början*: början av fullgörandet av resetjänster som ingår i paketresan.
5. *sammanlänkat researrangemang*: minst två olika typer av resetjänster köpta för samma resa eller semester, vilka inte utgör en paketsresa, som leder till ingäendet av separata avtal med de enskilda resetjänstleverantörerna, om en näringsidkare
- a) underlättar resenärens separata urval och separata betalningar för var och en av resetjänsterna vid tidpunkten för ett enda besök hos eller en enda kontakt med dess försäljningsställe, eller

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/46/EG av den 5 september 2007 om fastställande av en ram för godkännande av motorfordon och släpvagnar till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon ("Ramdirektiv") (EUT L 263, 9.10.2007, s. 1).

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG av den 20 december 2006 om körkort (EUT L 403, 30.12.2006, s. 18).

- b) på ett riktat sätt underlättar anskaffande av minst en ytterligare resetjänst från en annan näringsidkare när ett avtal med sådan näringsidkare ingås senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten har bekräftats.

Om högst en typ av sådan resetjänst som avses i punkt 1 a, b eller c och en eller flera sådana turisttjänster som avses i punkt 1 d köps utgör de inte ett sammanlänkat researrangemang om de sistnämnda tjänsterna inte står för en betydande del av tjänsternas sammanlagda värde och inte marknadsförs som, eller på annat sätt utgör, ett väsentligt inlag i resan eller semestern.

6. *resenär*: en person som avser ingå ett avtal eller har rätt att resa på grundval av ett avtal som har ingåtts inom detta direktivs tillämpningsområde.
7. *näringsidkare*: en fysisk eller juridisk person, antingen offentligägdd eller privatägdd, som i samband med avtal som omfattas av detta direktiv agerar för ändamål som faller inom ramen för den egna närings- eller yrkesverksamheten samt varje person som agerar i dennes namn eller för dennes räkning, oavsett om denna agerar i egenskap av arrangör, återförsäljare, näringsidkare som underlättar ett sammanlänkat researrangemang eller resetjänstleverantör.
8. *arrangör*: en näringsidkare som kombinerar och säljer eller erbjuder paketresor, antingen direkt eller genom en annan näringsidkare eller tillsammans med en annan näringsidkare, eller den näringsidkare som överför resenärens uppgifter till en annan näringsidkare i enlighet med punkt 2 b v.
9. *återförsäljare*: en annan näringsidkare än arrangören som säljer eller erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör.
10. *etablering*: etablering enligt definitionen i artikel 4.5 i direktiv 2006/123/EG.
11. *varaktigt medium*: ett medel som gör det möjligt för en resenär eller en näringsidkare att bevara information som riktats till resenären eller näringsidkaren personligen så att den är tillgänglig för framtida bruk under en tid som är lämplig med hänsyn till avsikten med informationen och att den bevarade informationen kan återges oförändrad.
12. *oundvikliga och extraordinära omständigheter*: en situation utom kontroll för den part som åberopar en sådan situation, och vars konsekvenser inte hade kunnat undvikas även om alla rimliga åtgärder hade vidtagits.
13. *bristande överensstämmelse*: utebliven eller bristande fullgörelse av de resetjänster som ingår i en paketresa.
14. *minderårig*: en person under arton år.
15. *försäljningsställe*: fasta eller rörliga detaljhandelslokaler, eller försäljningswebbplatser eller liknande försäljningsplatser online, inbegripet när försäljningswebbplatserna eller försäljningsplatserna online presenteras för resenärer som en enda försäljningsplats, inbegripet en telefontjänst.
16. *hemtransport*: resenärens återresa till avreseplatsen eller någon annan plats som de avtalslutande parterna har enats om.

Artikel 4

Harmoniseringsnivå

Om inte annat föreskrivs i detta direktiv får medlemsstaterna inte i sin nationella lagstiftning behålla eller införa bestämmelser som avviker från bestämmelserna i detta direktiv, inklusive strängare eller mindre stränga bestämmelser som skulle ge en annan skyddsnivå för resenärer.

KAPITEL II

INFORMATIONSSKYLDIGHETER OCH INNEHÅLL I PAKETRESEAVTALET

Artikel 5

Förhandsinformation

1. Medlemsstaterna ska se till att arrangören och, om paketresan säljs genom en återförsäljare, också återförsäljaren, innan resenären binds av ett paketreseavtal eller motsvarande erbjudande, tillhandahåller resenären standardinformation genom de relevanta informationsformulär som anges i del A eller B i bilaga I och, om tillämpligt på paketresan, med följande information:

a) Resetjänsternas huvudsakliga egenskaper:

- i) Resmål, resplan och vistelseperiod, med datum och, om inkvartering ingår, antalet nätter som ingår.
- ii) Transportmedel, typ av transport och transportkategori, datum, tid och plats för avresa och hemkomst, resans längd och plats(er) för uppehåll under resan och anslutande transporter.

Om den exakta tidpunkten ännu inte har fastställts ska arrangören, och i tillämpliga fall, återförsäljaren, informera resenären om den ungefärliga tidpunkten för avresa och hemkomst.

- iii) Inkvarterings belägenhet, utmärkande kännetecken och, i förekommande fall, kategori enligt destinationslandets regler.
- iv) Måltider som ingår.
- v) Besök, utflykter eller andra tjänster som ingår i det avtalade totalpriset för paketresan.
- vi) Om det inte redan framgår av sammanhanget huruvida någon av resetjänsterna kommer att tillhandahållas resenären som en del av en grupp och i så fall, om möjligt, gruppens ungefärliga storlek.
- vii) Om resenärens tillgång till andra turisttjänster är beroende av effektiv muntlig kommunikation, det språk som dessa tjänster kommer att utföras på.
- viii) Huruvida resan eller semestern allmänt sett är lämplig för personer med nedsatt rörlighet och, på resenärens begäran, exakta uppgifter om huruvida resan eller semestern är lämplig med hänsyn till resenärens behov.

b) Firman på och besöksadressen till arrangören och, i förekommande fall, återförsäljaren samt deras telefonnummer och, i förekommande fall, e-postadresser.

c) Paketresans totalpris inklusive skatter och, i förekommande fall, alla tilläggsavgifter och övriga kostnader eller, om dessa kostnader inte rimligen kan beräknas innan avtalet ingås, uppgift om den typ av tilläggskostnader som resenären kan komma att behöva betala.

d) Betalningssätt, inklusive belopp eller procentandelar av priset som ska erläggas som delbetalning samt de tidpunkter då den resterande delen av priset ska betalas eller andra ekonomiska garantier som ska betalas eller tillhandahållas av resenären.

e) Det minsta antal personer som krävs för att paketresan ska genomföras och den tidsgräns, som avses i artikel 12.3 a, före paketresans början för en eventuell uppsägning av avtalet om inte antalet resenärer har uppnåtts.

- f) Allmän information om pass- och viseringskrav, inbegripet ungefärlig tid för att erhålla visering samt information om hälsobestämmelser, i destinationslandet.
- g) Information om att resenären kan säga upp avtalet när som helst före paketresans början mot en skäligen uppsägningsavgift eller, i tillämpliga fall, de standardiserade uppsägningsavgifter som arrangören begär i enlighet med artikel 12.1.
- h) Information om frivillig eller obligatorisk försäkring som täcker kostnaden för resenärens uppsägning av avtalet eller kostnaden för assistans, inklusive hemtransport, i händelse av olycka, sjukdom eller dödsfall.

Om ett paketreseavtal ingås per telefon ska arrangören och, i tillämpliga fall, återförsäljaren tillhandahålla resenären den standardinformation som anges i del B i bilaga I och den information som avses i första stycket a–h.

2. När det gäller paketresor enligt definitionen i artikel 3.2 b v ska arrangören och den näringsidkare till vilken uppgifterna överförs säkerställa att de båda, innan resenären binds av ett avtal eller motsvarande erbjudande, tillhandahåller resenären den information som anges i punkt 1 första stycket a–h i den här artikeln i den mån informationen är av relevans för deras respektive resetjänster. Arrangören ska samtidigt tillhandahålla resenären standardinformation via det formulär som anges i del C i bilaga I.

3. Den information som avses i punkterna 1 och 2 ska tillhandahållas på ett klart, begripligt och tydligt sätt. När sådan information ges skriftligen ska den vara läsbar.

Artikel 6

Förhandsinformationens bindande karaktär och ingående av paketreseavtalet

1. Medlemsstaterna ska se till att den information som tillhandahålls resenären enligt artikel 5.1 första stycket a, c, d, e och g utgör en integrerad del av paketreseavtalet och inte får ändras såvida inte avtalsparterna uttryckligen enas om något annat. Arrangören och, i tillämpliga fall, återförsäljaren ska meddela resenären alla ändringar i förhandsinformationen på ett klart, begripligt och tydligt sätt innan paketreseavtalet ingås.

2. Om arrangören och, i tillämpliga fall, återförsäljaren inte har fullgjort informationsplikten avseende sådana tilläggsavgifter eller övriga kostnader som avses i artikel 5.1 första stycket c före paketreseavtalets ingående, ska resenären inte stå för dessa avgifter eller övriga kostnader.

Artikel 7

Innehåll i paketreseavtalet och handlingar som ska tillhandahållas före paketresans början

1. Medlemsstaterna ska se till att paketreseavtal är klart och begripligt utformade samt läsbara om de är skriftliga. I samband med paketreseavtalets ingående eller utan oskäligt dröjsmål därefter, ska arrangören eller återförsäljaren överlämna en kopia av avtalet eller en bekräftelse på avtalet på ett varaktigt medium till resenären. Resenären ska ha rätt att begära en kopia i pappersform om paketreseavtalet har ingåtts i arrangörens eller återförsäljarens samtidiga fysiska närvaro.

Vid avtal utanför fasta affärslokaler enligt definitionen i artikel 2.8 i direktiv 2011/83/EU ska en kopia eller bekräftelse på paketreseavtalet lämnas till resenären i pappersform eller, om resenären samtycker, på ett annat varaktigt medium.

2. Paketreseavtalet eller bekräftelsen på avtalet ska ange det fullständiga innehållet i överenskommelsen, som ska innehålla all information som avses i artikel 5.1 första stycket a–h och följande information:

- a) Särskilda krav från resenären som arrangören har accepterat.

- b) Information om att arrangören är
- ansvarig för att alla resetjänster som ingår i avtalet fullgörs i enlighet med artikel 13, och
 - skyldig att tillhandahålla assistans om resenären befinner sig i sådana svårigheter som avses i artikel 16,
- c) Namnet på det organ som ansvarar för skydd vid obestånd och dess kontaktppgifter, inbegripet besöksadressen, och i tillämpliga fall namnet på den behöriga myndighet som har utsetts av den berörda medlemsstaten för detta ändamål och dess kontaktppgifter.
- d) Namn, adress, telefonnummer, e-postadress och, i förekommande fall, faxnummer till arrangörens lokala representant, till en kontaktpunkt eller till en annan tjänst som gör att resenären snabbt kan kontakta arrangören och effektivt kommunicera med honom, för att begära hjälp då resenären hamnat i svårigheter eller för att klaga över bristande efterlevnad som resenären upplever när paketresan fullgörs.
- e) Information om att resenären måste meddela varje brist på överensstämmelse som han eller hon upplever när paketresan fullgörs i enlighet med artikel 13.2.
- f) Om en minderårig reser utan förälder eller annan ansvarig person på grundval av ett paketreseavtal som inbegriper inkvartering, information som möjliggör direkt kontakt med den minderårige eller den person som är ansvarig för den minderårige på den plats där den minderårige vistas.
- g) Information om tillgängliga interna förfaranden för hantering av klagomål och om alternativa tvistlösningsmekanismer enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU ⁽¹⁾ och, i förekommande fall, om det tvistlösningsorgan som näringsidkaren omfattas av och om plattformen för tvistlösning online enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 524/2013 ⁽²⁾.
- h) Information om resenärens rätt att överföra avtalet på en annan resenär i enlighet med artikel 9.
3. När det gäller paketresor enligt definitionen i artikel 3.2 b v ska den näringsidkare till vilken uppgifterna överförs informera arrangören om ingåendet av det avtal som leder till att en paketresa skapas. Näringsidkaren ska tillhandahålla arrangören den information som krävs för att denne ska kunna uppfylla sina skyldigheter som arrangör.
- Så snart arrangören har informerats om att en paketresa har skapats, ska arrangören tillhandahålla resenären den information som avses i punkt 2 a–h på ett varaktigt medium.
4. Den information som avses i punkterna 2 och 3 ska tillhandahållas på ett klart, begripligt och tydligt sätt.
5. I god tid före paketresans början ska arrangören tillhandahålla resenären nödvändiga kvitton, intyg och biljetter och, i förekommande fall, information om de planerade tiderna för avresa och tidsfristen för att checka in samt de planerade tiderna för uppehåll under resan, anslutande transporter och ankomst.

Artikel 8

Bevisbörda

Bevisbördan för att informationsskyldigheten enligt detta kapitel fullgjorts ska åvila näringsidkaren.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU av den 21 maj 2013 om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG (direktivet om alternativ tvistlösning) (EUT L 165, 18.6.2013, s. 63).

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 524/2013 av den 21 maj 2013 om tvistlösning online vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG (förordningen om tvistlösning online vid konsumenttvister) (EUT L 165, 18.6.2013, s. 1).

KAPITEL III

ÄNDRINGAR AV PAKETRESEAVTALET FÖRE PAKETRESANS BÖRJAN

Artikel 9

Överlåtelse av paketreseavtalet till en annan resenär

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att en resenär, efter att ha givit arrangören skäligt varsel på ett varaktigt medium för paketresans början, kan överlåta avtalet till en person som uppfyller de villkor som gäller för det avtalet. Varsel senast sju dagar före paketresans början ska i varje fall bedömas som skäligt.
2. Den som överlåter paketreseavtalet och den som tar över det är solidariskt ansvariga för resterande betalning och för eventuella tilläggsavgifter och övriga kostnader med anledning av överlåtelsen. Arrangören ska informera den som överlåter avtalet om de faktiska kostnaderna för överlåtelsen. Dessa kostnader får inte vara oskäliga och får inte överstiga den faktiska kostnad som arrangören åsamkats till följd av att paketreseavtalet överlätits.
3. Arrangören ska tillhandahålla överlåtaren bevis för de tilläggsavgifter eller övriga kostnader som uppkommit till följd av att paketreseavtalet överlätits.

Artikel 10

Ändring av priset

1. Medlemsstaterna ska se till att priser, efter det att paketreseavtalet ingåtts, endast får höjas om avtalet uttryckligen fastställer den möjligheten och anger att resenären har rätt till prissänkning enligt punkt 4. I så fall ska det i paketreseavtalet anges hur prisändringar ska beräknas. Priserna får endast höjas som en direkt följd av förändringar gällande
 - a) priset på passagerartransporter som beror på kostnaden för bränsle eller andra kraftkällor,
 - b) nivån på skatter eller avgifter för resetjänsterna inbegripna i avtalet som tas ut av tredje parter som inte direkt medverkar vid genomförandet av paketresan, vilket inbegriper turistskatter, landningskatter eller start- och landningsavgifter i hamnar eller på flygplatser, eller
 - c) valutakurser av relevans för paketresan.
2. Om den prisökning som avses i punkt 1 i den här artikeln överstiger 8 % av paketresans totalpris ska artikel 11.2 – 11.5 tillämpas.
3. Oavsett prisökningens omfattning är en prisökning möjlig endast om arrangören meddelar resenären detta på ett tydligt och begripligt sätt med en motivering till den ökningen och en uträkning på ett varaktigt medium senast 20 dagar före paketresans början.
4. Om det i paketreseavtalet fastställs en möjlighet till prisökningar ska resenären ha rätt till en prissänkning som motsvarar eventuella minskningar av de kostnader som avses i punkt 1 a, b och c och som inträffar efter det att avtalet ingåtts innan paketresans början.
5. Vid en prissänkning ska arrangören ha rätt att dra av faktiska administrativa kostnader från den återbetalning som resenären har rätt till. Arrangören ska på resenärens begäran tillhandahålla bevis för dessa administrativa kostnader.

Artikel 11

Ändring av andra villkor i paketreseavtal

1. Medlemsstaterna ska se till att arrangören, innan paketresans början, inte ensidigt får ändra andra villkor i paketreseavtalet än priset i enlighet med artikel 10, såvida inte

- a) arrangören har förbehållit sig den rätten i avtalet,
- b) ändringen är obetydlig, och
- c) arrangören informerar resenären om ändringen på ett klart, begripligt och tydligt sätt på ett varaktigt medium.

2. Om arrangören före paketresans början är tvungen att väsentligen ändra några av de huvudsakliga egenskaperna hos de resetjänster som avses i artikel 5.1 första stycket a eller inte kan uppfylla de särskilda krav som avses i artikel 7.2 a eller föreslår att höja priset på paketet med mer än 8 % i enlighet med artikel 10.2, får resenären inom en skäligen tid som anges av arrangören

- a) godta den föreslagna ändringen, eller
- b) säga upp avtalet utan att betala uppsägningsavgift.

Om resenären säger upp paketreseavtalet får resenären godta en alternativ paketresa, som om möjligt är kvalitetsmässigt likvärdig eller bättre, om arrangören erbjuder en sådan.

3. Arrangören ska utan onödigt dröjsmål informera resenären på ett klart, begripligt och tydligt sätt på ett varaktigt medium, om

- a) de föreslagna ändringar som avses i punkt 2 och, när det är lämpligt i enlighet med punkt 4, konsekvenserna av dessa för paketresans pris,
- b) en skäligen tid inom vilken resenären måste informera arrangören om sitt beslut enligt punkt 2,
- c) följderna om resenären underlåter att svara inom den tid som avses i led b, i enlighet med tillämplig nationell lagstiftning, och
- d) i förekommande fall, den erbjudna alternativa paketresan och dess pris.

4. Om de ändringar av paketreseavtalet som avses i punkt 2 första stycket eller den ersättningspaketresa som avses i punkt 2 andra stycket leder till en paketresa som har lägre kvalitet eller värde ska resenären ha rätt till en rimlig prissänkning.

5. Om paketreseavtalet sägs upp enligt led b i punkt 2 första stycket i den här artikeln och resenären inte godtar en annan paketresa ska arrangören, utan onödigt dröjsmål och under alla omständigheter senast 14 dagar efter det att avtalet sagts upp, betala tillbaka alla de betalningar som gjorts av resenären eller för dennes räkning. Artikel 14.2, 14.3, 14.4, 14.5 och 14.6 ska gälla i tillämpliga delar.

Artikel 12

Uppsägning av paketreseavtalet och ångerrätt före paketresans början

1. Medlemsstaterna ska se till att resenären får säga upp paketreseavtalet när som helst före paketresans början. Om resenären säger upp paketreseavtalet enligt denna punkt kan resenären bli skyldig att betala en skäligen och motiverad uppsägningsavgift till arrangören. Paketreseavtalet får ange skäliga standardiserade uppsägningsavgifter på grundval av tidpunkten för uppsägningen av avtalet före paketresans början och förväntade kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna. Om det inte finns några standardiserade uppsägningsavgifter ska summan av uppsägningsavgiften motsvara paketresans pris minus kostnadsbesparingar och intäkter från det alternativa utnyttjandet av resetjänsterna. På resenärens begäran ska arrangören tillhandahålla en motivering av summan av uppsägningsavgifterna.

2. Utan hinder av punkt 1 ska resenären ha rätt att säga upp paketreseavtalet före paketresans början utan att betala någon uppsägningsavgift i händelse av oundvikliga eller extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet och som väsentligen påverkar fullgörandet av paketresan, eller som väsentligen påverkar transporten av passagerare till resmålet. I händelse av uppsägning av paketreseavtalet enligt denna punkt ska resenären ha rätt till full återbetalning av alla betalningar som gjorts för paketresan men ska inte ha rätt till ytterligare ersättning.
3. Arrangören får säga upp paketreseavtalet och ge resenären full återbetalning av alla betalningar som har gjorts för paketresan, men ska inte vara ansvarig för ytterligare ersättning om
- a) antalet personer som köpt paketresan är mindre än det lägsta antal som anges i avtalet och arrangören meddelar resenären om uppsägningen av avtalet inom den period som fastställts i avtalet, dock senast
- i) 20 dagar före paketresans början vid resor som varar längre än sex dagar,
 - ii) sju dagar före paketresans början vid resor som varar mellan två och sex dagar,
 - iii) 48 timmar före paketresans början vid resor som varar längst två dagar,
- eller
- b) arrangören förhindras från att fullgöra avtalet på grund av oundvikliga eller extraordinära omständigheter och meddelar resenären om uppsägningen utan onödigt dröjsmål före paketresans början.
4. Arrangören ska tillhandahålla alla återbetalningar som krävs enligt punkterna 2 och 3, eller med avseende på punkt 1 ersätta alla betalningar som har gjorts av resenären eller för dennes räkning för paketresan med avdrag för den skäligen uppsägningsavgiften. Sådana återbetalningar ska göras till resenären utan onödigt dröjsmål och i vilket fall som helst högst 14 dagar efter det att paketreseavtalet sagts upp.
5. Avseende avtal utanför fasta affärslokaler får medlemsstaterna i sin nationella lagstiftning föreskriva att resenären har rätt att säga upp paketreseavtalet inom 14 dagar, utan att ange något skäl.

KAPITEL IV

PAKETRESANS FULLGÖRANDE

Artikel 13

Ansvar för paketresans fullgörande

1. Medlemsstaterna ska se till att arrangören är ansvarig för fullgörandet av de resetjänster som inbegrips i paketreseavtalet, oavsett om tjänsterna ska utföras av arrangören eller av andra resetjänstleverantörer.
- Medlemsstaterna får behålla eller införa bestämmelser i sin nationella lagstiftning enligt vilka återförsäljaren också är ansvarig för fullgörandet av paketresan. I så fall ska de bestämmelser i artikel 7 och kapitel III, detta kapitel och kapitel V som gäller för arrangören också gälla i tillämpliga delar för återförsäljaren.
2. Resenären ska utan onödigt dröjsmål och med beaktande av omständigheterna informera arrangören om bristande överensstämmelse som resenären upplever under fullgörandet av en resetjänst som omfattas av paketreseavtalet.
3. Om någon av resetjänsterna inte fullgörs i enlighet med paketreseavtalet ska arrangören avhjälpa den bristande överensstämmelsen, såvida det inte
- a) är omöjligt, eller
 - b) medför oproportionella kostnader, med beaktande av den bristande överensstämmelsens omfattning och värdet av de påverkade resetjänsterna.

Om arrangören inte avhjälpjer den bristande överensstämelsen i enlighet med första stycket led a eller b i denna punkt ska artikel 14 tillämpas.

4. Utan att det påverkar de undantag som anges i punkt 3 får resenären, om arrangören inte avhjälpjer den bristande överensstämelsen inom en skäligen tid som fastställts av resenären, göra detta själv och begära ersättning för de nödvändiga utgifterna. Resenären behöver inte specificera någon tidsgräns om arrangören vägrar att avhjälpja den bristande överensstämelsen eller om omedelbart avhjälpande krävs.

5. Om en betydande andel av resetjänsterna inte kan tillhandahållas enligt överenskommelsen i paketreseavtalet ska arrangören, utan extra kostnader för resenären, erbjuda lämpliga alternativa arrangemang, som om möjligt ska vara kvalitetsmässigt likvärdiga eller bättre än de arrangemang som angivits i avtalet under paketresans resterande del, inklusive när resenärens återresa till avreseplatsen inte tillhandahålls enligt överenskommelse.

Om de alternativa arrangemang som föreslagits leder till en paketresa av lägre kvalitet än det som specificerats i paketreseavtalet, ska arrangören bevilja resenären en skäligen prissänkning.

Resenären får avvisa föreslagna alternativa arrangemang endast om de inte är jämförbara med vad man enats om i paketreseavtalet eller den prissänkning som medges är otillräcklig.

6. Om bristande överensstämmelse väsentligen inverkar på fullgörandet av paketresan och arrangören inte har avhjälpjt detta inom en skäligen tid som fastställts av resenären, får resenären säga upp paketreseavtalet utan uppsägningsavgift och, i tillämpliga fall, i enlighet med artikel 14, begära en prissänkning och/eller skadestånd.

Om det är omöjligt att finna alternativa arrangemang eller om resenären avisar de föreslagna alternativa arrangemangen i enlighet med punkt 5 tredje stycket i denna artikel, har resenären när det är lämpligt även utan att säga upp paketreseavtalet rätt till en prissänkning och/eller skadestånd i enlighet med artikel 14.

Om paketresan omfattar transport av passagerare ska arrangören i fall som avses i första och andra styckena dessutom erbjuda resenären likvärdig hemtransport utan onödigt dröjsmål och utan extra kostnad.

7. Om det är omöjligt att säkerställa resenärens hemresa enligt överenskommelsen i paketreseavtalet på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter, ska arrangören stå för kostnaden för nödvändig inkvartering, om möjligt i motsvarande kategori, under en period på högst tre nätter per resenär. Om längre perioder fastställs i den unionslagstiftning om passagerarrättigheter som är tillämplig för det berörda transportmedlet för resenärens hemresa ska dessa perioder gälla.

8. Den kostnadsbegränsning som avses i punkt 7 i den här artikeln ska inte gälla för personer med nedsatt rörlighet enligt definitionen i artikel 2 a i förordning (EG) nr 1107/2006 eller för personer som medföljer dem, gravida kvinnor och ensamresande minderåriga samt personer i behov av särskild medicinsk hjälp, under förutsättning att de har meddelat arrangören om sina särskilda behov minst 48 timmar före paketresans början. Arrangören får inte åberopa oundvikliga och extraordinära omständigheter för att begränsa det ansvar som avses i punkt 7 i den här artikeln om den relevanta transportören inte kan åberopa dessa omständigheter enligt gällande unionslagstiftning.

Artikel 14

Prissänkning och skadestånd

1. Medlemsstaterna ska se till att resenären har rätt till en rimlig prissänkning för perioder under vilka det rådde bristande överensstämmelse, såvida inte arrangören bevisar att den bristande överensstämelsen kan tillskrivas resenären.

2. Resenären ska ha rätt till skäligen ersättning från arrangören för eventuella skador som resenären drabbas av till följd av bristande överensstämmelse. Ersättning ska lämnas utan onödigt dröjsmål.

3. Resenären ska inte ha rätt till skadestånd om arrangören bevisar att den bristande överensstämelsen
- kan tillskrivas resenären,
 - kan tillskrivas en tredje part som saknar anknytning till tillhandahållandet av de resetjänster som omfattas av paketreseavtalet och inte kan förutses eller undvikas, eller
 - har uppkommit på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter.
4. I den mån som de internationella konventioner som är bindande för unionen begränsar omfattningen eller villkoren för ersättning som ska betalas av en leverantör som utför en resetjänst som är en del av en paketresa, ska samma begränsningar gälla för arrangören. I den mån som de internationella konventioner som inte är bindande för unionen begränsar den ersättning som ska betalas av en tjänsteleverantör får medlemsstaterna begränsa den ersättning som ska betalas av arrangören i enlighet därmed. I andra fall får paketreseavtalet begränsa den ersättning som ska betalas av arrangören under förutsättning att denna begränsning inte gäller för personskador eller skada som orsakats uppsåtligen eller genom vårdslöshet och inte uppgår till mindre än tre gånger paketresans totala pris.
5. Rättigheter till ersättning eller prissänkning enligt detta direktiv ska inte påverka resenärernas rättigheter enligt förordning (EG) nr 261/2004, förordning (EG) nr 1371/2007, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 392/2009⁽¹⁾, förordning (EU) nr 1177/2010, förordning (EU) nr 181/2011 och enligt internationella avtal. Resenärer ska ha rätt att lägga fram anspråk enligt detta direktiv och enligt dessa förordningar och internationella konventioner. Ersättning eller prissänkning som beviljats enligt detta direktiv och ersättning eller prissänkning som beviljats enligt dessa förordningar och internationella konventioner ska dras av från varandra i syfte att undvika överkompensering.
6. Preskriptionstiden för att framställa anspråk enligt denna artikel ska inte understiga två år.

Artikel 15

Möjlighet att kontakta arrangören via återförsäljaren

Utän att det påverkar tillämpningen av artikel 13.1 andra stycket ska medlemsstaterna se till att resenären kan skicka meddelanden, begäranden eller klagomål vad gäller fullgörandet av paketresan direkt till den återförsäljare som det köptes genom. Återförsäljaren ska vidarebefordra dessa meddelanden, begäranden och klagomål till arrangören utan onödigt dröjsmål.

Med avseende på iakttagande av tidsfrister eller preskriptionstider ska återförsäljarens mottagande av meddelanden, begäranden eller klagomål som avses i första stycket betraktas som arrangörens mottagande.

Artikel 16

Skyldighet att tillhandahålla assistans

Medlemsstaterna ska se till att arrangören ger lämplig assistans utan onödigt dröjsmål till resenärer som befinner sig i svårigheter, inbegripet under de omständigheter som avses i artikel 13.7, i synnerhet genom att

- tillhandahålla lämplig information om hälso- och sjukvårdstjänster, lokala myndigheter och konsulärt bistånd, och
- hjälpa resenären att upprätta distanskommunikation och hjälpa resenären att hitta alternativa researrangemang.

Arrangören ska kunna ta ut en skäligen avgift för sådan assistans om situationen orsakats uppsåtligen eller av oaktsamhet från resenärens sida. Denna avgift ska inte under några omständigheter överstiga de faktiska kostnader som arrangören åsamkats.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 392/2009 av den 23 april 2009 om transportörens skadeståndsansvar i samband med olyckor vid passagerarbefordran till sjöss (EUT L 131, 28.5.2009, s. 24).

KAPITEL V

SKYDD VID OBESTÅND

Artikel 17

Effektivitet och omfattning gällande skyddet vid obestånd

1. Medlemsstaterna ska se till att arrangörer som är etablerade på deras territorium ställer säkerhet för återbetalning av alla betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning i den mån som de relevanta tjänsterna inte fullgörs som en följd av arrangörens obestånd. Om transport av passagerare inbegrips i paketresevalet, ska arrangörerna även ställa säkerhet för hemtransport av resenärerna. En fortsättning på paketresan får erbjudas.

Arrangörer som inte är etablerade i en medlemsstat och som säljer eller erbjuder paketresor i en medlemsstat eller som på något sätt riktar sådan verksamhet till en medlemsstat ska vara skyldiga att ställa säkerhet enligt lagstiftningen i den medlemsstaten.

2. Den säkerhet som avses i punkt 1 ska vara effektiv och omfatta rimligt förutsebara kostnader. Den ska omfatta summorna av betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning för paketresor, med beaktande av längden på tidsperioden mellan erläggande av delbetalning och slutliga betalningar och fullgörandet av paketresorna, samt den uppskattade kostnaden för hemtransporter i händelse av arrangörens obestånd.

3. En arrangörs skydd vid obestånd ska omfatta resenärer oberoende av deras bostadsort och avreseort, oberoende av var paketresan har sålts och utan hänsyn till i vilken medlemsstat det organ som ansvarar för skyddet vid obestånd är beläget.

4. När fullgörandet av paketresan påverkas av arrangörens obestånd ska säkerheten vara tillgänglig kostnadsfritt för att säkerställa hemtransporter och, om så krävs, finansieringen av inkvartering före hemtransporten.

5. För resetjänster som inte har fullgjorts ska återbetalningar göras utan onödigt dröjsmål på resenärens begäran.

Artikel 18

Ömsesidigt erkännande av skyddet vid obestånd och administrativt samarbete

1. Skydd vid obestånd som en arrangör tillhandahåller enligt de nationella åtgärder som införlivar artikel 17 i den medlemsstat där denne är etablerad ska av medlemsstaterna erkännas som skydd som uppfyller kraven i deras motsvarande åtgärder.

2. Medlemsstaterna ska utse centrala kontaktpunkter för att underlätta det administrativa samarbetet och tillsynen av arrangörer som är verksamma i olika medlemsstater. De ska anmäla kontaktpuppgifter för dessa kontaktpunkter till alla andra medlemsstater och till kommissionen.

3. De centrala kontaktpunkterna ska ge varandra tillgång till all nödvändig information om sina nationella krav i fråga om skydd vid obestånd samt identiteten för den eller de enheter som ansvarar för skyddet vid obestånd för specifika arrangörer som är etablerade på deras territorium. Dessa kontaktpunkter ska medge varandra tillgång till tillgängliga förteckningar över arrangörer som fullgör sina skyldigheter vad gäller skydd vid obestånd. Alla sådana förteckningar ska göras tillgängliga för allmänheten, även online.

4. Om en medlemsstat hyser tvivel om en arrangörs skydd vid obestånd ska denna stat begära ett förtydligande från den medlemsstat där arrangören är etablerad. Medlemsstaterna ska svara på förfrågningar från andra medlemsstater så snart det är möjligt med beaktande av hur brådskande och hur komplext ärendet är. Ett första svar ska under alla omständigheter lämnas inom högst 15 arbetsdagar efter det att begäran har mottagits.

KAPITEL VI

SAMMANLÄNKADE RESEARRANGEMANG

Artikel 19

Skydd vid obestånd och informationskrav för sammanlänkade researrangemang

1. Medlemsstaterna ska se till att näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang ställer säkerhet för återbetalning av alla betalningar de mottar från resenärer i den mån en resetjänst som utgör en del av ett sammanlänkat researrangemang inte fullgörs till följd av deras obestånd. Om dessa näringsidkare utgör den part som ansvarar för transporten av passagerare ska säkerheten också omfatta resenärens hemtransport. Artiklarna 17.1 andra stycket, 17.2–17.5 och 18 ska gälla i tillämpliga delar.

2. Innan resenären blir bunden av ett avtal som leder till tillkomsten av ett sammanlänkat researrangemang eller motsvarande erbjudande ska den näringsidkare som underlättar de sammanlänkade researrangemangen, också då näringsidkaren inte är etablerad i en medlemsstat utan på något sätt riktar sådan verksamhet till en medlemsstat, på ett klart, begripligt och tydligt sätt ange att resenären

a) inte kommer att erhålla någon av de rättigheter som gäller uteslutande för paketresor enligt detta direktiv och att varje tjänsteleverantör ensam ansvarar för det korrekta avtalsenliga fullgörandet av dess tjänster, och

b) kommer att erhålla skydd vid obestånd i enlighet med punkt 1.

För att uppfylla denna punkt ska den näringsidkare som underlättar ett sammanlänkat researrangemang tillhandahålla resenären den informationen genom de relevanta standardformulären i bilaga II, eller, om det sammanlänkade researrangemanget i fråga inte omfattas av något av formulären i den bilagan, lämna den information som dessa innehåller.

3. Om den näringsidkare som underlättar de sammanlänkade researrangemangen inte har uppfyllt kraven i punkterna 1 och 2 i den här artikeln ska de rättigheter och skyldigheter som fastställs i artiklarna 9 och 12 och i kapitel IV tillämpas när det gäller de resetjänster som ingår i det sammanlänkade researrangemanget.

4. När ett sammanlänkat researrangemang följer av att ett avtal ingåtts mellan en resenär och en näringsidkare som inte underlättar det sammanlänkade researrangemanget, ska näringsidkaren informera den näringsidkare som underlättar det sammanlänkade researrangemanget om att det relevanta avtalet har ingåtts.

KAPITEL VII

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 20

Återförsäljarens särskilda skyldigheter i de fall arrangören är etablerad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

Utän att det påverkar tillämpningen av artikel 13.1 andra stycket ska, i de fall då arrangören är etablerad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, den återförsäljare som är etablerad i en medlemsstat omfattas av de skyldigheter som fastställs för arrangörer i kapitlen IV och V, såvida inte återförsäljaren lägger fram bevis för att arrangören uppfyller kraven i de kapitlen.

Artikel 21

Ansvar för bokningsfel

Medlemsstaterna ska se till att en näringsidkare är ansvarig för eventuella fel till följd av tekniska brister i boknings-systemet som kan tillskrivas denna näringsidkare och, om näringsidkaren har åtagit sig att sköta bokningen av en paketresa eller resetjänster som ingår i ett sammanlänkat researrangemang, för de fel som görs under bokningsprocessen.

En näringsidkare ska inte vara ansvarig för bokningsfel som kan tillskrivas resenären eller som har orsakats av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

*Artikel 22***Rätt till gottgörelse**

I de fall där en arrangör eller, i enlighet med artikel 13.1 andra stycket eller artikel 20, en återförsäljare betalar ersättning, beviljar en prissänkning eller fullgör sina övriga skyldigheter enligt detta direktiv, ska medlemsstaterna se till att arrangören eller återförsäljaren har rätt att begära gottgörelse från en tredje part som bidrog till den händelse som utlöste ersättningen, prissänkningen eller andra skyldigheter.

*Artikel 23***Direktivets tvingande karaktär**

1. En förklaring från en arrangör av en paketresa eller en näringsidkare som underlättar ett sammanlänkat researrangemang om att denne uteslutande agerar som resetjänstleverantör, som mellanhand eller i annan egenskap, eller att paketresan eller det sammanlänkade researrangemang i den mening som avses i detta direktiv inte utgör en paketresa eller ett sammanlänkat researrangemang, ska inte befria den arrangören eller näringsidkaren från deras skyldigheter enligt detta direktiv.
2. Resenärer får inte avsäga sig de rättigheter som de tillerkänns genom de nationella åtgärder som införlivar detta direktiv.
3. Avtalsmässiga arrangemang eller förklaringar från resenären som direkt eller indirekt åsidosätter eller begränsar de rättigheter som beviljas resenärer enligt detta direktiv, eller som syftar till att kringgå tillämpningen av detta direktiv, är inte bindande för resenären.

*Artikel 24***Tillsyn**

Medlemsstaterna ska se till att tillräckliga och effektiva resurser finns för att säkerställa efterlevnaden av detta direktiv.

*Artikel 25***Sanktioner**

Medlemsstaterna ska fastställa regler om sanktioner för överträdelse av nationella bestämmelser som antas enligt detta direktiv och ska vidta alla åtgärder som krävs för att se till att de tillämpas. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande.

*Artikel 26***Rapportering från kommissionen samt översyn**

Senast den 1 januari 2019 ska kommissionen lämna en rapport till Europaparlamentet och rådet om de bestämmelser i detta direktiv som gäller bokningar online som görs vid olika försäljningsställen och om huruvida dessa ska klassificeras som paketresa, sammanlänkade researrangemang eller fristående resetjänster och särskilt om definitionen av paketresa i artikel 3.2 b v samt om huruvida en justering eller utvidgning av den definitionen är lämplig.

Senast den 1 januari 2021 ska kommissionen överlämna en allmän rapport om tillämpningen av detta direktiv till Europaparlamentet och rådet.

De rapporter som avses i första och andra styckena ska vid behov åtföljas av lagstiftningsförslag.

Artikel 27

Ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2011/83/EU

1. Punkt 5 i bilagan till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 ska ersättas med följande:

"5. Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 (*)

(*) Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG (EUT L 326, 11.12.2015, s. 1)."

2. Artikel 3.3 g i direktiv 2011/83/EU ska ersättas med följande:

"g) om paketresor enligt definitionen i artikel 3.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 (**).

Artiklarna 6.7, 8.2 och 8.6, 19, 21 och 22 i det här direktivet ska i tillämpliga delar tillämpas på paketresor enligt definitionen i artikel 3.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 avseende reseanörer enligt definitionen i artikel 3.6 i det direktivet.

(**) Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG (EUT L 326, 11.12.2015, s. 1)."

KAPITEL VIII

SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 28

Införlivande

1. Medlemsstaterna ska senast den 1 januari 2018 anta och offentliggöra de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv. De ska till kommissionen genast överlämna texten till dessa åtgärder.
2. De ska tillämpa dessa bestämmelser från och med den 1 juli 2018.
3. När en medlemsstat antar dessa åtgärder ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras ska varje medlemsstat själv utfärda.
4. Medlemsstaterna ska till kommissionen överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 29

Upphävande

Direktiv 90/314/EEG ska upphöra att gälla med verkan från och med den 1 juli 2018.

Hänvisningar till det upphävda direktivet ska anses som hänvisningar till det här direktivet och ska läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga III.

*Artikel 30***Ikraftträdande**

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

*Artikel 31***Adressater**

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Strasbourg den 25 november 2015.

På Europaparlamentets vägnar
M. SCHULZ
Ordförande

På rådets vägnar
N. SCHMIT
Ordförande

BILAGA I

Del A

Standardinformationsformulär för paketreseavtal när det är möjligt att använda hyperlänkar

De kombinerade resetjänster du erbjuds utgör en paketresa i den mening som avses i direktiv (EU) 2015/2302 .

Därför omfattas du av alla EU-rättigheter som gäller för paketresor. Företag(en) XY kommer att svara fullt ut för att paketresan som helhet fullgörs korrekt.

Dessutom har företag(en) XY, enligt lag, ett skydd för att återbetala dina betalningar och, när transport ingår i paketresan, säkerställa din hemtransport om det eller de hamnar på obestånd.

Mer information om centrala rättigheter enligt direktiv (EU) 2015/2302 [ska tillhandahållas i form av en hyperlänk]

Under denna hyperlänk får resenären följande information:

Centrala rättigheter enligt direktiv (EU) 2015/2302

- Resenärer kommer att få all väsentlig information om paketresan innan de ingår paketreseavtalet.
- Det finns alltid minst en näringsidkare som har ansvar för att alla resetjänster som ingår i avtalet fullgörs korrekt.
- Resenärerna får ett nödtelefonnummer eller uppgifter om en kontaktpunkt där de kan komma i kontakt med arrangören eller resebyrån.
- Resenärer får överlåta paketresan till en annan person, med skäligt varsel och eventuellt mot en extra kostnad.
- Paketresans pris får endast höjas om särskilda kostnader ökar (till exempel bränslepriser), och om detta uttryckligen anges i avtalet, samt i alla händelser senast 20 dagar före paketresans början. Om priset höjs med mer än 8 % av priset på paketresan får resenären säga upp avtalet. Om arrangören förbehåller sig rätten att höja priset har resenären rätt till en prissänkning om de relevanta kostnaderna sjunker.
- Resenärer kan säga upp avtalet utan att betala en avbokningsavgift och få full återbetalning av alla betalningar om någon annan av paketresans väsentliga delar än priset ändras avsevärt. Om den näringsidkare som ansvarar för paketresan ställer in paketresan före paketresans början har resenärerna rätt till återbetalning och ersättning, i förekommande fall.
- Resenärer kan under exceptionella omständigheter säga upp avtalet före paketresans början utan att betala en avbokningsavgift, till exempel vid allvariga säkerhetsproblem på resmålet som sannolikt skulle påverka paketresan.
- Dessutom kan resenärer när som helst före paketresans början säga upp avtalet mot en skälig och motiverad avbokningsavgift.
- Om betydande delar av paketresan inte kan tillhandahållas enligt avtalet efter paketresans början måste lämpliga alternativa arrangemang erbjudas utan extra kostnad. Resenärer får säga upp avtalet utan att betala en avbokningsavgift om tjänsterna inte fullgörs i enlighet med avtalet och detta väsentligen inverkar på paketresans fullgörande och arrangören inte avhjälper problemet.

- Resenärer har också rätt till en prissänkning och/eller en ersättning för skada om resetjänsterna inte fullgörs eller fullgörs bristfälligt.
- Arrangören måste tillhandahålla stöd om resenären befinner sig i svårigheter.
- Om arrangören eller, i vissa medlemsstater, återförsäljaren hamnar på obestånd kommer betalningarna att återbetalas. Om arrangören eller, i tillämpliga fall, återförsäljaren hamnar på obestånd efter paketresans början och om transport ingår i paketresan, säkras resenärernas hemtransport. XY har tecknat skydd vid obestånd hos YZ [den enhet som ansvarar för skyddet vid obestånd, t.ex. en garantifond eller ett försäkringsbolag]. Resenärer får kontakta denna enhet eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten (kontaktuppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer) om tjänster inte tillhandahålls till följd av XY:s obestånd.

Direktiv (EU) 2015/2302 i den form som det har införlivats i nationell rätt [HYPERLÄNK]

Del B

Standardinformationsformulär för paketreseavtal i andra situationer än de som omfattas av del A

De kombinerade resetjänster du erbjuds utgör en paketresa i den mening som avses i direktiv (EU) 2015/2302 .
 Därför omfattas du av alla EU-rättigheter som gäller för paketresor. Företag(en) XY kommer att ansvara fullt ut för att paketresan som helhet fullgörs korrekt.
 Dessutom har företag(en) XY, enligt lag, ett skydd för att återbetala dina betalningar och, när transport ingår i paketresan, säkerställa din hemtransport om det eller de hamnar på obestånd.

Centrala rättigheter enligt direktiv (EU) 2015/2302

- Resenärer kommer att få all väsentlig information om paketresan innan de ingår paketreseavtalet.
- Det finns alltid minst en näringsidkare som har ansvar för att alla resetjänster som ingår i avtalet fullgörs korrekt.
- Resenärerna får ett nödtelefonnummer eller uppgifter om en kontaktpunkt där de kan komma i kontakt med arrangören eller resebyrån.
- Resenärer får överlåta paketresan till en annan person, med skäligt varsel och eventuellt mot en extra kostnad.
- Paketresans pris får endast höjas om särskilda kostnader ökar (till exempel bränslepriser), och om detta uttryckligen anges i avtalet, samt i alla händelser senast 20 dagar före paketresans början. Om priset höjs med mer än 8 % av priset på paketresan får resenären säga upp avtalet. Om arrangören förbehåller sig rätten att höja priset har resenären rätt till en prissänkning om de relevanta kostnaderna sjunker.
- Resenärer kan säga upp avtalet utan att betala en avbokningsavgift och få full återbetalning av alla betalningar om någon annan av paketresans väsentliga delar än priset ändras avsevärt. Om den näringsidkare som ansvarar för paketresan ställer in paketresan före paketresans början har resenärerna rätt till återbetalning och ersättning, i förekommande fall.
- Resenärer kan under exceptionella omständigheter säga upp avtalet före paketresans början utan att betala en avbokningsavgift, till exempel vid allvariga säkerhetsproblem på resmålet som sannolikt skulle påverka paketresan.
- Dessutom kan resenärer när som helst före paketresans början säga upp avtalet mot en skälig och motiverad avbokningsavgift.

- Om betydande delar av paketresan inte kan tillhandahållas enligt avtalet efter paketresans början måste lämpliga alternativa arrangemang erbjudas utan extra kostnad. Resenärer får säga upp avtalet utan att betala en avbokningsavgift om tjänsterna inte fullgörs i enlighet med avtalet och detta väsentligen inverkar på paketresans fullgörande och arrangören inte avhjälper problemet.
- Resenärer har också rätt till en prissänkning och/eller en ersättning för skada om resetjänsterna inte fullgörs eller fullgörs bristfälligt.
- Arrangören måste tillhandahålla stöd om en resenär befinner sig i svårigheter.
- Om arrangören eller, i vissa medlemsstater, återförsäljaren hamnar på obestånd kommer betalningarna att återbetalas. Om arrangören eller, i tillämpliga fall, återförsäljaren hamnar på obestånd efter paketresans början och om transport ingår i paketresan, säkras resenärernas hemtransport. XY har tecknat skydd vid obestånd hos YZ [den enhet som ansvarar för skyddet vid obestånd, t.ex. en garantifond eller ett försäkringsbolag]. Resenärer får kontakta denna enhet eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten (kontaktuppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer) om tjänster inte tillhandahålls till följd av XY:s obestånd.

[Webbplats där man hittar direktiv (EU) 2015/2302 i den form som det har införlivats i nationell rätt.]

Del C

Standardinformationsformulär när en arrangör överför uppgifter till en annan näringsidkare i enlighet med artikel 3.2 b v

Om du ingår ett avtal med företag AB senast 24 timmar efter att ha mottagit bokningsbekräftelsen från företag XY kommer de resetjänster som tillhandahålls av XY och AB att utgöra en paketresa i den mening som avses i direktiv (EU) 2015/2302.

Därför omfattas du av alla EU-rättigheter som gäller för paketresenärer. Företag XY kommer att ansvara fullt ut för att paketresan som helhet fullgörs korrekt.

Dessutom har företag XY, enligt lag, ett skydd för att återbetala dina kostnader och, när transport ingår i paketresan, säkerställa din hemtransport om den eller de hamnar på obestånd.

Mer information om centrala rättigheter enligt direktiv (EU) 2015/2302 [ska tillhandahållas i form av en hyperlänk]

Under denna hyperlänk får resenären följande information:

Centrala rättigheter enligt direktiv (EU) 2015/2302

- Resenärer kommer att få all väsentlig information om resetjänsterna innan paketreseavtalet ingås.
- Det finns alltid minst en näringsidkare som har ansvar för att alla resetjänster som ingår i avtalet fullgörs korrekt.
- Resenärerna får ett nödtelefonnummer eller uppgifter om en kontaktpunkt där de kan komma i kontakt med arrangören eller resebyrån.
- Resenärer får överlåta paketresan till en annan person, med skäligt varsel och eventuellt mot en extra kostnad.
- Paketresans pris får endast höjas om särskilda kostnader ökar (till exempel bränslepriser), och om detta uttryckligen anges i avtalet, samt i alla händelser senast 20 dagar före paketresans början. Om priset höjs med mer än 8 % av priset för paketresan får resenären säga upp avtalet. Om arrangören förbehåller sig rätten att höja priset har resenären rätt till en prissänkning om de relevanta kostnaderna sjunker.

- Resenärer kan säga upp avtalet utan att betala en avbokningsavgift och få full återbetalning av alla betalningar om någon annan av paketresans väsentliga delar än priset ändras avsevärt. Om den näringsidkare som ansvarar för paketresan ställer in paketresan före paketresans början har resenärerna rätt till återbetalning och ersättning, i förekommande fall.
- Resenärer kan under exceptionella omständigheter säga upp avtalet före paketresans början utan att betala en avbokningsavgift, till exempel vid allvarliga säkerhetsproblem på resmålet som sannolikt skulle påverka paketresan.
- Dessutom kan resenärer när som helst före paketresans början säga upp avtalet mot en skälig och motiverad avbokningsavgift.
- Om betydande delar av paketresan inte kan tillhandahållas enligt avtalet efter paketresans början måste lämpliga alternativa arrangemang anordnas utan extra kostnad. Resenärer får säga upp avtalet utan att betala en avbokningsavgift om tjänsterna inte fullgörs i enlighet med avtalet och detta väsentligen inverkar på paketresans fullgörande och arrangören inte avhjälpel problemet.
- Resenärer har också rätt till en prissänkning och/eller en ersättning för skada om resetjänsterna inte fullgörs eller fullgörs bristfälligt.
- Arrangören måste tillhandahålla stöd om resenärer befinner sig i svårigheter.
- Om arrangören eller, i vissa medlemsstater, återförsäljaren hamnar på obestånd kommer betalningarna att återbetalas. Om arrangören eller, i tillämpliga fall, återförsäljaren hamnar på obestånd efter paketresans början och om transport ingår i paketresan, säkras resenärernas hemtransport. XY har tecknat skydd vid obestånd hos YZ [den enhet som ansvarar för skyddet vid obestånd, t.ex. en garantifond eller ett försäkringsbolag]. Resenärer får kontakta denna enhet eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten (kontaktuppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer) om tjänster inte tillhandahålls till följd av XY:s obestånd.

Direktiv (EU) 2015/2302 i den form som det har införlivats i nationell rätt [HYPERLÄNK].

BILAGA II

Del A

Standardinformationsformulär om den näringsidkare som via internet tillhandahåller ett sammanlänkat researrangemang i den mening som avses i artikel 3.5 a är en transportör som säljer en tur-och-retur-biljett

Om du, efter att ha valt ut och betalat för en resetjänst, bokar ytterligare resetjänster för din resa eller semester via vårt företag/XY omfattas du INTE av paketresenärers rättigheter enligt direktiv (EU) 2015/2302 .

Därför kommer vårt företag/XY inte att ansvara för att de ytterligare resetjänsterna fullgörs korrekt. Vid problem kontakta den relevanta tjänsteleverantören.

Om du bokar ytterligare resetjänster under samma besök på vårt företags/XY:s bokningswebbplats kommer resetjänsterna emellertid att utgöra en del av ett sammanlänkat researrangemang. I ett sådant fall har XY, i enlighet med EU-rätten ett skydd för återbetalning av dina betalningar till XY för tjänster som inte fullgörs som en följd av XY:s obestånd och, vid behov, din hemtransport. Observera att detta inte innebär någon återbetalning om den berörda tjänsteleverantören hamnar på obestånd.

Mer information om skydd vid obestånd [ska tillhandahållas i form av en hyperlänk].

Under denna hyperlänk får resenären följande information:

XY har tecknat skydd vid obestånd hos YZ [den enhet som ansvarar för skyddet vid obestånd, t.ex. en garantifond eller ett försäkringsbolag].

Resenärer får kontakta denna enhet eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten (kontaktuppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer) om resetjänsterna inte tillhandahålls till följd av XY:s obestånd.

Anmärkning: Detta skydd vid obestånd gäller inte avtal med andra parter än XY som kan fullgöras trots XY:s obestånd.

Direktiv (EU) 2015/2302 i den form som det har införlivats i nationell rätt [*HYPERLÄNK*]

Del B

Standardinformationsformulär om den näringsidkare som via internet tillhandahåller ett sammanlänkat researrangemang i den mening som avses i artikel 3.5 a är en annan näringsidkare än en transportör som säljer en tur-och-retur-biljett

Om du, efter att ha valt ut och betalat för en resetjänst, bokar ytterligare resetjänster för din resa eller semester via vårt företag/XY omfattas du INTE av de rättigheter som är tillämpliga på paketresor enligt direktiv (EU) 2015/2302 .

Därför kommer vårt företag/XY inte att ansvara för att de enskilda resetjänsterna fullgörs korrekt. Vid problem kontakta den relevanta tjänsteleverantören.

Om du bokar ytterligare resetjänster under samma besök på vårt företags/XY:s bokningswebbplats kommer resetjänsterna emellertid att utgöra en del av ett sammanlänkat researrangemang. I ett sådant fall har XY, i enlighet med EU-rätten, ett skydd för återbetalning av dina betalningar till XY för tjänster som inte fullgörs som en följd av XY:s obestånd. Observera att detta inte innebär någon återbetalning om den berörda tjänsteleverantören hamnar på obestånd.

Mer information om skydd vid obestånd [ska tillhandahållas i form av en hyperlänk].

Under denna hyperlänk får resenären följande information:

XY har tecknat skydd vid obestånd hos YZ [den enhet som ansvarar för skyddet vid obestånd, t.ex. en garantifond eller ett försäkringsbolag].

Resenärer får kontakta denna enhet eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten (kontaktuppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer) om resetjänsterna inte tillhandahålls till följd av XY:s obestånd.

Anmärkning: Detta skydd vid obestånd gäller inte avtal med andra parter som kan fullgöras trots XY:s obestånd.

Direktiv (EU) 2015/2302 i den form som det har införlivats i nationell rätt [HYPERLÄNK].

Del C

Standardinformationsformulär vid sammanlänkade researrangemang, i den mening som avses i artikel 3.5 a, om avtalen ingås i näringsidkarens (som inte är en transportör som säljer en tur-och-retur-biljett) och resenärens samtida fysiska närvaro

Om du, efter att ha valt ut och betalat för en resetjänst, bokar ytterligare resetjänster för din resa eller semester via vårt företag/XY omfattas du INTE av paketresenärers rättigheter enligt direktiv (EU) 2015/2302 .

Därför kommer vårt företag/XY inte att ansvara för att de enskilda resetjänsterna fullgörs korrekt. Vid problem kontakta den relevanta tjänsteleverantören.

Om du bokar ytterligare resetjänster under samma besök på eller kontakt med vårt företag/XY kommer resetjänsterna emellertid att utgöra en del av ett sammanlänkat researrangemang. I ett sådant fall har XY, i enlighet med EU-rätten, ett skydd för återbetalning av dina betalningar till XY för tjänster som inte fullgörs som en följd av XY:s obestånd. Observera att detta inte innebär någon återbetalning om den berörda tjänsteleverantören hamnar på obestånd.

XY har tecknat skydd vid obestånd hos YZ [den enhet som ansvarar för skyddet vid obestånd, t.ex. en garantifond eller ett försäkringsbolag] (kontaktuppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer).

Resenärer får kontakta denna enhet eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten (kontaktuppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer) om resetjänsterna inte tillhandahålls till följd av XY:s obestånd.

Anmärkning: Detta skydd vid obestånd gäller inte avtal med andra parter som kan fullgöras trots XY:s obestånd.

[Webbplats där direktiv (EU) 2015/2302 i den form som det har införlivats i nationell rätt återfinns.]

Del D

Standardinformationsformulär om den näringsidkare som via internet tillhandahåller ett sammanlänkat researrangemang i den mening som avses i artikel 3.5 b är en transportör som säljer en tur-och-retur-biljett

Om du bokar ytterligare resetjänster för din resa eller semester via denna länk/dessa länkar omfattas du INTE av de rättigheter som är tillämpliga på paketresor enligt direktiv (EU) 2015/2302 .

Därför kommer vårt företag/XY inte att ansvara för att dessa ytterligare resetjänster fullgörs korrekt. Vid problem kontakta den relevanta tjänsteleverantören.

Om du bokar ytterligare resetjänster via denna länk/dessa länkar senast 24 timmar efter det att du mottagit bokningsbekräftelsen från vårt företag/XY kommer dessa resetjänster emellertid att utgöra en del av ett sammanlänkat researrangemang. I ett sådant fall har XY, i enlighet med EU-rätten, ett skydd för återbetalning av dina betalningar till XY för tjänster som inte fullgörs som en följd av XY:s obestånd och, vid behov, din hemtransport. Observera att detta inte innebär någon återbetalning om den berörda tjänsteleverantören hamnar på obestånd.

Mer information om skydd vid obestånd [ska tillhandahållas i form av en hyperlänk].

Under denna hyperlänk får resenären följande information:

XY har tecknat skydd vid obestånd hos YZ [den enhet som ansvarar för skyddet vid obestånd, t.ex. en garantifond eller ett försäkringsbolag].

Resenärer får kontakta denna enhet eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten (kontaktuppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer) om resetjänsterna inte tillhandahålls till följd av XY:s obestånd.

Anmärkning: Detta skydd vid obestånd gäller inte avtal med andra parter än XY som kan fullgöras trots XY:s obestånd.

Direktiv (EU) 2015/2302 i den form som det har införlivats i nationell rätt [HYPERLÄNK].

Del E

Standardinformationsformulär om den näringsidkare som via internet tillhandahåller ett sammanlänkat researrangemang, i den mening som avses i artikel 3.5 b, är en annan näringsidkare än en transportör som säljer en tur-och-retur-biljett

Om du bokar ytterligare resetjänster för din resa eller semester via denna länk/dessa länkar omfattas du INTE av de rättigheter som är tillämpliga på paketresor enligt direktiv (EU) 2015/2302 .

Därför kommer vårt företag/XY inte att ansvara för att dessa ytterligare resetjänster fullgörs korrekt. Vid problem kontakta den relevanta tjänsteleverantören.

Om du bokar ytterligare resetjänster via denna länk/dessa länkar senast 24 timmar efter mottagandet av bekräftelsen av din bokning från vårt företag/XY kommer de resetjänsterna emellertid att utgöra en del av ett sammanlänkat researrangemang. I ett sådant fall har XY, i enlighet med EU-rätten, ett skydd för återbetalning av dina betalningar till XY för tjänster som inte fullgörs som en följd av XY:s obestånd. Observera att detta inte innebär någon återbetalning om den berörda tjänsteleverantören hamnar på obestånd.

Mer information om skydd vid obestånd [ska tillhandahållas i form av en hyperlänk].

Under denna hyperlänk får resenären följande information:

XY har tecknat skydd vid obestånd hos YZ [den enhet som ansvarar för skyddet vid obestånd, t.ex. en garantifond eller ett försäkringsbolag].

Resenärer får kontakta denna enhet eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten (kontaktuppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer) om resetjänsterna inte tillhandahålls till följd av XY:s obestånd.

Anmärkning: Detta skydd vid obestånd gäller inte avtal med andra parter än XY, som kan fullgöras trots XY:s obestånd.

Direktiv (EU) 2015/2302 i den form som det har införlivats i relevant nationell lagstiftning [HYPERLÄNK].

BILAGA III

Jämförelsetabell

Direktiv 90/314/EEG	Detta direktiv
Artikel 1	Artikel 1
Artikel 2.1	Artikel 3.2 och artikel 2.2 a
Artikel 2.2	Artikel 3.8
Artikel 2.3	Artikel 3.9
Artikel 2.4	Artikel 3.6
Artikel 2.5	Artikel 3.3
Artikel 3.1	Utgår
Artikel 3.2	Utgår, dock har huvuddelarna införlivats i artiklarna 5 och 6
Artikel 4.1 a	Artikel 5.1 f
Artikel 4.1 b	Artikel 5.1 h, artikel 7.2 d och f och artikel 7.4
Artikel 4.2 a	Artikel 7.2
Artikel 4.2 b	Artikel 5.3 och artikel 7.1 och 7.4
Artikel 4.2 c	Utgår
Artikel 4.3	Artikel 9
Artikel 4.4	Artikel 10
Artikel 4.5	Artikel 11.2 och 11.3
Artikel 4.6	Artikel 11.2, 11.3 och 11.4 samt artikel 12.3 och 12.4
Artikel 4.7	Artikel 13.5, 13.6 och 13.7
Artikel 5.1	Artikel 13.1
Artikel 5.2	Artikel 14.2, 14.3 och 14.4 och artikel 16
Artikel 5.3	Artikel 23.3
Artikel 5.4	Artikel 7.2 e och artikel 13.2
Artikel 6	Artikel 13.3
Artikel 7	Artikel 17 och artikel 18
Artikel 8	Artikel 4
Artikel 9.1	Artikel 28.1
Artikel 9.2	Artikel 28.4
Artikel 10	Artikel 31
Bilaga, led a	Artikel 5.1 a i
Bilaga, led b	Artikel 5.1 a ii
Bilaga, led c	Artikel 5.1 a iii

Direktiv 90/314/EEG	Detta direktiv
Bilaga, led d	Artikel 5.1 e
Bilaga, led e	Artikel 5.1 a i
Bilaga, led f	Artikel 5.1 a v
Bilaga, led g	Artikel 5.1 b
Bilaga, led h	Artikel 5.1 c och artikel 10.1
Bilaga, led i	Artikel 5.1 d
Bilaga, led j	Artikel 7.2 a
Bilaga, led k	Artikel 13.2

Jämförelsetabell

Jämförelsetabell – en sammanställning av bestämmelserna i det nya direktivet och motsvarande bestämmelser i den föreslagna paketreselagen, resegarantilagen, marknadsföringslagen, lagen om distansavtal och avtal utanför affärslokaler, den föreslagna förordningen om administrativt samarbete m.m. i ärenden om resegaranti och den föreslagna förordningen om standardinformationsformulär vid paketreseavtal och kopplade researrangemang.

<i>Direktivet</i>	<i>Lagförslaget</i>
Artikel 1	1 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 2	2 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 3.1	5 § 14 paketreselagen (0000:000)
Artikel 3.2	3 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 3.3	5 § 10 paketreselagen (0000:000)
Artikel 3.4	5 § 11 paketreselagen (0000:000)
Artikel 3.5	4 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 3.6	5 § 13 paketreselagen (0000:000)
Artikel 3.7	5 § 8 paketreselagen (0000:000)
Artikel 3.8	5 § 1 paketreselagen (0000:000)
Artikel 3.9	5 § 16 paketreselagen (0000:000)
Artikel 3.10	5 § 3 paketreselagen (0000:000)
Artikel 3.11	Ingen motsvarighet
Artikel 3.12	5 § 9 paketreselagen (0000:000)
Artikel 3.13	Ingen motsvarighet
Artikel 3.14	5 § 7 paketreselagen (0000:000)
Artikel 3.15	5 § 4 paketreselagen (0000:000)
Artikel 3.16	5 § 5 paketreselagen (0000:000)
Artikel 4	Ingen motsvarighet
Artikel 5.1 och 5.3	7 § och 8 § första stycket paketreselagen (0000:000)

Artikel 5.2	8 § andra och tredje stycket paketreselagen (0000:000)
Artikel 6.1	9 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 6.2	15 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 7.1 första stycket och 7.2	10 § och 11 § första och tredje styckena paketreselagen (0000:000)
Artikel 7.1 andra stycket	11 § andra stycket paketreselagen (0000:000)
Artikel 7.3 första stycket	12 § lagen paketreselagen (0000:000)
Artikel 7.3 andra stycket	11 § fjärde stycket paketreselagen (0000:000)
Artikel 7.4	10 och 12 §§ paketreselagen (0000:000)
Artikel 8	16 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 9	17 § paketreselagen (0000:000)
Artiklarna 10.1, 10.3, 10.4 och 10.5	18–20 §§ paketreselagen (0000:000)
Artikel 11.2 första stycket, 11.3 och 11.4	21 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 11.1	23 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 11.2 andra stycket	Ingen motsvarighet
Artikel 11.5	22 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 12.1	24 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 12.2	25 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 12.3	26 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 12.4	27 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 12.5	Ingen motsvarighet
Artikel 13.1	28 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 13.2	30 och 43 §§ paketreselagen (0000:000)
Artikel 13.3	29 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 13.4	31 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 13.5	32 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 13.6 första och tredje styckena	34 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 13.6 andra och tredje styckena	33 §§ paketreselagen (0000:000)
Artikel 13.7	35 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 13.8	36 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 14.1	37 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 14.2 och 14.3	38 § paketreselagen (0000:000)

Artikel 14.4	39 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 14.5	40 och 41 §§ paketreselagen (0000:000)
Artikel 14.6	Ingen motsvarighet
Artikel 15	44 §§ paketreselagen (0000:000)
Artikel 16	45 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 17	1, 4 och 6, 6 b, 6 c §§ resegarantilagen (1972:204)
Artikel 18.1	4 § andra stycket resegarantilagen (1972:204)
Artikel 18.2–4	8 c § förordningen (2007:824) med instruktion för Kammarkollegiet och förordningen (0000:000) om administrativt samarbete m.m. i ärenden om resegaranti
Artikel 19.1	1, 4, 6 a, 6 b, 6 c §§ resegarantilagen (1972:204)
Artikel 19.2	47 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 19.3	48 och 49 §§ paketreselagen (0000:000)
Artikel 19.4	50 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 20	46 § paketreselagen (0000:000) och 1 § andra stycket resegarantilagen (1972:204)
Artikel 21	51–52 §§ paketreselagen (0000:000)
Artikel 22	42 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 23.1	Ingen motsvarighet
Artikel 23.2 och 23.3	6 § paketreselagen (0000:000)
Artikel 24	53–55 §§ paketreselagen (0000:000) och 2 §, 4 a §, 5 § resegarantilagen (1972:204)
Artikel 25	14–15, 48–50 §§ paketreselagen (0000:000), 29–36 §§ marknadsföringslagen (2008:486) och 14, 14 a–d §§ resegarantilagen (1972:204)
Artikel 26	Ingen motsvarighet
Artikel 27	2 kap. 1 § 8 lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler
Artikel 28	Bestämmelserna om ikraftträdande i paketreselagen (0000:0000) och resegarantilagen (1972:204)
Artikel 29	Ingen motsvarighet
Artikel 30	Ingen motsvarighet
Artikel 31	Ingen motsvarighet
Bilagorna	Förordningen (0000:000) om standardinformationsformulär vid paketreseavtal och kopplade researrangemang

Statens offentliga utredningar 2016

Kronologisk förteckning

1. Statens bredbandsinfrastruktur som resurs. N.
2. Effektiv vård. S.
3. Höghastighetsjärnvägens finansiering och kommersiella förutsättningar. N.
4. Politisk information i skolan – ett led i demokratiuppdraget. U.
5. Låt fler forma framtiden!
Del A + B. Ku.
6. Framtid sökes –
Slutredovisning från
den nationella samordnaren
för utsatta EU-medborgare. S.
7. Integritet och straffskydd. Ju.
8. Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Fjärde penningtvättsdirektivet – samordning – ny penningtvättslag – m.m.
Del 1 + 2. Fi.
9. Plats för nyanlända i fler skolor. U.
10. EU på hemmaplan. Ku.
11. Olika vägar till föräldraskap. Ju.
12. Ökade möjligheter till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. U.
13. Palett för ett stärkt civilsamhälle. Ku.
14. En översyn av tobakslagen. Nya steg mot ett minskat tobaksbruk. S.
15. Arbetsklausuler och sociala hänsyn i offentlig upphandling – ILO:s konvention nr 94 samt en internationell jämförelse. Fi.
16. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2016. Risker, osäkerheter och framtidsutmaningar. M.
17. EU:s reviderade insolvensförordning m.m. Ju.
18. En ny strafftidslag. Ju.
19. Barnkonventionen blir svensk lag. S.
20. Föräldradedighet för statsråd? Fi.
21. Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige. M.
22. Möjlighet att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade växter i Sverige. M.
23. Beskattning av incitamentsprogram. Fi.
24. En ändamålsenlig kommunal redovisning. Fi.
25. Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning. Del 1 + 2. U.
26. På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder – landsbygders utveckling, möjligheter och utmaningar. N.
27. Som ett brev på posten. Postbefordran och pristak i ett digitaliserat samhälle. N.
28. Vägen till självkörande fordon – försöksverksamhet. N.
29. Trygghet och attraktivitet – en forskarkarriär för framtiden. U.
30. Människorna, medierna & marknaden. Medieutredningens forskningsantologi om en demokrati i förändring. Ku.
31. Fastighetstaxering av anläggningar för el- och värmeproduktion. Fi.
32. En trygg dricksvattenförsörjning. Del 1 + 2 och Sammanfattning. N.
33. Ett bonus–malus-system för nya lätta fordon. Fi.
34. Revisorns skadeståndsansvar. Ju.
35. Vägen in till det svenska skolväsendet. U.
36. Medverkan av tjänsteleverantörer i ärenden om uppehålls- och arbetstillstånd. UD.
37. Rätten till en personförsäkring – ett stärkt konsumentskydd. Ju.
38. Samling för skolan. Nationella målsättningar och utvecklingsområden för kunskap och likvärdighet. U.

39. Polis i framtiden
– polisutbildningen som högskole-
utbildning. Ju.
40. Straffrättsliga åtgärder mot deltagande
i en väpnad konflikt till stöd för en
terroristorganisation. Ju.
41. Hur står det till med den personliga
integriteten?
– en kartläggning av Integritets-
kommittén. Ju.
42. Ett starkt straffrättsligt skydd mot
köp av sexuell tjänst och utnyttjande
av barn genom köp av sexuell hand-
ling, m.m. Ju.
43. Internationella säkerhetsrätter
i järnvägsfordon m.m.
– Järnvägsprotokollet. Ju.
44. Kraftsamling mot antiziganism. Ku.
45. En hållbar, transparent och
konkurrenskraftig fondmarknad. Fi.
46. Samordning, ansvar och
kommunikation – vägen till ökad
kvalitet i utbildningen för elever
med vissa funktionsnedsättningar. U.
47. En klimat- och luftvårdsstrategi
för Sverige. Del 1 + Del 2, bilaga med
underlagsrapporter. M.
48. Regional indelning – tre nya län. Fi.
49. En utökad beslutanderätt för
Konkurrensverket. N.
50. Genomförande av sjöfolksdirektivet. A.
51. Villkor för intjänande och bevarande av
tjänstepension. A.
52. Färre i häkte och minskad isolering. Ju.
53. Betaltjänster, förmedlingsavgifter och
grundläggande betalkonton. Fi.
54. Till sista utposten. En översyn av
postlagstiftningen i ett digitaliserat
samhälle. N.
55. Det handlar om jämlik hälsa.
Utgångspunkter för Kommissionens
vidare arbete. S.
56. Ny paketreselag. Fi.

Statens offentliga utredningar 2016

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

Genomförande av sjöfolksdirektivet. [50]

Villkor för intjänande och bevarande av tjänstepension. [51]

Finansdepartementet

Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Fjärde penningtvättsdirektivet – samordning – ny penningtvättslag – m.m. Del 1 + 2. [8]

Arbetsklausuler och sociala hänsyn i offentlig upphandling – ILO:s konvention nr 94 samt en internationell jämförelse. [15]

Föräldradelighet för statsråd? [20]

Beskattning av incitamentsprogram. [23]

En ändamålsenlig kommunal redovisning. [24]

Fastighetstaxering av anläggningar för el- och värmeproduktion. [31]

Ett bonus–malus-system för nya lätta fordon. [33]

En hållbar, transparent och konkurrenskraftig fondmarknad. [45]

Regional indelning – tre nya län. [48]

Betaltjänster, förmedlingsavgifter och grundläggande betalkonton. [53]

Ny paketreselag. [56]

Justitiedepartementet

Integritet och straffskydd. [7]

Olika vägar till föräldraskap. [11]

EU:s reviderade insolvensförordning m.m. [17]

En ny strafftidslag. [18]

Revisorns skadeståndsansvar. [34]

Rätten till en personförsäkring – ett stärkt konsumentskydd. [37]

Polis i framtiden – polisutbildningen som högskoleutbildning. [39]

Straffrättsliga åtgärder mot deltagande i en väpnad konflikt till stöd för en terroristorganisation. [40]

Hur står det till med den personliga integriteten?
– en kartläggning av Integritetskommittén. [41]

Ett starkt straffrättsligt skydd mot köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, m.m. [42]

Internationella säkerhetsrätter i järnvägsfordon m.m. – Järnvägsprotokollet. [43]

Färre i häkte och minskad isolering. [52]

Kulturdepartementet

Låt fler forma framtiden! Del A + B. [5]

EU på hemmaplan. [10]

Palett för ett stärkt civillsamhälle. [13]

Människorna, medierna & marknaden
Medieutredningens forskningsantologi om en demokrati i förändring. [30]

Kraftsamling mot antiziganism. [44]

Miljö- och energidepartementet

Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2016.
Risker, osäkerheter och framtidsutmaningar. [16]

Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige. [21]

Möjlighet att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade växter i Sverige. [22]

En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige.
Del 1 + Del 2, bilaga med underlagsrapporter. [47]

Näringsdepartementet

Statens bredbandsinfrastruktur som resurs. [1]

Höghastighetsjärnvägens finansiering och kommersiella förutsättningar. [3]

På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder – landsbygdernas utveckling, möjligheter och utmaningar. [26]
Som ett brev på posten. Postbefordran och pristak i ett digitaliserat samhälle. [27]
Vägen till självkörande fordon – försöksverksamhet. [28]
En trygg dricksvattenförsörjning. Del 1 + 2 och Sammanfattning. [32]
En utökad beslutanderätt för Konkurrensverket. [49]
Till sista utposten. En översyn av postlagstiftningen i ett digitaliserat samhälle. [54]

Socialdepartementet

Effektiv vård. [2]
Framtid sökes – Slutredovisning från den nationella samordnaren för utsatta EU-medborgare. [6]
En översyn av tobakslagen. Nya steg mot ett minskat tobaksbruk. [14]
Barnkonventionen blir svensk lag. [19]
Det handlar om jämlik hälsa. Utgångspunkter för Kommissionens vidare arbete. [55]

Utbildningsdepartementet

Politisk information i skolan – ett led i demokratiuppdraget. [4]
Plats för nyanlända i fler skolor. [9]
Ökade möjligheter till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. [12]
Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning. Del 1 + 2. [25]
Trygghet och attraktivitet – en forskarkarriär för framtiden. [29]
Vägen in till det svenska skolväsendet. [35]
Samling för skolan. Nationella målsättningar och utvecklingsområden för kunskap och likvärdighet. [38]
Samordning, ansvar och kommunikation – vägen till ökad kvalitet i utbildningen för elever med vissa funktionsnedsättningar. [46]

Utrikesdepartementet

Medverkan av tjänsteleverantörer i ärenden om uppehålls- och arbetstillstånd. [36]